

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

2

SORANSK TIDSSKRIFT,

UDGIVET

AF

DET SORANSKE SAMFUNDS BESTYRELSE.

FØRSTE BIND.

KJØBENHAVN.

C. G. IVERSENS BOGHANDEL (E. S. TILLGE).

Store Kjøbmagergade 33, ligesfor Postgaarden.

SORANSK TIDSSKRIFT,

UDGIVET

AF

DET SORANSKE SAMFUNDS BESTYRELSE.

FØRSTE BIND.

KJØBENHAVN.

C. G. IVERSENS BOGHANDEL (E. S. TILLGE).

Store Kjobmagergade 38, ligefor Postgaarden.

THIELES BOGTRYKKERI.

1870.

SORANSK TIDSSKRIFT,

UDGIVET

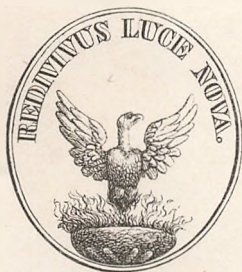
AF

DET SORANSKE SAMFUNDS BESTYRELSE.

FØRSTE HEFTE.

1865.

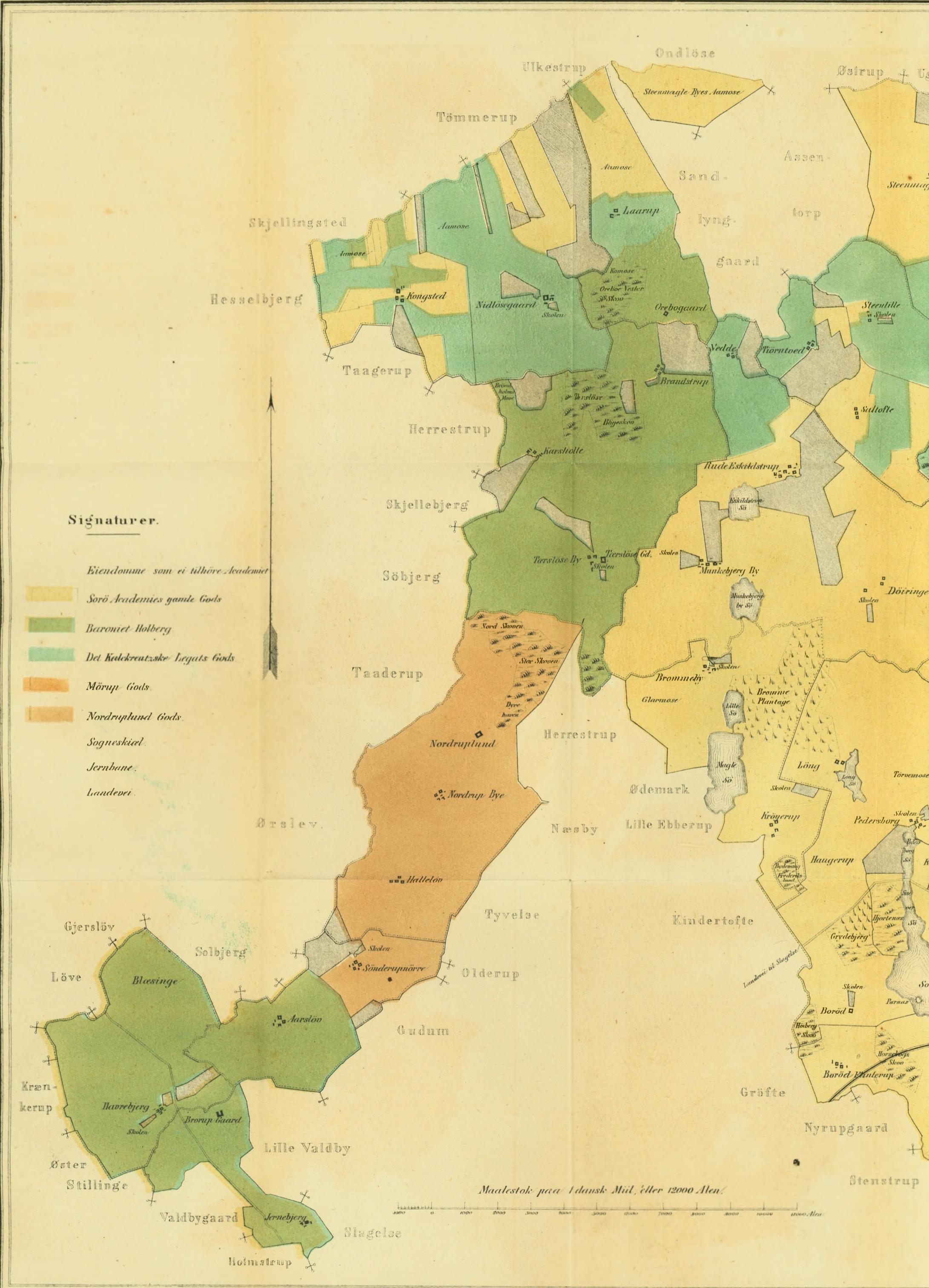
KJØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS TH. MICHAELSEN & TILLGE

(C. G. Iversens Bøghandel).

Store Kjøbmagergade 38, ligefor Postgaarden.

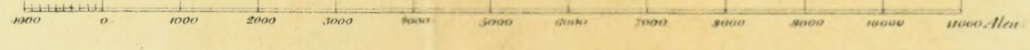
THIELES BOGTRYKKERI.

Signaturer.

- Eiendomme som ei tilhøre Academiet*
- Sorø Academies gamle Gods
- Baroniet Holberg
- Det Katakretiske Legats Gods
- Mörup Gods
- Nordruplund Gods
- Sogneskial*
- Jernbane*
- Landevei*

Maalestok paa 1 dansk Mæl, eller 12000 Alen.

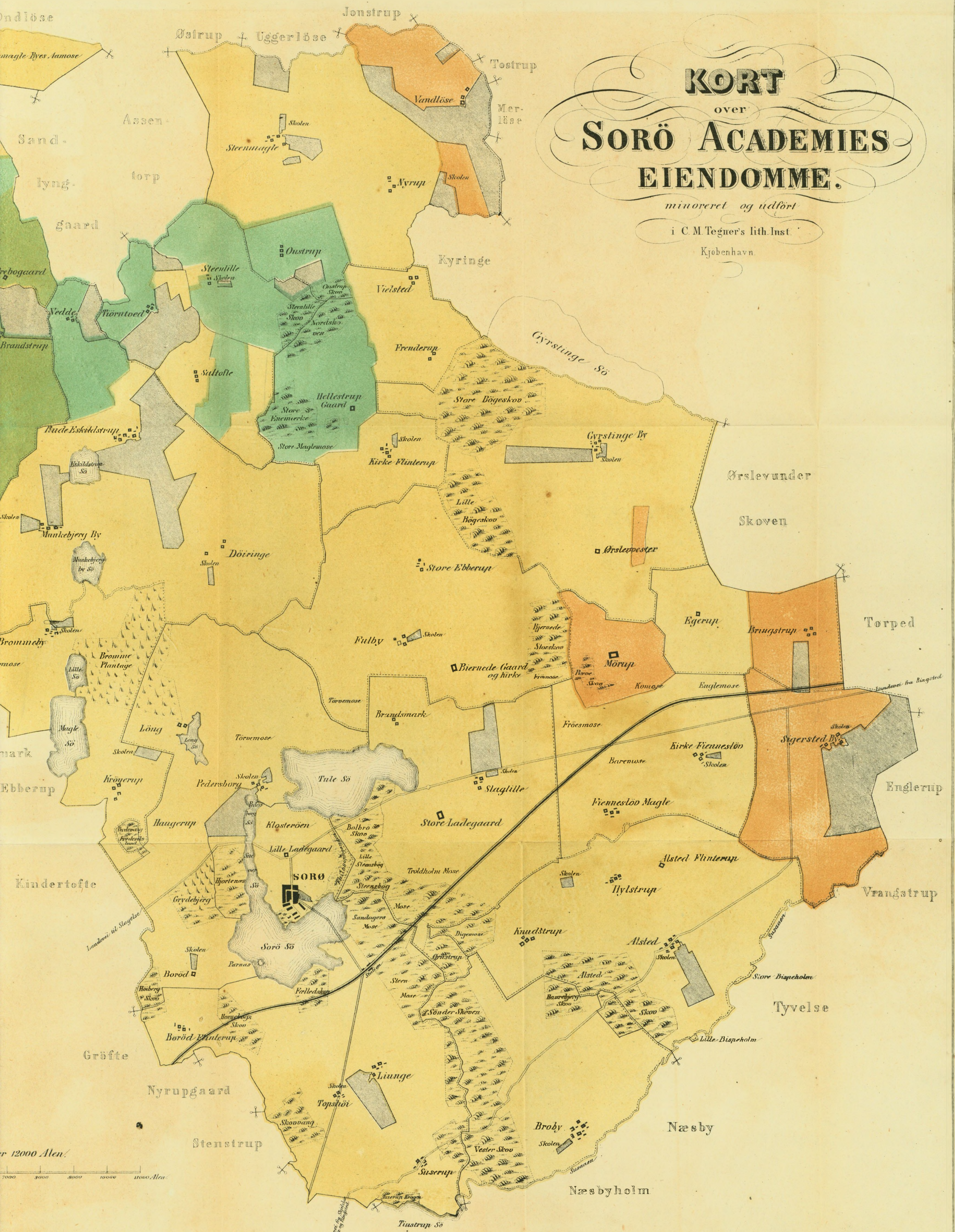

KORT over SORÖ ACADEMIES EIENDOMME.

minoreret og udført

i C. M. Tegner's lith. Inst.

Kjøbenhavn

12000 Alen.
7000 8000 9000 10000 11000 Alen.

Om Oprindelsen til Sorø Akademies Eiendomme.*)

Af cand. juris F. V. L. Bentzen.

(Med tilhørende Kort).

Blandt Sorø Akademies Eiendomme indtager det gamle Sorø Klosters Gods en i flere Henseender fremragende Plads.

Om Sorø Klosters Grundlæggelse fortælles der i de gamle Beretninger, som endnu ere opbevarede, at »Skialm Hvides Sønner, Asker Ryg, Ebbe og Toke begyndte indbyrdes at forhandle om at bygge et Kloster og besluttede paa deres egne Besiddelser og for fælles Midler at bygge et saadant paa det meest passende Sted paa deres Landeiendomme til bestandig Almisse. Men da de hjertelig ønskede, at denne Gave, som de i Guds frygt velvillig havde givet, stedse skulde staae urokket, anraabte de om Hans Beskyttelse og Forsvar, til hvem Gaven var given, »at, hvis Nogen paa nogen Maade skulde ville

---

*) Ved Udarbeidelsen heraf have Langebeks Script. rer. Dan. IV, Pontoppidans Annaler, Hofmans og Schacks Fundatssamlinger, Traps statistisk-topografiske Beskrivelse, Daugaards Klosterhistorie, Lindes Meddelelser om Sorø Akademi, Collins »For Historie og Statistik« m. fl. a. Kilder været benyttede.

omstøde deres Gave, Din Hævn, Herre Gud, maa ramme ham som en Ild, og Din Vrede og Forbandelse være over ham. Amen«. Toke døde, før Stedet var valgt, men betænkte det vordende Kloster med sin halve Hovedlod (hvorom nedenfor). Nogen Tid efter valgte Asker Ryg og Ebbe Klosterets Plads i Sorø, en lille Landsby, der tilhørte Asker Ryg, og begyndte at opføre en lille Steenkirke. Men Absalon og Esbern, Suno og Andreas, Cecilia og Magga bragte deres Forældres fromme Hensigt til Udførelse og skjænkede, overgav og overdrog for bestandig med fuld Ret deres lovlig erhvervede Besiddelser til Brødrene og Skolarerne, som sammesteds tjene Gud«.

Saavidt de gamle Beretninger. Sorø Kloster var først Sæde for Benediktinermunke, men i Aaret 1161 førte Absalon Cisterciensere derhen fra Esrom. Baade Benediktinere og Cisterciensere vare Datidens Lærde, Klosteret derfor ogsaa en videnskabelig Anstalt, hvis Medlemmer, Munkene, særlig vare forpligtede til at skrive Fædrelandets Historie, ligesom der ogsaa med Klosteret var forbundet en Skole (i det ovenfor anførte Uddrag af de gamle Beretninger nævnes ogsaa udtrykkelig »Skolarerne«). Klosterets Rigdomme forøgedes stadig ved Gaver, navnlig fra Skialm Hvides mægtige Æt, og samtidig med saadanne Gaver betingede Giverne sig ofte et Hvilested indenfor Klosterets Mure, hvilket saaledes i Tidens Løb blev et stort Gravkapel, hvorom de mange Vaabenskjolde og Indskrifter i Sorø Kirke endnu bære Vidnesbyrd.

Efter Reformationen blev Sorø Kloster ikke som saa mange andre nedlagt, men bestyret af Abbeder og senere af kongelige Lensmænd, indtil alle de derværende Munke vare uddøde. Da dette var skeet i 1586, bestemte Frederik den Anden, der først ved en midlertidig Fundats af 17 April 1585 havde oprettet en Skole i Sorø

for 28 Disciple, ved en udførlig Fundats af 31 Mai 1586*), at Sorø Kloster

«med ald sin Eyendomme og Tilliggelse, Fiskeri, Skove og anden Herlighed» skulde »være og blive til ævig Tid een almindelig Trivial-Skole, hvorudi altiid her effter skulde underholdes og optugtes 30 unge Børn og Personner af Adelen, og 30 som ikke er af Adell, hvilke med den Almægtigste Guds Hielp udi fremtiden, udi Guds Ord og den Christelige Religion, saavel som udi politiske Bestillinge at bruge, kunde være tienlige. Og have Vi til fornefnte Skole undt, givet og tillagt, og udi denne Fundats Kraft unde, give og tillægge alt dette efternefnte Goeds, som tilforne haver ligget til fornefnte Sorø-Closter».

Dette Gods opregnes nu i alle Enkeltheder, hvorpaa det videre hedder:

»Hvilke fornefnte Gaarde og Gods og Møller udi deres høieste Flodemaal, med ald deres Rente og rette Tilleggelse, Agger og Eng, Skov, Marck, Fiskevand og Fæegang, vaadt og tørt, aldeeles intet undertaget, i hvad Nafn det helst er, eller nefnes kand, juden Marck og uden Marck, som der nu tilligger, og af Arilds Tiid tilligget haver med Rette, altid hereffter til ævig Tiid, skulde være og blive til fornefnte Sorø-Skole, u-rygget og u-igienkaldet, af Os, eller nogen Vore Efterkommere Konninger udi Danmark, under Guds ævige Hefn og Vrede».

Sorø Klosters gamle Gods skulde altsaa for Fremtiden være det økonomiske Grundlag for Sorø Skole og ikke for nogetsomhelst andet videnskabeligt Institut eller Formaal; i saa Henseende ere Fundatsens Ord klare nok.

*) Begge disse Fundatser findes meddeelte i dette Hefte.

Denne paa Sorø Kloster oprettede særlige Underviisningsanstalt, som, overensstemmende med Klosters første private Stifteres Øiemed, skulde fremme Religion og Videnskaber, men paa den Maade, som Tidernes Tarv nu fordrede, blomstrede længe og stod sig ogsaa vel i økonomisk Henseende, og da Christian den Fjerde i 1623 oprettede sit adelige Akademi i Sorø, blev Skolens nysnævnte Midler dog ei hertil benyttede, men Maribo og Børglum Klosters Godser blev som særlige Fonds tillagte Akademiet, der kun tillige skulde nyde godt af Skolens mulige Overskud. Akademiet blomstrede under Christian den Fjerde*), men gik derpaa efterhaanden tilbage, navnlig paa Grund af de ulykkelige Krigsforhold, indtil det endelig nedlagdes i 1665, ved hvilken Leilighed Maribo og Børglum Klosters Godser ogsaa gik bort.

Skolen, der havde bestaaet jævnsides med Akademiet, fortsatte sin Virksomhed efter dettes Nedlæggelse, men gik efterhaanden mere og mere tilbage, saa at der i Aaret 1736 ikke engang var 10 uadelige Disciple, medens de Adelige saa godt som slet ikke søgte den. Der blev da nedsat en Kommission for at overlægge og gjøre Forslag om den forfaldne Skoles Ophjælpning, men dens Forslag om at gjenoptage Frederik den Andens Skoleplan blev ikke antaget, uden forsaavidt det gik ud paa, at Skolen foreløbig skulde nedlægges. Christian den Sjette lod derpaa de ældgamle Klosterbygninger næsten ganske nedrive og i deres Sted nye opføre.**). Under 7 Juli 1747 udkom Fundatsen for Sorø ridderlige Akademi, til hvis Underhold man ikke havde Andet at

---

*) Det fik nye Statuter i 1643.

**.) En nærmere Beskrivelse af disse Bygninger findes i Thurahs »danske Vitruvius« II.

give end det den tidligere Skole tilhørende gamle Kloster-gods. Det hedder saaledes i Fundatsens 1ste Artikel:

»Dette Ridderlige Academie, som Vi Allernaadigst ville have oprettet paa Sorøe Closter, skal underholdes af Sorøe Closters Gods, som den 31 Mai 1586 af .... Kong Friderich den Anden .... er under hellige Forpligtelser skiænket og givet at blive **sammestæds** til ævig Tiid anvendt til Ungdommens Underviisning. Dette Gods med alle de Herligheder, Adkomster, Eiendomme og Midler, som dertil saaledes ere henlagte og henhøre, samt alle de Bygninger og Indretninger, som ved Closteret forefindes, skal tilhøre dette Ridderlige Academie, og Indkomsterne deraf **alleene** bruges til denne Stiftelses Vedligeholdelse. Intet af disse Midler maa abalieneres eller forvendes, men, efter Høystbemeldte første Stifters Hensigt, da han, under Forbindelse af Guds ævige Hævn og Vrede, haver skiænket dem til Ungdommens Underviisning, skal til ævig Tiid være og forblive uadskillelige til det Brug, hvortil han dem haver destineret, og anvendes paa den Maade, som Vi hermed, efter Tidernes Beskaffenhed, Allernaadigst forordne. Naar disse Midler i Fremtiden ved Donation eller Testament blive formeeret, skal samme Gave, efter den Legerendes udtrykkelige Ord og Mening, henlægges til denne Stiftelse, og saaledes med Sorøe Academies Midler og Eiendomme foreenes, at den paa ingen Maade skal derfra kunde blive bortvendt eller forrykket, hvorover ligesaa troelig, som hidindtil over Sorøe Closters Gods af Vore Kongelige Forfædre er skeet, skal Allernaadigst holdes Haand af Os og Vore Kongelige Efterkommere i Regiæringen«.

Det erkjendes saaledes ogsaa i denne Fundats paa den udtrykkeligste og meest forbindende Maade, at Sorø Klosters gamle Gods udelukkende skal kunne anvendes til Bedste for den videnskabelige Anstalt i Sorø og intetsomhelst andet Sted eller til noget andet, mere eller mindre videnskabeligt Formaal.

Inden der er kommet flere Jordeiendomme til Sorø Skoles og nu Akademies Besiddelser, turde det maaskee ikke være uinteressant, saavidt muligt at eftervise, fra hvilke private Givere de forskjellige Dele af det gamle Klostergods hidrøre, og hvorledes det er blevet samlet, i hvilken Henseende den gamle »Gavebog for Sorø Kloster« *) giver udførlige, skjøndt ei udtømmende Oplysninger.

Sorø med tilliggende Marker blev skjænket af Asker Ryg, der tillige gav først en Niendedeel, senere tre Femtedele af »den nordlige Skov udenfor Markerne«. Ligesaa gav han først Niendedelen, senere Halvdelen af Hæglinge**) og i Tolestorp Sø (nu Tuel Sø) en Bugt kaldet Sundrewigh.

Slaglille. Ved Gave, Kjøb og Mageskifte erhvervede Klosteret Eiendomme i denne By; saaledes gav en vis Thruet Little, som byggede Byens Kirke, og hans Søster Tolla 1 Boel, og saaledes mange Flere. Disse Besiddelser gik imidlertid for en stor Deel bort fra Klo-

*) Denne, der findes i 4de Deel af Langebeks Script. rer. Dan., skriver sig fra den første Halvdeel af det 15de Aarhundrede.

**) Nærved Pedersborg; den nordlige Bro mellem Fastlandet og den af Sorø, Pedersborg og Tuel Sø dannede Ø (Sorø) kaldtes Hæglinge-Bro; den østlige Bro kaldtes Bolbro, hvilket Navn endnu er bevaret gjennem den ved Tuel Sø liggende Skov.

steret efter Absalons Død, idet nogle vendte tilbage til de forrige Besidderes Arvinger, andre bleve paa andre Maader afhændede, og atter andre kom under Bispegaarden i Biernede, i Forening med hvilken de først vendte tilbage til Klosteret ved det store Mageskifte, som Abbed Niels Clemensøn i Sorø bragte istand med Roeskilde Biskop Peder i Aaret 1414, og som særdeles meget bidrog til at samle det forhen paa mange forskjellige Steder spredte Klosterods. Klosteret havde imidlertid erhvervet endeel Eiendomme i Slaglille allerede før 1414, idet det berettes, at Ebbe Skialmsøns Hustru Reynild ved sin Død skjænkede den senere nedlagte Sacerbro (Sarsebro) Mølle, og at Esbern Snares Dattersøn Johannes ved sin Død gav en Gaard i Høyng, for hvilken Klosteret gjennem flere Mageskifter erhvervede en Gaard i Slaglille. En vis Hans Svendsøn gav endvidere noget Jord, mere købte Klosteret i 1277 af Anders og Hans Peder-søn, Descendenter af Toke og Ebbe Skialmsøn, og i 1367 tilskjødede en vis Regners Enke, Fru Christina, Klosteret de det af ham testamenterede Eiendomme i Slaglille. Slaglille Kirke kom til Klosteret ved Mageskiftet 1414.

Sorø store Ladegaard er oprettet 1636 af 10 nedlagte Bøndergaarde, der have udgjort den i Gavebogen og Frederik den Andens Fundats af 1586 nævnte By Slagelsebo, som Absalon deels skaffede Klosteret mod at afstaae de det af Toke Skialmsøn skjænkede Eiendomme i Jørlunde og Toke Ebbesøns Gaver i Hæslerød og Lerholte, deels selv erhvervede og derpaa skjænkede Klosteret, for hvilket den paa Grund af dens nære Beliggenhed var særdeles skikket som Ladegaard.

Brandsmark i Slaglille Sogn, Biernede Gaard og Kirke samt de dertil hørende, i samme Sogn liggende Byer Fulby og Store Ebberup erhvervede Klosteret ved Mageskiftet 1414.

Kirke - Fiennesløv (før: Fiennesløvlille). Toke Skialmsøn gav 3 Ottinger Jord der og i Frøsmose Femtedelen af sin Hovedlod. Enken efter Johannes Hwyting (en Descendent af Esbern Snare), Fru Christina, testamenterede i Aaret 1343 Klosteret, hvor hun ønskede at begraves, 15 Mark puurt Sølv kølnsk Vægt, pantsatte til Sikkerhed herfor alle sine mange Eiendomme i Fiennesløvlille med alt deres Tilliggende der og i Frøsmose samt Engen Biskopsholm mellem Tyvelse og Alsted og bemyndigede ved samme Leilighed Klosteret til at indløse en Avlsgaard i Fiennesløvlille, som hun havde pantsat for 5 Mark puurt Sølv, saa at Klosteret havde Pant i næsten hele Landsbyen for 20 Mark puurt Sølv, hvilke hun inden en bestemt Frist forpligtede sig til at betale. I 1378 blev hele Landsbyen (med Undtagelse af Præstegaarden) samt Engen Biskopsholm tildømt Klosteret af Kong Oluf, og Abbed Mikkell lovlig indført i dens korporlige Besiddelse.

Fiennesløvmagle i samme Sogn. Hr. Peder Brackæ, Præst i Broby, gav i Aaret 1312 Klosteret en del af hans Moder Inge alt tidligere testamenteret Gaard. Adelsmanden Boëtius Thorbjørnsøn og Hustru Gudhæ Nielsdotter havde deels laant 40 Mark puurt Sølv hos Klosteret, deels faaet nogle Eiendomme i Sigersted indrømmede for deres egen og deres Børns Livstid af Klosteret, hvilket de til Gjengjæld skjænkede deres Gaard i Fiennesløvmagle i Aaret 1347. Gudhæ Nielsdotters Søn, Ridder Boëtius Hanssøn gav 1398 Klosteret en Gaard paa $\frac{1}{2}$ Boel i Fiennesløvmagle baade i Anledning af et Laan paa 13 Mark Sølv hos Klosteret og paa Grund af de ham i Sigersted indrømmede Eiendomme. Adelsmanden Thorbjørn Hanssøn gav 1414 Klosteret en Gaard i Fiennesløvmagle.

Alsted. Johannes Sunesøn laante 1199 af Klosteret 200 Mark Penge for at gjøre en Pilgrimsreise til Jeru-

salem og gav sin Gaard paa 3½ Boel med alt Tilliggende i Pant saaledes, at Gaarden skulde tilfalde Klosteret, hvis han døde underveis, hvilken Begivenhed faa Aar derefter indtraf. Hamund Hamundson Litle og hans Hustru Ingeborg pantsatte den dem tilhørende vestlige Gaard med Vandmølle og andet Tilliggende til Klosteret for et Laan paa 200 Mark puurt Sølv kølnsk Vægt. Deres Dattersøn Hans Nielsson Hwytting (Descendent af Esbern Snare) opfyldte efter deres Død troligen de overtagne Forpligtelser og skjødede 1332 Klosteret de nævnte Eiendomme.

Knudstrup (forhen: Gøkstorp) med tilliggende Skov erhvervede Klosteret tilligemed et Par andre Byer under Absalons Mægling deels ved Mageskifte af et Boel i Stenstrup, deels ved Gave fra Peder Thorstensøn af Borg (∴ Pedersborg).

Hylstrup med Mølle og Alsted-Flinterup erhvervedes ved Mageskiftet 1414.

Broby. Biskop Peder, Sune Ebbesøns Søn, gav 1214 sin store Gaard paa over 3 Boel med Skove, Vandmølle og andet Tilliggende til Klosteret som Vederlag for sin Fædrearv, idet nemlig hans Fader havde testamenteret Klosteret sin halve Hovedlod. Den urolige Nabo, Ridder Karl af Broby, fik Klosteret fjernet ved et Mageskifte, hvorved det erhvervede hans Eiendomme i Broby. For 3 Mark Sølv og en Hest købte Klosteret Møllehusets Grund og nogle til Møllen hørende Jordstykker. »Den udmærkede, navnkundige og mægtige Ridder Folmar Jacobsøn af Magleby« skjænkede 1384 Klosteret en Avlsgaard i den nordlige Deel af Broby nærved Kirken tilligemed 2 Huse (Gardsætistawnæ) med alt Tilliggende og desuden al den Ret, han havde til Bakken Brobyholm mellem Suserup og Nesbyore (∴ N. Skov) ved Susaaen. Ved Mageskifte af Eiendomme i Havneløv og Glumsø erhvervede Klosteret 1402 ved den virksomme Abbed Niels

Clemensøns Bestræbelser (der ogsaa bragte Folmars Gave istand) fra ovennævnte Folmars Broder Anders Jacobsøn 2 Boel med 8 Huse og øvrigt Tilliggende, og i 1417 bragte samme Abbed et lignende Mageskifte istand med Anders Jacobsøn, der overdrog Klosteret 2 Hovedgaarde med alt Tilliggende samt al den Ret, han maatte besidde til nogen Eiendom eller anden Ting i Broby, hvorimod han af Klosteret fik overdraget dets Eiendomme i Hæsleby, Smistorp og Vitskøve i Flakkebjerg Herred.

Suserup. Præsten Toke i Roeskilde, en Descendent af Toke Skialmsøn, havde gjort det Løfte at give Sorø Kloster sin halve Hovedlod efter sin Død. Han havde imidlertid en Gaard i Suserup Østre, som Klosteret særdeles gjerne vilde have, og ved at laane ham efterhaanden 44 Mark, som senere eftergaves ham ligesom hans ovennævnte Løfte, og give ham 2 Boel opnaaede Klosteret at faae sig Gaarden overdragen med alt Tilliggende, hvilket skeete i Valdemar den Andens Dage. En Trediedeel af sine Eiendomme i Suserup havde Toke overladt sin Søster, hvis Barnebarn, Tule Boosøns Datter, Fru Juliane, 1287 overdrog dem til Klosteret mod af dette at modtage Eiendomme med Besætning og Inventarium i Nesby og Thyfløse til ialt 900 Mark Sølv's Værdi, uagtet hun 15 Aar iforveien havde testamenteret Klosteret ovennævnte Eiendomme. I Anledning af en Strid mellem Klosteret og ovennævnte Tokes Søstersøns Arvinger angaaende Eiendomsgrændser blev det slaaet fast i 1254, at Suserup Skov Øst for Møllebækken skulde tilhøre Klosteret. Besiddelser i Suserup og den derværende Mølle nævnes iøvrigt blandt Klosterets Eiendomme allerede i Pave Gregor den 9des Privilegium for Sorø Kloster af 1227.

Topshøi. Ved Mageskiftet med Fru Juliane (1287, see under Suserup) erhvervede Klosteret ogsaa en Gaard i Topshøi, og ved et Mageskifte, som 1310 fandt Sted

mellem Othbern Tholfson og Klosteret, erhvervede dette betydelige Jordeiendomme baade af Ager, Eng og Skov mod at give ham Eiendomme i Solbjerg, Penge, Kreaturer og andre Værdigjenstande. Forøvrigt nævnes Eiendomme i Topshøi allerede i Pave Innocents den 4des Privilegium for Sorø Kloster af 1248 som Klosteret tilhørende.

Liunge mærkelige og ældgamle Ladegaard og Landsby erhvervede Absalon ved Kjøb og Bytte og gav den til Klosteret, før 1178, da den allerede nævnes i Erkebiskop Absalons Stadfæstelsesbrev paa Klosterets Eiendomme fra den Tid.

Borød-Flinterup siger Gavebogen kun det om, at Klosteret længe før 1206 havde erhvervet den af de rette Eiere, uden forøvrigt nærmere at angive disses Navne eller Erhvervelsesmaaden.

Borød fik Klosteret ved et Mageskifte 1205, som Biskop Peder Sunesøn bragte istand imellem det og Valdemar den 1stes Kammermester Johannes, en Dattersøn af Skialm Hvides Datter Cecilia af Pedersborg, hvorunder Borød ogsaa dengang hørte.

Haugerup kom til Klosteret dels ved Mageskiftet 1205 om Pedersborg med omliggende Byer, dels ved det tidligere omtalte Mageskifte, der i 1414 fandt Sted mellem Sorø Kloster og Roeskilde Bispestol. Der tales desuden om Hagehorsore (Haugerup Skov?), hvoraf Toke Skialmsøn gav $\frac{1}{3}$ af sin Hovedlod, Asker Ryg $\frac{2}{3}$, hans Søster Magga gav sin Deel, Absalon købte af Sune Skialmsøns Arvinger deres Andeel i Skoven og gav den til Klosteret, og Peder Sunesøn og hans Brødre skjænkede deres Bedstefader Ebbe Skialmsøns Andeel.

Pedersborg (forhen: Borg), saaledes kaldt efter Peder Thorstensøn, der var gift med Skialm Hvides Datter Cecilia, og som havde en stærk Borg paa dette Sted, hvorfra Klosteret oftere foruroligedes, erhvervedes tillige-

med omliggende Landsbyer ved ovenfor omtalte Mageskifter i 1205 og 1414.

Løng (forhen: Liung). Eiendomme her fik Klosteret 1307 efter en meget langvarig Strid med en vis Boo Breths Arvinger, der nægtede at anerkjende Klosterets Ret til de det tidligere overdragne Eiendomme i Siøthorp og Krubethorp, hvilken Strid endelig ved Mægling og Voldgift blev saaledes bilagt, at Klosteret blandt Andet fik Eiendomme i Løng. Resten kom under Klosteret ved Mageskiftet i 1414.

Krøyerup. Hvis man tør antage, at denne By er den samme, som i Gavebogen kaldes Krubethorp eller Kruborp, for hvilken Antagelse endeel lader sig anføre, fik Klosteret Eiendomme i denne By overdragne af en vis Anders Aagesøn 1253 mod Eiendomme i Wætleby, som Absalon havde givet Klosteret, hvilket imidlertid først 1307 efter langvarige Stridigheder kom i rolig Besiddelse af disse Eiendomme i Krøyerup; Resten fik da Klosteret ved Mageskiftet 1414.

Bromme med Mølle og Munkebjergby gav Esbern Snare Klosteret ved sin Hustru Ulmfrits Død (omtrent 1170).

Rude-Eskildstrup. Der fortælles vel om en vis Niels Absalonsøn og hans Hustru Mariane (Begge Descendenter af Skialm Hvide), at de Aar 1300 testamenterede Klosteret en Gaard i Esgistorp i Meerløseherred, men om det var i det her nævnte Eskildstrup eller i Kirke-Eskildstrup i det nuværende Meerløseherred, der dengang synes at have haft andre Grændser og anden Udstrækning end nu, lader sig ei med Sikkerhed afgjøre. Det fremgaaer imidlertid af Gavebogen, at Klosteret havde Besiddelser i Rude-Eskildstrup før 1268.

Døiringe. Deels ved Gave, deels ved Mageskifte af Eiendomme i Valby Østre erholdt Klosteret 1298 en vis Esbern Hammers Besiddelser i Døiringe, ligesom en vis

Asker Jonsøns Enke Cecilia 1317 gav Klosteret alt sit rørlige og urørlige Gods sammesteds. En anden Fru Cecilia, Toke Pedersøns Hustru, testamenterede Klosteret i 1318 en Gaard i Døiringe, og Boëtius Thorbjørnsøn gav 1347 Klosteret en Deel af Døiringe Skov, kaldet Krikarlsloth (see under Fiennesløvmagle). I 1391 gav en Mand ved Navn Dywræ Klosteret 6 Gaarde i Døiringe med alt Tilliggende inden- og udenfor Hegnene som Tak for de Tjenester, Abbed Niels Clemensøn havde beviist ham, og i 1392 mageskiftede Klosteret sine Eiendomme i Sirethorp mod en Fru Geses Eiendomme i Døiringe.

Saltofte. Mod at erholde Klosterets Eiendomme i Solbjerg overdrog Ribe Biskop (senere Erkebiskop) Peder Lykke 1416 Klosteret 4 af ham tidligere købte Gaarde i Saltofte.

Tjørntved. En vis Jacob Awiansøn skjænkede 1316 Klosteret nogle Eiendomme i Thorntved i Tudseherred, hvilket maaskee er det her nævnte Tjørntved, der nu ligger i Meerløseherred. Forøvrigt nævnes der ogsaa et Thorntved, hvori den af Absalon 1199 skjænkede Gaard Lesiøholm havde Jord.

Stenmagle. Esbern Snare havde skjænket til Klosteret sin halve Hovedlod, hvortil ogsaa Stenløsmagle, som det da kaldtes, hørte. Hans Sønner holdt imidlertid Gaven tilbage, og først kort før sin Død tilskjødede hans Søn Johannes i Aaret 1213 Klosteret Byen. Hans Broder Absalon den Fede holdt den derpaa tilbage og opgav den først ved sin Død 1232. Klosteret havde den derpaa eet Aar, hvorpaa Esbern Snares Svigersønner fulgte deres Svogres Exempel, og saaledes gik det i 52 Aar, indtil den ene af disse, Anders Groosøns Søn Absalon, der døde 1284, testamenterede Klosteret dets Eiendom, der imidlertid blev holdt tilbage af hans Arvinger, som først opgave deres Besiddelse til Fordeel for Klosteret i 1291; dog kom Klosteret først i uforstyrret Besiddelse af

Byen, efterat fornævnte Absalons Søstersøn, Lauge Laug-søn Little, 1293 var bleven fangen af Kong Erik Menved, der overgav Klosteret dets Eiendom. Hvad her er sagt om Stenmagle, gjælder ogsaa om

Nyrup.

Vielsted og Frendrup erhvervedes blandt Bier-nedegaards Gods ved Mageskiftet 1414.

Kirkeflinterup indeholder Gavebogen Intet om.

Gyrstinge erhvervedes ved Mageskiftet 1414 som hørende til Biernede Gods.

Ørslevvester. Et betydeligt Jordstykke i denne By erhvervede Klosteret ved Mageskiftet 1205 (see under Pedersborg), og i Aarene fra 1245 til 1275 fik Klosteret ved Gave, Kjøb og Mageskifte af dets Eiendomme i Judæthorp, Faxø og Stubbethorp flere Eiendomme i samme By. Resten kom endelig ved Mageskiftet 1414 blandt Biernede Gods.

Egerup oplyser Gavebogen Intet om.

Kongsted. Peder Niclessøn, Descendent af Ebbe Skialmsøn, gav 1296 Klosteret en Gaard, men i Aaret 1300 købte en vis Niels Aagesøn af Klosterets Eien-domme i denne By for 86 Mark Penge. Ridder Niels Hansen Grubbe og hans Hustru Helene Svendsdotter gave 1399 en Gaard med alt Tilliggende.

I Frederik den 2dens Fundats af 1586 nævnes end-videre som hørende til Sorø Klosters og altsaa nu Sorø Skoles Gods det samtidig med Stenmagle og Nyrup af Esbern Snare skjænkede Assentorp, det ved Gave og Mageskifte under Absalons Mægling fra Peder Thorsten-søn af Borg erhvervede Othinstorp, fremdeles Uggerløse og Stedstrup ligesaa i Meerløseherred, Ferslev i Arts-herred, det ved Mageskifte med Nestved Kloster erhver-vede Træløse i Thybjergherred, samt Ørnstrup i Liunge Sogn, hvoraf kun Navnet er bevaret i en Deel af Sønder-skoven, og Nygaard, vistnok den nuværende Nyrupgaard

i samme Sogn. Da disse imidlertid ikke efter de foreliggende Kort høre til Sorø Skoles Gods, maae de i Tidens Løb være afhændede. Noget Lignende maa antages at have fundet Sted for Klostergodsets Vedkommende i den Mellemtid, der forløb fra »Gavebogens« Nedskrivelse til Klostersrets Omdannelse til en Skole ved Fundatsen af 1586. Saaledes som vi nemlig forlade Sorø Klosters Gods ved »Gavebogens« Slutning, hvor flere nærmere Besiddelser, som det vil sees af det Foregaaende, endnu mangle, og saaledes som vi efter halvandethundrede Aars Forløb atter finde det, da der kun er yderst lidt Strøgods, kunne vi ei forklare os denne Forandring anderledes, end at betydelige Mageskifter for yderligere at afrunde Besiddelserne og andre Afhændelser ere foregaaede i dette Tidsrum. Der var selv efter de betydelige Mageskifter i 1205 og 1414 fjernere, for en stor Deel spredte Besiddelser nok tilbage baade til at udfylde Hullerne i det samlede Gods ved Mageskifte og til at sælge. — I en Jordebog*) over Sorø Skoles Gods af 1 Marts 1732 findes dette at have udgjort efter den dagjældende Matrikel 3011 Tdr. 3 Skpr. 1 Fdkr. 2 Alb. Ager og Engs, 40 Tdr. 5 Skpr. Mølleskylds og 54 Tdr. 7 Skpr. 2 Fdkr. 1 Alb. Skovskylds Hartkorn, ialt 3107 Tdr. Hartkorn foruden Kirketienderne. Efter Schacks Fundatssamling og Lindes »Meddelelser« specificeres det gamle Kloster-gods overeensstemmende med den nugældende Matrikel paa følgende Maade:

Hovedgaardene: Sorø store Ladegaard med 72 Tdr. 7 Skpr. 3 Fdkr. $2\frac{1}{2}$ Alb. Ager og Engs og 27 Tdr. 2 Skpr. $\frac{5}{8}$ Alb. Skovskylds Hartkorn, Sorø lille Ladegaard med 42 Tdr. 1 Fdkr. $\frac{3}{4}$ Alb. Ager og Engs og 3 Tdr. 4 Skpr. 3 Fdkr. 2 Alb. Skovskylds

---

*) Findes anført i Daugaards Klosterhistorie.

Hartkorn, og Biernedegaard med 76 Tdr. 1 Skp. 3 Fdkr. 1 Alb. Ager og Engs og 5 Tdr. 1 Skp. 2 Fdkr. Skovskylds Hartkorn. Bøndergodset med 2042 Tdr. 7 Skpr. 2 Fdkr. $1\frac{1}{4}$ Alb. Ager og Engs Hartkorn. 6 Møller (Alsted, Bromme, Hylstrup, Sorø, Stenmagle og Suserup) med 16 Tdr. 7 Skpr. 2 Fdkr. Ager og Engs og 46 Tdr. 6 Skpr. Mølleskylds Hartkorn. 2 Kirker, nemlig: Slaglille med 24 Tdr. 4 Skpr., og Biernede med 26 Tdr. matrikuleret Tiendehartkorn foruden de respektive Sognes Kirketiende. Med Tiendehartkornet udgjør det gamle Klostergodses Hartkorn 2417 Tdr. 6 Skpr. $1\frac{1}{2}$ Alb. Endelig hører den langt overveiende Deel af de udstrakte Skove til det gamle Klostergodts ligesom ogsaa Søerne.

Som vi i Fundatsen af 7 Juli 1747 have seet, var der truffet en udtrykkelig Bestemmelse for det Tilfælde, at det ved samme oprettede ridderlige Akademies Midler skulde »i Fremtiden ved Donation eller Testament blive formerede». Denne Bestemmelse laae det meget nær at indføre i Fundatsen, thi medens Frederik den Femtes »ridderlige Academie« ganske var grundlagt paa Sorø Klosters og Skoles gamle Eiendomme, uden at Staten havde bidraget det Mindste til dette kostbare Institut, havde en Privatmand i sit konfirmerede Testament rigelig betænkt denne videnskabelige Stiftelse. Under 6 Marts 1747 ophøiedes Ludvig Holberg til Baron, og i Erektionspatentet, der paa samme Tid er hans Testament, indsættes Sorø ridderlige Akademi til Arving af Friherskabet Holberg. Ved Erektionspatentet »erigeres og ophøies de Adelige Sædegaarde Tersløse og Brorup med underliggende Bøndergodts, Tiender, Rettigheder og Herligheder, med ald dessen Tilbehør, og

hvad dertil nu ligger og med Rette ligge bør, under det Navn af Friherskabet Holberg, hvilket Navn det herefter have og stedse beholde skal», og det bestemmes fremdeles, at dette Friherskab »af bemeldte Friherre Ludvig Holberg hans Livs Tid med alle Fri-Herrlige Prærogativer, Immuniteter, Herligheder og Friheder skal besiddes og det fra dette Vort Erections Patentes Dato af; Men efter hans dødelige Afgang, og ikke før, skal dette Fri-Herskab Holberg u-skiftet og u-deelt, u-pantsatt og u-afhændet, intet undtagen, aldeeles være henfalden til Vores Ridderlige Academie i Sorøe til et ævindeligt Eyendom, dog skal det i saa Fald alle Tider have og beholde det Navn af Fri-Herskabet Holberg«. Dette var et fuldstændigt Baroni, hvis Hartkorn efter den dagjældende Matrikel beløb sig til **1006 Tdr. 4 Skpr. 3 Fdkr. 2 Alb.**, der i Testamentet nærmere specificeres, som følger:

Tersløse Hovedgaardstaxt Ager og Eng 35 Tdr. 1 Skp. 1 Fdkr. 2 Alb., Skov 6 Tdr. 3 Skpr. 3 Fdkr. 2 Alb.; Bøndergods Ager og Eng 235 Tdr. 1 Skp. 3 Fdkr. 1 Alb., Skov 4 Tdr. 2 Skpr. 1 Fdkr. 2 Alb.; Tersløse og Nidløse Kirketiender 39 Tdr. 1 Skp. 1 Fdkr. 1 Alb. Hartkorn.

Brorup Hovedgaardstaxt Ager og Eng 85 Tdr. 6 Skpr. 3 Fdkr., Skov 6 Tdr.; Bøndergods Ager og Eng Harslev By 108 Tdr. 2 Skpr. 3 Fdkr. 2 Alb., Hierneberg 30 Tdr. 1 Skp. 1 Fdkr. 1 Alb., Aarslev Mølleskyld 7 Tdr. 3 Skpr. 1 Fdkr.; Stillinge Kirke-tiende 128 Tdr. 2 Skpr., Kirkejord 1 Td. 7 Skpr. 2 Fdkr. 1 Alb. Hartkorn. — Bøndergods. Haureberg 128 Tdr. 2 Fdkr., Blæsinge 119 Tdr. 4 Skpr. 1 Fdkr. 1 Alb., Haureberg Mølleskyld 15 Tdr. 5 Skpr.; Haureberg Kirketiende 41 Tdr. 4 Skpr.; Schielleberg Kirketiende 15 Tdr. 4 Skpr. 3 Fdkr., Kirkejord 2 Tdr. 4 Skpr. 2 Fdkr. 1 Alb.

Efter den nugældende Matrikel udgjør Hartkornet for Tersløsegaard 32 Tdr. 7 Skpr. 1 Fdkr. $\frac{1}{4}$ Alb. Ager og Engs og 6 Tdr. 2 Skpr. 2 Fdkr. $2\frac{6}{11}$ Alb. Skovskylds Hartkorn, for Brorupgaard 44 Tdr. 1 Skp. 3 Fdkr. $1\frac{1}{4}$ Alb. Ager og Engs Hartkorn, for det samlede Bøndergods til Friherskabet Holberg 559 Tdr. 4 Skpr. 1 Fdkr. $1\frac{3}{4}$ Alb. Ager og Engs Hartkorn og for Havrebjerg og Tersløse Møller 13 Tdr. 5 Skpr. 2 Alb. Ager og Engs og 15 Tdr. 5 Skpr. Møllerskylds Hartkorn, medens det matrikulerede Tiendehartkorn for de 5 Kirker Havrebjerg, Kirkestillinge, Nidløse, Tersløse og Skjellebjerg er uforandret.

Ved et senere Testamente af 20 Januar 1748, der blev konfirmeret den 1 Marts 1754, bestemte Holberg endvidere, at Akademiet i Sorø skulde have hans øvrige Land-Gods, som ey er befattet under Baroniet; Nemlig Oreboe, item de Gaarde som jeg eyer udi de næst hosliggende Byer, Wandløse, Eskildstrup, Tjørntvede og Wedde . . . . Og naar saa deraf, samt af mine andre efterladte Midler, kand tilveye bringes en Capital af 12000 Rdlr., vil jeg at Renterne deraf, maa anvendes til 3 fattige Academisters Underholdning. Dog skeer denne sidste Donation med de Vilkor, at det Allernaadigst maatte behage Hans Majestæt at anvende lige saa meget af Baroniets Indkomster til 3 andre Academisters Underholdning, saa at der ialt bliver 6 Gratister, hvilke den nu regierende Konge og Hans Efterkommere allene nominerer, nemlig saadanne Personer, som ey selv have Formue til at betale, og findes skikkede at blive Landet til Tieneste. Mit Bibliotheqve giver jeg ogsaa til Akademiet; Og hvis et Tusinde Rixdaler af den sidste Donation bliver tilovers, kand Renterne anvendes til samme Bibliotheqves aarlige Forbedring; Og er min Begiæring, at samme Bibliotheqve med dets Tillægge stedse bliver separeret for sig selv, og fører Titul af Bibliotheca Hol-

bergiana, herved kand Akademiet faae en bestandig Consistence, hvortil jeg ønsker Guds Velsignelse*).

Ved et Postscript paa Testamentet oprettede Holberg endvidere et Enkesæde paa Tersløsegaard, ligesom han ved et andet Postscript bestemte en aarlig Pension af 30 Rdlr. for en Søstersøn, han havde i Bergen.

Ligesom det af det Foregaaende fremgaaer, at Sorø Akademi umiddelbart ved selve Erektionspatentet indsættes til Arving til det saaledes oprettede Friherskab, hvorover Holberg havde fuldkommen fri Dispositionsret, saaledes er det, vel at mærke, til Sorø Akademi og ikke til almindeligt videnskabeligt Brug, at Holberg af fri Villie og med en særegen Forkjærlighed skjænker sine Midler.

Til Københavns Universitet gav han kun et lille Pengelegat, og hans Familie fik, som berørt, ogsaa kun lidt.

Ved samme Tid omtrent, som Holberg skjænkede sine Midler til det ridderlige Akademi i Sorø, fik dette en anden Tilvæxt i de Kalckreutzske Gaarde Hellestrup og Nidløse med tilhørende Gods paa følgende Maade. Ved Testamente af 13 November 1743, der blev konfirmeret under 11 September 1744, bestemte Oberst Rabe von Kalckreutz, at de ham tilhørende Gaarde Hellestrup og Nidløse med alt deres Tilliggende skulde stedse være til Underholdning for 10 aldrende Officerer eller »andre skikkelige Mennesker«, af hvilke Enhver

---

*) Det i Testamentet nævnte Allodialgods blev imidlertid i Henhold til en Hoiesteretsdom af 15 Marts 1757 bortsolgt, saa at Akademiet kun fik Kapitalen med Renter; det købte Orebo i Afdrag paa den legerede Sum. (Hofmans Fundatssamling VII).

skulde have 60 Rdlr. aarlig, og desuden for 10 Almisselemmer af de Fattige paa Godset, af hvilke Enhver skulde have 24 Rdlr. aarlig. Desuden indrømmedes flere midlertidige Understøttelser samt visse betydelige Fordele for Godsets Bønder, saasom Landgildefrihed hvert 7de Aar, Begunstigelser i Henseende til Ægtkjørsler, Restancer, Indfæstningen, Udviisning af Skovene, Gjerdsels-hugst m. m. De legerede Eiendomme vare imidlertid saa stærkt behæftede med Gjæld, at de ei vare istand til at bære de dem ved Testamentet paalagte Byrder, hvorfor Frederik den Femte henlagde disse Eiendomme under Sorø Akademi med alle Rettigheder, Byrder og Forpligtelser ved en Fundats af 14 Mai 1751, hvori det blandt Andet hedder:

»Som Vi Allernaadigst have befundet, at bemeldte Hellestrup Gaard og Gods, med en anseelig Gield var behæftet, hvoraf endnu den største Deel er ubetalt, og som ikke uden ved Vor egen Allernaadigste Forsorg og Omhue endnu i mange Aar kan af Godsets egne Indkomster blive afdragen; Vi ogsaa, eftersom Testator ingen Executor Testamenti haver indsat, finde Os af Lands Faderlig Kiærlighed Allernaadigst forbunden selv at giøre den fornødne Disposition til denne Stiftelses-Istandsættelse og Vedligeholdelse; Saa have Vi Allernaadigst været betænkt paa at udfinde Middel til at befordre denne Vor Allernaadigste Hensigt, og til den Ende Allernaadigst fundet for got at byde og befale, ligesom Vi ogsaa hermed Allernaadigst byde og befale, at som Hellestrup Gaard ligger i Sorø Amt, saa skal ogsaa Sorø Ridderlige Academie antage sig Executionen af bemeldte afgangne Oberst Rabe von Kalckreutz Testamente, og afbetale den Gield, som hæfter paa Gaarden og Godset, og det saaledes, at der strax giøres Begyndelsen til at forsørge nogle Pensionister, hvis

Tal Aar efter andet skal formeeres, indtil det Antal er opnaaet, som Testamentet foreskriver, og bliver Sorøe Ridderlige Academie derefter Os og Vore Efterkommere i Regieringen til evig Tiid ansvarlig for Testamentets Fuldbyrdelse.«

I § 2 hedder det videre:

»Men, som Testator ved at gjøre denne Stiftelse haver tillige befundet, at Testamentet ikke kunde bringes i Execution, førend den Gield, som hæftede paa Gaard og Gods med det videre, som efter hans Død Retmæssig kunde fordres, først var afdragen, hvortil vel endnu mange Aar ville medgaae. Saa have Vi saaledes villet sørge for denne nyttige Stiftelse, at ikke Tiden til dens Istandsættelse længere skal opholdes: Thi ville Vi Allernaadigst, at vores Kongelige Ridderlige Academie i Sorøe, skal ved Vores sammesteds beskikkede Ober-Hof-Mester antage sig Hellestrup Gaard og Gods, af Academiets egne Midler det snarest mueligt er indfrie den derpaa hæftende Gield, og administrere Godset med Omhue og Forsynlighed, at baade Pensionisterne kan nyde det, som dem til deres Underholdning er tillagt, og Academiet holdes Skadeløs for den anseelige Capital, som i Godset indsættes, hvilket Vi, efter den derom giorte Under søgning, Allernaadigst finde at være mueligt og gjorligt.«

Endelig i § 12:

»Eftersom Vi da have ved denne Vores egen Allernaadigste Foundation, sørget for at faae afgangne Oberst Rabe von Kalckreutz Testamente i alle dets Ord, Clausuler og Punkter fuldbyrdet, og det saaledes, at saavel det legerede Gods og dets bestandige Conservation, som de deraf udlovede Aarlige Pensioner, skal til evig Tiid være og for-

blive assurerede i Sorø Ridderlige Academies Gods, Midler og Indkomster; . . . . Saa ville Vi ogsaa med lige Høy-Kongelig Naade, Forsorg og Kiærlighed for dette Vort Academie, have forordnet, at Academiets Midler, som anvendes til at afbetale forbenævnte Gield, skal til evig Tiid være assurerede i Hellestrup Gaard og Gods, med dets rette tilliggende Eiendomme og Herligheder, hvorfor ogsaa Academiets eget og Hellestrup Gods skal være et samlet og foreenet Gods, der ikke kan eller maa adskilles, Og, som Vi og Vore Efterkommere i Regieringen ville stedse saaledes beskærme og vedligeholde.«

Det vil være klart af Fundatsen, at der ikke her er Tale om nogen Gave fra Staten til Akademiet i Sorø; tvertimod, der paalagdes det ikke ubetydelige Byrder i Anledning af en det uvedkommende privat Gave, til hvis Udredelse de anviste Midler vare utilstrækkelige. Akademiet maatte selv see til, hvorledes det vilde komme ud af det, og om det muligen engang senere hen i Tiden kunde komme til at høste Lønningen for sin Uleilighed og sine betydelige økonomiske Byrder. Det var ingen glimrende Forretning, som Akademiet i 1751 efter Frederik den Femtes Anordning overtog; først en fjernere Fremtid vilde vise, om der kunde blive et Overskud*).

De her omtalte Eiendomme bestode af:

Hellestrupgaard, en Hovedgaard med 26 Tdr. 4 Skpr. 1 Fdkr. 1 Alb. Ager og Engs og 11 Tdr. 4 Skpr. 1 Fdkr. $\frac{1}{2}$ Alb. Skovskylts Hartkorn;

---

*) I Motiverne til Lovudkastet om Afhændelsen af Hellestrup siges det ligefrem, at »den Kalckreutzske Stiftelses Gods i Virkeligheden er bleven kjøbt af Akademiet for den Sum, hvormed det har maattet dække dets Gjæld.«

Nidløsegaard, en Ladegaard med 26 Tdr. 5 Skpr.
3 Fdkr. $1\frac{3}{4}$ Alb. Ager og Engs Hartkorn;

Bøndergods 313 Tdr. 5 Skpr. 1 Fdkr. $2\frac{1}{4}$ Alb.
Ager og Engs Hartkorn;

Munkebjergby Kirke med 31 Tdr. 4 Skpr.,
Flinterup Kirke med 12 Tdr. 1 Skp. 2 Fdkr. og
Gyrstinge Kirke med 31 Tdr. 2 Skpr. matrikuleret
Tiendehartkorn.

Akademiet blomstrede til 1770, men sygnede efterhaanden hen, og det Forsøg, som ved Fundats af 29 Jan. 1782 gjordes paa at gjenopreise det, formaaede dog ikke at frelse det fra at hendøe i 1793, da de sidste to Akademister afgik. Samtidig hermed vare Akademiets økonomiske Forhold blevne i høj Grad mislige; thi uagtet det skulde synes, at de tilstedeværende Midler maatte være endogsaa mere end tilstrækkelige, forholdt det sig dog ikke saa, da Landeiendommene i forrige Aarhundrede kun gave et ringe Udbytte, som ovenikjøbet yderligere forringedes ved de mod Aarhundredets Slutning foretagne Reformer i Landboforholdene. Gjælden, der i 1785 beløb sig til 12,000 Rdlr., udgjorde i 1801 186,000 Rdlr. Under saadanne Omstændigheder ansaae den daværende Universitetsdirektion efter langvarige og vidtløftige Forhandlinger (1801—1806) det for ubetimeligt at lade det videnskabelige Institut træde ilive paany, og Opmærksomheden blev derfor væsentlig kun henvendt paa at søge at faae Gjælden dækket og senere ved et eventuelt Overskud at aabne Muligheden for en Gjenoplivelse af Sorø Akademi.

I 1802 overdroges Bestyrelsen over Godserne til Amtmanden over Sorø Amt, Poul Christian Ste-mann, der i 1803 ogsaa fik de med Overhofmesterens Embede forbundne ubetydelige Forretninger overdragne. Efterat alle Udskiftninger og Udflytninger alt forinden vare

tilendebragte og en betydelig Deel Arvefæsteskjøder udstedte, fuldførtes efter 1802 de nye Indretninger i Overensstemmelse med den i 1790 (Resol. 25de Juni) lagte Plan, og en stor Deel Grundforbedringer iværksattes saaledes. Ved de deraf følgende forøgede Indtægter i Korn baade af Gods og Tiender, ved en forstmæssig Behandling af de forhen ufredede og forhuggede Skove, ved faa Udgifter til Akademiet, som jo ei var i Virksomhed, men fremfor Alt ved indsigtfuld og redelig Bestyrelse af Godser og Indtægter opnaaede Stemmann i de 20 Aar, han umiddelbart forestod Akademiets Anliggender, og i de derpaa følgende 5 Aar ved sin Indflydelse paa den daværende svage Universitetsdirektion beundringsværdige Resultater. Ikke alene blev al den betydelige Gjæld afbetalt til sidste Hvid, men Akademiet maatte ogsaa i 1811 udrede en kongelig Gave paa 100,000 Rdlr. til Frederiks-Universitetet i Christiania*) og, saavidt vides, andre 100,000 Rdlr. til Frue Kirke i Kjøbenhavn. Natten til den 11te Juni 1813 nedbrændte Akademiets Hovedbygning med deri værende Samlinger og en Deel af de andre Bygninger, hvorved Akademiets Gjenoplivelse forhaledes og en yderligere Opsparen blev nødvendig; men i 1821 vare de fornødne Midler tilstede, saa at man i 1822 kunde begynde paa Opførelsen, der varede til 1826 og kostede med Fradrag af Assurancegodtgjørelsen (80,820 Rdlr.) 214,432 Rdlr., som Stemmanns dygtige Bestyrelse skaffede tilveie.

I Slutningen af forrige Aarhundrede havde Akademiet for 16,500 Rdlr., som det laante af »Kongens Kasse«, tilkjøbt sig 2 Kirker, nemlig Stenmagle med 53 Tdr. 5 Skpr. og Stenlille med 19 Tdr. 4 Skpr. matrikuleret Tiendehartkorn foruden Sogdenes Kirketiende.

---

*) Hundrups Skolekalender for 1843 p. 121, Lindes »Meddelelser« p. 6.

Da disse Penge vare indbefattede i Akademiets Gjæld ved Aarhundredets Begyndelse, og denne Gjæld som anført ganske blev dækket under Stemanns Bestyrelse, synes disse Erhvervelser passende at kunne anføres paa dette Sted.

I 1825 kjøbtes endvidere de to store Gaarde Mørup og Nordruplund med tilhørende Gods. Mørup, som Akademiet ved Auktion erhvervede for den forholdsvis ringe Sum af c. 42,200 Rdlr., bestod af selve Hovedgaarden med 40 Tdr. 6 Skpr. $\frac{1}{4}$ Alb. Ager og Engs og 6 Skpr. 2 Fdkr. 2 Alb. Skovskylds Hartkorn, Bøndergods 251 Tdr. 5 Skpr. 1 Fdkr. 1 Alb., samt Fiennesløv Kirke med 22 Tdr. matrikuleret Tiendehartkorn foruden Kirketienden. Nordruplund, som Akademiet lod sig tilslaae for derved at frelse en Kapital paa 30,000 Rdlr., som det paa en senere Prioritet havde staaende i Eiendommen, kostede det 12,000 Rdlr. Sølv og 78,768 Rdlr. $13\frac{1}{4}$ Sk. Sedler og bestod af selve Hovedgaarden med 70 Tdr. 1 Skp. 3 Fdkr. $\frac{1}{2}$ Alb. Ager og Engs og $1\frac{1}{2}$ Alb. Skovskylds Hartkorn, Bøndergods 238 Tdr. 6 Skpr. 3 Fdkr. $1\frac{1}{4}$ Alb. Ager og Engs Hartkorn og 2 Kirker, nemlig Sønderup med 31 Tdr. 4 Skpr. og Nordrup med 16 Tdr. 1 Skp. matrikuleret Tiendehartkorn foruden Sognenes Kirketiende. Ved disse betydelige Erhvervelser opnaaede man tillige at arrondere Akademiets Eiendomme.

Endeel «Professorgaarde» i Sorø By kjøbtes ogsaa under Stemanns Bestyrelse. Og trods alle disse Erhvervelser og Afbetalinger efterlod Stemann dog Akademiet ved sin Fratrædelse en opsamlet Kapitalformue paa c. $\frac{1}{2}$ Million Rdlr., medens Indtægterne af Godset forøgedes, og dette bragtes i en bedre Stand. Ganske vist vare endeel af disse udmærkede Resultater begrundede i tidligere Foranstaltninger, men selv naar man tager disse og deres Virkninger i tilbørlig Betragtning, bliver

der dog nok tilbage, hvorfor Stemmann ene fortjener Æren, og som sikkrer ham en udmærket Plads blandt Sorø Akademies Velgjørere.

Efter saaledes saavidt muligt at have paaviist Oprindelsen til de forskjellige Dele, hvoraf Sorø Akademies Eiendomme bestaae, skulle vi efter Lindes »Meddelelser« give en summarisk Oversigt over Eiendommene.

Ved Aaret 1848 eiede Akademiet, foruden en betydelig Kapitalformue, af

Bygninger, foruden dets Hovedbygning, Ridehuusbygningen med Stalde og Kontorbygningen, 11 Vaaningsbygninger paa sin egen Grund og 12 i Sorø By paa dennes Grund.

Fremdeles besad det:

9 Hovedgaarde med 432 Tdr. 5 Skpr. 1 Fdkr.
 $\frac{1}{4}$ Alb. Ager og Engs og 54 Tdr. 5 Skpr. 1 Fdkr. $\frac{7}{13}$
 Alb. Skovskylds Hartkorn;

Bøndergods med 3406 Tdr. 5 Skpr. 2 Fdkr. $1\frac{1}{2}$
 Alb. Hartkorn;

8 Møller med 30 Tdr. 4 Skpr. 2 Fdkr. 2 Alb.
 Ager og Engs og 66 Tdr. 3 Skpr. Møllerskylds Hartkorn;

9 Søer (Sorø, Pedersborg, Tuel, Løng, Bromme, Munkebjergby, Eskildstrup, Gyrstinge og Tjustrup Sø) med en aarlig Afgift af 176 Rdlr. 32 Sk.;

Skovene*) med et Areal af 6457 $\frac{1}{2}$ Tdr. Land og et Hartkorn for det, der hører under Forstvæsenet, som beløber sig til 26 Tdr. 7 Skpr. 3 Fdkr. $\frac{1}{4}$ Alb. Ager og Engs og 417 Tdr. 2 $\frac{3}{4}$ Alb. Skovskylds Hartkorn.

*) Disse ere dels oprindelig erhvervede som saadanne (jfr. det Foregaaende), dels opstaaede ved senere Plantninger (f. Ex. Bromme Naaleskov paa 500 Tdr. Land sandige Jorder).

Akademiets samlede Hartkorn havde ialt den anseelige Størrelse af 3897 Tdr. 3 Skpr. $\frac{1}{2}$ Alb. Ager og Eng samt 538 Tdr. 2 Fdkr. Skovskylds Hartkorn eller 4435 Tdr. 3 Skpr. 2 Fdkr. $\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn i det Hele foruden de 15 Kirker med 492 Tdr. 4 Skpr. 1 Fdkr. matrikuleret Tiendehartkorn (foruden de paagjældende Sognes Kirketiender). Regnes det matrikulerede Tiendehartkorn med, bliver altsaa Akademiets samlede Hartkorn 4927 Tdr. 7 Skpr. 3 Fdkr. $\frac{1}{2}$ Alb. eller temmelig nær 2 Grevskabers Hartkorn.

Efterat Akademiets Skole var traadt paany i Virksomhed i 1822 i et midlertidigt Lokale, og den nye Bygning*) var fuldført i 1826, fik Akademiet under 28de Januar 1827 sine nye Statuter, hvorefter Skole og Akademi kom til at staae ved Siden af hinanden som i Christian den Fjerdes Dage. Det saaledes i økonomisk Henseende vel funderede Institut bestod uforandret til 1843, da Universitetsdirektionen udvirkede en kongelig Resolution af 3die Marts s. A., hvorved den nøie Forbindelse mellem Akademiet og Skolen hævedes. De vidtløftige Forhandlinger og færdige Forslag til en udvidet Virksomhed for Sorø Akademi, navnlig ved Oprettelsen af en Realhøiskole i Overensstemmelse med den kongelige Resolution af 31te December 1847, stillede i Bero ved Resol. 31te Marts 1848, og ved Resol. 12te April 1849 nedlagdes den akademiske Lærestalt fra 1ste April s. A. at regne.

Med Hensyn til de indgribende Forandringer, Sorø Akademies Eiendomme navnlig i den senere Tid ere under-

---

*) Den indviedes den 21de Mai 1827.

gaaede, skal her kun kortelig bemærkes, at af Hovedgaardene er Sorø store Ladegaard solgt i Henhold til Lov 19de Febr. 1861 for 88,350 Rdlr. og en aarlig Afgift af 6 Tdr. af hver af de 3 Kornsorter Rug, Byg og Havre. Sorø lille Ladegaards Jorder ere allerede udparcellerede i Aaret 1794 og deels bortarvefæstede, deels bortforpagtede, deels indtagne til Fred- og Lystskov. Biernedegaard er bortarvefæstet i 1809 for en vilkaarlig beregnet aarlig Afgift af 200 Tdr. af hver af de 3 Kornsorter Rug, Byg og Havre, medens der ved Fremskjødelse erlægges 2 Rdlr. af hver af de 615½ Tdr. Land til Akademiet. Tersløsegaards Hovedparcel paa 225½ Tdr. Land er i 1817 bortarvefæstet for en efter Reglerne for de planmæssige Afgifter beregnet aarlig Afgift af 108 Tdr. 4 Skpr. af enhver af ovennævnte 3 Kornsorter og 16 Sk. i Penge, ligesom der ved Fremskjødelse erlægges 2 Rdlr. for hver Tde. Land*), og Brorupgaard er i 1805 bortarvefæstet for en efter Reglerne for de planmæssige Afgifter beregnet aarlig Afgift paa 199 Tdr. 6 Skpr. af hver af de 3 Kornsorter og 64 Sk. i Penge, ligesom der ved Fremskjødelse erlægges 2 Rdlr. af hver af de 419 Tdr. Land. Hellestrupgaard er i Henhold til Lov 10de Marts 1852 solgt for 35,100 Rdlr., og Nidløsegaard er i 1841 bortarvefæstet for 8,300 Rdlr. samt en aarlig Afgift af hver af de 3 Kornsorter, ligesom der ogsaa svares en Recognition ved Fremskjødelse. Mørup og Nordruplund ere endnu ikke solgte, men med Hensyn til den første haves der allerede i en Lov af 23de Januar 1862 Bemyndigelse for Ministeriet til at sælge den, og Touren vil vel ogsaa om ikke lang Tid komme til Nordruplund.

---

*) Enkesædet paa Tersløsegaard er i Henhold til Lov 19de Febr. 1861 solgt for 7211 Rdlr. og 8 Tdr. af hver af de 3 Kornsorter i aarlig Afgift.

Akademiets Bøndergods, forsaavidt det var overdraget Gaardmænd eller Huusmænd i Fæste eller Leie, altsaa ikke det, der var bortarvefæstet, er i Henhold til Lov 3die Marts 1852 overgaaet til Selveiendom, saaledes at der af Akademiets Bøndergods med c. 3400 Tdr. Hartkorn ved Udgangen af 1856 var bortarvefæstet c. 1000 Tdr.*), medens c. 2400 Tdr. vare overgaaede til Selveiendom for en Kjøbesum af ialt 1,308,241 Rdrl. 45½ Sk. Af Akademiets 8 Møller vare Stenmagle, Fiennesløv, Alsted og Suserup bortarvefæstede, og de andre fire, der vare bortfæstede, bleve Fæsterne overladte for en ved Resol. 10de Novbr. 1855 bestemt Priis. Det saakaldte Priorvænge er solgt til Byen, flere Grunde og 6 Bygninger i Sorø Kjøbstad ere afhændede, ligesaa Orebo Teglværk, og flere andre mindre betydelige Afhændelser have fundet Sted**). Derimod har Akademiet endnu alle de paa dets egen Grund værende Bygninger, endeel Bygninger i Sorø By, sine 9 Søer og alle Skovene.

Til Slutning skal kun med Hensyn til det medfølgende Kort bemærkes, at dette i Mangel af bedre Hjælpe-midler har maattet udføres efter et ældre, meget middelmaadigt Kort fra 1831, saa at det ikke tør gjøre For-dring paa nogen streng Nøiagtighed. Navnlig gjælder dette i høi Grad Begrændsningen af de enkelte Dele, hvoraf Akademiets Gods bestaaer, da Farverne deels vare udviskede og forandrede paa det ældre Kort, deels savnede al nogenlunde skarp Begrændsning fra selve Tegnerens Side. Ikke destomindre vil det gamle Kloster-

*) Dette Arvefæste skriver sig for største Delen fra de mod Slutningen af forrige Aarhundrede trufne Bestemmelser.

***) En Deel af disse Bemærkninger om Godsets senere Skjæbne skyldes Etatsraad Lindes velvillige Meddelelse.

godsens store Overvægt over de andre Bestanddele let falde i Øinene, og man vil ogsaa let see de enkelte Bestanddeles Betydning for det Heles Samling og Afrunding. Det bemærkes kun, at det til det Holbergske Allodialgods hørende Orebo er betegnet med samme Farve som selve Friherskabet Holberg, og at navnlig i Godsernes nordvestlige Deel forskjellige Godsers Lodder ere saaledes indviklede i hverandre, at det ikke har været muligt at opnaae enten Nøiagtighed eller klar Anskuelighed.

Fundatser for Sorø Skole og Akademi.

I. Kong Frederik den Andens Fundats for Sorø Klosters Skole af 17de April 1585*).

Fundatz som Kong Mattz Haffuer giordt och giffuitt paa Sorøe Closters Skolle, Vt sequitur:

Wij Frederich thend Anden med Gudtz Naade etc. Giøre Alle witterliggt, att wij gud Allermechtiste till Ehere, Och thennd sande hellige Christne Kircke till forfremmelse bistannd och gauffnn, haffue oprettid vdj wortt Closter Sorøe, Enn Triviall Scholle, till XXX personer, meth Schollemesterenn och hørrenn, till Ald nottorffthig wnderholding, Och wille wij Att ther meth saa holdis skall, som her Eptherfølger.

1. Først skall ther Ingenn personn Indthagis, vdennd hand tillfornn haffuer lerdtt sinn Abesett, och Donnatt, bode att thyde och wdenadt lesze, saa mögitt fornødenn Er och behoff giøris.

2. Maa Huer persons prøuelszis thid som Indthagis, were Ett Aar, findis Hand tha Icke Duelig, och bequem till Bogelig Konster, att lerre, skall hand foruiszis,

---

*) Denne første, forhen utrykte Fundats for Sorø Skole findes i Registrant-Protokol Nr. 12 p. 399 ff i Geheimearkivet.

Och En Andenn bequem och skickelig, Epther Thidens leylighedt, Egienn att Annamis wdj steditt.

3. Skall ther och Ingenn were lenger Inde, End Sex Aar, vden thet skier meth wor tilladelsze, och for nogenn besynderlig Aarsage skyld.

4. Huad Bøger som skall leszis, for thenum ther vdj Schollenn, ther om skall Superintendenten vdj Sielandtz Stigtt, och Skollemesterenn ther sammestedt, haffue flittig opseende, Saa att the böger thenum forleszis, huor aff the best och mest kunde forbedris, och snarist till gauffns forfremmis.

5. Skall wor Skriffuer ther sammestedt, paa wor omkostninge forskaffe thenum, Bøger, papir, Blick, Liusz, och hues Anditt thenum behoff giöris, Naar Skollemesterenn hanum ther om tillsiger, Saa att börnene for saadant Icke bliffue forsømmitt.

6. Skall thisze for^{ne} XXX personer, haffue thre Diske, och fire Retter till huertt molthid, god spiszning, och well kogitt, och skall Skollemesterenn och hörrenn, herforudenn haffue till huertt molthid, Enn synderlig god Rett, aff wor Leenszmandtz Egenn gryde, och Enn Rugsemell aff Leenszmandens Egenn Kieller.

7. The XXVIII personer maa till huertt molthid, thöszer*) om Dagenn, bekomme XXVIII potter Øll, Menn Skollemesterenn och hörren, Epther theris begiering, Dog till Nottorfftt.

8. Skollemesteren skall haffue Aarligen till sin besolding XXX Daller och En frij Kledning, och hörrenn X Daller och En frij Kledning, Och naar the haffue throlligen och meth fid, En thid lang forestanditt theris Kald, wille wij thenum, huer Epther sin willkor, I Andre maade meth Kirckens thienniste och Renthe forsørge.

---

*) 3: to Gange.

9. Skall huer thredie Aar göris XXVIII Nye Kiortheller, En till huer personn, som tha tilstede Ere, Och skall Ingen person maa wdkomme, fra skollen meth sin Kiorthell, wdenn hand haffuer weritt ther Inde vdj thre Aar, Och haffuer Ett gott Testimonium aff sin Skollemester.

10. Wille wij lade giffue huer Aff thisze for^{ne} XXVIII personer Aarligen Ett par Engelst Hoszer, och Enn Sardugs thrøyge, for Scti Michils Dag, Ett par Lerritzhoszer Indenn Pindtz Dag, Thuo Skiorther for Poske, Ett par skoug for Scti Michils Dag, Ett par skoug for Poske, Ett Bonnett och for Poske, Och huertt Anditt Aar for Scti Michils Dag, Enn wnderkiorthell aff Engelst, Och Enn wllenskiortte, Menn Er ther nogle Eblantt for^{ne} XXVIII personer, Som haffue Riige och formuende foreldre, Tha skulle for^{ne} theris foreldre, wnderholde thenum till Skoug och Kleder, underthagitt Kiorthellenn.

11. Skall och Fadeburs Quindenn ther wdj Closterritt, thuo theris skiorter och lagen, Och the smaa theris Hoffueder, Epther som skollemesterenn hinde tillsiger.

12. Findis ther nogenn aff thisze personer wduelig, Eller wskickelig, enthen I Lerdom Eller Leffnitt, Tha skall Scholemesteren strax giffue thet wor Leenszmand ther Sammestedtz och Superintendenten tillkiende, Och naar the haffue grandgiffueligenn forfaritt, huore ther om Er, Tha skulle the Enthenn wnderuisze Eller paa minde for^{ne} personn, Att hand flitteligen warrer hanns Bog, Och sig vdj sitt leffnitt bedre skicker, Eller och the skulle strax foruisze hanum, Epthersom thenum siunnis bedst och Nöttigist att were, Och wnde hanum aff Kledernne, Saa mögitt thenum gott thyckis.

13. Menn the som legge wind paa thenum, skicke thenum well, Och er gott Hob om, wille wij naar the her haffue lagtt Ett gott Fundamentt, till Bogelige Konster

Att Lerre, Och wij ther om bliffuer tilthallit, aff thenum ther paa Forstand haffuer, paa Ett anditt sted forsørge.

14. Thersom Scholemesterenn Eller Hørrenn, findis forsømmelig I hans Kald, Eller wskickelig I sitt leffnid. Tha skall thennd hues brøst saa finndis, Aff Leenszmandenn och Superintendenten, flittelig paamindis, Och hues hannd, Icke ther Epther Retter siig, Tha skall hand affthackis, Och Enn andenn skickis I hanns sted.

15. Och skall Superinthendenten Her wdj Siellandtz stigt, som nu Er Eller her Epther Kommendis worder, Aarligen naar hand drager wdj Vicitatz, Ochsaa besøge samme Schole, Och forfare baade om Scholemesterenz, Hørnis och Scholebornens leylicheth, och fremgang wdj Lere, Och om Aldthingist meth thenum tilbørlig forholdis. Och thersom tha nogenn brøst och feill wdj nogenn Deell befindis, Tha skall hannd ther om giffue wor Leenszmand tilkiende, Eller och osz thett lade wide. Sidenn wille wij finde Raad, att thett skall ganngæ Anderledis och Rett till.

Thenne for^{ne} Ordning, om for^{ne} Schole wdj Sorø Closter, wille wij for Enn Euig Fundatz och skick, Epther som for^{uit} staar, for osz och wore Epther Kommere, Konninger wdj Danmarck haffue holditt, Och skulle wor Leenszmand, som nu Er Eller her Epther Kommendis worder ther sammestedt her Epther siig aldelis haffue att Rette, och forholde.

Actum Krouneborg thend XVII Aprilis Aar etc. MDLXXXV.

II. Sorø Skoles Fundats af 31te Mai 1586*).

Vi Friderich den Anden, med Guds Naade, Danmarkes, Norges, Vendes og Gottes Konning,

*) Optrykt efter Hofmans Fundatssamling VII p. 556 ff.

Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Dyttersken, Græve udi Oldenburg og Delmenhorst; Giøre alle vitterligt, at eftersom Vi nogen Aar siden forleden, haver stiftet og funderet, paa Vort Slott Friderichsborg, en Trivial-Skoele, hvorudi 30 unge Personer med en Skolemester og Hører skulde have deres nødtørfelige Underholdinge, effter som den Fundatz, som Vii paa samme Skoele have ladet oprette, ydermeere formelder og indeholder, og Vii siden ere komne udi Forfaring, hvorleedes med samme Skole-Børn meget forsømmes, saa de icke kunde holdes udi slig Tvang og Disciplin, og ei heller udi Lærdom og Optugtelse saa formeeres og forfremmes som det sig bør, af den Aarsage at Vi selv jdeligen holde Hoff paa fornefnte Vort Slott Friderichsborg, og de der daglig med gemeene Hof-Tienere kunde have Omgjængelse, hvoraf Ungdommen meget bliver forført og forkrænket. Da efterdi Vii for saadanne bevægelige og nødtørfelige Aarsager skyld ere bleven til sinds, een besynderlig og bedre Kongelig Skole, paa et andet meere beqvæmme og velbeileilig Sted, at fundere og oprætte, have vi udi den Hellig Trefoldigheds Navn, Gud Almægtigste til Ære, den sande Christelige Kirke og Religion til Opbyggelse og Forfremmelse, unge Personner, ædle og u-ædle, til Hielp, Trøst og Bistand givet, stiftet og funderet, og nu med dette Vort obne Brev give, stifte og fundere Vort og Cronens Closter, Sorøe-Closter, her udi Vort Landt Siælland liggendes, med ald sin Eyendomme og Tilliggelse, Fiskeri, Skove og anden Herlighed, efftersom det nu udi sig selv forefundet og begrebet er, at skulle være og blive til ævrig Tid een almindelig Trivial-Skole, hvorudi altiid her effter skulde underholdes og optugtes 30 unge Børn og Personner af Adelen, og 30 som ikke er af Adell, hvilke med den Almægtigste Guds Hielp udi fremtiden, udi

Guds Ord og den Christelige Religion, saavel som udi politiske Bestillinge at bruge, kunde være tienlige.

Og have Vi til fornefnte Skole undt, givet og tillagt, og udi denne Fundatsis Krafft og Magt unde, give og tillægge, alt dette efternefnte Goeds, som tilforne haver ligget til fornefnte Sorøe-Closter, som er

først udi Sorøe-Birk, udi Biernede Sogn og Bye, Siuf Gaarde, paa den Første, Anden, Tredie, Fierde og Femte, boer Hans Ibsen, Laurs Andersen, Niels Hansen, Mogens Laur- sen og Oluf Troelsen, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, IJ Pund Byg, IJ Tonder Haure, Landgilde IIJ Tdr. Haure, Giæsterie I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Høe, XIJ Skill. Erredspenge, VIJ Skill. Høste-Skatt; Paa den Siætte boer Niels Olufsen Raer, skylder aarligen I Pund Rug, IIJ Pund Byg, IJ Tdr. Haure Landgiede, IIIJ Tdr. Haure Giæ- sterie, IJ Lam, IJ Giæs, IJ Skpr. Haure, VI Høns, IJ Læs Høe, XXI Skill. Erritspenge, XI Skill. Høste-Skatt; Paa den Syvende boer Mickel Degn, skylder aarligen I Pund Rug, I Tde. Haure Landgilde, IX Skill. Erritspenge, V Skill. Høe-Skatt. Iligemaade end gives af Byen aarligen I Fierding Smør og VI Skpr. Foget-Haure. Udi Fulbye Tii Gaarde, paa den Første boer Erick Lauritsen, skylder aarligen XV Skpr. Rug, IJ Pund VI Skpr. Byg, IIJ Tdr. Haure Giæsterie, IJ Lam, IJ Giæs, IJ Skpr. Haure, VI Høns, IJ Læs Høe, XXI Skill. Erritspenge, X Skill. IIJ Penge Høste-Skatt; Paa den Anden, Tredie, Fierde, Femte, Siætte, Syvende, Ottende, Niende og Tiende, boer Peder Olufsen, Mogens Laursen. Oluf Pedersen, Niels Clemensen, Peder Laursen, Laurs Olsen, Jep Hansen, Anders Svendsen og Anders Olsen, skylder hver dennem aarlig XV Skpr. Rug, XVIIJ Skpr. Biug, IJ Tdr. Haure, Giæsterie I Lam, I Gaas, I Skpr. Haure, IIIJ Høns, I Læs Høe, XIJ Skill. Erritspenge, VI Skill. IIJ Penge Høste-Skatt; Iligemaade gives aarligen af Byen I Tde. Smør, VI Skpr. Foget-Haure. Udi Store Ebberup Nie Gaarde, Peder Jensen, Niels Hen- ningsen, Peder Hiort, Svend Hansen, Oluf Hansen, Oluf Bæste, Mads Olufsen, Hans Nielsen og Laurs Jensen i boer, skylder hver dennem aarligen I Tde. Smør, IJ Tdr. Haure Giæsterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, XVIJ Skill. I Alb. Erridspenge, IIIJ Skill. Høste-Skatt; End gives aarligen af Byen IX Skpr. Foget-Haure. Udi Slaglille Sogn og Bye

Tretten Gaarde, paa den Første, Anden, Tredie, Fierde, Femte, Siætte. Syvende og Ottende, boer Jep Olesen, Saxe Lauritsen, Niels Rasmusen, Jep Jensen, Niels Knudsen, Bertel Jorgensen, Oluf Bertelsen og Niels Pedersen, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, I Pund Byg, IJ Tdr. Haure Landgilde, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Høe, IX Skill. Erritspenge, V Skill. Høste-Skatt; Paa den Niende, Tiende, Ellefte, Tolfte og Trettende, boer Jep Nielsen, Niels Andersen, Søren Hyldebierge, Hans Nielsen og Jens Lang, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, IJ Pund Byg, IJ Tdr. Landgilde Haure, IJ Tdr. Giesterie Haure, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Høe, IX Sk. Erritspenge, VI Sk. Høste-Skatt; End gives af Byen I Tde. Smør. Udi Brandsmark Fire Gaarde, paa den første og den anden boer Oluf Hansen og Oluf Mogensen, skylder hver dennem aarligen I Tde. Smør, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Høe, XIJ Skill. Erritspenge, IIIJ Skpr. Høste-Skatt; Item gives af Høyholm I Otting Smør hver tredie Aar; Paa den tredie og fierde boer Peder Ibsen og Oluf Andersen, skylder hver dennem I Tde. Smør, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Høe, XIJ Skill. Erritspenge, IIIJ Skill. Høste-Skatt; Item gives aarligen af Byen IIIJ Skpr. Foget-Haure. Udi Slagelseboe Otte Gaarde, paa den Første, Anden, Tredie og Fierde, boer Mads Laursen, Anders Jyde, Laurs Knudsen og Søren Jensen, skylder hver dennem aarligen XV Skpr. Rug, IJ Pund Byg, IJ Tdr. Haure Landgilde, IJ Lam, IJ Skpr. Haure, IJ Gaas, VI Høns, IJ Læs Høe, XIIIJ Skill. Erritspenge, VI Skill. Høste-Skatt; Paa den Femte og Siætte boer Hans Nielsen og Villads Knudsen, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, IJ Pund Byg, IJ Tdr. Haure Landgilde, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Høe, IX Skill. Erritspenge, IIIJ Skill. Høste-Skatt; Paa den Syvende og Ottende boer Niels Ibsen og Hans Skienck, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, IJ Pund Byg, IIIJ Tdr. Haure Landgilde, IJ Lam, IJ Gæs, IJ Skpr. Haure, VIIJ Høns, IJ Læs Høe, XVIIJ Skill. Erritspenge, VIIJ Sk. Høste-Skatt; Og giver fornefate Otte Mænd aarligen I Fierding Smør; Item Jens Raer sammesteds, giver VI Pund Byg; Item gives af Sige I Otting Smør; Desligeste af HeselbiERG Eng I Otting Smør hver tredie Aar. Udi Fiennedslef Sogn og Bye Elleve Gaarde, paa den Første boer Peder Olsen, skylder aarligen VI Pund Byg, VI Tdr. Haure Giesterie, I Lam,

I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Høe, I Mk. Erritspenge, V Skill. IIJ Høste-Skatt; Paa de andre Tii Gaarde boer Aage Nielsen, Jens Jyde, Niels Hansen, Hans Mogensen, Anders Henningsen, Rasmus Mogensen, Christopher Pedersen, Rasmus Hansen, Oluf Hendricksen og Thomas Jyde, skylder hver dennem aarligen IIJ Pund Byg, IIJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Høe, I Mk. Erritspenge, V Skill. IIJ Sl. Høste-Skatt; Iligemaade gives af Byen I Tde. Smør, IJ Tdr. Foget-Haure. Udi Fiennedslefmagle Tolf Gaarde, Niels Jensen, Niels Henningsen, Laurs Sørensen, Hendrick Hansen, Peder Hansen, Laurs Møller, Niels Laursen Jyde, Jep Laursen, Peder Nielsen, Laurs Fønboe, Christen Fønboe og Jep Thomasen iboer, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, IJ Pund Byg, IIJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Høe, XIJ Skill. Erretspenge, VI Skill. Høste-Skatt; Iligemaade gives af Byen I Tde. Smør, XIJ Skpr. Foget-Haure. Udi Giørstinge Sogn og Bye Sytten Gaarde, paa den Første boer Hans Deensen, skylder V Pund Byg Landgilde, IIIJ Tdr. Haure Landgilde, IIJ Mk. V Skill. Erritspenge; Paa den Anden og Tredie boer Gyde Jensis og Nelaus Jensen, skylder hver dennem aarligen IJ Pund Byg, IJ Tdr. Haure, XXI Skill. Penge; Paa den Fierde, Femte, Siætte, Siufvende, Ottende, Niende og Tiende, boer Peder Clemensen, Oluf Bentzen, Jens Giøstinge Nielsen, Her Jens Jensen Nielsen, Oluf Bagge og Oluf Christensen, skylder hver dennem aarligen IJ Pund Byg, IJ Tdr. Haure, XXIIJ Skill. Penge; Paa den Ellefte og Tolfte boer Jep Ericksen og Oluf Christophersen, skylder dennem aarligen IIIJ Pund Byg, IIIJ Tdr. Haure, IJ Mk. IIIJ Skill. Penge; Paa dend Trettende boer Peder Jüde, skylder IJ Pund Byg, IJ Tdr. Haure, IJ Mk. IIJ Skill. Penge; Paa den Fiortende boer Morten Jyde, skylder aarligen IIJ Pund Byg, IIJ Tdr. Haure, IJ Mk. IIIJ Skill. Penge; Paa den Femtende boer Niels Jyde, skylder aarligen IJ Pund Byg, IJ Tdr. Haure, XX Skill. Penge; Paa den Sextende boer Knud Laursen Find, skylder aarligen V Pund Byg, IIIJ Tdr. Haure, IJ Mk. IIIJ Skill. Penge; Paa den Syttende boer Jacob Laursen, skylder aarligen IIJ Pund Byg, IIJ Tdr. Haure, IJ Mk. IIIJ Skill. Penge; Oluf Bagge giver af en øde Jord I Pund Byg, I Tde. Haure, VIJ Skill. Penge; Item gives af Byen I Tde. Smør; Hans Sørensen sammeds, skylder IIIJ Pund Byg, XXX Skill. Penge; Saa og Jens Henningsen skylder IJ Pund Byg, XV Skill. Penge. Udi

Ørslef-Vester Fiorten Gaarde, paa den Første, Anden, Tredie, Fierde, Femte, Siette og Syvende, boer Hans Boesen, Niels Nielsen, Jørgen Jyde, Ole Jensen, Laurs Olesen og Jep Fryd, skylder hver dennem aarligen III Pund Biug, IIJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIJ Høns, I Læs Høe. VIJ Skill. Høste-Skatt; Paa den Ottende boer Christen Nielsen, skylder aarligen IJ Pund Byg, IJ Tdr. Haure Giesteri, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IJ Høns, I Læs Høe, XIJ Skill. Erritspenge, V Skill. Høste-Skatt; Paa den Niende boer unge Peder Hansen, skylder aarligen III Pund Byg, IIJ Tdr. Haure Giestri, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIJ Høns, I Læs Høe; Paa den Tiende og Ellefte boer Oluf Knudsen og Niels Laur- sen Block, skylder hver dennem aarligen IJ Pund Byg, IJ Tdr. Haure Giesteri, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IJ Høns, I Læs Høe, V Skill. Høste-Skatt; Paa den Tolfte og Trettende boer Oluf Hansen og Laurs Troelsen, skylder hver dennem aarligen IIJ Pund VIIJ Skpr. Byg, IIJ Tdr. IJ Skpr. Haure Giestri, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IJ Høns, IX Skill. Høste-Skatt; Paa den Fiortende boer gamle Peder Hansen, skylder aarligen IIJ Pund VIIJ Skpr. Biug, IIJ Tdr. IJ Skpr. Giæsteri Haure, I Lam, I Gaas, IJ Høns, IX Skill. Høste-Skatt; Item gives af Byen I Tde. Smør, VIIIJ Skpr. Foget-Haure, IIJ Kalve-Penge. Udi Eggerup Fire Gaarde, paa de Trei boer Clemen Mogen- sen, Joen Knudsen og Laurs Austen, skylder hver dennem aar- ligen V Pund IIIJ Skpr. Byg, V Tdr. Haure Giestri, XIJ Skill. Erritspenge; Paa den Fierde boer Mogens Povelsen, skylder aarligen IIIJ Pund Byg, IIJ Skill. Grot Erritspenge. •Udi Al- sted Sogn og Bye 22 Gaarde, paa den Første boer Søren Pedersen, skylder aarligen XV Skpr. Rug, IJ Pund Byg, IIJ Tdr. Haure Landgilde, IJ Lam, IJ Gaas, IJ Skpr. Haure, IIIJ Høns, I Mk. Erritspenge, VIIJ Skill. V Penge Høste-Skatt; Paa den anden og Tredie boer Henning Ibsen Skræder og Niels Skrifer, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, IJ Tdr. Haure Landgilde, IIJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, IX Skill. Erritspenge, VI Skill. IIJ Penge Høste-Skatt, I Læs Høe; Paa den Fierde, Femte, Siette, Syvende, Ottende, Niende og Tiende, boer Oluf Boesen, Jens Hansen, Laurs Jyde, Mads Hiort, Rasmus Pedersen Raar, Peder Laursen og Peder Mørgensen, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, IJ Pund Byg, IJ Tdr. Haure Landgilde, IIJ Tdr. Giesterie-Haure, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Mk. Erretspenge, VIIJ Skill. V Penge Høste-Skatt; Paa den

Elevte, Tolfte, Trettende og Fiortende boer Peder Ibsen Mure, Jens Andersen, unge Jep Nielsen og gammel Jep Nielsen, skylder hver dennem aarligen XV Skpr. Rug, IJ Pund Byg, IIJ Tdr. Landgilde Haure, IIIJ Høns, I Læs Høe, IX Skill. Erritspenge, VJ Skill. IIJ Penning Høste-Skatt; Paa den Femtende, Sextende, Syttende, Attende og Nittende boer Niels Jyde, Jens Jyde, Niels Skræder, gamle Jens Pedersen og Ole Fønboe, skylder hver dennem aarligen XV Skpr. Rug, IJ Pund Byg, IIJ Tdr. Haure Landgilde, IIJ Tdr. Giesterie Haure, IJ Lam, IJ Gaas, IJ Skpr. Haure, IIIJ Høns, I Mk. Erritspenge, VIIJ Skill. V Penning Høste-Skatt; Paa den Tyvende boer Oluf Kock, skylder aarligen VJ Pund Byg, VJ Tdr. Giesterie Haure, I Lam, IIIJ Høns, af et Huus I Tde. Haure; Paa den Første og Tyvende boer Hans Ibsen Thorsen, skylder I Pund Rug, IJ Pund Byg, IIIJ Tdr. Landgilde Haure, IIIJ Tdr. Giesterie Haure, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, XVIIJ Skill. Erritspenge, XIJ Skill. IIJ Penning Høste-Skatt; Paa den Anden og Tyvende boer Jens Degn, skylder aarligen I Pund Rug, I Pund Byg, IJ Tdr. Landgilde Haure, IJ Tdr. Giesterie Haure, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, I Læs Høe, IX Skill. Erritspenge, VJ Skill. IIJ Penning Høste-Skatt; item gives af Byen I Tde. Smør, IIIJ Tdr. Foget Haure. Udi Knudstrup Fiire Gaarde, Jacob Jyde, Søren Pedersen, Peder Jensen og Jep Pedersen iboer, skylder hver dennem aarligen IIJ Pund Byg, I Tde. Haure Landgilde, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, V Høns, I Læs Høe, XIJ Skill. Erritspenge, VJ Skill. Høste-Skatt; Iligemaade gives af Byen VJ Skpr. Giesterie Haure, IIIJ Skpr. Foget Haure, I Fkr. Smør, I Lam, I Gaas. Udi Hylstrup Sex Gaarde, paa den Første, Anden, Tredie, Fierde og Femte boer Mads Mikkelsen, Søren Laursen, Jep Olufsen Mandt, Laurs Andersen og Jep Andersen, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, I Pund VIIIJ Skpr. Byg, I Tde. Haure Landgilde, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Høe, XIJ Skill. Erretspenge, VIIJ Skill. Høste-Skatt; Paa den Siette boer Hans Ibsen, skylder aarligen I Pd. Rug, I Pd. VIIIJ Skpr. Byg, I Tde. Haure Landgilde, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Høe, XIJ Sk. Erritspenge, XIJ Sk. Høste-Skatt; it. gives af Byen I Fkr. Smør, VI Skpr. Foget-Haure. Udi Flinterup Fiire Gaarde, paa de Trei boer Peder Mogensen, Peder Olsen og Laurs Pedersen, skylder hver dennem aarligen IJ Pund Rug, IJ Pund Byg, IIJ Tdr. Haure

Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Hoe, I Mk. Erretspenge, VIIJ Skill. Høste-Skatt; Paa den Fierde boer Niels Skriver, skylder aarligen IJ Pund Rug, IJ Pund Byg; item gives af Byen I Fkr. Smør, IIJ Skpr. Foget Haure. Udi Braabye Fiire og Tyve Gaarde; Paa den Første, Anden, Tredie og Fierde boer Peder Sørensen, Peder Olsen Bonde, Jens Nielsen Tørre, Henning Smed, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, IJ Pund Byg, IIJ Tdr. Haure Landgilde, IIJ Tdr. Giesterie Haure, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Hoe, XIJ Skill. Erretspenge, IX Skill. Høste-Skatt; Paa den Femte boer Mogens Ibsen, skylder aarligen XV Skpr. Rug, IJ Pund Byg, IJ Tdr. Haure Landgilde, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns. I Læs Hoe, IX Skill. Erretspenge, VIJ Skill. IIJ Penning Høste-Skatt; Paa den Siette, Syvende, Ottende, Niende, Tiende, Ellefte, Tolfte, Trettende, Fiortende, Femtende, Sextende, Syttende, Attende, Nittende, Tyvende og Første og Tyvende boer Oluf Fønboe, Soren Laursen, Oluf Laursen, Niels Hansen, Simon Friis, Peder Fynboe, Povel Jydverre, Lasse Olufsen, Laurs Christophersen, Peder Laursen, Jørgen Fynboe, Oluf Nielsen, Jep Ingvorsen, Niels Mortensen, Laurs Simonsen og Laurs Hansen, skylder hver dennem aarligen XV Skpr. Rug, I Pund VJ Skpr. Byg, IJ Tdr. Landgilde Haure, IJ Tdr. Giesterie Haure, I Lam, IIIJ Høns, I Gaas, I Skpe. Haure, I Læs Hoe, IX Skill. Erretspenge, VIJ Skill. I Alb. Høste-Skatt; Paa den Anden og Tyvende boer Christen Skriver, skylder I Pund Rug, IJ Pund Byg; Af een øde Jord XV Skpr. Rug, I Pund VJ Skpr. Byg; Paa den Tre og Tyvende Gaard boer Knud Bertelsen, skylder I Pund Byg, IIJ Tdr. Landgilde Haure, IIJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Hoe, IX Skill. Erretspenge, XIJ Skill. Høste-Skatt; Paa den Fiire og Tyvende boer Laurs Nielsen Fynboe, skylder I Pund Rug, I Pund Byg, I Tde. Haure Landgilde, II Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Hoe, VJ Skill. Erretspenge, V Skill. Høste-Skatt; item gives af Byen I Tde. Smør, IIIJ Tdr. Foget Haure; Af en Heste-Hauge IIIJ Tdr. Haure Landgilde; Hans Rasmusen giver af et Huus IIJ Tdr. Haure. Udi Liunge Sogn og Bye Een og Tyve Gaarde; Paa den Første boer Ebbe Hansen, skylder aarligen IJ Pund Rug, IJ Pund IJ Skpr. Byg, IIJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, IJ Gaas, IJ Skpr. Haure, VJ Høns, IX Skill. I Alb. Høste-Skatt; Paa den Anden, Tredie, Fierde, Femte,

Siette, Syvende, Ottende, Niende, Tiende, Ellefte, Tolfte, Tretende, Fiortende og Femtende boer Mickel Sørensen, Knud Hansen, Mads Nielsen, Jens Brun, Niels Ibsen, Mogens Ibsen, Niels Tørre, Jep Nielsen, Anders Rasmusen, Boe Pedersen, Peder Jensen, Oluf Olufsen Sappe, Hans Mortensen og Lasse Hansen, skylder hver dennem aarligen I Pund V Skpr. Rug, I Pund VJ Skpr. Byg, IIJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, V Høns, VIIJ Skill. Høste-Skatt; Paa den Sextende boer Peder Ibsen, skylder og aarligen lige saa meget af Gaarden, og af een Eng I Otting Smør; Paa den Syttende boer Hans Fynboe, skylder og aarligen lige saa meget af Gaarden udi sig selv, som een de andre neste fornefnte Gaarde; Saa og gives af een Eng I Otting Smør; Paa den Attende boer Mads Hansen, skylder aarligen I Pund V Skpr. Rug, I Pund VJ Skpr. Byg, IIJ Tdr. Haure Landgilde, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, V Høns, VIIJ Skill. Høste-Skatt; Paa den Nittende boer Niels Skræder, skylder I Pund IIIJ Skpr. Rug, I Pund VJ Skpr. Biug, IIJ Tdr. Haure Giæsterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, V Høns, VIIJ Skill. Høste-Skatt; Paa den Tyvende boer Oluf Askebryder, skylder aarligen IJ Pund V Skpr. Rug, IJ Pund VIJ Skpr. Byg, IIIJ Tdr. Haure Giæsterie, IJ Lam, IJ Gaas, IJ Skpr. Haure, VIJ Høns, VJ Skill. Høste-Skatt; Paa den Første og Tyvende boer Niels Hansen Threfvind, skylder aarligen I Pund IIIJ Skpr. Rug, I Pund VJ Skpr. Byg, IIJ Tdr. Giesterie Haure, IJ Lam, IJ Gaas, IJ Skpr. Haure, VIJ Høns, VIIJ Skill. Høste-Skatt; item gives af Byen I Tde. Smør, IIIJ Skpr. Foget-Haure. Udi Suserup Fiire Gaarde; Paa den Første boer Laurs Ibsen, skylder aarligen I Fierding Smør, I Pund Rug, I Pund Byg, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns; Paa den Anden boer Laurs Nielsen og Niels Joensen, skylder aarligen I Tde. Smør; Paa den Tredie og Fierde boer Mads Nielsen og Niels Olsen, skylder hver dennem aarligen I Tde. Smør, I Pund Rug, I Pund Byg, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns; Ørnstrup een Gaard, Niels Knudsen iboer, skylder aarligen IJ Pund Rug, IJ Pund Byg, IIJ Tdr. Haure Landgilde, IIJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpr. Haure, IIIJ Høns, IX Skill. Erritpenge; Nyegaard een Gaard, Peder Ibsen iboer, skylder aarligen I Tde. Smør. Udi Flintrup Trei Gaarde; Paa den Første boer Jep Krag, skylder IIJ Fkr. Smør, IIJ Tdr. Giæsterie Haure, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, IX Skill. Landgilde; Paa den Anden boer Niels Pedersen,

skylder aarligen XV Skpr. Rug, XVIIJ Skpr. Byg, IJ Tdr. Haure Landgilde, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, V Skill. Landgilde; Paa den Tredie boer Oluf Nielsen, skylder I Fierding Smør de toe Aar, det tredie Aar I Fierding Smør, XV Skpr. Rug, XVIIJ Skpr. Byg, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, VIIJ Skill. Erritspenge. Udi Topshøye Tii Gaarde; Paa de Nie Gaarde boer Ole Pedersen, Peder Jensen, Jens Laursen, Christen Jensen, Povel Madsen, Anders Mortensen, Mads Madsen, Peder Olufsen og Niels Ibsen, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, I Pund Byg, IJ Tdr. Haure Landgilde, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure. IIIJ Høns, I Læs Høe, VIJ Skill. Høste-Skatt; Paa den Tiende boer Niels Sørensen, skylder aarligen I Pund Rug, I Pund Byg, IJ Tdr. Haure Landgilde, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, VIJ Skill. Høste-Skatt; Og gives af Byen I Tde. Smør og X Skpr. Foget-Haure. Udi Pedersborg Sogn og Bye, Sytten Gaarde; Paa den Første boer Hans Andersen, skylder aarligen IJ Pund Rug, IJ Pund Byg, VJ Skpr. Haure, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, V Høns, VIJ Skill. IJ Penning Høste-Skatt; Paa den Anden boer Jep Askebryder, skylder IJ Pund Rug, IJ Pund Byg, XVIIJ Skpr. Haure; Paa den Tredie, Fierde, Femte, Siätte, Syvende, Ottende, Niende, Tiende, Ellefte, Tofte, Trettende, Fiortende, Femtende, Sextende og Syttende boer Rasmus Nielsen, Mads Christensen, unge Morten Olufsen, Peder Jyde, gammel Morten Olufsen, Thue Jensen, Jens Pedersen, unge Jens Hansen, Jep Hansen, Knud Rasmusen, Christen Jyde, Anders Sørensen, Oluf Laursen, Henning Skrædder, og Mads Fynboe, skylder hver dennem aarligen I Pd. Rug, I Pd. Byg, VIJ Skpr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, V Høns, V Skill. Høste-Skatt; item gives af Byen I Tde. Smør, XVIIJ Skpr. Foget-Haure. Udi Borød Syv Gaarde; Paa den Første boer Jep Nielsen, skylder aarligen IJ Pund Rug, IJ Pund Byg, IIIJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, XIJ Skill. Erritspenge; item giver hand af Valke-Mølle Eng I Otting Smør; Paa den Anden boer Christen Andersen, skylder aarlig I Tonde Smør, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, IIIJ Skill. Høste-Skatt; Paa den Tredie, Fierde, Femte, Siätte og Syvende boer unge Jens Nielsen, Peder Andersen, Henning Andersen, Jens Nielsen og Anders Joensen, skylder hver dennem aarligen I Tde. Smør, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, IJ Skill. Høste-

Skatt; item gives af Byen VIJ Skpr. Foget-Haure. Udi Haugerup een Gaard, Jens Skræder iboer, skylder XIJ Skpr. Rug, I Skpr. Foget-Haure. Udi Liøng een Gaard, Jens Askebryder iboer, skylder IIIJ Mk. V Skill. Erritspenge, I Lam, IJ Høns. Udi Brommue Sogn og Bye Elleve Gaarde; Paa de Nie boer Peder Jensen, Jens Rasmusen, Niels Jørgensen, Jens Andersen, Niels Olsen, Søren Ibsen, Allexander Laursen, Niels Pedersen og Anders Jyde, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, I Pund Byg, IJ Tdr. Haure Giesterie. I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure. V Høns, I Læs Høe, IX Skill. Erritspenge, XV Skill. Høste-Skatt; Paa den Tiende og Ellefte boer Jørgen Sørensen og unge Niels Olufsen, skylder hver dennem aarligen I Pd. Rug, I Fierding Smør, IJ Tdr. Haure Giesterie, V Høns, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, I Læs Høe, IX Skill. Erritspenge, V Skill. Høste-Skatt; item gives af Byen I Tde. Smør, XJ Skpr. Foget-Haure. Udi Krøgerup Tretten Gaarde; Paa de Tolf boer Niels Olufsen, Peder Rasmusen, Oluf Laursen, Hans Nielsen, Peder Jensen, Niels Eskildsen, Oluf Hansen Kock, Hans Voer Nyenstadt, Laurs Ollesen, unge Jens Olufsen, gammel Jens Olufsen og Oluf Madsen, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, I Pund Byg, IJ Tdr. Giesterie Haure, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, V Høns, I Læs Høe, IX Skill. Erritspenge, XV Skill. I Alb. Høste-Skatt; Paa den Trettende boer Peder Hansen, skylder aarligen I Fierding Smør, I Pund Byg, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, V Høns, I Læs Høe, IX Skill. Erritspenge, XV Skill. I Alb. Høste-Skatt; item gives af Byen I Tde. Smør, XIIJ Skpr. Foget-Haure, IIJ Skill. Kalve-Penge; Udi Bierbye Sogn og Bye Femten Gaarde; Paa de Tretten boer Hans Ibsen, Jens Stephensen, Morten Rasmusen, Peder Nielsen, Hans Christensen, Søren Olufsen, Christopfer Pedersen, Jens Olufsen, Jep Troelsen, Laurs Ibsen, Morten Laursen, Morten Bierbye og Tyge Svendsen, skylder hver dennem aarligen I Pd. Rug, I Pund Biug, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, V Høns, I Læs Høe, IX Skill. Erritspenge, IIIJ Skill. I Alb. Høste-Skatt; Paa den Fiertende boer Mogens Nielsen, skylder aarligen IJ Pund Rug, IJ Pund Byg, IIIJ Tdr. Giesterie Haure, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, V Høns, I Læs Høe, IX Skill. Erritspenge, IX Skill. Høste-Skatt; Paa den Femtende boer Erick Ingvorsen, skylder aarligen XV Skpr. Rug, XVIIJ Skpr. Byg, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Høe, IX Skill. Erridspenge,

IIJ Skill. Høste-Skatt; item gives af [Byen] I Tde. Smør, XV Skpr. Foget-Haure, IJ Degne Lam, IJ Degne Gaas. Udi Eskildstrup Trei Gaarde, Peder Mogensen, Jens Ericksen og Jens Pedersen iboer, skylder hver dennem aarligen, I Pund Rug, I Pund Byg, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Høns, I Læs Høe, I Mk. Erritspenge; item gives af Byen IIJ Skpr. Foget-Haure. Udi Døiringe Tolf Gaarde; Paa den Første boer Christopher Laursen, skylder aarligen IJ Pd. Rug, IIJ Pd. Byg, IIJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, V Høns, I Læs Høe, IX Skill. Erritspenge, V Skill. I Alb. Høste-Skatt; Paa de andre Elleve Gaarde boer Niels Sørensen, Peder Sørensen, Hans Laursen, Anders Skræder, Rasmus Pedersen, Peder Jensen, Laurs Skræder, Hans Ibsen, Peder Ibsen, Peder Olesen, Heedeboe og Mads Rasmussen, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, IJ Pund Byg, IIJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, V Høns, I Læs Høe. IX Skill. Erritspenge, V Skill. I Alb. Høste-Skatt; item gives af Byen I Tde. Smør, XIIJ Skpr. Foget-Haure. Udi Steenmagle Leen; Udi Flinterup Sogn og Bye Siuf Gaarde; Paa den Første og Anden boer Hans Jensen og Jens Mortensen, skylder hver dennem aarligen XJ Skpr. Rug, IJ Pund XJ Skpr. Byg, IIJ Tdr. Haure Giesterie, VJ Skill. IIJ Penning Høste-Skatt; Paa de andre Fem boer Jens Laursen, Jens Pedersen, Laurs Ericksen, Niels Ibsen og Laurs Hansen, skylder hver dennem aarligen VJ Skpr. Rug, IJ Pund XJ Skpr. Byg, IIJ Tdr. Haure, Giesterie VJ Skill. IIJ Penning; End giver fornefte Tiennerer IIJ Skpr. Rug, IIJ Skpr. Byg, I Tde. Haure Giesterie, I Boelsviin, I Lam, IIJ Penning. Udi Krendrup Fiire Gaarde, Niels Sørensen, Oluf Sørensen, Bendt Olufsen og Hans Hierriksen iboer, skylder hver dennem aarligen I Tde. Smør, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, IJ Høns; item gives af Byen IIIJ Skpr. Foget-Haure. Udi Bielstæd Sex Gaarde, Morten Jensen, Laurs Sørensen, Claus Ibsen, Anders Ibsen, Peder Jensen og Oluf Jensen iboer, skylder hver dennem aarligen I Tde. Smør, IJ Tdr. Giesterie Haure, I Lam, I Gaas, IJ Høns; Iligemaade gives af Byen VJ Skpr. Foget-Haure. Udi Steenmagle Sogn og Bye Otte og Tive Gaarde; Paa de Syv og Tive Gaarde boer Anders Olufsen, Oluf Jensen, Peder Knudsen, Peder Thorsen, Laurs Hansen, Oluf Laursen, Peder Madsen, Povel Pedersen, Peder Hansen, Anders Clemensen, Jørgen Bendtsen, Niels Nielsen, Jep Ibsen, Jens Thorsen, Jens Nielsen,

Morten Andersen, Niels Laursen, Jep Laursen, Mickel Pedersen, Mogens Espensen, Morten Espensen, Mads Ibsen, Peder Nielsen, Jens Pedersen, Christopher Ibsen, unge Jens Nielsen og Anders Degn, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, I Pund Byg, I Tde. Haure Landgilde, IJ Tdr. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, V Hons, I Læs Høe, IX Skill. Erritspenge, V Skill. Høste-Skatt; Paa den Otte og Tivende Gaard boer Mogens Arrildsen, skylder aarligen IJ Pund Rug, IJ Pund Byg, IJ Tdr. Haure Landgilde, IIIJ Tdr. Haure Gæsterie, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, V Hons, I Læs Høe, IX Skill. Erritspenge, V Skill. Høste-Skatt; item gives af Byen IJ Fierding Smør, IJ Degne Lam, IJ Degne Giæs, IIIJ Tdr. VJ Skpr. Foget-Haure, IIIJ Vall Eg, IX Skill. Kalve-Penge. Udi Assentorp Tolv Gaarde; Paa den Første boer Mogens Jensen, skylder aarligen I Tde. Smør, I Tde. Haure Giesterie, I Lam, I Gaas, V Hons, VIJ Alb. I Penning Erritspenge, IIIJ Skill. IJ Penning Høste-Skatt; Paa de andre Elleve Gaarde boer Peder Olufsen, Mogens Andersen, Anders Fugl, Jens Nielsen, Peder Nielsen, Jens Brodersen, Mikkel Mogensen, Jep Andersen, Laurs Madsen, Niels Olufsen og Anders Niclausen, skylder hver dennem aarligen I Fierding Smør, I Tde. Haure Giestri, I Lam, I Gaas, V Hons, VIJ Alb. I Penge Erritspenge, IIIJ Skill. IJ Penge Høste-Skatt; item gives af Byen I Fierding Smør, I Tde. Foget-Haure. Udi Nyrup Fem Gaarde, Knud Olesen, Rasmus Olufsen, Peder Mogensen, Peder Laursen og Søren Jørgensen iboer, skylder hver dennem aarligen IJ Fierding Smør, IJ Tdr. Giesterie Haure, I Lam, I Gaas, IJ Hons; item gives af Byen V Skpr. Foget-Haure. Udi Steenlille Sogn, udi Saltofte Fire Gaarde, Søren Pedersen, Hans Sørensen, Peder Lauritzen og Mogens Olufsen iboer, skylder hver dennem aarligen IJ Pund, V Skpr. Rug, IJ Pund VJ Skpr. Byg, IJ Tdr. Haure, I Lam, I Gaas, I Skpe. Haure, IIIJ Hons, IX Skill. Erritspenge, VJ Skill. Høste-Skatt; item gives af Byen I Fierding Smør, IIIJ Skpr. Foget-Haure. Desligeste Syv Møller udi Sorøe Birk; Den første kaldes Alsted Mølle, Morten Møller iboer, skylder aarligen VIIJ Pund Meel; Den anden kaldes Fiennedslef Mølle, Rasmus Møller iboer, skylder aarligen IX Pund Meel; Den tredje kaldes Saxebroe Mølle, Laurs Møller iboer, skylder aarligen IX Pund Meel; Den fjerde kaldes Suserup Mølle, Lauritz Møller udi boer, skylder VJ Pund Meel; Den femte kaldes Brommue Mølle, Laurs Møller iboer, skylder aarligen XIJ Pund Meel; Den siette kaldes Steenmagle Mølle, Erick

Møller iboer, skylder aarligen V Pund Meel; Den syvende kaldes Gjørstinge Mølle, Peder Møller iboer, skylder aarligen IIJ Pund Meel. Sammeledes dette efternefnede Sorøe Closters Gods, uden for Birket, her udi Vort Land Siælland, som er først udi Mierløse-Herret, Uggerløse Sogn og Bye, Toe Gaarde, Jens Jørgensen og Jens Laursen iboer, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, IJ Pund Byg, IIJ Tdr. Haure, I Lam, I Gaas, IIIJ Høns, XIJ Skill. Penge. Udi Oudstrup Een Gaard, Peder Olufsen iboer, skylder IJ Mk. IIIJ Skill. Udi Eskildstrup Sogn, udi Stedstrup, Fem Gaarde; Paa den Første og Anden boer Oluf Jensen og Oluf Pedersen, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, I Pund Byg, XVIIJ Skill. Penge; Paa den Tredie boer Peder Ericksen, skylder aarligen IJ Pund Byg, XVIIJ Skill. Penge; Paa den Fierde boer Jørgen Olufsen, skylder I Pund Rug, I Pund Byg, IX Skill. Penge; Paa den Femte boer Rasmus Jensen, skylder aarligen I Fierding Smør, I Pund Byg, XVIIJ Skill. Penge. Udi Kongsted Sex Gaarde; Paa den Første boer Jacob Christensen, skylder aarligen IIIJ Pund Byg, IIIJ Tdr. Haure Landgilde; Paa de andre Fem Gaarde boer Søren Christensen, Niels Pedersen, Rasmus Sørensen, Peder Nielsen og Joen Pedersen, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, I Tde. Haure Landgilde. Udi Arts-Herret, udi Lille Fuglede Sogn, udi Ferslev Femten Gaarde; Paa den Første, Anden og Tredie boer Mads Nielsen, Frantz Pedersen og Oluf Sørensen, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, IIJ Pund Byg, V Tdr. Haure, IIJ Mk. V Skill. Penge; Paa den Fierde, Femte, Siette, Syvende, Ottende, Niende, Tiende og Ellefte, boer Anders Frandsen, Laurs Jensen, Niels Iensen, Peder Andersen, Mads Jensen, Marcus Marqvorsen, Oluf Andersen og Jens Laursen, skylder hver dennem aarligen IIJ Pund Byg, IIJ Tdr. Haure, XXIIJ Skill. Penge; Paa den Tolfte og Trettende boer Peder Frandsen og Peder Sørensen, skylder hver dennem aarligen I Pund Rug, IJ Pund Byg, IIJ Tdr. Haure, XXIIJ Skill. Penge; Paa den Fiortende boer Jens Svendsen, skylder aarligen IIJ Pund Byg, IIJ Tdr. Haure, XXIIJ Skill. Penge; Paa den Femtende boer Søren Jyde, skylder aarligen IJ Pund Rug, IIIJ Pund Byg, VJ Tdr. Haure, IIJ Mk. VJ Skill. Penge. Udi Tyebierg-Herred, udi Træløse Een Gaard, Christian Andersen iboer, skylder aarligen I Pund Byg, IJ Skill. Grott. Udi Mierløse-Herret, udi Tjørntved Een Gaard, Laurs Ibsen iboer, skylder aarligen I Tde. Smør, XIJ Skill. Koe-Penge, I Mk. Giesterie.

Hvilke fornefnte Gaarde og Gods, og Møller udi deres høieste Flodemaal, med ald deres Rente og rette Tilleggelse, Agger og Eng, Skov, Marck, Fiskevand og Fæegang, vaadt og tørt, aldeeles intet undertaget, i hvad Nafn det heldst er, eller nefnes kand, jnden Marck og uden Marck, som der nu tilligger, og af Arilds Tiid tilligget haver med Rette, altid hereffter til ævig Tiid, skulde være og blive til fornefnte Sorøe-Skole u-rygget og u-igienkaldet, af Os, eller nogen Vore Efterkommere Konninger udi Danmark, under Guds ævige Hefn og Vrede; Og bepligter Vi Os, Vore Effterkommere Konninger udj Danmark og Cronen, at frie, hiemle, og fuldkommeligen tilstaae, fornefnte Skole, og hvem den enten nu, eller udi Fremtiden, som een Forstander udi Befaling haver, alle fornefnte Gaarde og Gods, med ald deres Rente og rette Tilleggelse, for hver Mands Tiltale, som derpaa kand tale med Rætte; Dog ville Vi Os og Vore Effterkommere, Konninger udi Danmark, Jagten til fornefnte Skole og Skole-Gods forbeholdet have, saa Forstanderen udi fornefnte Skole, den, som nu bliver forordineret, eller hereffter kommendes vorder, hverken selv skal lade jage, eller skyde, ikke heller forlove nogen anden dertil; Saa fremt det befindes, at hand derimod gjører, og sig med Jagten eller Skyden, paa fornefnte Skoeles Gods, enten selv eller ved andre, understaar og fordrister, da skal hand derfor straffes paa sit Liv, uden Naade; Sammeledes, naar Vor Vey falder der frem, skulde Vi og paa een Nats Tiid have Underholdning, paa Os og Vore medhavende Folck; Vi ville Os og Vore Effterkommere, Konninger udi Danmark, ogsaa have forbeholdet een Søe, liggendes imellem fornefnte Skoeles og Vort Slott Anderskovs Gods, kaldes Mageløssøe, at den altid skal være og blive een frie Eenemerk-Søe til fornefnte Vort Slott Anderskov, og Forstanderen for fornefnte Skoele, eller nogen paa Skoelens vegne,

icke skulle have dennem dermed at befatte, eller have dennem derudi nogen Rættighed at tilholde; Og paa det altingest, udi fornefnte Kongl. Skole, maa gange saa meget des skickeligere og ligeligen til, baade med Forstandere, som skal have Skoelen udi Befaling, saa og med Skoelemester, Hører og andet daglige Folck, som skulde tiene Skoelen, da have Vi derpaa ladet giøre denne Skick og Ordning, som herefter følger: Hvilken Vi udi alle Maade alvorligen vilde holdet og efterkommet have:

Først. Skal nu strax tilskickes og forordineres een goed forstandig og lærd Mand, som tilforn udi Huusholdning haver været brugt, hvilken der skal være Forstandere for samme Skoele, og have alt Godset og Bønderne der tilliggendes udi Forsvar; Samme Forstandere, saa ofte nogen dertil bliver udvalt, skal giøre hans Eed for Os self, og Vore Effterkommere, Konninger udi Danmark, at hand samme hans Befaling troligen og rætsindeligen vil forestaae, ramme Skoelens og Skoele-Børnens Gavn og Beste, forvende Renten Skoelen til Nytte og Fremtarv, holde Stedet med nødtørftig Bygning vedlige, have stedse flittig Indseende med altingest, efter sin høyeste Forstand og Formue, Bønderne og Tiennerne til Skoelen ligeledes troligen forsvare, og sig udi saadanne sin paalagde Kald og Befaling saa skicke og forholde, som han vil ansvare for Gud og være bekiendt for Os; Og skal hand have alvorlig Agt og Tilsun, at Skoelemesteren og Hørerne udi Skoelen, hver giøre deres Kald og Tieneste fyldest, og dersom hand kand fornemme, at Skoelemesteren icke skicker sig udi samme Tieneste saa tilbørlig og flittig, som det sig bør, da skal hand derom give Vor eller Vore Effterkommeres Cantzeler, og den af Vor og Rigens-Raad, som udi Kiøbenhavn Befaling haver, paa Vore vegne tilkiende, at de siden skaffe Raad dertil, med en anden duelig og skickeliger

Person til Skolemester at forordne; Skal og Forstanderen have Befaling over alt andet Folck, som tienne Skoelen, baade udi Skoelen og Ladegaarden, at antage og igien forlove, hvis Tienere til Skoelens og Ladegaardens nødtørfftige Bestillinge Behov giøres; Hand skal og have flittig Indseende, saa de holdes til Gierning og Arbeid paa Skolens og Gaardens Gafn og Beste, og straffe dennem, som vedbør, hvis Forsømmelse og U-lempe findes kand; Skal og Forstanderen self, udi Fogdens Nærværelse, henfeste hvis Gaarde, som paa Godset bliver leedig, og paa lige Maader aftinge Sager, saa Sagefaldet kommer Skolen til Beste; Hand skal og hvert Aar, ottende Dagen nest efter Philippi og Jacobi, giøre Vor Cantzeler, og hvilken af Vor og Rigens-Raad udi Kiøbenhafn haver Befaling paa Vore vegne, nu eller herefter kommandes, udi Rectoris udi Universitetet og Superintendentens Nærværelse, goede Reede og Regnskab for ald Skoelens Indtægt og Udgift, saa, at hvis overbliver, enten ved Overmaal af Korn eller udi andre Maade, at det forvendes Skolen til Fremtarv, og dersom nogen af dennem, for anden Forfald skyld, ikke kunde til samme Tiid være tilstede, fornefnte Regnskab at høre, da skulde de dog, som ere tilstede, forhøre det, og Forstanderen tilbørligen derfor qvittere, og skulde fornefnte Vor Cantzeler og Riges-Raad, Forvalter udi Kiøbenhafn, og deres Effterkommere udi samme Befaling, altiid have Opseende med, at altingest med fornefnte Skole retsindelligen administreris og bestilles, og dersom nogen Brøst findes paa Færde, skal Forstanderen give dennem det tilkiende, og de hannem derudi til det Beste at raadføre; Skal og Forstanderen udi timmelig og tilbørlig Tiid give ald Gaardens og Skoelens Tienere deres Løn, efftersom den udi denne Fundatz findes antegnet, og hver bevilget, Halfparten til Michaelis og anden Halfparten til Sanctorum Philippi og Jacobi Dag.

Først. Skal Forstanderen selv have Underholdning til Mad og Øll, paa sig, sin Hustru og daglige Folck, og have sin Værelse paa det Sted, hvor hand best haver Folket udi Aasiufn, og see hvad udi Gaarden bestilles og forhandles, og have til sin aarlige Pension og Besoldninge Toe Hundrede Daler, Tolf Alne Engelsk, XIJ Foerdug, XIJ Alen Sardug, XIJ Alne Lærret; Sammeledes skal hand have paa een Karl VIIJ Daler, VJ Alne Engelsk, VJ Alne Foerdug, V Alne Sardug, V Alne Lærret, til Støvle I Daler; Skal hand have paa Toe Dreng til Skoe og Skiorter VIIJ Daler, VIJ Alne Engelsk, X Alne Sardug og X Alne Lærret; Paa een Kielder-Dreng skal hand have aarligen V Daler, IIIJ Alne Engelsk og IIIJ Alne Foerdug; Paa een Fyrbøder IIIJ Daler, V Alne grofft Klæde og IJ par Skoe; Paa een Vogn-Svend skal hand have V Daler, V Alne Engelsk, IIIJ Alne Foerdug, Skoe IJ Par; Og skal hand have Foeder og Maal paa toe Heste, som beløber sig I Pund IIIJ Tdr. Haure; Desligeste, paa det at Forstanderen skal have desfittiger Opseende med altingest, da skal hand have den tiende Penge, af hvis Gaard-Fæstning og Sagefald, som falder der paa Godset.

Sammeledes skal der tilskikkes og en god beskeden velforsøgt lærd Mand, som skal være een Magister Artium, at være Skolemester udi fornefnte Kongelig Skole, og hannem tilgives tvende Locater, som skulde tilhielpe, at optugte disse unge Personer, udi Gudfrygtighed, boglige Konster, gode Lærdom og Seeder, om deres Vilkor og Befalinge, og om Skolens Leilighed skal siden ydermeere forhandles eller formeldes; Skolemesteren skal have aarligen til Besoldning Et Hundrede Daler, VIIJ Alne Engelsk, VIIJ Foerdug, VIIJ Alne Sardug, VIIJ Alne Lærret; Hver Locat skal have aarligen Tiuge Daler, VJ Alne Engelsk, VJ Alne Foerdug, VJ Alne Sardug, VJ Alne Lærret.

Skal der holdes en Hommel-Mand, som og skal have Opseende med Abild-Haugene, Roer og Rødder, og gives om Aaret Fire Daler.

Skal og tilskickes og holdes der een Skov-Rider, som kand have Tilsiufn paa Skoven, at derudi icke hugges, uden Forstanderens og de, som derom have at befale, deres Viidskab, og at intet skydes eller jages paa Skovene eller nogen Skoelens Eiendomme og Tilliggelse, og skal hand have af Skoelen sin Løn, Foeder og Maal paa een Hest, eftersom Forstanderen, med Vor Cantzeler og Riges-Raad udi Kiøbenhavn deres Raad, derom forordnendes vorder.

Der skulde og være een Melckedeie med toe Piger udj Ladegaarden, som skulde malcke Kiøerne, og giøre hvis andet Arbeid der falder; Og skal Forstanderens Hustrue have Opseende med Faddebords-Qvinde, Melckedeie og hvis andre Qvind-Folck, som tiene Skoelen, at de holdes til Arbeid, og at der saaes Hør-Frøe, spindes og gøres Lærret, og andet Boeskab til Skoelens Behof, saa intet dermed forsømmes; Sammeledes skal og Forstanderen have lige slig Rætt over det Folck, som tienner Skoelen, eftersom Vore Leensmænd, paa Vore og Kronens Slotte og Gaarde, have over det Folck, som tienne dennem paa Vore vegne, at lade straffe dennem efter Gaards-Rættten og udi andre Maader, eftersom de dennem forbyrde, men hvis Skoele-Personer dennem skulde forsee, de skulde straffes af Skoelemesteren og Locaterne med Riis, som det sig bør.

Der skal være en Borge-Stue med Kackel-Ofn udi, med nødtørftige Borde og Bencke, udi den skulde alle Gaards-Folcket soge deres Bord og blive spiiiset til Daufre, Middags- og Aftens-Maaltid, eftersom hver Tiid bliver af Forstanderen forordnet; Skulde og Fogden, Skrивeren, Ladegaards-Fogden ogsaa, naar de kunde, være tilstede, fange Mad udi samme Stue ved det øverste Bord, at det

andet Folck saa meget desbedre under Maaltid kunde holdes stille og tugtige, uden Bulder og anden U-lempe, saa kunde og gives Agt paa, om Folcket spiises, som vedbør; Ingen af Gaards-Folcket, enten Foget, Skriver eller andre, skulde holde nogen af Skoelens-Personer eller Børn til sig, men alleeniste give Skoelemesteren tilkiende, om de nogen deres U-lempe, med Skalckhed eller nogen U-tugt kunde fornemme; Der skal ringes med den mindste Klocke om Morgen, naar Klocken slaaer IIIJ om Sommeren, og om Vinteren, naar Klocken slaaer Fem, at Tienneste-Folcket sig dereffter kunde rette, hver at søge sin Gierning og Bestilling, som det sig bør; Sammeledes skal ringes med den mindste Klocke til IV om Afftenen, baade Sommeren og Vinteren.

Med Skolen skal saa holdes: Til Skolen skal forordnes en smuck Stue, hvilken skulde adskilles med Væggerum og trende Classibus, eftersom Forstanderen med Skoelmesteren det best og føyeligst betænke kand at ssee kunde, saa der kand være een Gang igiennem Væggerum, af den eene Classe udi den anden; Og først skulde der være øverst udi hver Classe een smuck Læse-Stoel, som hver Læremester kand sidde og læse udi; Dernæst saa mange lange Diske og Benker, at saa mange Personer, som ere udi hver Classe, kunde have god Rum at læse og skrive, og legge deres Bøger hos dennem, saa de icke skulde sidde hverandre for nær, og skulde Disken saa sættes paa hver Side, udi hver Classe, at Skoel-Personerne hver kunde grandgiveligen høre hvad hver Læsemester læser eller dicterer. Og dersom det ellers kunde være mueligt at hver af Locaterne kunde have deres Cammer ved Enden hos hver Classen, at de kunde have saa meget desmeere Frygt derfor, og des jdeliger tale Latine, og tage Aarsage dennem des ydermeere at exercere. Og skulde paa hvert Sted forskaffes Kakkelvne, saa Skole-Personerne om Vinteren icke skulle fryse

eller lide Kuld. Der skulde og være een gemeen Stue, udi hvilken Skole-Personnerne allesammen kunde fange Mad, og der søge ind om Morgenen at iklæde og toe dennem, og om Aftenen at afklæde dennem; Udi samme Stue skal være een Jern Kackelofn, og saa mange Skiver at alle Skole-Børnene kunde have god nødtørftige Rum, at Maden saa meget des bedre kand sættes paa Bordene, saa det icke skal spildes eller omkastes, og lige lange og breede, saa de kunde vel naae til Fadene paa alle Sider; Og der kunde være een Skive eller toe meere, paa hvilke mand kunde sætte Fadene med Mad- og Drikke-Kar. Og skulde de gange til Bords om Middagen naar Klokken slaaer X, og om Aftenen til fem slett; Og en half Stunde før Maaltid, til Middag og om Aftenen, skal Dug-Svenden og Skolens Fyrbøder, med Kielder-Drengen dække alle Diske, bære Brød og Øll paa Stuen, legge Tallerken paa Bordene, og hver hans Kniv og Skee paa Tallerken, og siden strax det ringer bære Mad paa Bordene; Derfor skal hver, som annammes udi Skolen, have sin egen Knif og Skee, hvilke hand skal antvorde Skolemesteren, og hand siden Dug-Svenden at forvare. Naar X slaaer, skulde der ringes med den mindste Klocke, og da skulde alle Skole-Personnerne gange smukt tugtig af Skolen, toe og toe tilsammen, og Skolemesteren med Locaterne effter dennem, udi lige Maade om Aftenen naar Klokken slaaer Fem, og naar de kommer ind udi Stuen, førend de sidder til Bords, skulde Sex af dennem hver Maaltid læse til Bords, og Skolemester og Locaterne at stande for dennem, at de kunde agte at underviise dennem om de icke have skickelige Sæder; Skolemesteren skal selv sidde ved den øverste Bord, og hos hannem saa mange Adels Børn, som ere udi Lærdom meest forfremmet, som der kunde fange Rum ved samme Bord; Locaterne skulde og skiftes til at sidde ved de andre Borde, at de desbedre kunde underviise Børnene

til goede høfviske Bord-Tugt; Førend de staae op at læsse fra Bords, kand mand lade læse een half Capitel af Bibelen, og lade hver oplæse hvis Vocabula hand haver lært den Dag, og opregne een Sententz, og den exponere og udtyde, og naar de have læst fra Bords, da hver af de fornemmeste, som ere meest forfremmet, uden ad læse een smuk Psalme, og siden tilsammen at siunge O GUD din Godhed takke vi etc. Og skal dennem gives til hver Maaltid til Middag og Aften fiire gode Rætter, baade Fiske-Dag og Kiød-Dag, og een god fersk Rætt der iblant, og Steeg trei gange om Ugen. Naar første Lectie er læst om Morgenen, naar Klokken er Syv, maa Børnene gives een Suppe af Øll og Brød, og noget Smør og Brød derhos. Skollemesteren skal og have Opseende med til Middag og Aftens Maaltid, at der gives Mad nok paa Fadene, saa Skoele-Personnerne icke gange hungrige fra Bords. Findes og nogen Brøst paa færde, skal hand give Forstanderen det tilkiende, vil hand icke føre der Raad ved, da skal Skolemesteren give det de Vore Raad tilkiende, som Vi have tilforordnet dermed at skulde have Opseende; Udi lige Maade skal det holdes med hvis andet Brøst der kand forefalde. Her skal og aldeeles ingen Personner indtages udi denne Kongelig Skole, med mindre end hand tilforn haver lært sin Abecet og Donat, baade at tyde og uden ad læse, saa meget fornøden er og Behof giøres; Skal og hver Persoens Prøvelses Tiid, som indtages, være I Aar, findes hand icke da beqvæm til Boglige Konster at lære, skal hand forvises, og en anden, som skickelig er, igien udi Stedet at annammes. Og skal ingen udi denne Skole længere end udi Sex Aar have denne Underholdning; Findes og nogen af de Persohner, som ere antaget udi samme Skole, modtvillige og uskikkelige udi Levnet og Lærdom, og hand anden og tredie gang paamint, icke vil rette og bedre sig, da skal Skollemesteren, med Forstanderens Raad, have Fuldmagt,

hannem at forviise; Forstanderen, med Skoelemesteren, skal giøre Forordning, hvor Skolle - Personerne skulde have deris Sove-Kammer, og hvor mange Senge udi hver Kammer skulde bereedes, og det saa beskicke, at der kunde ligge toe udi hver Seng tilsammen, og skulde de toe Locater ligge udi toe Kamre hos Børnene, saa de dennem til betimmelig Tiid om Morgenen kunde opvække, og siden følge dennem udi den gemeene Stue, og der tilholde dennem, at klæde og binde om sig, og udi samme gemeene Stue, som de dennem iklæde, skulde hænge et Løf-Kar med en stor Bækken eller liden Kiædel under, der skal Dug-Svenden altid holde reent Vand udi, som Børnene kunde toe dennem, naar de ere iklædte; Naar de siden kommer udi Skoelen, naar Klokken er Sex, skulde strax med jefn Stemme begyndes den Psalme: Veni Sancte Spiritus, eller en anden Psalme, efftersom Skoelemesteren det forordner og for got anseer, strax dereffter skal Skoelemesteren og Locaterne, hver udi sin Classe, læse og opregne en smuck Bøn for Personerne, og lade dennem læse den effter, saa altingest kand begyndes med Gudsfrygt, udi lige Maade skal det holdes om Aftenen, naar de gange af Skoelen; Skoelemesteren skal staae for den gandske Skolle, saa meget Lectier belanger, og at holde Børnene, med gode Øvelser, under god Disciplin; Hand skal læse udi den øverste Classe og hver af Locaterne udi andre 2de Classibus; Hand skal og tilholde Locaterne, deres Bestillinge paa det flittigste at tage vahre, Skoele-Børnene at forfremme udi Lærdom og udi gode Sæder at opdrage, og skulde de og 2de gange om Dagen, effter Middags- og Aftens-Maaltid, følge Børnene ud paa en Plads, som de kunde leege og øve dennem med Bold eller anden tugtig Leeg; Skoelemesteren skal self betænke, hvad Bøger Personerne udi hver Classe skulde forelæsses, og der giøre den Forandring nytteligst kand være, og efftersom hand kand formerke Personerne

paa alle Sider ere forfremmet; Hand skal og selv, udi det mindste engang hver Maaned, gaae ind udi hver af de andre Classibus, og der een Time eller toe examinere Børnene, forfare hvad de dennem forfremmet haver, paa-minde Locaterne hvad Brøst hand kand befinde, desligeste hvad Forandring der skal gøres med deris Lectier, og at de icke alleeniste læser dennem fore, hvis Bøger dennem bliver befalet, men og tilholde dennem at skrive, componere og exercere Stilum toe gange om Ugen, hver eifter sin Vilkaar, og lade hver beholde sin Compositis-Bog, saa, at naar Aaret er ude, det da kand forfares, hvor meget hand sig forbedret haver, og skal Skoelimesteren og Locaterne corrigere hvis de udi deres Compositis-Bog dennem forseet have, det udi Breeden antegne og underviise dennem, hvor de haver faret vild in Orthographia og Grammatica; Findes og nogen af Locaterne u-duelige og forsømmelige, da skal Skoelimesteren, med Forstanderens Raad, have Magt, hannem at afsætte, og een anden bedre skickelig udi hans Sted forordinere; Skal og Forstanderen forskaffe Skoelimesteren til Hørernes Behof, Bøger, Papiir, Bleck, Lys, og hvis andet Behof gøres, naar hand dennem derom tilsigendes vorder, og Skoelimesteren igien, at have flittig Indseende med Locaterne, at det til Nødtørfft uddeeles, og intet deraf til Ofverflødighed til U-nøtte forspildes; Udi ligemaade skal og Forstanderen forskaffe saa mange Tin-Fade, Tin-Tallerkener, Liuse-Stager og andet, som til Skoelen gøres Behof, og dennem overantvorde Dug-Svenden, at have udi sin Forvaring, at bruges til rette Tiider.

Der skulde og være en Præst, som skulde prædicke hver Søndag, og hver Onsdag og andre Hellige Dage, og udrette hvis anden Bestilling hans Embede udkræver, og skal have aarligen til Pension XL Daler, VIIJ Alne Engelsk, VIIJ Alne Foerdug, VIIJ Alne Sardug, VIIJ

Alne Lærret, og skal have sin Underholdning hos en af de Borde udi Skoelen.

Der skal og være en Foget udi Skoelen, som skulde rette sig efter Forstanderens Befaling, og være hannem hørig og underdanig udi alle Maade, hand skal drage til Tinge og høre Bøndernes Klage imod hverandre, forfare hvem der skeer u-rett, give Forstanderen det tilkiende, og hielpe tilrette at forsvare, og skal han have aarligen til Besoldning XVJ Daler, VIIJ Alne Engelsk, VJ Alne Foerdug, IX Alne Sardug, IX Alne Lærret, I Oxehud, Høe og Strøelse, paa een Klipper LIJ Tdr. Haure om Aaret; Skal hannem tilgives, som kand udskickes udi Skoelens Bestilling, een Post-Rider, som skal have aarligen VJ Daler, gives Høe og Strøelse, og LIJ Tdr. Haure paa een Post-Klipper.

Der skal og være en Skriver, som udi lige Maade skal være Forstanderen undergIVEN, vare Indtægt og Ud-gift, og føre altingest til klart Regnskab, og give Bønderne en Sæddel, naar de yde deres Landgilde, paa det de icke for hans Forsømmelse skyld tøsauer skulde betale, hans Besoldning skal være om Aaret XX Daler, VIIJ Alne Engelsk, VIIJ Alne Foerdug, VIIJ Alne Sardug, VIIJ Alne Lærret; Hand skal have hos sig een Underskriver, som skal have til Besoldning om Aaret VIIJ Daler, V Alne Engelsk, V Alne Foerdug, V Alne Sardug og V Alne Lærret.

Udi lige Maade skulde der være een Reede-Svend, som skulde give Agt paa Kornet, at kaste og forvare at det icke forderves, saa fremt han icke vil straffes dersom hans Forsømmelse findes, hand skal og maale Kornet ind og ud, og give Skrивeren tilkiende at antegne, saa Bønderne kunde fange Seddel paa hvad de have ydt, efter-som før er rørt; Samme Reede-Svend skal og have Mad-Kielderen udi Befaling, forvare Smør, Kiød, Flesk, Fisk, og hvis anden Spiise til Skoelens Behof indlegges, saa

det bliver vel forvaret, og skal gives hannem om Aaret til Besoldning VJ Daler, V Alne Engelsk, V Alne Foerdug og I Oxehuud.

Saa skal der og være een Dug-Svend, hand skal breede Dugen udi Skoelen, og med Kielder-Svends Dreng og Fyrbøderen til Skoelen bære Brød, Øll og Mad ind paa Stuen, holde Kander og Dricke-Kar reene, med Fade og Tallerken, og staae at skiænke og tienne til Bords, saa lunge Maaltid giøres, hand skal og have hvis som dagligen bruges til Skoelen, Fade, Tallerken, Kurve, Duge, Allmisse-Balle og Dricke-Kar, udi sin Forvaring, hand skal og med Fyrbøderen feye Gulvene, strax effter hver Maaltid er giort og det er optagen, hand skal og forvare hver af Børnene deres Knif og Skee, holde dennem reene og legge dennem hver paa sin Tallerken, og naar de gange fra Bordet, dennem igien annamme, og sige Skolemesteren til, hvo hannem icke igien antvorder sin Knif og Skee, dertil med skal hand og hver Løverdags annamme af Fadde-Bords-Qvinden eet par ny toene Lagen til hver af Skoele-Børnens Seng; item eet Handklæde til hver Classen, at tørre dennem paa, naar de have toet dennem om Morgen; item toe reene Bord-Duge, den eene at bruge fra Søndagen til Onsdagen, og den anden fra Onsdagen til Søndagen, og siden antvorde dennem fra sig igien, og annamme andre reene udi det Sted, og skal hand have til Besoldning om Aaret VJ Daler, V Alne Engelsk, V Alne Foerdug, og I Oxehuud.

Der skal og være een Fyrbøder, som gjør Ild udi Skoelen udi alle tree Classer, saa og udi den Stue som Skoele-Børnene fanger Mad, og holde alle Classes reene feyede, og hver Aften med Dug-Svenden forvare Ilden, naar Børnene ganger til Seng, og saa tillese Døren til Skoelen og Stuen, hand skal og med Huus-Knegten reede alle deres Senge, og holde deres Senge-Kammer altiid smucke reene og feyede, holde Vinduerne, Vegge og Lofte

uden Spindelvæver, hand skal have om Aaret til Pension IIIJ Daler, og IIIJ Alne grofft Klæde, beregnet for IJJ Daler, og IJ par Skoe.

Fremdeles skal der holdes een Kielder-Svend, hand skal med Brøgger-Svenden holde Fade, Tønder, Kar og Stobbe reene, og udi tilbørlig Tiid lade Skoele-Personer og Gaards-Folck, uden Bulder og Trætte, bekomme hvis dennem af Kiældereren bør med Rette, efter Forstanderens Villie og Befaling, og skal det være hannem forbuden at indtage nogen til Slebe-Drick, eller at tage Gaver for, at udskiæncke nogen til Villie, saa fremt hand icke vil straffes uden ald Naade; Hand skal have Indseende om Aftenen, at Lius og Ild forvares og Døren tilluckes, strax der er afringet, og skal hand have om Aaret VJ Daler, V Alne Engelsk, V Alne Foerdng og I Oxehud; Hand skal have hos sig een Kielder-Dreng, som kand hielpe hannem udi hans Bestilling, denne skal og hielpe Dug-Svenden at bære Mad og udi andre Maade, skal have til Besoldning IIIJ Daler, V Alne grofft Klæde, I par Skoe.

Der skulde og være een Brøgger og een Brøgger-Svend, der baade skulde giøre Malt og brygge, og med Kiælder-Svenden holde Fadde og Tønder ved Magt, og dennem tilhielpe at udspølle, det skal være hannem forbudet, at holde nogen udi Brøggersed til Drick med sig, under høyeste Straf; Skal Brøggeren have til aarlig Løn VIIIJ Daler, V Alne Engelsk, Brøgger-Svenden V Daler.

Een Bager og Bager-Svend skulde og annammes udi Skoelens Tienneste, og skal Forstanderen have god Opseende med dennem, at de bage got reent og u-straffeligt Brød, og skal Bageren gives aarlig til Besoldning VJ Daler, V Alne Engelsk, Bager-Svenden V Daler.

Der skulde og tilskickes een god Kock, som kunde vel kaage, og staae for Salteriet og Maden at salte, saa det, til at udspiise, vel kunde være forvaret; Hand skal have hos sig toe Kocke - Dreng, som kunde hielpe

hannem at kaage, skure Kiedeler og Gryder, og toe Fadder og Tallerkener, og holde Kiøckenet reent, og skal hand ingen indtage udi Kiøckenet at spiise, uden Forstanderens Befaling, men lade hver søge Borger-Stuen, som de ere beskeedne, og skal hand have til aarlig Pension XIJ Daler, V Alne Engelsk, V Alne Foerdug, V Alne Sardug, V Alne Lærret; Hver Kocke-Dreng skal have om Aaret IIIJ Daler.

Saa skulde der og være en Bartskerer, som kunde tilhielpe at toe Børnenes Hoveder og klippe deres Haar hver Maanet eengang, hand skal og tienne dennem udi andre Maader, om nogen af Skoelen eller Gaarden det Behof haver, og skal hans Besoldning være om Aaret XXX Daler, VJ Alne Engelsk, VJ Alne Foerdug, VJ Alne Sardug, VJ Alne Lærret.

Der skulde og være en Skræder, som kunde sye for Skole-Personer og Folcket, bereede deres Klæder, og bøde og flette, naar Behof giøres, at det icke skulle forarsages, at vennes uden Gaarden, hand skal have til aarlig Pension X Daler, VJ Alne Engelsk, VJ Alne Foerdug, VJ Alne Sardug, VJ Alne Lærret; Hand skal have een Skræder-Dreng, skal gives IIIJ Daler, V Alne grofft Engelsk.

Det vil og være fornøden, at der holdes een Klokere, som kand oplade og tillucke Kirke-Døren, naar Skoele-Børnene ganger i og af Kirken, hand skal og have Mæsse-Klæder udi Forvaring, lade dennem toe, naar Behof giøres, giemme Kalck og Disk, holde Kirken og Alteren reen, ringe naar de skulde gange udi Kirken og til Bords, og Beede-Klocken om Aftenen, og ellers skicke sig effter Forstanderens Befaling, skal have til Besoldning IIIJ Daler, V Alne Engelsk, IJ par Skoe.

Her foruden skal der være een Fadder-Bords-Qvinde, som skal have hos sig toe Piger, hun skal have ald Boeskab, som er Lagen, Duge, Senge-Klæder, Diøner, Vad-

mell, Lærret og hvis andet, som aarligen gøres og forbedres, udi Forvaring, hvorpaa og hver Aar skal gøres nye Inventarium, hun skal og lade bøde og flecke paa saadanne Klæder, hvor Brøst findes, samme Fade-Bords-Qvinde skal være pligtig, hver Uge at lade toe Børnens og Skoele-Personers Klæder, dog for sig selv, at de icke blendes iblant de gemeene Folckes Klæder, dertil skulle ikke alleeniste tilhielpe hendes egne Piger, men og de Piger udi Deye-Stuen, hun skal og lade bøde og flicke paa Børnens Skiorter og sætte Baand i dennem, og see til at hver haver sin Merke paa sine Klæder, hun skal og hver Mandag med toe af Pigerne gaae ind udi den Stue, som bliver forordnet til Børnene, og der, udi een af Locaternis Nærværelse, annamme hver sine Klæder, som hende skal tiltælges stækkeviis, med hver sit Merke paa, hvor mange hun undfanger at toe, og hvad Klæder det er, efftersom de paa Registeret af Locaterne ere optegnede, hun skal og hver Løverdag, efter Registers Lydelse, tiltælge hver sine Klæder igien, toet og vel fiet; Udi ligemaade skulde hun med een af Pigerne tilsammen eengang hver Uge indgange udi Børnens Kammer, og see til hvorledes det holdes med Dynner og Sengeklæder, og give Skoelemesteren tilkiende, om nogen holder sig u-skickelige med sine Senge-Klæder; Skal og Fade-Bords-Qvinden have om Aaret VJ Daler, Engelsk VJ Alne; Hver af de toe Piger IIIJ Daler, IIIJ Alne grofft Engelsk og VIIJ Alne Hørgarns Lærret.

Sammeledes skal der være een Ladegaards Foget, som efter Forstanderens Raad og Befaling, skal have Indseende til Aulfen, at der høstes, saaes og pløyes udi rette Tiide, og Bønderne hver tilskiffes sin Jord, som han veed, han skal tilflie, pløye og saae, efftersom hand derfor vil stande til Rette; Hand skal og med Skoelens Foget have Tilsiufn med Folcket udi Ladegaarden, at de holdes til Gierning og Ilden der vel for-

vares, og skal have til aarlig Løn VIIJ Daler, V Alne Engelsk, V Alne Foerdug, V Alne Sardug, V Alne Lærret og I Oxehuud.

Skal og holdes een Møller til Closters Mølle, som skal gives om Aaret X Daler.

Item een Fisker, som skal fiske, binde og bøde Garn, gives om Aaret X Daler.

Skal der bruges Sex Arbeids-Karle til Fæmet og Sviinene at røgte og vogte, som skal gives tilsammen aarligen XVIIJ Daler.

Der skulde holdes toe Vogn-Drivere, som skulde drive Vognene, holde reent udi Stalden, og tilsige Forstanderen udi rette Tiide, hvis fattes paa Reedskab, skal hver gives om Aaret V Daler; Skulde de have Høe og Strøelse til Fiire Vogn-Heste, og til dennem IJ Hundrede og VIIJ Tdr. Haure om Aaret.

Skal der og være en Smed, som skal vare Skolens Arbye, og gives om Aaret VIIJ Daler, V Alne Engelsk, IIIJ Alne Foerdug.

Skal der og være een Portener, at tage vare paa den yderste Port, og give Agt paa hvem indkommer og udgaar, han skal lukke Porten om Aftenen, naar af-ringes, og strax antvorde Nøgelen til Forstanderen, hand skal og ingen af Børnene tilstæde at udgaae af Porten, uden hand fanger Bud, at det er med Skoelemesterens Bevilling og Tilladelse, og skal hand have om Aaret til Besoldning IIIJ Daler, VJ Alne Foerdug.

Findes nogen af de Personer, som er indtaget udi denne Kongelige Skoele, og icke ere af Adel, at have saa fattige Forældre, at de ikke formaae at klæde dem, da skulde samme Personer gives aarligen I par grofft Engelsk Hoeser, I Sardugs Trøye for St. Mikkels-Dag, I par Lærrede Hoeser inden Pintze-Dag, IJ Skiorter for Paaske, I par Skoe for St. Mickels-Dag, I par Skoe og I Bonnidt for Paaske, og hvert andet Aar I Under-

Kiortel af Engelsk og I Ulden Skiorte, og hvert tredie Aar skulde dennem gives I Engelsk Kiortel; Men hvilke af disse XXX Persohner, som icke ere af Adel, der have rige og formuende Forældre, da skulle deres Forældre underholde dennem til Skoe og Klæder, undertagen Kiortelen.

Skal Skoelemesteren med Forstanderens Raad selv forordne, hvorledes og naar disse Persoener skulde søge Kircken og Choret, og hvad de skulde siunge, og hvorledes altingest dermed skal forholdes.

Det skal og være forbøden Skoelemesteren og Locaterne, at bruge nogen Færle udj Skoelen, eller og slaae nogen under Ørnene, hvoraf nogen kunde fange Skade paa Hørelsen, eller i andre Maade komme til U-lykke, men hvem sig forseer, hand skal skarpeligen straffes med Riis, som det sig bør.

Vi ville og, at Superintendenten her i Siælland, den som nu er eller herefter kommendes vorder, med een af de fornemmeste Professoribus udi Universitetet, skulde være forpligt, aarligen udi Augusti Maanet, samme Kongl. Skoele at besøge, Børnene udi hver Classe flitteligen examinere, forfare hvad de dennem forbedret og forfremmet have, hvad Fliid og Viinskibelighed Skoelemesteren og Locaterne have giort, hvad Brøst og Forseelse kunde findes, og efftersom de kand befinde Persoenerne udi Lærdom at være forfremmet, at de derefter gjøre Forordning med Skoelemesteren, hvad dermed kand forandres, og hvad Bøger fremdeles kunde læsses, hvormed Skoele-Persoenernes Studia kunde forbedres, og hvad Raad der kunde findes til hvis Brøst der kunde være paa Færde.

Men efterdi det icke er mueligt, udi denne Fundatz, at specificere og indføre alt hvis med fornefte Skoles Underretning kand forefalde, eller og hvad Forandring kand med Lectier og udi andre Maade, efftersom Skoelen

bliver forbedret til, skal foretages, derudi skulde Forstanderen og Skoelemesteren, udi hvis de befinde dennem for besværligt self at forandre eller udrætte, søge Raad hos Vore Cantzeler og Riges-Raad, som Befaling have udi Kiøbenhafn, som Vi have tilforordnet og betroet udi samme Kongelig Skoele at have øverste Inspection, og hvad de dennem, efter Vor Befaling, eller og self udi Vor Fraværelse, befaledes vorder, dereffter skulde de dennem viide at skicke og forholde.

Denne fornævnte Fundatz udi alle sine Ord, Puncter og Articler, efftersom den udi alle Maade udviiser og indeholder, bepligte Vi Os med Vor Christelig Troe og Kongelig Love, udi alle Maader fast og u-brødeligen at holde, bedendes og formanendes alle Vore Effterkommere Konninger udi Danmarck, at de fornævnte Fundatz iligemaade effterkomme og ved Magt holde, icke giørendes herudi Forhindring eller Forandring, Skoelen til Skade udi nogen Maade, icke heller tilstede nogen anden, noget dermed at forandre, saa fremt de ikke dermed imod dennem opvække Guds ævige Hevn og Vrede. Forbydendes vore Fogder, Embedsmænd og alle andre, nogen Hinder eller Forfang herimod at giøre udi nogen Maade, under Vor Hyldest og Naade.

Til ydermeere Vidnesbyrd have Vi ladet henge Vort Signet neden for dette Vort obne Bref, med Vore Elskelige Danmarkes Riges-Raads Indsegl, som ere Os Elskelige Niels Kaas til Thoruppegaard, Vor Cantzeler; Peder Gyldenstiern til Thim, Marskalck udi Vort Rige Danmark; Peder Munck til Estvadgaard, Vor Admiral; Jørgen Rosenkrantz til Rosenholm; Christopfer Valkendorf til Glorup, Vor Rentemester; Steen Brahe til Knudstrup; Jørgen Skram til Thielle; Mandrup Parsberg til Hagesholm; Erick Hardenberg til Mattrup; Hack Ulfstand til Hikkebjerg; Anders Bing til Smedstrup; Hendrik Belov til Spottrup; Axel Gyldenstjerne til Liungbye;

Corfits Weffert til Nezs; Absolon Gøje til Kieldstrup; Jacob Seefeldt til Viszborg; Henrick Brahe til Widskiølle; Breide Rantzov til Rantzovholm; Christen Skeel til Fusingøe; Albret Friis til Harredskier; og Arildt Hvidtfeldt til Oddersbiørg, Rigens Cantzeler. Givet paa Vort Slott Kiøbenhafn, den XXXJ Dag May, Aar Christi M. D. L XXXVJ.

FRIDERICH.

Niels Kaas, Egen Haand; *Peder Gyldenstiern*, Egen Haand; *Peder Munk*, Egen Haand; *Jørgen Rosenkrantz*, Egen Haand; *Christopher Valkendorf*, Egen Haand; *Steen Brahe*, Egen Haand; *Jørgen Skram*, Egen Haand; *Mandrup Parsberg*, Egen Haand; *Erick Hardenberg*, Egen Haand; *Hak Ulfstand*, Egen Haand; *Anders Bing*, Egen Haand; *Henrick Belov*, Egen Haand; *Axel Gyldenstiern*, Egen Haand; *Corfits Weffert*, Egen Haand; *Absolon Gjøe*, Egen Haand; *Jacob Seefeldt*, Egen Haand; *Henrik Brahe*, Egen Haand; *Breide Rantzov*, Egen Haand; *Christen Skeel*, Egen Haand; *Albert Friis*, Egen Haand; *Arildt Hvidtfeldt*, Egen Haand.

Anvendelsen af Sorø Akademies Indtægter.

Sorø Akademies blomstrende finansielle Stilling, hvis Aarsager nærmest kunne føres tilbage til Povel Christian Stemanns forstandige og sparsomme Bestyrelse i Aarhundredets første Fjerdedeel, skriver sig først fra de senere Aar. Fra 1848 til 1864 ere dets aarlige Indtægter blevne omtrent fordobbede. Selvfølgelig har Afhændelsen af Fæstegodset bidraget væsentlig til denne Indtægtsforøgelse, medens det paa den anden Side vel er tvivlsomt, om Akademiets Fremtid vil være sikkert, efterat Funderingen i Jordegods er gaaet over til en Fundering i Penge og aarlige Afgifter i Form af Canon.

Det er et Særsyn, at samtidig med denne betydelige Fremgang i Indtægter er Akademiets Virksomhed, der dog burde være Hovedformaalet, bleven indskrænket og begrændset. Den nærmeste Grund hertil maa vistnok søges deri, at Sorø Akademies Budget, skjøndt vedrørende en ved private Gaver oprettet Stiftelse, er blevet inddraget under Rigsdagens Bevilling. Dette har ikke været til Held for Sorø Akademi, hvis egne Formaal ere skudte tilside, medens de store Midler have fristet til idelige Greb i dets Kasse for at fyldestgjøre andre, tildeels kun lidet beslægtede Krav.

Der er navnlig to Sider af Rigsdagens Virksomhed med Hensyn til Sorø Akademi, som vi skulle betragte. Den ene er de Voteringer, som Rigsdagen har gjort af Akademiets Peuge til Anstalter, hvis Formaal ligge udenfor Akademiets Formaal; den anden de Summer, som Akademiet selv har faaet Tilladelse til at bruge.

Før 1849 er der ikke udredet faste eller aarlige Tilskud til Anstalter eller i Øiemed, som laae udenfor Akademiets eget Formaal. Tværtimod fastholdt den daværende Overbestyrelse (Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler) meget konsekvent, at Anvendelsen af Akademiets Midler ene burde komme Akademiet tilgode til Opfyldelsen af de Forpligtelser, som fulgte af den for Stiftelsen bestemte Virksomhedsplan. Naar de i sin Tid til Stiftelsen af Frederiksuniversitetet i Christiania skjænkede 100,000 Rdl. og den til Frue Kirkes Gjenopførelse skjænkede Sum af samme Størrelse holdes udenfor Betragtningen, har Akademiet heller ikke til Hjælp til fremmede Institutioner fra sin Oprettelse indtil 1849 givet Andet end 116,000 Rdl. i Form af et rentefrit Laan til det almindelige Skolefond, som anvendtes til at opbygge Skolebygninger og Rektorboliger i Odense, Kolding og Aarhus. I 1851 blev der forelagt Landsthinget et Lovudkast om Eftergivelse af den Gjæld, hvori Skolefondet staaer til Akademiet, men det blev ikke vedtaget. Imidlertid er dette en reen Formsag, thi hvad enten en saadan Eftergivelse vedtages eller ikke, er det sikkert nok, at Gjælden aldrig bliver betalt.

Først i 1847 blev der Spørgsmaal om, i Anledning af den paatrængende Nødvendighed af en Udvidelse af den polytechniske Læreanstalts Virksomhed, at lade det fornødne Pengetilskud afholde af Sorø Akademi. Det var imidlertid kun nødtvungen, at Universitets-Direktionen erklærede sig for denne Udvei, (jfr. Lindes Med-

delelser om den polytechniske Lærestanstalt, S. 50). Ligeledes gav Akademiet ved Skolevæsenets Omordning Byen Sorø 300 Rdl. aarlig som Bidrag hertil, og ved Ombygningen af Thing- og Arresthuset sammesteds bidrog det 20,000 Rdl., hvilket var $\frac{3}{4}$ af den Sum, der medgik*).

I Regnskabsaaret 1848—49 bleve de første stadige Tilskud til andre Anstalter optagne i Akademiets Budget, nemlig: den polytechniske Lærestanstalt med 1175 Rdl. og Realskolen i Aarhus med 8194 Rdl. Hermed var Banen brudt, og som en ustandselig Strøm væltede sig nu den ene Fordring efter den anden ind paa Akademiet. Den Sum, som dette maatte udrede til fremmede Formaal, naaede i 1858—59 en saadan Størrelse, at Regnskabet udviste en Underbalance af omtrent 12,000 Rdl. Herved fik man Øinene op for, at det ikke kunde blive saaledes ved; Bidragene have siden den Tid taget noget af i Størrelse, men ere til Gjengjæld næsten alle gaaede over til faste aarlige Bidrag, medens de forhen vexlede betydelig i Størrelse. De udgjøre endnu den meget betydelige Sum af c. 70,000 Rdl., og ialt har Sorø Akademi i Løbet af de sidste sytten Aar udredet henved **900,000 Rdl.**, saaledes som det fremgaaer af omstaaende Fortegnelse:

---

*) I 1854 betalte Akademiet 5000 Rdl. til Hjælp til Anlægget af en Vei fra Byen til Jernbanen. Man anførte, at Akademiet »som Godseier« burde bidrage til dette Foretagende; man glemte, at Akademiet alt dengang var ifærd med at sælge sit Gods.

	Realskolen i Aarhus og Realskolevisningen ved de lærde Skoler.	Polyteknisk Lærestul.	Seminariefontet og Seminarerne.	Bondehøjskoler.	Odense Realskole.	Landhøjskolen.	Vartpøge og Pensioner til Lærerne ved den nedlagte Realskole i Aarhus samt nogle andre Embedsmænd, Gjennemsnitlig.	Instituthæfter Stephansen paa Holsteinsminde.	Videnskabelige Formaal.	Thisted Realskole.	Ialt. Rdt.
1848—49	8194	1175	-	-	-	-	-	-	-	-	9369
1849—50	8194	3406	-	-	-	-	-	-	-	-	11600
1850—51	6898	2100	-	-	-	-	2007	-	-	-	11005
1851—52	7725	2925	2060	1425	-	-	2007	1000	-	-	17142
1852—53	7392	2550	2850	2000	500	-	2007	1000	-	-	18299
1853—54	4232	2700	4575	2375	500	-	2007	-	-	-	16389
1854—55	6149	3695	4575	2775	500	-	2007	-	-	-	19701
1855—56	3202	5195	4000	4900	500	-	2007	1000	-	-	20804
1856—57	9000	5414	7450	4900	-	30750	2007	1000	-	1250	61771
1857—58	9000	8891	21150	9413	-	33000	2007	1000	-	1250	85711
1858—59	9000	8875	48258	9864	-	21875	2007	1000	10000	1500	112379
1859—60	9000	9375	30425	10000	-	18044	2007	1000	10000	1500	91351
1860—61	9000	22592	32272	10983	-	10000	2007	1000	10000	1500	99354
1861—62	9000	9122	28455	11000	-	10000	2007	1000	10000	1500	82084
1862—63	9000	676	28593	11000	-	10000	2007	1000	10000	1500	73776
1863—64	9000	-	28160	11000	-	10000	2007	1000	10000	1500	72667
1864—65	9000	-	26437	8695	-	10000	2007	1000	10000	1500	68639
	132986	88691	269260	100330	2000	153669	30105	12000	70000	13000	872041

Som man vil see, ere de Anstalter og Øiemed, som ere bevne understøttede af Akademiet, af en meget forskjellig Art. Nogle, som f. Ex. Realunderviisningen, Polytechnisk Læreanstalt og Landbohøiskolen, kunne vel siges at ligge nærmere ved Akademiets Formaal, thi dette gaaer ikke blot ud paa den lærde Underviisning, men overhovedet paa den høiere Underviisning. Andre derimod, som Bondehøiskoler og Seminarier, maae siges at ligge saa fjernt fra det Øiemed, i hvilket Akademiet oprettedes, som de vel kunne, og dog er der til disse givet henved 400,000 Rdl., medens de ovenfor nævnte nærmere liggende Øiemed have faaet omtrent ligesaa Meget. Dyrest af alle have Seminarierne været, idet de have kostet c. 270,000 Rdl. I een Forstand ligge samtlige disse Udgifter fjernt fra Akademiet, idet ingen af dem har været knyttet til selve Stedet, hvilket for mange af de til Sorø skjænkede Midler har været en Betingelse.

Ved Siden af disse mægtige Summer, som sædvanligviis ere voterede uden Indsigelse af Rigsdagen, skulle vi nu see, hvad det »rige« Akademi selv har brugt. Det er ganske mærkeligt, at nogle af de berømteste Stridigheder om Smaasummer, som Rigsdagens Historie har at opvise, netop have fundet Sted under Behandlingen af Sorø Akademies Budget. Saaledes nægtedes i 1852 den lille Sum af 146 Rdl. til Anskaffelse af rødt Klæde til Solennitetssalens Baggrund, da det gamle var raaddent; man meente, at Hs. Maj. Kongen neppe oftere vilde indfinde sig ved Akademiets Høitideligheder, og derfor behøvede man ikke at holde Drapperiet bag Thronstolen vedlige. I 1856 førtes den berømte Strid om Stakittet ved Indkjørselen til Filosofgangen; Posten gik kun igjennem efter lidenskabelige Kampe. I 1858 førtes den ikke mindre berømte Strid, som endte med, at man nægtede Akademiet 400 Rdl. til Anskaffelsen af en Oldsagsam-

ling*), en Strid, der varede saa længe, at den sikkert kostede Staten mere end de 400 Rdl., den angik. I 1860 nægtede man Akademiets Bibliothek 500 Rdl. til Flytteomkostninger; det maatte selv udrede denne Udgift af de 1300 Rdl., som det aarlig har til sin Vedligeholdelse og Forøgelse.

Hvad Akademiets Forbrug i det Hele angaaer, er det indlysende, at Fordringerne til en saadan Anstalt maae voxe med Tiderne, at den stigende Oplysning i høi Grad forøger Antallet af dem, som søge til Skolens lærde og Realunderviisning. Men uagtet nu Akademiets Indtægter ere stegne til omtrent det Dobbelte i Løbet af en halv Snees Aar, er Akademiets eget Forbrug blevet staaende paa det samme Punkt. Opdragelsesanstalten tæller endnu kun det samme Antal Elever som forhen, medens Tallet af de Skolesøgende er steget stærkt. Man har endog forhøiet Kontingentet, og det lykkedes med Nød og neppe at forhindre en ny Forhøielse, der var bragt under Forslag i sidste Rigsdagssession. Intet er skeet for at fyldestgøre Akademiets virkelige Formaal, at være en fri Skole for den høiere Dannelse. Det er en almindelig Skole, nivelleret med alle Landets øvrige lærde Skoler, kun forbundet med en Opdragelsesanstalt. »Akademiet« i egentlig Forstand er forsvundet og ikke erstattet ved noget Andet eller Bedre. Følgende Oversigt vil vise Forholdet:

---

*) I samme Aar bevilgedes der 112,379 Rdl. til fremmede Øiemed!

**Sorø Akademies Indtægter og Udgifter
fra 1849 til 1864.**

	Indtægt *).	Udgift.	
		Til fremmede Oicmed.	Eget Forbrug.
	Rdl.	Rdl.	Rdl.
1849—50**)	120384	11600	101688
1850—51	150395	11005	92512
1851—52	168927	17142	90377
1852—53	218806	18299	83680
1853—54	215014	16389	101127
1854—55	200169	19701	94326
1855—56	230773	20804	88500
1856—57	231634	61771	94892
1857—58	226209	85711	107963
1858—59	200440	112379	99942
1859—60	214913	91351	110404
1860—61	224466	99354	98190
1861—62	235596	82084	101491
1862—63	232650	73776	99009
1863—64	231848	72667	104331
1864—65	234328	68639	101376

Det fremgaaer af disse Tal, at Kapitalformuens store Forøgelse og de dermed stigende aarlige Indtægter saagodtsom ikke ere komne Akademiet selv tilgode. Af de Summer, som her ere indbefattede under Akademiets »eget Forbrug«, anvendes nogle til dermed at betale for Forvaltningen af Akademiets Pengesager, andre til de Udgifter, Akademiets Stilling som Godseier fører med sig; til selve Skolen og Opdragelsesanstalten er der aarlig medgaaet under 80,000 Rdl.

*) Heri ere ikke de Summer medregnede, som ere indkomne ved Salg af Eiendomme.

***) Regnskabsaaret 1849—50 varede i 5 Fjerdingsaar.

Det er indlysende, at Sorø Akademi ikke bør vedblive at kumulere sit aarlige Overskud og opsamle en uhyre Kapital, der kommer til at henligge uden virkelig Nytte for Samtid og Eftertid. Men forinden der tages Bestemmelse om Anvendelse af dets Midler til Øiemed, der ganske fjerne sig fra dem, til hvilke Midlerne ere skjænkede, bør det tages under alvorlig og velvillig Overveielse, hvad der med disse rige Indtægter lader sig udrette til Gjennemførelse af Stifternes høihjertede Hensigter og til Gavn for Fædrelandet. Sorøs Opgave er ikke løst ved den lærde Skole og Opdragelsesanstalt, som nu bestaaer; det gjælder om at finde dens rette Løsning.

En Debat i Rigsdagens Folkething om Sorø Akademi.

I den af Rigsdagens Folkethings Finantsudvalg i Sessionen 1864—65 afgivne Betænkning over Forslaget til Finantslov for 1865—66 er der blandt Andet (under § 10, Nr. 1) følgende Udtalelse:

»Af de under Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet hørende Instituter med særegne Fonds, hvis Indtægter og Udgifter bevilges igjennem Finantsloven, have nogle i en Række af Aar givet saa betydelige Overskud, at deres Formue har kunnet forøges endog udover, hvad der behøves til fuldkomment at betrygge Fyldestgjørelsen af de dem stillede Opgaver. Der synes saaledes ikke at være tilstrækkelig Grund til at vedblive med at søge disse Formuer forøgede, forsaavidt der findes Formaal, som ere beslægtede med Stiftelsernes og nu maae fyldestgjøres ved directe Tilskud af Statskassen. Da Universitetets Overskud i næste Finantsaar kun vil blive ringe, og Kommunitetets ifølge Lov 29de December 1862 skal anvendes til Opførelse af den nye Museumsbygning, vil Sorø Akademi være den eneste af disse Stiftelser, som iaar kan komme i Betragtning. For denne Stiftelse er beregnet et Overskud af næsten 75,000 Rd., hvilket dog paa Grund af, at Sædpriserne neppe ville

blive saa høie som forudsat, sandsynligviis vil blive noget formindsket, men der foreligger ingen Grund til at antage, at Overskuddet ikke i det Mindste skulde komme til at udgjøre omtrent 60,000 Rd. Af de paa sit Sted stillede Forslag vil det erfares, at Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet efter Samraad med Finantsministeren ønsker at anvende dette Overskud dels som Bidrag til Kunster og Videnskaber i Almindelighed med c. 11,300 Rd., saaledes at hele Udgiften under Conto VI vil blive afholdt af Sorø Akademi, dels til Dækning af det lærde Skolevæsens Underbalance c. 36,800 Rd. Udvalget har ikkun troet at kunne tiltræde det til Conto VI stillede Forslag, men har forøvrigt ligesaa lidet som Ministeren nogen Betænkelighed ved at anvende Overskuddet til Lettelse af Statskassens Byrder. Forsaavidt Thinget ikke maatte bifalde Kirke- og Underviisningsministerens Forslag til Gunst for det lærde Skolevæsen, foreslaaer Udvalgets Fleertal at anvende det eventuelle Overskud, der vel efter Afgang af 11,300 Rd. ikke tør beregnes høiere end omtrent 48,000 Rd., som Tilskud til Statskassens Bidrag til Almue-Skolevæsenet, hvorimod et Mindretal foreslaaer at dele det imellem de det høiere Underviisningsvæsen og Videnskabelighed vedkommende Anstalter og Kunstsamlingerne med Halvdelen til hver, alt naturligviis med den Forudsætning, at derved ikke opstaaer nogen Underbalance for Akademiet«.

Endvidere var der under § 10, V (Post 19 til Indtægtspost 5) gjort følgende Indstilling:

»I Henhold til den af Ministeriet under det lærde Skolevæsen foreslaaede Forhøielse af Skolekontingentet, som formeentlig ogsaa bør gennemføres for Sorø Akademi, foreslaaer Udvalget at forøge Posten: Kontingenter for Elever og Skolesøgende o. s. v. med 1,500 Rd.«

Under Finantslovens anden Behandling i Folkethinget (den 21de Januar) gav disse Indstillinger af Udvalget Anledning til følgende Debat, der her meddeles efter Tidenden:

Ordføreren (Fonnesbech): Jeg kommer nu til det, der er Hovedspørgsmaalet under denne Afdeling, nemlig Anvendelsen af Overskuddet for de Instituter med særegne Fonds, der kunne undvære dette Overskud, til midlertidig Lettelse af Statskassens Byrder. Udvalget har ikke næret nogen Tvivl om Rigsdagens Berettigelse til at disponere over dette Overskud, men naar de ærede Medlemmer ville see efter under Nr. 1 i Betænkningen, ville de finde, at der i saa Henseende væsentlig kun kan være Spørgsmaal om Sorø Akademi. Der er allerede under et tidligere Afsnit vedtaget de Ændringsforslag, som vare stillede af Ministeren om, at Bidraget til det naturhistoriske Museum skal gaae over paa Universitetet, og dettes Underbalance igjen paa Kommunitetet, og efterat dette er skeet, vil der ikke let kunne være Spørgsmaal om at gaae videre med Hensyn til disse Instituter, da, som bekjendt, Kommunitetets Overskud dernæst er bestemt til at dække Udgifterne ved den nye Museumsbygningens Opførelse. Alle de øvrige Stiftelser have Underbalancer, som dækkes enten af Sorø Akademi eller af Statskassen eller af vedkommende Stiftelsers egne Midler. Sorø Akademies Overskud er, som det vil sees, i Finantslovforslaget beregnet til ca. 75,000 Rd., men herved maa naturligviis tages i Betragtning, at da en stor Deel deraf bestaaer i Kornvarer, ville de faldende Kornpriser naturligviis gjøre en betydelig Forskjel, og Udvalget har derfor ikke troet at kunne paaregne Mere end ca. 60,000 Rd. Den ærede Minister har ved Forslaget under Nr. 10, der svarer til Forslaget under Nr. 22 under Sorø Akademi, foreslaaet en Anvendelse af Sorø Akademies Overskud til dermed at udrede det fulde Beløb, som under VI A. udredes til Videnskaber og Kunster i Almindelighed, og hvoraf Sorø Akademi allerede gennem en Række af Aar har udredet de 10,000 Rd. Forslaget gaaer nu ud paa, at det skulde overtage det Hele, hvorved der altsaa vil være disponeret over 10,000 Rd. og ca. 11,000 Rd. af Sorø Akademies Overskud. Udvalget har ikke fundet noget Væsentligt at erindre mod dette Forslag og tilraader derfor Thinget at vedtage det; men naar den ærede Minister derhos har foreslaaet, at Underbalancen ved det lærde Skolevæsen

skulde dækkes af Sorø Akademies Overskud, har jeg allerede havt Leilighed til at omtale dette Forslag . . . Under Forudsætning af, at Thinget ikke maatte følge den ærede Ministers Forslag, har Udvalget derfor selv maattet stille Forslag om, hvorledes det troede, at dette Overskud kan og bør anvendes. De ærede Medlemmer ville see, at der i den Henseende ikke foreligger et enkelt Forslag af Udvalget, men dette har deelt sig i et Fleertal og et Mindretal. Mindretallet har ønsket at anvende det til . . . Anstalter, vedkommende det høiere Underviisningsvæsen og til Kunstsamlinger, hvorimod Udvalgets Fleertal har troet at burde foreslaae det anvendt til Almueskolevæsenet. Der kan neppe fra Sorø Akademies oprindelige Formaal, ligesaa lidt som fra den Anvendelse, der i Tidernes Løb er gjort af dets Overskud, drages nogen bestemt Slutning om den Retning, hvori dette Overskud kan anvendes. De ærede Medlemmer ville, ved at betragte Sorø Akademies Budget, see, at man snart har anvendt Overskuddet til det Ene, snart til det Andet. Der findes saaledes ikke faa Beløb anvendte til Videnskabelighed, medens der paa den anden Side ogsaa er anvendt ikke ubetydelige Beløb f. Ex. til den polytechniske Læreanstalt, Seminariefonden og Bondehøiskoler, og det forekommer mig, at Forskjellen mellem Udvalgets Fleertal og dets Mindretal mere, om jeg saa maa sige, beroer paa en Følelæssag end paa Noget, der ligefrem lader sig paavise som støttet paa bestemte Grunde . . .

Bille: Hovedanledningen til, at jeg har begjæret Ordet, er de forskjellige Forslag, som ere gjorte med Hensyn til Sorø Akademi, og til Anvendelsen af dets eventuelle Overskud, som i Finantsloven er ansat til omtrent 75,000 Rd., men af den ærede Ordforer noget lavere, til omtrent 60,000 Rd. Jeg troer, at denne Ansættelse endnu er noget for høi, og at Overskuddet i Virkeligheden ikke vil blive saa stort. Men naar det iøvrigt kaldes Overskud, saa er det i en meget uegentlig Forstand, at denne Betegnelse kan anvendes paa den nævnte Sum, thi Sorø Akademies Overskud er meget større, omtrent dobbelt saa stort, idet der allerede er opført paa dets Budget endeel Udgifter, som ikke have Noget med Akademiet at bestille. Da der nu af Finantsudvalget og Ministeren i Forening er indstillet til Rigsdagens Vedtagelse en saa særlig afgjørende Bestemmelse med Hensyn til Sorø Akademies hele finansielle Stilling, skal jeg tillade mig paany at bringe i de Herrers Erindring, hvorledes Akademiets Midler ere blevne benyttede i de seneste Aar,

navnlig siden den Periode, der begyndte i 1848. Sorø Akademies Midler have været den Kasse, til hvilken man ved alle mulige Leiligheder, naar det kneb, har tyet, og der er endog en militair Minister, som engang har sagt, at han forresten ikke kjendte Noget til Sorø Akademi, men han havde meget ofte truffet dets Navn i Geheimestatsraadsforhandlingerne, og bestandig saaledes, at kunde man ikke finde Udvei til en Udgift til hvilkensomhelst Ting, det være sig en Skibsmodel, et Fyrtaarn, eller en naturhistorisk Samling til en Skole, saa tyede man til Sorø Akademi. Man har unægtelig gjort dette i en meget stor Maalestok. Jeg skal atter gjenkalde her i Erindringen nogle meget talende Talstørrelser, som jeg tidligere har tilladt mig at forelægge Thinget. Sorø Akademi har fra 1848—63 — jeg har desværre ikke kunnet faae Aarrækken suppleret med de senere Regnskaber — ydet: til Realskolen i Aarhus og Realundervisningen i de lærde Skoler 114,986 Rd., til den polytechniske Læreanstalt 88,691 Rd., til Seminariefonden og Seminarierne — og det kun fra 1851 — 214,663 Rd., til Bondehøiskolerne fra samme Aar af 70,635 Rd., til Odense Realskole i Løbet af 4 Aar 2,000 Rd., til Landbohøiskolen, der daterer sig fra 1856, altsaa i 7 Aar, 133,669 Rd., i Vartpenge og Pension til Lærere ved den nedlagte Realskole i Aarhus, samt andre dertil hørende Poster 26,087 Rd., til Bestyrer Stephansen paa Holsteinsminde i Løbet af 10 Aar 10,000 Rd., til videnskabelige Formaal i Løbet af 5 Aar 50,000 Rd. og til Thisted Realskole i Løbet af 7 Aar 10,000 Rd.; dette udgjør tilsammen i Tidsrummet fra 1848—63 ca. 721,000 Rd., som Sorø Akademi har udredet til Formaal, der ere fremmede for det. Ved Siden deraf er der et betegnende Phænomen, som fortjener, at man gjør opmærksom derpaa. Sorø Akademies Indtægter ere nemlig fra 1849—61 stegne til henved det Dobbelte, fra 120,384 Rd. i 1849 til 224,466 Rd. i 1861, og i den samme Tid ere dets Udgifter gaaede ned, idet de i 1849 onttrent vare 102,000 Rd. og i 1861 ikke fuldt 99,000 Rd. Paa en Tid, hvor ellers overalt Udgifterne forøges, hvor Bekostningerne ved Alt stige, og Fordringerne bestandig voxe, ere altsaa Akademiets Udgifter til egne Øiemed sunkne fra 102,000 til ikke fuldt 99,000 Rd., samtidig med, at de Summer, som anvendes i fremmede Øiemed, ere gjorte 9 Gange større, nemlig fra 11,600 Rd. i 1849 til 99,354 Rd. i det sidste Aar, jeg har nævnt. Ved Siden heraf skal jeg bringe i de Herrers Erindring, at der er

foretaget en Disposition over Sorø Akademies Jordeiendomme, som vel har havt en velgjørende Virkning baade for de Fæstere, der ere komne i Besiddelse af deres Eiendomme, som ogsaa for Akademiet, hvis Indtægter derved ere bleve forøgede, og hvis Godsforvaltningsudgifter derved idetmindste burde være betydeligt formindskede: men denne Disposition har dog havt den for en Stiftelse som Sorø Akademi meget farlige Side, at man har taget Funderingen i Jordegods bort og sat en anden Fundering i Penge istedet. Ved disse Salg ere vel endeel af Sorø Akademies Indtægter bleve radicerede i Jorden i Form af Canon'er, men det er dog en mindre Deel af Indtægten end den, det tidligere nød i Form af ligefremme Indtægter af sit Jordegods, og det er en tilstrækkelig bekjendt Erfaring, at i lange Perioder er det ikke de kontante Penge, men den faste Eiendom, som bevarer sin virkelige Værdi, d. v. s. den Værdi, som staaer i det rette Forhold til den Stigning, som gaaer igjennem alle Fornodenheder. Nu siger man paa eengang, at der er opsamlet Nok ved Sorø Akademi af det i en Aarrække gjemte Overskud, og at nu er det Tidspunkt kommet, hvor man skal gjøre nogen Anvendelse deraf. Dersom det er gaaet fremad i de to sidste Regnskabsaar, som jeg ikke har kunnet skaffe mig Oplysning om, paa samme Maade som hidtil, og dersom alle de Bevillinger, som nu ere opførte paa Sorø Akademies Budget til fremmede Øiemed, her blive vedtagne, saa ville vi komme til, at Sorø Akademi ved Udlobet af det Finantsaar, der varer til den 31te Marts 1866, i Lobet af 18 Aar vil have udredet 1 Million til fremmede Øiemed. Og hvad ligger der bagved dette? Der ligger en lang Periode, hvori Sorø Akademi efter Bestemmelse af de da eneraadige Konger har udredet anseelige Summer til forskjellige Øiemed. Det er af den ærede Ordfører blevet omtalt, at det lærde Skolevæsen staaer i en saakaldet rentefri Gjæld til Sorø Akademi paa 116,000 Rd.; denne Gjæld ligger efter Oplysninger, jeg idag har faaet, forud for 1848. Jeg erindrer, at der i Aarhundredets Begyndelse af Sorø Akademi er udredet 200,000 Rd., deriblandt Noget til Frue Kirke og rimeligviis endeel til Oprettelsen af Universitetet i Christiania. De Herrer vide Alle, at en Deel af den Kapitalformue, som Sorø Akademi besidder, er laant ud til det kongelige Theater, laant ud under Former, der bringe det til at see ud, som om dette var en sikker Prioritet, der skulde indbringe sin faste Rente og et bestemt Afdrag, men tillige paa en saa-

dan Maade, at Theatret netop gennem dette Gjældsforhold til Sorø Akademi er kommet ind i en yderligere Forretning med dette, der har antaget saa betænkelige Dimensioner, at det ærede Finantsudvalg har anset sig forpligtet til at nedlægge Indsigelse imod, at dette Forhold fortsættes. Der have vi allerede af den Kapitalformue, som Sorø Akademi eier, omtrent 300,000 Rd. eller maaskee nærmere 350,000 Rd., der staae uden Sikkerhed hos Theatret og uden Rente hos det lærde Skolevæsen. Nu gaaer man et Skridt videre, nu etablerer man uden Videre-den Maxime, at Sorø Akademies Overskud for Fremtiden skal anvendes til Lettelse af Statskassens Byrder i Almindelighed.

Det er mig ikke ganske klart, hvorledes man skal forstaae Udvalgets Udtalelse under § 10 Nr. 1; man kan ikke aldeles tydeligt see, i hvilket Forhold Ministeren for Kirke- og Underviisningsvæsenet staaer til Udvalget, og hvorvidt deres Anskuelse om dette Punkt falde aldeles sammen. Der staaer, at Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet »efter Samraad med Finantsministeren« har ønsket at anvende Sorø Akademies Overskud dels som Bidrag til Kunster og Videnskaber i Almindelighed, dels til Dækning af det lærde Skolevæsens Underbalance. Heri er endnu ikke strengt taget udtalt noget-somhelst Princip, det er kun en Fortsættelse af den hele Fremgangsmaade, man har fulgt siden 1848. Man har idelig lidt efter lidt lagt Mere paa de Poster, hvormed man bebyrdede Sorø Akademi, og man havde i Aar kunnet gjøre det i et noget videre Omfang med disse 2 Poster, nemlig 11,300 Rd. og 36,800 Rd., uden at der derved var fastslaet noget nyt Princip. Men saa gaaer man videre i Betænkningen og siger: »Udvalget har ikkun troet at kunne tiltræde det til Conto VI stillede Forslag, men har forøvrigt ligesaalidet som Ministeren nogen Betænkelighed ved at anvende Overskuddet til Lettelse af Statskassens Byrder«. Der udtales Principet, kun paa en saadan Maade, at man ikke tydeligt kan see, om det er Udvalget, der skyder dette Princip i den ærede Ministers Sko, eller om han virkelig vedkjender sig dette selv, og om han i sine Meddelelser til Udvalget har udtalt sig paa en saadan Maade, at Udvalget var berettiget til at erklære, at dette og Ministeren vare enige om dette Princip. Skulde nu det være Tilfældet, at den høitærede Kultusminister deler denne Anskuelse, saa vil jeg tillade mig at gjøre opmærk-

som paa, at Sorø Akademi ikke har nogen anden Værge end Kultusministeren, der paa Kongens Vegne skal vaage over, at dette Instituts Tarv og Ret varetages. Dersom den høitærede Kultusminister i sin Egenskab af Kronens Repræsentant giver Signalet til, at et saadant Princip som dette udtales, saa forlader han den Post, paa hvilken Sorø Akademi har en Ret til at finde ham, som den udholdende Forsvarer af, hvad der tilkommer det; men, som sagt, Udtrykkene ere af den Beskaffenhed, at man ikke tydelig kan skjønne, om Ministeren virkelig vedkjender sig dem, eller det kun er Udvalgets.

Man har altsaa været ganske enig i Udvalget om at slaae dette fast, at man vil bruge Sorø Akademies Penge, men det er gaaet de Herrer i Udvalget, sans comparaison, som det gaaer Preussen og Østerrig i dette Øieblik: det var let nok at erobre, men da det gjaldt om at dele, saa opstod Vanskelighederne. Udvalget har spaltet sig i forskjellige Partier med Hensyn til Anvendelsen af disse Penge, saaledes at der med Hensyn til dette Overskud, som maa antages at udgjøre imellem 50—60,000 Rdr., er stillet forskjellige Forslag, der tilsammen løbe op til det tredobbelte Beløb; Ministeren har stillet nogle, Fleertallet nogle, og et Mindretal nogle, saaledes at man i Ændringsforslagene er kommen til en Sum af i Alt 147,000 Rd, eller paa det Nærmeste det Tredobbelte af, hvad det virkelige Overskud vil blive. Naturligviis udelukker det ene Forslag det andet, men jeg har blot fremsat dette for at vise den Nidkjerhed, hvormed man fra alle Sider i Udvalget har været rede til at bruge disse Penge. Nu siger man ved Siden deraf, at Kontingentet for Eleverne ved Sorø Akademi skal forhøies, og den ærede Ordfører udtalte den Anskuelse, at dette var en »nødvendig Konsekvents« deraf, at man havde forhøiet Skolepengene for de øvrige lærde Skoler og altsaa ogsaa maatte gjøre det ved Sorø Akademi. Jeg skyder nu ingenlunde denne Konsekvents tilbage, jeg finder den tvertimod forsaauidt ganske i sin Orden, men jeg troer til Gjengjæld, at den ærede Ordfører og Udvalget ville indrømme, at det seer besynderligt ud, naar man paa den ene Side tager saa overordentlig stærkt fra Sorø og samtidig paalægger Kontingentforhøielse for dem, der ere der; Konsekventsen er vel formelt tilstede, men en Ubillighed fremkommer dog derved. Maaskee jeg forøvrigt i Forbigaaende maa bemærke, at det ikke er tydeligt, hvorledes Udvalget opfatter denne Bestemmelse om Kontingentforhøielsen; hvad vil dette sige? Vil det sige, at de paa Akademiet boende

64 Elever, foruden Gymnasiasterne, der tillige have deres Plads paa Opdragelsesanstalten, Intet skulle udrede, eller vil det sige, at ogsaa de skulle udrede nogle Parter? I første Tilfælde vil Forhoielsen altsaa udelukkende falde paa de saakaldte skole-sogende Disciple, i sidste Tilfælde troer jeg, at det vil være nødvendigt at tilføie nogle udtrykkelige Bestemmelser, da der, saavidt jeg veed, ikke i den for Sorø Akademies Elever fastsatte Betaling er nogen Specifikation af de Summer, der betales for Kost og Ophold, og dem, der betales for Underviisning; det Hele er, saavidt jeg veed, indbefattet under Eet, og det var altsaa nødvendigt, at Noget blev udtalt derom. Men Hovedsagen er og bliver dog den, om den Forudsætning, hvorfra Udvalget i sin Anskuelse er gaaet ud, kan siges at være den rette, nemlig paa den ene Side, om Sorø Akademies Formaal maa siges at være fyldestgjort, og paa den anden Side, om der, naar dette er skeet, da indtræder nogen Ret for Statskassen til at disponere over Midlerne. Begge disse Grunde tillader jeg mig at bestride. Sorø Akademies Formaal er ikke fyldestgjort. Der bestaaer for Oieblikket i Sorø en Skole, som er aldeles overensstemmende med de Skoler, der findes paa ethvert andet Sted i Landet, hvor en lærd Skole er oprettet, forbundet med et Gymnasium, men uden noget Akademi. Det Eneste, der gjør Sorø Akademi forskjelligt fra de øvrige lærde Skoler, er, at Skolen der er forbunden med en Opdragelsesanstalt, men dette er ikke det Formaal, til hvilket den væsentligste Deel af Sorø Akademies Midler ere legerede. Der er til de store Midler, som Sorø Akademi besidder, knyttet andre Hensyn end dem, der nu fyldestgjøres, og, selv om det ikke var saa, burde det dog, forekommer det mig, naar et Institut er saa rigt forsynet med Midler, være den første Gjenstand for Overveielse, om der ikke findes nogen Udvidelse af Formaalet, nogen naturlig og med Sagens hele historiske Gang overensstemmende Udvikling af det givne Formaal, saaledes at Midlerne kunde komme til Anvendelse der, og først naar det var klaret, at intet Saadant fandtes, først da kunde det være beføiet at gaae et Skridt videre. Jeg tillader mig nu at paastaue, at Sorø Akademi har et meget naturligt Formaal, som er bestemt udtalt, til hvilket den væsentligste Deel af Gaven er knyttet, og som der kunde være al Opfordring netop i den nuværende Tid til at søge fyldestgjort. Jeg sigter til det Akademi, der blev oprettet af

Kong Frederik den Femte den 7de Juli 1747, og hvis Hovedtræk endnu gjenfindes i det Akademi, der bestod indtil omtrent 1849, da de sidste Spor deraf forsvandt. Det ligger i Sagens Natur, at man ikke kunde tænke paa i dette Øieblik at overføre fra 1747 til 1865, fra den absolute Konges Tid til det frie constitutionelle Statsliv, de selvsamme Regler og Bestemmelser; det er saa indlysende, at det ikke behøver nogen Udvikling, at den hele Maade, hvorpaa man i 1747 har søgt at realisere Tanken, slet ikke vilde være hensigtssvarende nu; men jeg paastaaer paa den anden Side, at der i den Tanke, som gaaer igjennem Statutterne af 1747, ligger et Formaal, som det vilde være i allerhoieste Grad i den nuværende Stats Interesse at søge fyldestgjort, og som det først og fremmest vilde være i det frie Statslivs Interesse at see fyldestgjort. Lad mig foie en Ting til, som maaskee vil klinge bedst i de Herrers Øren: det er et Formaal, der maaskee bedst vil egne sig til at frigjøre Dannelsen her i Landet fra Examenssystemet og Studiet fra Levebrødsretningen. De Herrere have saa ofte slaaet netop paa denne Streng, saa varmt interesseret sig for at skille disse forskjellige Ting fra hinanden, at de i alt Fald ikke med født Mistanke bør møde Noget, der kunde anvendes i denne Retning. Jeg siger altsaa: Sorø Akademies Formaal er ikke fyldestgjort, og man gjør et altfor stort Spring, naar man uden Videre forudsætter, at Alt er gjort, hvad der kan og bør gjøres, og at man derfor forsaavidt har fri Raadighed over dets Midler; men dernæst siger jeg for det Andet, at selv om dette var Tilfældet, saa har man ikke Ret til de Dispositioner, man vil foretage. Sorø Akademi eier Intet uden, hvad der af Private er givet dertil; hverken Staten som Stat eller Kongerne som Konger have nogensinde givet Sorø Akademi Nogetsomhelst. Der er een Undtagelse, og den skriver sig fra Christian den Fjerde, da nogle Godser bleve givne til Sorø Akademi til Oprettelsen af et Institut, der kun bestod en kort Tid, men da dette Institut hævdedes, borttog man atter de Godser, der vare skjænkede dertil, og hvad Akademiet nu eier, indskrænker sig til, hvad der er givet til det gamle Sorø Kloster af Skjalm Hvide og hans Slægt — en Eiendom, der ikke ved Reformationen er inddragen af Staten, der heller ikke efter Reformationen paany af Staten er bleven skjænket til Sorø, men som er vedbleven at være i Sorøs umiddelbare Eie fra de allerældste Tider, fra det 12te og 13de Aar-

hundrede indtil den Dag idag — og dernæst fra den store Gave, som Holberg skjænkede Sorø Akademi, nemlig sit Baroni, der var over 1,000 Tdr. Hartkorn. Dette er de to Kilder, som Sorø Akademi har sine Indtægter fra. Der er endnu en tredie, det er den saakaldte Kalckreutziske Stiftelse, hvis Forhold til Sorø Akademi er noget indviklet. Dengang denne Stiftelse blev oprettet, var den ikke nogen Indtægt for Akademiet, men en Byrde for det; Bestyrelsen af disse Midler blev henlagt under Sorø Akademies Bestyrelse, fordi Godserne laae i Nærheden af hinanden; men der var, som sagt, ingen Indtægt, den kom først efterhaanden tilveie. Sorø Akademi har gjentagne Gange været i det Tilfælde, ikke at kunne afholde sine Udgifter af de Indtægter, som dets private Eiendomme kunde give, og saae man da Staten træde til og yde sin Bistand? Nei, aldrig, læg vel Mærke dertil! Saa ofte de ugunstige Forhold have nødsaget Sorø Akademi til at standse sin Virksomhed, har Staten staaet kold og ligegyldig ligeoverfor og ingen Understøttelse givet det, men saa ofte gunstige Forhold og en dygtig Bestyrelse har bragt Sorø Akademies Velstand til at blomstre, har Staten med Gridskhed og Begjærlighed tømt dets Kasse. Hold dette fast! thi det er disse Forhold, man ikke maa oversee. Der var en saadan sørgelig Periode for Sorø Akademi i Begyndelsen af dette Aarhundrede. Virksomheden var heelt standset, Akademiet var betynget med en overordentlig Gjæld, Godset var i det yderste Forfald; — men da var der en Mand, som ved sin Virksomhed tilførte Akademiet Mere, end den hele Skjalmske Slægt og Holberg ved deres Gavmildhed havde skjænket det, og denne Mand, for hvem dog maaskee den ærede Kultusminister turde nære nogen Interesse, der kunde gjøre hans Hjerte en Smule varmere for Sorø Akademi, var Povl Christian Stemann. Ved hans Virksomhed blev i Løbet af en Fjerdedeel af et Aarhundrede ikke alene Akademiets hele Gjæld afbetalt, men der var tillige blevet tilkjøbt meget betydelige Eiendomme, foruden at der blev ydet af Akademiet Midler til fremmede Øiemed. Der var saaledes, som jeg før nævnte, blevet ydet 200,000 Rd. til Frue Kirke og Universitetet i Christiania, der var blevet indkjøbt en Mængde Gaarde i Sorø til Brug for Lærerne og Professorerne, der var blevet kjøbt et heelt nyt Gods til, og endelig var der blevet opsamlet en Kapital af 7—800,000 Rd. Men alt dette var skeet udelukkende ved privat Virksomhed; man maa ikke glemme dette, at Alt,

hvad Sorø Akademi eier, eier det med privatretlig Ret og som Følge af private Gaver og Legater.

Nu kan det naturligviis aldrig falde mig ind at sige, at, naar en saadan Stiftelse er kommen ned til os fra gammel Tid, forsynet med stor Rigdom, man da til evindelige Tider med Bogstavtrældom skulde opfylde alle de Bestemmelser, der vare givne derom, og at man med en hellig Rædsel skulde vige tilbage for Anvendelsen af enhver Skilling til andre nyttige og gavnlige Formaal; Sligt vilde være taabeligt, og dette ligger heller ikke i deres Tanke, som engang imellem slaae Hænderne sammen af Forbauselse over den Maade, hvorpaa Akademiet behandles. Der er jo igjennem en Række af Aar blevet taget rundeligt af Sorø Akademies Midler; engang har man anvendt Midlerne til Noget, der laae Øiemedet nærmere, en anden Gang til Noget, der laae Øiemedet fjernere, men Sorø Akademi har befundet sig i den Stilling, hvori en Velhavende saa let kommer, naar Indtægterne flyde temmelig rundeligt, at han nemlig ikke seer saa nøie paa, om han udgiver en Skilling mere eller mindre; det vilde jo ogsaa være urimeligt, at et rigt Institut skulde nægte at understøtte Formaal, der kunne være det danske Folk til Gavn og Oplysning. Men, mine Herrer! der er megen Forskjel imellem disse to Ting: Eet er at anvende de Midler, Sorø Akademi har tilovers, til Øiemed, der kunne siges i nærværende Øieblik at trænge særdeles dertil og ere naturligt beslægtede med Akademiets Formaal, og et Andet er det at sige: Den Formue, Institutet faaer tilovers i gode Tider, tage vi til os og putte den i vor Lomme; hvad vi ville gjøre, naar engang Institutet skulde komme i Nød og Elendighed, det ville vi Intet sige om, ihvorvel vi tænke ved os selv, at vi nok skulle vogte os for, hvis Saadant skulde skee, da at yde Sorø Akademi Understøttelse. Akademiets Forsvarere ere ikke engang, troer jeg, i saa Henseende saa særdeles tilboielige til at være karrige, som Udvalget har været. Jeg vil f. Ex. her nævne Walkendorffs Collegium, som vi forleden Dag havde under Behandling, et Institut, der efter sin hele Beskaffenhed, efter det Tidspunkt, hvorfra det er udgaaet, efter den Aand, der gaar igjennem det, ligger Akademiet saa nær, at det vilde være en meget naturlig og tilgivelig Ting, om man havde ladet denne rige Broder yde sin fattige Broder en liden Understøttelse til at opføre et anstændigt Huus for. Men Gud beares! der kommer Udvalget imellem med sit Flammesværd og vil ikke

tilstede, at Noget gaaer fra Sorø Akademies Kasse hertil. Ligesaa nidkjært er det ligeoverfor Theatret, om hvilket man dog kan sige, at Ludvig Holbergs Navn maatte afgive nogen Grund for en saadan Understøttelse fra Sorø Akademi. Men, naar Talen er om Almueskolevæsenet, saa er der Intet iveien; vær saa god, siger man, og saa lukker man Sorø Akademies Kasse op paa vid Gab. Hvad er da Almueskolevæsenet? Almueskolevæsenet er en grundlovmæssig Forpligtelse for Staten. Der staaer i vor Grundlov, at der skal være et Almueskolevæsen, og hertil ere alle Borgere pligtige at yde Understøttelse gjennem Skatter og Afgifter, men man har ikke Lov til at tage af et særligt Instituts Fond for at anvende det til Almueskolevæsenet. Jeg vil oprigtig talt sige, at af de forskjellige Ting, der nu i en Aarrække ere blevene understøttede ved Anvendelse af Akademiets Overskud, hvilket nu tilsammen udgjør c. $3\frac{1}{2}$ Millioner, findes der ikke en eneste Ting, der kan siges at ligge Sorø Akademies Formaal nær; men dette gjør ikke Noget; thi hvad siger Udvalget i Betænkningen? Det siger, at man er enig om, at det er rigtigt at anvende Akademiets Overskud til Lettelse for Statskassens Byrder, og den ærede Ordfører har bemærket, at der ikke skulde være nogensomhelst Tvivl om Rigsdagens Berettigelse til saaledes at disponere over Overskuddene fra disse Instituter med særlige Fonds. Men saa skal man virkelig bære sig anderledes ad, saa skal man ikke soge at skuffe sig selv og Andre med at lede paa Finantslovens mangfoldige Conti for at finde en eller anden Institution, der knytter sig noget til Sorø Akademi og kan siges at være beslægtet dermed. Nei, mine Herrer! saa skal man opføre paa Indtægtssiden under Statskassens Indtægter: Overskud fra Sorø Akademi saa og saa Meget. Dette er reent og klart, saa seer man, hvad Staten gjør, saa seer man, at den tager af et privat Instituts Eiendom og opfører Overskuddet imellem sine egne Indtægter. Gjør man nu dette, saa skal man gaae endnu et Skridt videre, saa skal man ikke paa Sorø Akademies Budget have Poster, som ikke vedrøre Sorø, men saa skal man rense Budgettet, saa at det kun omfatter de Udgifter, der virkelig staae i Forbindelse med Akademiet; alt det Øvrige skal overfores paa Statskassens Udgiftsconto, og paa dens Indtægtsconto opfører man da: »Af Sorø Akademi indvundet i Overskud 140,000, 150,000, 180,000 Rd.« Dette er Formen, og, mine Herrer! jeg bruger her et stærkt Ord, men det er dog maaskee ikke for stærkt, naar

jeg siger, at dette er et Rov, som Staten gjør sig skyldig i. Jeg har ved en tidligere Leilighed omtalt dette Forhold, og det nuværende ærede Medlem for Maribo Amts 4de Valgkreds (Monrad), som dengang sad paa Ministerbænken, svarede paa den Betragtning, jeg da gjorde gjældende, at det havde glædet ham at høre den Oversigt, som jeg havde givet over de Bidrag, der fra Sorø Akademi vare blevne givne til alle mulige Formaal, og saa føiede han til — den ærede Formand tillade, at jeg oplæser det —: »De Herrer ville see, hvor forstandig Regjeringen og Rigsdagen have baaret sig ad ved at lade Sorø Akademi bidrage af sit Overskud, af de Summer, som det ikke selv har Brug for, til Foranstaltninger, sigtende til Samfundets Bedste; thi Statskassen vilde have været saameget fattigere, hvis den skulde have udredet alle disse Summer, der ere tagne af Sorø Akademis Overskud«. Den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 4de Valgkreds tilbageviste paa denne Maade de Anker, jeg havde fremsat, og jeg kan tænke, at denne Besvarelse vil finde Medhold hos det ærede Medlem for Holbek Amts 2den Valgkreds (Tscherning); men jeg vil dog tillade mig at henstille til de Herrer Overveielse, og navnlig til den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 4de Valgkreds, om disse Ord virkelig kunne siges at være et Forsvar, eller om de ikke meget snarere maae siges — den ærede Rigsdagsmand tillade, at jeg bruger dette Udtryk — at være et næsten cynisk Udtryk for at undskylde den Fremgangsmaade, man har fulgt med Hensyn til Sorø Akademi. Mine Herrer! Enhver, der tager fra en Anden, kan jo undskylde sig dermed: Jeg vilde have været »saameget fattigere«, hvis jeg ikke havde taget disse Penge fra Dig; men dette er dog virkelig ikke den Maade, et Forsvar skal føres paa for den Fremgangsmaade, man har brugt.

Sorø Akademi har havt haarde Fjender at kæmpe med. En Sag, hvorom Udvalget, Finantsministeren og Kultusministeren ere enige, har kun meget ringe Udsigt til at opnaae nogen anden Afgjorelse end den, de foreslaae, og dobbelt uheldigt stiller Sagen sig her ved denne Leilighed, fordi der ikke foreligger noget enkelt Ændringsforslag, hvorom man kan sige: Stem imod det og frels derved Sorø Akademi! men der foreligger en Uendelighed af Forslag, som man maa stemme imod allesammen for at komme til det rigtige Princip. Med andre Ord: Udvalget har stillet Sagen saaledes, at det farlige Princip,

der er udtalt i Betænkningen, ikke kan komme til at ligge for ved en reen og klar Afstemning, men saaledes, at Sagen maa gaae igjennem taust, og dette Princip finder Stadfæstelse derved, at det ikke kan finde Modsigelse ved en udtrykkelig Afstemning. Dette er den mislige Stilling, hvori man saaledes er, men det kan nu engang ikke være anderledes. Jeg kan ikke give de Herrer Raad om, hvorledes man skal stille sig med Hensyn til alle de Ændringsforslag, der ere opførte, og jeg seer meget vel, at det ved denne Leilighed ikke vil være muligt at føre dette Spørgsmaal igjennem, men jeg troer dog, at De ville erkjende, at det fremgaaer klart af, hvad jeg har fremhævet, at man er paa en forkeert Vei med Hensyn til Sorø Akademi. Hvis man følger den Vei, Udvalget anbefaler, saa skal man være ærlig, saa skal man ikke lede efter en Maske, hvorunder man kan skjule det, man tager fra Sorø; saa skal man sige: Statskassen regner sig selv til Indtægt, hvad den faaer af Sorø Akademi som Overskud, saa har man reent Brød i Posen. Men inden man kommer dertil, troer jeg rigtignok, at det vilde være heldigt, om man søgte — og det med Kjærlighed og Velvillie —, om der ikke skulde være naturlige Formaal for Sorø Akademi, der til Hæder for Stiftelsen og til Gavn for det hele Fædreland i dette Øieblik kunde opfyldes. Jeg anbefaler ikke nogen slavisk Hængen ved Forfædrenes forældede Bestemmelser, men jeg siger til Dem, mine Herrer, de, der ringeagte og krænke, hvad Fortiden har overgivet til os, maae ogsaa være belavede paa, at Fremtiden paa samme Maade træder under Fodder, hvad vi vedtage, og De kuldkastrer derved den virksomste Bevæggrund, der findes hos Folk til at anvende deres Rigdomme paa en for Staten nyttig og gavnlig Maade, thi Intet kan i Sandhed være mere afskrækkende for Enhver, der vil anvende sine Midler til Fædrelandets Tarv, end at de særlige Øiemed, hvori der er legeret Midler, forlades. og at Statskassen gjør sig til Indtægt, hvad der skulde være en Indtægt for en særskilt Institution.

Ordføreren: Jeg begjærede Ordet, imedens det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille) talte, for at bidrage Mit til, at der ikke skulde opstaae en væsentligere Misforstaaelse end den, han troede at finde efter Udtrykkene i Betænkningen, hvorefter det kunde synes, som om Ministeren var enig med Udvalget. Ministerens Stilling vil nærmest fremgaae af Betænkningens Nr. 5, hvoraf man vil see, at han har

korresponderet med Finantsministeren, og at begge ere blevne enige om, at det var muligt midlertidig at anvende Overskuddet fra Instituter med særegne Fonds til midlertidig Lettelse af Statskassens Byrder. Ministeren og Udvalget ere enige i, at dette er tilladeligt, men naar det ærede Medlem vil see paa Ændringsforslagene, vil han finde, at der i det Mindste i Formen er en væsentlig Forskjel, idet Ministeren søger at fastholde Principet ved kun at stille Forslag om Sorø Akademies Bidrag til det lærde Skolevæsen som et rentefrit Laan, medens Udvalget, som allerede bemærket, har meent, at der ikke efter Skolevæsenets nuværende og dets rimelige fremtidige Stilling vilde være synderlig Forskjel mellem et Laan og et virkeligt Tilskud. -- Der er endnu et andet Punkt, hvorom jeg skylder det ærede Medlem Oplysning, nemlig med Hensyn til Skolekontingentets Forhøielse ved Sorø Akademi. Det er en Betragtning, der ganske vist ikke har været fremmed i Udvalget, at der var noget Besynderligt i, at man, samtidigt med at benytte Akademiets Overskud, forhøiede Skolekontingentet for Eleverne. Det ærede Medlem vil i Anmærkningerne kunne see, hvad Skolepengene udgjøre ved Sorø Akademi, og hvad de udgjøre ved de andre Skoler, og Meningen er, at Kontingentet skulde forhøies i samme Forhold for alle Eleverne ved Sorø Akademi. Det ærede Medlem har bebreidet Udvalget, at det har stillet saamange Ændringsforslag, men naar der er forskjellige Meninger i Udvalget, er dette dog nødvendigt. Det er imidlertid ikke, som det ærede Medlem sagde, vanskeligt for Medlemmerne at tilkjendegive, hvilket Princip de hylde, thi de kunne jo stemme imod dem alle; Principet ligger da reent for, nemlig det, at man ikke vil, at man maa anvende Sorø Akademies Overskud. Jeg tør paa Udvalgets Vegne sige, at man ikke har havt noget Baghensyn ved de Forslag, der ere stillede, men det fulgte ligefrem af Forholdets Natur, at de maatte stilles, som de ere.

Ministeren for Kirke- og Underviisningsvæsenet (Heltzen): Det har glædet mig at høre et enkelt æret Medlem bestride Retten til at disponere over Soros saakaldte Overskud, hvilket ikke vil sige Andet, end hvad der bliver tilbage, efter at man har taget til en Mængde andre Oiemed, hvilket man nu engang i Praxis har anset sig berettiget til at gjøre. Jeg har heller ikke kunnet fatte, at man her er paa rette Vei, men det er tilgiveligt og rimeligt, og ikke Noget, der kan bebreides mig,

at jeg har nærmet mig til denne Praxis ved at gjøre en yderst moderat Brug af den engang opstillede Regel. Det, jeg har tilladt mig at stille i Forslag, var at forhøje en Post, som allerede var ført over paa Sorø Akademi, nemlig Understøttelse af Videnskaber og Kunster, med 9000 Rd., saaledes at Beløbet overtoges heelt af Sorø Akademi, istedetfor at det tidligere var deelt imellem Sorø Akademi og Statskassen, og endelig har jeg foreslaaet at anvende 5000 Rd. til to Realskoler, en faststaaende Udgift, som paahviler Statskassen. Dette synes dog at være et temmelig nærliggende Formaal for de paagjældende Midler eller det saakaldte Overskud. At jeg tillige har tænkt mig, at den tidligere omtalte Gjæld for Skolevæsenet nok kunde forhøies ved et rentefrit Tilskud fra Sorø, synes dog virkelig at være mindre indgribende, naar man betænker, hvad der i saa mange Aar er anvist paa Sorø Overskud. Forresten har jeg paa ingen Maade vedkjendt mig det Princip, at Statskassen havde Raadighed over Overskuddet; faktisk har Statskassen ganske vist udovet en saadan Raadighed, men jeg skal slet ikke indlade mig paa en Undersøgelse af Rigtigheden heraf. Jeg har, for at bruge et maaskee mindre passende Billede, søgt at frikjøbe Sorø Akademi for de store Fordringer, som Finantsministeriet synes tilboieligt til at stille til samme, ved at nævne to nærliggende Anvendelser af ikke betydeligt Omfang i Mod-sætning til, hvad der tidligere er fordret af det; men hvad jeg maa ansee for ligefrem uretfærdigt, er, dersom det kunde tænkes, at man paa een og samme Tid satte sig i Besiddelse af Sorø Overskud og saa nægtede Anvendelsen af nogetsomhelst Beløb deraf til et saa nærliggende Øiemed som Dækningen af Skolevæsenets tidligere Underbalance. Jeg kan ikke Andet end paa det Allerindstændigste opfordre det ærede Thing til ikke at give Udvalget Medhold i denne Henseende.

Fischer: Jeg er næsten noget bange for at tage Hensyn til det Foredrag, vi have hort af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille), thi den Sag, han har behandlet, har interesseret ham saa levende, at han har taget temmelig haardt paa En og Anden ved denne Leilighed, og det kunde maaskee gaae videre. Det ærede Medlem opfordrede os til at være ærlige, ligefremt og reentud at sige, hvad man gjorde, men saa oplæste han en Yttring, ved hvilken den, som havde brugt den, havde udtalt sig oprigtig og ærlig, og denne Yttring betegnedes af det ærede Medlem derpaa som cynisk, det vil sige paa Dansk, som man kunde vente sig den af en

skiden Hund. Det er et temmelig haardt Udtryk om en Ytring, der er fremsat af et Medlem her i Salen, og jeg troer ikke, at det var paa sit rette Sted eller tilborligt. Jeg er enig med det ærede Medlem i, at man skal omgaaes forsigtig og med Respekt med saadanne Stiftelser, der hidrøre fra private Midler. Det er ganske vist en hellig Pligt, den har, der skal varetage en saadan Stiftelses Interesser, at der handles forsvarlig med de dertil testamenterede Midler. Spørgsmaalet er alene, hvad der skal ansees for forsvarlig Anvendelse af Midlerne, dersom det viser sig, at en i ældre Tider testamenteret Kapital, det være sig Jordegods eller Andet, i Tidernes Lob er voxet saaledes op, at det Formaal, hvortil Kapitalen har været bestemt, kan fyldestgøres ved en ringe Deel af Kapitalen. Er det da hensigtsmæssig og forsvarlig Anvendelse af de testamenterede Midler ikke destomindre at bruge dem alle til dette Formaal? At bruge dem alle under saadanne Omstændigheder kan aabenbart kun skee ved en odsel Anvendelse af de testamenterede Midler, men deri troer jeg, at der kun vilde ligge en ringe Opfordring til at testamentere Midler til visse Formaal. Skal man opmuntre Folk til at testamentere deres Midler til offentlige Formaal, maa man vise, at man paa en klog og forstandig Maade bruger disse Midler. Det Spørgsmaal, der altsaa her maa komme til Forhandling, er, om Sorø Akademi er holdt paa en forsvarlig Maade, for det Andet, om der er nogensomhelst Udsigt til, at man nu ved at disponere over Overskuddet kan bringe Sorø Akademi i det Tilfælde, at det engang i Tidens Lob vil komme til at trænge, og for det Tredie, hvorledes man, naar man ikke disponerer over Overskuddet, dog paa en hensigtsmæssig Maade og i Overeensstemmelse med Hensigten, hvori Midlerne ere givne, kunde anvende det. Det ærede Medlem har sagt, at paa en Tid, da Sorø Akademi havde Underbalance, brød Staten sig ikke det Mindste derom, den stod kold overfor det trængende Sorø, og skulde Akademiet igjen komme i haard Nød og Elendighed, vilde man igjen staae kold. Jeg troer nu, at dersom man i sin Tid har staaet kold overfor Sorø, har det været, fordi man har havt den Overbeviisning, at man stod kold ligeoverfor en Anstalt, der var istand til at hjælpe sig selv, og det var derhos paa en Tid, da der var mange andre Ting at hjælpe paa, og hvor Hjælpen ikke kunde komme fra de Paagjældende selv. At Sorø Akademi har været istand til paa en fyldestgørende Maade at hjælpe sig selv, vise ogsaa Kjendsgjerninger. Man behøver kun at kaste Blikket

paa Finantslovforslaget for at see dette; man vil der see, at blandt Sorø Akademies Indtægter indbefatter den første Conto de planmæssige Arvefæsteafgifter, der ere kalkulerede til 32,000 Rd. aarligt, andre Afgifter af Akademiet tilhørende Eiendomme 12,000 Rd. og af Tiende-Rekognitioner 12,000 Rd. Man vil endvidere see, at Sorø Akademi eier en Kapital, der trods den Million, som er anvendt til andre nyttige Formaal, endnu beløber sig til noget over 3½ Million, og at deraf er kalkuleret en Rente af 140,500 Rd. Man vil endvidere see, at Sorø Akademi har af sit Skovvæsen en Indtægt, der er beregnet til 43 à 44,000 Rd. Disse Indtægter har altsaa Sorø nu for Tiden, og nu vil jeg spørge, om der dog skulde være den allerringeste Udsigt til, at man ved ikke længere at oplægge Overskuddet skulde bringe Akademiet til den Tilstand, at det for sine betydelige Midler ikke skulde kunne fyldestgøre sine Formaal. Naar man ikke kan paavise nogen Mulighed derfor, betyder den hele Klage over Anvendelsen af Midlerne slet Intet. Det ærede Medlem tog rigtignok adskillige Gange et Tilløb til at paapege en anden Anvendelse, der kunde gøres af Sorø Akademies Midler i denne Stiftelses Øiemed. Jeg var spændt paa at høre, hvad det var, saameget mere som det ærede Medlem gjentagne Gange kom tilbage dertil; men det blev kun ved Tilløbet, og hvad det er, Pengene paa en hensigtsmæssig Maade kunne anvendes til, fik vi aldeles ikke at vide. Inden vi erfare Noget derom, er det umuligt at domme om, hvorvidt den Anvendelse, det ærede Medlem har paatænkt, er hensigtsmæssig eller ikke. Jeg troer nu, at naar man seer hen til, hvilke Indtægter Sorø Akademi har, kan der aldeles ikke være nogen Frygt for, at det kan komme til at trænge til Midler til at fyldestgøre sit Øiemed, og saa bliver Spørgsmaalet, om det da vilde være hensigtsmæssigt at anvende alle disse betydelige Midler til at holde en Skole i Sorø. Det vilde dog være den sletteste Anvendelse, man kunde give dem. Hvad skulde man bruge dem til? Om man forgyldte alle Drengene dernede, vilde det langt fra gaae med. Man kom da til at tage dem med, som have gaaet i Skole i Sorø, for at faae Brug for Pengene. Dersom man kunde vise, at den Anvendelse, der hidtil har været gjort af Sorø Akademies Overskud, ikke har været hensigtsmæssig og ikke paa en nærmere eller paa en fjernere Maade har staaet i Forbindelse med Akademiets egentlige Formaal, ja, da vilde Sagen ganske vist stille sig heelt anderledes end nu; men den, der har legeret Midler, som staae under

offentlig Varetægt, maa, efter min Mening, ansee dem for anvendte paa rette Maade, naar der til det nærmest bestemte Formaal anvendes, hvad der er fornødent, men ikke mere, og der gives det, som muligviis i Tidens Løb kunde vise sig at være et Overskud, en nyttig og for det Almindelige hensigtsmæssig Anvendelse. Det, siger jeg, er skeet med de Midler, der ere anvendte fra Sorø Akademi. Man skal allermindst henvise til Holberg, naar man vil tilraade en odsel Økonomi, thi Holberg var, efter Alt hvad jeg veed om ham, en god Økonom, og han vilde ganske vist vende sig i sin Grav, naar han saae, at man anvendte hans Midler paa en odsel Maade i Sorø, istedetfor at bruge dem til andre gavnlige Formaal. Det ærede Medlem gjennemgik den Behandling, Sorø Akademi har været underkastet af Rigsdagen i de senere Aar; men jeg troer, at naar man ret lagde Mærke til, hvad han sagde, indeholdt Skiltringen deraf i Virkeligheden en stor Roes over den Maade, hvorpaa der er gaaet frem imod Sorø Akademi her paa Rigsdagen. Det ærede Medlem har ogsaa i forrige Samling udtalt det Modsatte (Bille: Det Modsatte?), jeg siger: det Modsatte af den Anskuelse, at man paa Rigsdagen var gaaet frem imod Sorø paa rette Maade. Efter hvad jeg kjender til Sorø Akademis Tilstand, er denne Klage i hoieste Grad ugrundet. Man har netop gavnet Sorø Akademi ved de Foranstaltninger, der ere truffene; det er aldeles utvivlsomt. Man har gavnet mangfoldige Fæstere, som tidligere dernede befandt sig i en trykket Tilstand, og der foreligger klare Vidnesbyrd om, at Fæsterne paa Sorø i en ikke langt tilbageliggende Tid tildeels have befundet sig i slette Vilkaar; man har f. Ex. maattet nedlægge hele Byer og omlægge Gaardene. Jeg veed nok, at man ofte har paaberaabt sig — jeg har seet det i Bladene —, at der er blevet solgt til altfor billige Priser paa Sorø. Dette hidrører tildeels derfra, at endeel af de Eiendomme, der ere solgte, vare overgivne Akademiet med visse testamentariske Bestemmelser, som gjorde det retfærdigt eller i alt Fald billigt at sælge for særdeles lave Priser. Det er f. Ex. Tilfældet med det Gods, som det ærede Medlem omtalte, der er betegnet som det Kalckreutziske. Man maa imidlertid paa ingen Maade, hverken ved Sorø eller andre Steder, slutte saaledes, at naar en Mand har kjøbt for saa og saa Meget og solgt for saa og saa meget Mere, saa har den første Sælger tabt saa Meget, som Forskjellen udgjør. Det er en fuldständig feilagtig Slutning, baade der og andre Steder. Det Samme finder Sted ved Salg, der

ere foregaaede fra privat Side. Fæsterne have kjøbt og have kort efter kunnet sælge til undertiden flere Gange saa høi Priis, som de have givet, og dog have Eierne staaet sig godt ved at sælge. Det Samme gjælder med Hensyn til Sorø. Hvad der er solgt af, hvad der ikke tilhørte Fæstegodset, er, som det ærede Medlem bemærkede, solgt med en Canon, der ikke sjelden er omtrent ligesaa høi som de tidligere Forpagtningsafgifter, og desuden er der indkommet en betydelig Kjobesum. Vil man eftersee, hvad der er foretaget fra Rigsdagens Side, skal man, som sagt, finde, at det er forsvarligt. At man efterhaanden har nedsat Akademiets Udgifter til et mindre Beløb, end de have udgjort for endeel Aar tilbage, beviser Intet i modsat Retning, før man viser, at Udgifterne for endeel Aar tilbage vare økonomisk ordnede; have Midlerne været ødselt anvendte, og bruges der nu en passende Økonomi, viser det, at det nuværende Budget for Udgifterne er bedre end for endeel Aar tilbage. Det ærede Medlem beklagede stærkt, at den Mængde Ændringsforslag, der forelaae, gjorde det næsten umuligt at komme til en saadan Afstemning, at Sorø Akademi kunde komme til sin Ret; men dertil er jo at svare, at det ærede Medlem har selv havt Leilighed til at stille Ændringsforslag, og da han ikke har benyttet denne Ret, maa Klagen falde bort.

Formanden: Førend Forhandlingerne skride videre, maa jeg med Hensyn til den Forklaring, den ærede sidste Taler vilde give af en Yttring, der blev brugt af det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille), bemærke, at jeg ikke troer, at den ærede sidste Taler ganske rigtig refererede den paagjældende Yttring (Fischer: Jo!), og at jeg naturligviis ikke har kunnet forudsætte, at det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille) ved den paagjældende Udtalelse har villet fremsætte den Mening, som den ærede sidste Taler vilde lægge deri, og som heller ikke nødvendigt følger af det Begreb, man i Almindelighed forbinder med det brugte Udtryk.

Monrad: Jeg skal ikke følge det ærede Medlem, med hvem Formanden nu beskjæftigede sig (Bille), i hans Maade at karakterisere deres Ytringer paa, der have en anden Mening end han. Jeg skal indskrænke mig til at sige, at naar Formanden lader Udtrykket »cynisk« gaae, skal jeg ikke gjøre nogen videre Bemærkning derved. — Jeg troer, at det Spørgsmaal, det ærede Medlem satte i Bevægelse, er af en langt dybere Natur, end man skulde forestille sig efter den sikre

Overbeviisning, hvormed han udtalte sig i denne Henseende. Naar vi møde de Dispositioner, der ere givne med Hensyn til Sorø Akademies Eiendom, og spørge, hvad der var dettes oprindelige Øiemed, komme vi til det katholske Klostergoods, og naar vi ville opstille den Grundsætning, at man strengt skal opretholde en engang given privat Bestemmelse, ville vi komme til Anvendelser som den, det katholske Klostergoods havde, — thi det er den oprindelige Bestemmelse, eller noget Lignende. Naar man har at gjøre med Bestemmelser, der ere truffne mange hundrede Aar tilbage i Tiden, gaaer det dog paa ingen Maade an at stille Opretholdelsen af disse Bestemmelser i Forgrunden, saaledes at en Forandring deraf skulde være et Brud paa, hvad man skylder Testators Minde, skulde være et Rov, hvori man gjorde sig skyldig. Dersom Bestemmelser, der ere truffne langt tilbage i Tiden, i Aarenes Løb skulde anvendes efter Ordene, saaledes som de ere givne, vilde man komme i Strid med Aanden i disse Bestemmelser. Det vilde føre os uhyre vidt, og vi maatte saa at sige stemple hele Europa, især det protestantiske, som gjørende sig skyldigt i et grovt Rov, fordi det ikke opretholder saadanne private Bestemmelser, som have deres Grund og Rod i ganske forandrede Forhold. Spørgsmaalet er altsaa, om de Anvendelser, der af Staten ere givne disse Midler, virkelig ere ganske overensstemmende med den Aand, hvoraf de private Givere have været besjælede. For Sorø selv er der gjort Alt, hvad der kunde forlanges, at der skulde gjøres. Jeg har ikke seet nogetsomhelst Forslag, sigtende til at fremme Sorø Akademies Formaal, som ikke har fundet en vis Imødekommen. Aarsagen, hvorfor Udgifterne til Sorø bleve indskrænkede, var den, at man troede det rigtigere ad en anden Vei end tidligere at naae Akademiets Formaal. Forinden den — jeg havde nær sagt ulykkelige — Skolereform fremkom, var den Tid, som laae forud for de egentlige Examensstudier, deelt i to Dele, hvoraf den lille Deel, et Aar, var henlagt til Universitetet, den øvrige Deel til Skolerne. Ved Sorø var Forholdet indrettet saaledes, at de Unge, istedetfor at de lærde Skoler sendte dem til Universitetet, hvor de fik Underviisning i de almindelige dannende Fag, fik denne samme Underviisning paa selve Akademiet. Sorø fører endnu sine Elever ganske til det samme Trin, hvortil det førte dem i tidligere Dage. Der er i den Henseende ikke skeet nogen Forandring; det førte da og fører nu de Unge hen til det Punkt, da alle de forberedende Studier ere endte, og de Vedkommende skulle begynde deres

Examenstudier. Det er imidlertid en Selvfølge, at naar man fandt det hensigtsmæssigt — jeg deler ikke den Anskuelse, at det var det, — at tage et Aar fra Universitetet og lægge det til Skolen, maatte denne Opfattelse føre til, at man ophævede den særlige akademiske Indretning i Sorø og gjorde hele Underviisningen der til en Skoleunderviisning, hvorved der medførtes Besparelser. Det vilde være utaknemmeligt af mig, om jeg ikke vilde anerkjende, at der netop ved Bevillingerne til Sorø fra den bevilgende Magts Side har fundet en Rundhaandethed Sted, som man maa paaskjønne. Der er bevilget ikke ubetydelige Summer til Dekoration af Lokaler i Sorø, til Haveanlæg, til hensigtsmæssige Forskjønneleer af Akademiets nærmeste Omgivelser og Lignende, og i de Aar, jeg har haft med Sorø Akademi at gjøre, erindrer jeg egentlig ikke, at der er forlangt Udgiftsbeløb til Akademiet, som ikke ere blevne bevilgede. Ja, der er endog blevet bevilget et Stakit til Akademiet, hvilket dog er noget af det Allervanskeligste at faae dette Thing til at bevilge, selv om de gamle ere faldefærdige. Kan der altsaa anføres noget stærkere Beviis paa, hvor gjerne man er kommen Sorø Akademi imøde, end netop det, at det endog har faaet Penge bevilget til et Stakit? Jeg maa altsaa tilbagevise den Beskyldning som ugrundet, at man ikke skulde have tilfredsstillet alle de Fordringer, som Sorø Akademi med Billighed kunde stille. Hvorledes i Alverden kunde man dog have Fornøielse af, at Sorø Akademi dyngede det ene hundredetusinde Rigsdaler oven paa det andet, og gaaer det ikke enhver af de Herrer, som det er gaaet mig, at de, selv om vi derved ikke skulde blive henregnede til Menneskeslægten, men til Hundeslægten, have haft en velbehagelig Følelse ved at høre om de store Summer af Akademiets Overskud, der ere blevne anvendte paa en forstandig Maade istedetfor at opdyngge Kapitalerne? Naar man ikke sætter sig nøie ind i Forholdene, men lader det alene beroe ved idelige Phraser, kan det være vanskeligt nok at see, at Midlerne anvendes til Formaal, der ligge Sorø Akademies Formaal nær, og jeg troer, at vi ved vore Bevillinger have viist og bør vise, at vi kun anvende Overskuddet til saadanne Formaal. Sorø Akademi skal netop virke for de høiere aandelige Formaal, for hvad der kan fremme Kunst og Videnskab. Jeg troer, at der i saa Henseende er en ikke ringe Forskjel imellem det af Fleertallet under Nr. 24 stillede Ændringsforslag og Forslaget under Nr. 25, idet det førstnævnte staaer aldeles udenfor hele den Klasse Formaal, hvorforfor

Sorø Akademi maa antages at skulle virke. Jeg kan ikke nægte, at efter min Mening staaer det af den ærede Kultusminister under Nr. 23 stillede Ændringsforslag disse Formaal meget nærmere end Udvalgets Fleertals Forslag, og jeg vil derfor tilraade at vedtage det. Er der ikke under vore ulykkelige Forhold al Opfordring for os til at spare og gjøre Indskrænkninger, og naar da Tanken naturligt henvender sig paa, at det især er ved de høiere aandelige Formaal, der kan gjøres Indskrænkninger, som maaskee ikke saa let kunne lade sig gjøre andetsteds, er det saa ikke bedre at tage af Sorø Akademis Overskud end at indskrænke Bevillingerne med Hensyn til disse Formaal, for at Akademiet skal kunne lægge Penge op? Naar der hidtil til Kunstnere og Videnskabsmænd har været udredet 20,000 Rd., vil det saa være bedre at nedsætte dette Beløb til 10,000 Rd., for at Akademiet kan lægge de 10,000 Rd. op, eller er det ikke forstandigere og rigtigere at lade det udrede de 20,000 Rd.? Troer man, at nogle af de Givere, der have indtaget et høiere aandeligt Stade, vilde have Noget derimod? Troer man, at det vilde stride mod deres Hensigt med Gaven? Ministeriet har anviist en Vei, som jeg kun kan ansee for rigtig, idet det har søgt at spare for Statskassen ved at overføre paa slige Instituter saadanne Udgifter, som maatte ansees for at ligge dem nær. Jeg sigter herved navnlig til, at Ministeriet har foreslaaet, at Statskassens Tilskud til det naturhistoriske Museum skal udgaae, og dets samtlige Udgifter overføres paa Universitetets Budget, samt at Tilskuddet til Kunster og Videnskaber i Almindelighed skulde udredes med det fulde Beløb af Sorø Akademi. Det forekommer mig, at dette maatte gjøre det ærede Thing mere tilbøieligt til at følge det Spor, som Ministeren her har anviist, thi Instituter, hvis Formaal ere indbyrdes beslægtede, bør komme hinanden broderlig imøde.

Alberti: Det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille) gik temmelig langt tilbage i sine Oplysninger om Sorø Akademis Tilskud til forskjellige Anstalter; han kunde gjerne have gaaet endnu længere tilbage og have fundet en yderligere Bestyrkelse paa de store Tilskud, som Sorø Akademi i den Henseende har gjort. Jeg troer, at det ligger aldeles klart for, at det Fællesskab, der har været i Overbestyrelsen af Sorø Akademis og det lærde Skolevæsens Midler, har været meget utilfredsstillende. Det har været meget utilfredsstillende for Akademiets Vedkommende, idet der er taget meget betyde-

lige Pengesummer i en meget lang Aarrække fra dette, for at anvendes i det lærde Skolevæsens formeentlige Tarv. Først skete det under Form af Laan, og senere er det gaaet fremad under Form af Rigsdagsbevillinger. Jeg siger, at det har været utilfredsstillende for Akademiet, men den Understøttelse, som det lærde Skolevæsen har modtaget derfra, troer jeg heller ikke har været fyldestgørende for dette selv; thi jo mere Akademiet har givet, desto daarligere have det lærde Skolevæsens Midler altid slaaet til. Det lærde Skolevæsen har sat sig paa en stor Fod ved Hjælp af Akademiets Midler, paa en saa stor Fod, at det ikke har formaaet at leve saaledes; det har bygget store lærde Skoler for Akademiets Penge, og har maattet forlade dem, f. Ex. Skolerne i Ronne og Kolding; det har udvidet Antallet af sine Klasser og forøget Antallet af sine Lærere, Alt i Tillid til, at, naar det selv ikke havde Penge, saa havde den rige Fætter i Sorø Noget at skyde til af. Naar der nu her foreligger et Forslag om, at det lærde Skolevæsens meget store Underbalance skal dækkes af Akademiet, saa er dette i Virkeligheden ikke noget andet Spørgsmaal end det, som vi have haft tidligere, hvergang der har været Rigsdagssamlinger, nemlig, om vi kunne tage Noget af Akademiets Overskud og give det til det lærde Skolevæsen eller andre Indretninger. Jeg har mange Gange voteret derfor, og jeg vil ogsaa følge det ærede Finantsudvalg for denne Gang. Men da den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 5te Valgkreds er kommen saa udførlig ind paa Spørgsmaalet om Akademiets Retsstandpunkt, saa vil jeg dog fremføre den Betragtning, som jeg i den Henseende har. Naar jeg stemmer for, at der fra Sorø Akademies Overskud bevilges Penge til forskellige Indretninger, saa gjør jeg det ikke, fordi det er skeet mange Gange for, men fordi der er en Lov, som hjemler Anvendelsen af Akademiets Overskud i andre Øiemed end til Akademiet selv, og denne Lov er Statutterne af 1828, hvorved Frederik den Sjette grundlagde Sorø Skole og Akademi. I disse Statuter er det nu for det Første sagt, at endeel af Akademiets Indtægter skal anvendes til videnskabelige Forhold, og dernæst, at der ogsaa med Akademiets Midler skal arbeides paa praktiske Formaal for det private Liv — som det kaldes der —, og at der for Akademiets Regning skal holdes en Anstalt for praktisk Landbrug og Forstræsen. Der er altsaa angivet meget forskellige Veie, ad hvilke Akademiets Overskud skal bruges, men saaledes som Sorø Skole nu er, kunne disse Formaal ikke opnaaes ved at

sætte alle Pengene paa Skolen; thi der lærer man hverken Landbrug eller Forstvæsen, og ved at anvende endeel af Overskuddet til Landbohøiskolen eller i andre lignende Øiemed følger man altsaa Statuterne. Dernæst siges der i disse, at Sorø Akademi skal have en Grundfond, som ikke maa angribes, men denne Grundfond bestaaer i Godset og Bygningerne, og der staaer fremdeles, at naar Overskuddet ikke bruges aarlig, saa skal det ikke henlægges til Grundfonden, men der skal dannes en Reservefond, som man kan bruge, naar man har det behov. Derved troer jeg ikke, at det ligefrem er givet, at Akademiets aarlige Overskud uden videre kan anvendes i de Formaal, som Statuterne angive, og Akademiet har neppe nogen Ret til at forlange de aarlige Overskud accumulerede til Grundfonden. I Henhold hertil har jeg bestandig, saa ofte der har været Spørgsmaal om at fordele Sorø Akademies Overskud, stemt for at bevilge en saadan Fordeling. Jeg troer som sagt ikke, at man behøver at paakalde Erfaringen eller Tidens Brug til Forsvar for denne Fremgangsmaade, men at Adkomsten til at fordele Akademiets aarlige Overskud ligger i selve Statuterne. Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 5te Valgkreds kaldte Kultusministeren Sorø Akademies Værge; dette kan være en meget god Betegnelse, men naar den ærede Rigsdagsmand meente, at Ministeren ikke værgede vel for Akademiet, dersom Overskuddet anvendtes saaledes, som det her er foreslaaet, saa maa jeg deri modsige det ærede Medlem. Den Anvendelse, som foreslaaes for Overskuddet iaar, staaer efter min Mening langt over den, som det har faaet flere Gange tidligere, og jeg henviser i den Henseende til Bygningen paa Kongens Nytorv, der staaer til Annindelse om en tidligere Bevilling; det Forslag, som her foreligger, anseer jeg for langt bedre end det, som dengang blev antaget efter Foranledning af en daværende Kultusminister. Det, som Ministeren efter min Mening særlig skal værne om paa Sorø Akademi, er, at Skolen der sættes istand til, uden Besvær og uden Trang, at opfylde det videnskabelige Formaal, som den til en given Tid har, og jeg troer derfor, at det er meget urigtigt af Finantsudvalget at sige: Naar de lærde Skoler ere fattige, og det gaaer tilbage for dem, og vi derfor maae forhøje Kontingentet for deres Elever, saa skulle vi ogsaa forhøje Kontingentet for Eleverne i Sorø lærde Skole. Det er denne Betragtningssmaade, som Finantsudvalget bruger i sin foreliggende Betænkning, og som jeg mener er urigtig. Baade de lærde Skoler og Sorø Akademi

skulle bestaae ved deres egne Midler, selvstændig hver for sig, saaledes skulde den ideale Stilling være; men at nu det lærde Skolevæsen gaaer fallit og trænger til Hjælp af Fættøren i Sorø, dette kan dog virkelig ikke forpligte denne Fætter til at gjøre sig ligesaa fattig, som det lærde Skolevæsen i Virkeligheden er. Derfor er der en falsk Slutning i Finantsudvalgets Forslag om at forhøje Kontingentet for Eleverne i Sorø, og derfor troer jeg, at Ministeren vil værge vel for Sorø Skole ved at sætte sig imod denne Kontingentforhøielse; jeg for mit Vedkommende vil idetmindste stemme derimod. Det er iøvrigt ikke noget Nyt, at Finantsudvalget indordner Sorø Skole under det lærde Skolevæsen; dette have vi seet før. Vi have seet, hvorledes der har været Strid i Thinget om, hvorvidt Lærerne i Sorø skulde gageres mere eller mindre godt, og man har søgt at holde dem indenfor den samme Grændse i Henseende til Gagering. som er fastsat for de lærde Skolers Lærere, men dette har man ikke kunnet gennemføre; thi naar man sammenholder Gageringen for Lærerne ved Skolen i Sorø med Gageringen for Lærerne ved de lærde Skoler, vil man finde, at de ikke ere eens, og dette ligger allerede deri, at Skolen i Sorø tillige er en Opdragelsesanstalt. Men denne særegne Stilling, som Sorø Akademi saaledes har, forekommer det mig, at man ogsaa maa tage i Betragtning ved Spørgsmaalet om Skolekontingentets Forhøielse, og deri ligger endnu en særegen Grund til ikke at følge Finantsudvalgets Forslag i den Henseende. Jeg ved ikke, at den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 5te Valgkreds har nogen egentlig Anledning til at klage over Behandlingen af Sorø Akademi i dette Aarhundrede. Sorø Akademis Stilling har netop forbedret sig overordentlig i dette Aarhundrede, og det er i den Tid, at Akademiets tvende bedste Godser Mørup og Nordruplund ere anskaffede. Det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds antydede jo rigtignok i sin Tale, at der var skeet saadanne Erhvervelser; men jeg anseer det for en Feil af ham, naar han vil nedsætte den nuværende Bestyrelse ved at fremhæve afdøde Excellence Stemann. Jeg vil gjøre den ærede Taler opmærksom paa, at Stemann slet ikke var Bestyrer af Sorø Akademi, det var ikke ham, der købte Mørup og Nordruplund i Aaret 1825, men Direktionen for de lærde Skoler og Universitetet, som bestyrede Sorø Akademi paa samme Maade, som Kultusministeriet bestyrer det nu. Jeg vil dertil endnu føie den Oplysning, at vel kan det være, at Hans Excellence Stemann har stor Fortjeneste af Sorø

Akademies Gjenoprettelse, men han har vistnok ingen Fortjeneste af Bøndergodsets Opkomst.

Krabbe: Uagtet der i den Slutning, som vi have hørt omtale her, nemlig angaaende Anvendelsen af Sorø Akademies Midler til katolske Klostre, ganske vist er noget i høi Grad Stødende, saa troer jeg dog, at disse Udtalelser hos de Fleste i denne Sal, uagtet dette og uagtet den udførlige Imødegaaelse, som den Anskuelse, som er udtalt af det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille), her har faaet, have fundet en vis Gjenklang. Man er bleven enig om, at der er nogen Feil tilstede, og forsaavidt er jeg ogsaa enig med det ærede Medlem; men der er i en anden Henseende i høi Grad Uenighed og navnlig med Hensyn til Retningen i vort politiske Liv og om det Standpunkt, hvorfra Misnøien er kastet ud. Der har indsneget sig en Feil — der er idetmindste en saadan efter min Mening — ikke saameget den, at Overskuddet, som ikke anvendes til Stiftelsen, anvendes til andre beslægtede Øiemed; til videnskabelige og kunstneriske Øiemed, det er ikke Feilen; men derimod seer jeg en Feil i den Maade, hvorpaa dette anvendes til Stiftelsens egne Øiemed. Det skeer paa en urigtig Maade, idet nemlig det, der derved vindes, ikke svarer til det, som oprindeligt er tilsigtet. Ved de Midler, som anvendes til dette Øiemed, bringes der en lærd Skole tilveie aldeles efter samme Mønster, aldeles i Niveau med alle andre lærde Skoler, en lærd Skole paa et Sted og under Forhold, hvor der slet ingen Trang er dertil; dette forekommer mig at være Feilen. Det, der har været tilsigtet ved Sorø Akademi, troer jeg at være en fri Skole for den høiere Dannelse, men denne giver det paa ingen Maade. Saaledes som Forholdene have udviklet sig, nemlig at Akademiet kun er en lærd Skole ligesom alle andre, er det umuligt, at det kan anvende al sin Formue. Jeg troer derfor, at det er rigtigt, at Formuen anvendes til andre beslægtede Øiemed, og jeg troer allermindst, at Holbergs Navn og Aand kan paaberaabes mod en saadan Anvendelse. Det hænger sammen med et andet Punkt i det ærede Medlems Foredrag, som jeg vilde berøre, nemlig det, at han kaster sin Misnøie med de Feil, som have indsneget sig ved Sorø Akademi i den forrige Periode, over paa den demokratiske Udvikling af vort politiske Liv, thi det er dog aabenbart, at Stiftelsen, saaledes som den er, ikke hidrører herfra, men fra den absolute Kongemagt, og det er, som det ærede Medlem selv har anført, ikke fra vor Frihedstid, men fra den absolute Tid, at den

Praxis er begyndt, at anvende denne Stiftelses Overskud til andre Formaal.

Høgsbro: Jeg skal med Hensyn til Sorø Akademi og Indstillingspunkterne dertil tillade mig nogle faa Bemærkninger. Det forekommer mig, at flere ærede Talere altfor meget have talt om Sorø Akademi som noget Bestaaende. Sorø Akademi er ikke længer til, og det er urigtigt, naar den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille) siger, at man har afknappet Udgifterne dertil paa samme Tid, som man har fordoblet Udgifterne til andre Formaal. (Bille: Ni Gange!) Ja, ni Gange fordoblet, sagde det ærede Medlem. Det er ikke Tilfældet, at man har afknappet Udgifterne til Akademiet, thi, som det allerede er oplyst, blandt Andet af en æret Rigsdagsmand for Kallundborg (Krabbe), er det saakaldte Sorø Akademi nu kun en lærd Skole som alle de andre her i Landet. i alt Fald blot med den Forskjel, at det tillige er en Opdragelsesanstalt. Det, der er tilbage af det gamle Sorø Akademi, og som paa vor Finantslov kaldes saaledes, er kun en Pengefond, et Bo — om man vil — og det er saa langt fra, at man har været sparsommelig ligeoverfor denne Skole, der er i Sorø, at man, som ogsaa den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 4de Valgkreds (Monrad) oplyste, ved flere Leiligheder endog har været temmelig rundhaandet. Man behøver blot f. Ex. at sammenligne de Summer, der hvert Aar ere gaaede til Bibliotheket og Samlingerne der, med dem, der gaae til de lærde Skoler, og man vil da see, i hvilken Grad Traditionen om det gamle Akademi er kommen den nuværende Skole tilgode. Den har bevirket, at man er bleven ved at opsamle et stort Bibliothek i Sorø, som i en saadan Nærhed af Kjøbenhavn kun er til ringe Nytte, men maaskee vilde være til stor, hvis det f. Ex. laae i Jylland. Derimod kan jeg være ganske enig med det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille), naar han i en mærkelig Modsigelse med sig selv senere hen udtalte, at man, da der ikke længere var noget Sorø Akademi, hellere end at forbruge Overskuddet maatte vende tilbage til noget Lignende som det, der var paatænkt efter Planen af 1747, men som gik ind i 1849. Jeg troer ogsaa, at der maatte kunne findes en Anvendelse for disse Midler, som paa en tidssvarende Maade opfyldte det Formaal, der dengang var tilsigtet. Det undrer mig kun, at det ærede Medlem ikke nævnedes den Plan, som netop var Resultatet af de mange Forhandlinger, der fortos i Christian den Ottendes Tid, for at finde en tidssvarende Anvendelse af

disse Penge, nemlig Planen af 1847, som det ærede Medlem for Maribo Amts 4de Valgkreds (Monrad), da han blev Minister i 1848 (Bille: ... slog ihjel!) — jeg vil ikke sige slog ihjel, men stillede i Bero, og, saavidt jeg veed, er den ikke slaaet ihjel den Dag idag, saa at den kan optages paany. Det er ikke min Tanke at billige Alt, som dengang blev optaget deri, men jeg troer dog, at der findes Træk deri, som fortjene nærmere Overveielse. Det vilde være ønskeligt, om man, saaledes som det ærede Medlem for Kallundborg (Krabbe) udtrykte sig, anvendte Midlerne til en fri Skole for høiere Dannelse; den kunde maaskee blive et nogenlunde tidssvarende Formaal for Anvendelsen. Derfor er jeg i Grunden heller ikke med videre Lyst gaaet ind paa at anvende Overskuddet af Sorø Akademies Midler, som det er foreslaaet. Jeg var oprindelig i Udvalget principalt for, at de skulde blive, hvor de vare, men jeg maatte indrømme, at for Tiden, under saadanne extraordinaire Omstændigheder, var det mindre rigtigt at blive ved at samle Kapitaler i Sorø, medens Statskassen er i stor Forlegenhed. Jeg maatte derfor slutte mig til dem, som meente, at der for Øieblikket kunde være Grund til at give dem til Statsoiemed; dermed er det ingenlunde sagt, at det skal være noget Bestandigt, som skulde vende tilbage Aar for Aar, og derfor kan jeg ikke være med til, som det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille) vilde, ligefrem at overføre dem paa Indtægts-siden. Jeg ønsker netop, at det bliver betegnet, at de kun blive givne til et andet Formaal indtil videre, og med Hensyn til dette Formaal maatte jeg da slutte mig til dem, som meente, at de skulde gives til Almueskolevæsenet. Grunden hertil er ganske vist ikke, fordi jeg fandt, at det netop var et Formaal, som passede for Sorø Akademies Penge, men fordi jeg ansaae det andet Formaal, som man opstillede, nemlig de lærde, videnskabelige Instituter her i Kjøbenhavn og Kunstsamlinger, for at ligge endnu fjernere. Det ærede Medlem for Maribo Amts 4de Valgkreds (Monrad) sagde rigtignok, at det var netop den Klasse af Formaal, hvortil Sorø Akademies Midler skulde gives, men det forekommer mig, at hele den Historie, Sorø Akademi har havt siden 1849, netop har viist, at det ikke kan være Tilfældet. Siden 1849 have de, saaledes som det jo er oplyst her, fortrinnsviis været givne til andre Formaal, nemlig saadanne, som ikke kunde blive fyldestgjorte ved de store Midler, der fra gammel Tid ere henlagte til den lærde Videnskabeligheds Fremme, f. Ex. til Realunderviisning, til Landbohøiskolen,

til Seminarier, til Bondehøiskoler o. s. v. Det er klart, at Sorø Akademies Midler herefter ikke ligefrem skulle supplere de store Midler, der ere henlagte til den lærde Videnskabeligheds Fremme her i Byen, men kun paa den Maade, at de fyldestgjøre de andre Krav til den høiere Dannelse, som med Hensyn til den større Deel af Folket maa svare til Tidens nuværende Fordringer. Det, jeg tilsigter ved at slutte mig til dette Forslag, at give Overskuddet til Almueskolevæsenet, er ingenlunde Noget, der har en virkelig, en reel Betydning, men Noget, som i Grunden kun har en symbolsk Betydning, thi hverken Almueskolevæsenet eller Bibliothekerne blive for Øieblikket enten rigere eller fattigere, om de faae disse Penge eller ikke, men der gives et Vink for den fremtidige Anvendelse. Vil man henvise Bibliotheket o. s. v. til en saadan særegen Fond, er det vitterligt nok, at man i Universitetet og Kommunitetet har store Midler, som hvert Aar give et Overskud af mellem 60,000—80,000 Rd., — eller idetmindste for ikke mange Aar siden have givet det, — og at de eie Kapitaler paa henimod et Par Millioner. Det er vel saa, at i flere Aar er dette Overskud blevet anvendt til store Byggeforetagender, men da nu alle de, som have været paatænkte, vistnok snart ville være til Ende, vilde der, hvis der virkelig skulde blive Trang til Understøttelse til saadanne Formaaler, som ere mere beslægtede med disse Stiftelser, vist ogsaa kunne findes Midler dertil. Men dette Spørgsmaal ligger ikke for. Spørgsmaalet er kun, om man vil vedblive som hidtil at anvende Sorø Akademies Midler til Formaaler, der ere forskjellige fra de lærde videnskabelige, hvortil der er henlagt andre Midler, eller om man vil vige tilbage fra dette Princip. Jeg skal derfor tillade mig at anbefale at slutte sig til Fleertallets Forslag under Nr. 5 og det Ændringsforslag under Sorø Akademi, der horer dertil.

Tscherning: Med Hensyn til Anvendelsen af Sorø Akademies Midler vil jeg helst intet andet Princip følge end det iaar at bruge dem til en eller anden Gjenstand, hvortil ellers Statens Midler skulde bruges, og til næste Aar at afgjøre, hvortil de da skulde anvendes, ifald vi have dem. Alle specielle Anvendelser, de være beslægtede eller ikke beslægtede, principmæssige eller ikke principmæssige, forekomme mig ikke at have noget at betyde, og i den Henseende kan jeg give det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille) Ret i, at det Simpleste havde været at tage fra Sorø Akademi til Indtægt

for Staten Saameget, som man troede, det kunde undvære, og derefter lade Statskassen udrede de sædvanlige Udgifter. Det Eneste, jeg har imod, hvad det ærede Medlem ved den Leilighed udtalte, var, at han i en finantsiel Bevilling for dette Aar vilde lægge et Princip. I den Bevilling, som Finantsudvalget foreslaaer med Hensyn til Anvendelsen af Sorø Akademies Midler, er der intet Princip; vi bryde det Princip, som den ærede Minister har søgt at lægge deri. Han har prøvet paa, ved at lave et Slags Slægtskab, som det ærede Medlem ligeoverfor (Alberti) har kaldet Fællesskab, imellem de lærde Skoler og Sorø Akademi, at skaffe et frentidigt, stadigt Tilskud til de lærde Skoler, men derpaa bør man ikke gaae ind: man bør ikke følge den ærede Minister deri. Overhovedet skal man, naar man har Instituter med særegne Fonds, anvende af deres Midler, saalænge de have dem, og ellers lade dem skjøtte sig selv. Da jeg tog Ordet, var jeg uenig med mig selv om, med hvilket af disse lærde Instituter jeg skulde begynde, men da den ærede sidste Taler hændelsesviis sluttede med Sorø Akademi, har jeg begyndt med det og skal nu strax begive mig til det væsentligste Punkt. Det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds har meent — og heri kan jeg ikke være enig med ham — at Skjalm Hvide egentlig havde udstyret det nuværende Sorø Akademi, som derved var blevet ved at være privat Eiendom, og som saadan skulde det benyttes. Ingen Konge var kommen derimellem, ingen kongelig Bevilling havde afgjort, hvad der skulde tilhøre Sorø. Dersom jeg nu oplyste ham om, at det Meste af, hvad Sorø eier, hidrører fra kongelig Bevilling, vil det ærede Medlem da indromme, at hans Paastand har været urigtig? (Bille: Ja!). Det Hele hidrører hovedsagelig fra Frederik den Anden. Jeg staaer her med en Bog i Haanden, som viser, at Jordegodset, Kirker og Tiender ved Sorø Akademies Gods er sammensat af følgende Hoveddele: Det gamle Klostergoods, Friherreskabet Holberg med det øvrige af Holberg skjænkede Gods, det Kalckreutziske Gods, de senere erhvervede Godser Mørup og Nordruplund med Tilhørende, og to særskilte Tiender. De Herrer skulle nu høre, hvorledes det gamle Klostergoods er kommet til Sorø: »Under dette eller Sorø Klosters gamle Gods, som Kong Frederik den Anden ved Foundation af 31te Mai 1586 har skjænket og givet til Ungdommens Underviisning og Underholdning i den af ham paa Sorø stiftede Skole, henhøre o. s. v.« Dette forekommer mig klart; Frederik den Anden var en af vore Konger, og han har

netop givet dette Gods. (Bille: Hvem siger det?). Det siges der i en Bog, som nyder en vis offentlig Anseelse, nemlig: Revision og Fortsættelse af Hofmans Fundatssamling ved Dr. A. Schack, og fordi han var lidt uheldig med sin Doktordisputats, er det ikke sagt, at han har været uheldig med sin Samling af Fundatser. Hvoraf bestaaer da nu det gamle Kloster-gods? Det bestaaer af Kirker samt af Sorø store Ladegaard med ca. 79 Tdr. Hartkorn, Sorø lille Ladegaard med omtrent 53 Tdr. Hartkorn, og Bjernedegaard med omtrent 57 Tdr. Hartkorn, tilsammen omtrent 200 Tdr. Hartkorn ved Hovedgaardene. Dernæst er der Bøndergodset med omtrent 2,689 Tdr. Hartkorn Ager og Eng, og desuden 93 Tdr. Skov. Naar vi nu tage disse Hovedgaarde, dette Bøndergods og denne Skov, faae vi noget over 3,000 Tdr., skjænkede til Sorø Akademi af Frederik den Anden. Det Kalckreutziske Gods behøver jeg ikke at nævne: thi det ærede Medlem har Ret i, at det fra Begyndelsen af var en Udgift for Akademiet, og at det kun tilfældigviis senere kom til at give nogen Indtægt, men dernæst kommer det Holbergske Friherreskab, der udgjør 1000 Tdr. Hartkorn. Saaledes bestaaer Sorø Akademi og Eiendomme for en Fjerdepart af, hvad der er skjænket af en privat Person, og for tre Fjerdeparter af det, som er skjænket af Kongen. Af det Gods, som er anskaffet og kjøbt, er Noget kommet til allerede for det Holbergske Gods, Størsteparten senere; men under enhver Omstændighed maae idetmindste tre Fjerdeparter følge med de tre Fjerdeparter af Kapitalen, og kun allerhøiest den ene Fjerdepart kan ansees som tilkjøbt for det, der er ydet af den Holbergske Stiftelse; ergo er den langt overveiende Deel af Sorø Akademi for Øieblikket kongelig Eiendom, hvorover der gjennem Lov kan disponeres som over enhver anden Eiendom, uden at træde nogen privat Donation for nær. Man kunde altsaa uden Videre bortsælge Dele af de tre Fjerdeparter af, hvad Sorø Akademi eier, som af enhver anden Domaine, uden at noget Menneske kunde sige, at man traadte nogen Donation for nær. Derpaa tænker imidlertid Ingen, men man tænker kun paa at gjentage, hvad der er gjort mangfoldige Gange, og hvortil en senere kongelig Resolution giver Anviisning, nemlig i Øieblikkets Trang ganske simpelt at benytte de Midler, der ikke behøves til Akademiet, til at lette Statskassens Byrder. Nu siger man: Fyldestgjør først Sorø Akademies Hovedformaal; men dette Hovedformaal har Ingen, saavidt jeg kan skjønne, hidtil vidst at definere, og det har været meget forskjelligt til

forskjellige Tider. Man har fra een Side meent, at denne Skole, som den nu er, fyldestgjør rigelig og vel de Formaal, som kunne søges fyldestgjorte, og som den private Skjænk og Gave kunde kræve, men fra en anden Side har man meent, at der maatte noget ganske Andet til. Den ærede sidste Taler nævnte Noget om en Skole for høiere Underviisning (Høgsbro: En fri Skole for høiere Dannelse!). Er ikke Universitetet en fri Skole for høiere Dannelse? Vil man have den friere, kan det let opnaaes. Det Ufrie, der er ved Universitetet som Skole for høiere Dannelse, er en Gjenstand, som ogsaa her har været paa Omtale, det er Begrænsningen ved en Examen af Adgangen til Universitetet. Det forekommer mig, at det ærede Medlem for Maribo Amts 4de Valgkreds (Monrad) ved de Udtalelser, han har brugt, med fuldkommen Berettigelse ihjelslaaar alle virkelige Examinere som Adgangsbetingelser til Universitetet. Den, der har underkastet sig Examen for Sømænd, hvilken kan blive forandret meget, og som ikke staaer i nogen bestemt Stilling til Universitetet, og den, som har taget Examen ved Høiskolen, om hvilken Ingen ved Universitetet eller det lærde Skolevæsen veed, hvorledes den bliver, skal kunne komme ind paa Universitetet; kort sagt, Alt, hvad man kan kalde et Slags høiere Examen, mener det ærede Medlem skal give Adgang til Universitetet. Nu for mig gjerne (Monrad: Det var ikke ganske saaledes!). Det ærede Medlem meente, at Prøven ved Universitetet for slige Folk skulde indrettes saaledes, at de med nogenlunde Lethed kunde bestaae den; det vil sige, der skulde indrettes Noget, som lignede Magisterkonferents. Der har været Folk, som man har trængt til ved Universitetet, men som man dog ikke har villet bruge, før de havde et Stempel af latinsk Lærdom paa sig. Man har tigget Folk til at tage denne Magisterkonferents, og de ere gaaede leende til den og gaaede derfra leende over dette hele Spilleværk. Saalænge Universitetet udgjorde en lille Stat i Staten og de universitariske borgerlige Rettigheder havde Noget at betyde, kunde man sige, at der skulde sættes en Grændse med Hensyn til dem, hvem disse Rettigheder gaves, men nu er den Tid forbi, og Alt, hvad Universitetet har at paasee, er, at Stipendierne kun uddeles til Personer, der have lagt for Dagen, at de besidde en vis Dygtighed og at de for Fremtiden give Haab om at kunne arbeide videre. Iøvrigt bør enhver ung Mand, der under Tilsyn af en dygtig Skolemand har lagt Dygtighed for Dagen til borgerlige Studier, naar han er et skikkeligt Menneske — og denne

Betingelse skulde man især lægge Vægt paa — kunne faae Lov til at følge Universitets-Underviisningen. Derved var Talen om paa et andet Sted at oprette en fri, høiere Dannelsesanstalt forbi, men at flytte den frie Dannelsesanstalt ned til et lille afsondret Sted som Sorø, og der at skabe kostbare Studieapparater, som man nu har her i Nærheden, kan hverken være økonomisk eller heldigt. Skulde man det, maatte man komme ind paa noget ganske Specielt. Man kunde f. Ex. der oprette en Skole for Diplomater og, idet man gik ud fra at Modsætningerne berøre hinanden, see, om de der kunde uddannes bedre end i Paris og London, hvor man nu antager, at de helst bør uddannes. Det er det Slags Planer, som ikke kan lykkes, og som derfor ikke kunne komme frem her. Man skal ikke ved denne Finantslov give sig af med at tænke over disse Eventualiteter, men kun votere de Summer, som Udvalget har foreslaaet. . . . Jeg skal endnu ved denne Leilighed benytte, hvad det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille) idag paany har bragt i Erindring, nemlig at det lærde Skolevæsen skylder 116,000 Rd. til Sorø Akademi. Siden man staaer saa haardt paa, at dette ikke skal savne noget af sine Midler, raader jeg til, at disse Penge blive tilbagebetalte af de lærde Skolers Kapitaler, og skulde derfor Nogen stille et Forslag i saa Henseende, skal jeg være villig til at understøtte det af al Evne.

Winther: Alt, hvad jeg vilde have sagt, er allerede blevet anført af de ærede Folkethingsmænd for Ribe Amts 5te Valgkreds (Høgsbro) og Holbek Amts 2den Valgkreds (Tscherning), saa at jeg ikke skal gaae langt ind derpaa. Det er til Forsvar for at lade Seminarierne benytte en Deel af deres Kapitalformue og for Forslaget, som gaaer ud paa at anvende Sorø Akademies Midler til visse videnskabelige Formaaals Fremme i det kommende Finantsaar, at jeg skal tillade mig nogle Bemærkninger. Jeg hører til det Mindretal, som foreslaaer at give Pengene denne Anvendelse fremfor at anvende dem til Udgifterne ved Almueskolevæsenet. . . . Hvad Sorø Akademi angaaer, da er der et Punkt, som jeg ikke kan undlade at omtale, saa ofte det nævnte Institut bringes paa Bane; det er, at saalænge der skal være Opdragelsesanstalt i Sorø, er det et billigt Krav, at Opdragelsen bliver gjort til Gjenstand for een Mands Hovedbeskjæftigelse, og at man ikke lader Rektoren, som skal have Tilsyn med og Ledelsen af Skolen, tillige have Tilsyn med og Ansvaret for Opdragelsen paa denne Anstalt.

Man har i Sorø nogle Adjunkter, som have Tilsyn med Opdragelsen; men man har seet, at de dog ikke i den Grad ere beskjæftigede med den, at dette kan siges at være tilfredsstillende. En saadan Opdragelsesanstalt er en overordentlig vanskelig Sag; der udkræves særdeles omhyggeligt Tilsyn, og der fordres ogsaa en anden Ting, nemlig, at disse unge Mennesker og Børn ikke skulle komme til at føle den Livslede, som man undertiden seer, naar der findes en saadan Samling af Drengene, og Ingen tager sig af dem med Kjærlighed i de Timer, hvori de ikke ere beskjæftigede. Jeg har talt med Folk, der ere udgaaede fra Sorø Opdragelsesanstalt, og blandt Andre med en Mand, som har indtaget en fremragende Plads i den slesvigske Geistlighed, og han har sagt mig, at han forbandede de Søndage, han har maattet hendirve paa Akademiet (Tscherning: Det var en gudfrygtig Geistlig!). Han var naturligviis ikke Geistlig dengang; han var kun Dreng. Jeg har selv oplevet noget Saadant, idet jeg har været i Spidsen for en Opdragelsesanstalt, der stod i Forbindelse med en større Skole her i Byen, og jeg kan erindre, hvilken Lidelse det var for mig at see den ulykkelige Stemning, hvori disse Børn vare, fordi der efter Omstændighederne heller ikke der kunde gjøres nok for dem. Der skal mange Kræfter til for ret at sørge for en større Samling Børns Opdragelse, og det er kun noget Underordnet og Ubetydeligt, som i Sorø anvendes paa denne vigtige Side af denne Anstalts Formaal. Jeg vilde derfor ønske, at den ærede Minister vilde tage under Overveielse, om der ikke i den Retning kunde gjøres noget Mere.

Ministeren for Kirke- og Underviisningsvæsenet: Det har været bragt paa Bane, at Kontingentforhoielsen i de lærde Skoler ikke let burde ramme Sorø. Jeg er gaaet ud fra, at Sorø ikke skulde gjøre en Undtagelse, skjøndt jeg skal erklære, at de Grunde, der ere anførte for Forhoielsen, tildeels ikke eller slet ikke ere anvendelige der.

Bille: Med Hensyn til Sorø Akademi maa jeg bede de Herrer om Undskyldning for, at jeg, efter et saa langt og anstrengende Møde, maa trætte Dem endnu mere; men jeg maa gjøre opmærksom paa, at jeg befinder mig i det uheldige Tilfælde at være, saa at sige, den eneste Talsmand for, hvad der kan kaldes Sorø Akademies Ret. De øvrige Herrer, der i et og andet enkelt Punkt have været enige med mig, have lagt mere Vægt paa Uenigheden imellem os end paa Enigheden, og da jeg mener, at denne Sag i sig selv er af virkelig stor Be-

tydning, maa jeg bede om Tilgivelse for, at jeg endnu nogle Øieblikke lægger Thingets Opmærksomhed i Beslag. Jeg maa tilføie, at jeg endnu har en særlig Grund dertil, nemlig den, som det ærede Medlem for Hjørring Amts 2den Valgkreds (Fischer) paa en saa smagfuld Maade hentydede til, at jeg har været soransk Elev. Jeg er ikke bleven »forgyldt« der, og jeg sætter heller ikke Priis paa at blive det, men jeg har der faaet Noget, jeg skatter mere end Guld, og jeg vilde gjerne bidrage til, at de nulevende og efterfølgende Slægter kunne komme til at nyde de samme Goder, som jeg har nydt i Sorø, og paa hvilke jeg sætter den allerhøieste Priis. Jeg troer, at det ved denne Leilighed ikke blot kommer an paa at vise den Pietet, som man ellers ikke pleier at bebreide Nogen, allermindst, naar den rettes mod en Stiftelse, hvorfra man har nydt saa store Velgjerninger, som jeg for mit Vedkommende har nydt i Sorø; men det er ogsaa ligefrem en Pligt mod de Slægter, som komme efter, at man ikke berøver dem en lignende Adgang.

Det ærede Medlem for Hjørring Amts 2den Valgkreds er ikke stærk i smagfulde Udtryk. Jeg behøver kun at erindre de Herrer om hans Oversættelse af Ordet »cynisk« for at give et meget slaaende Exempel paa, hvor lavt man kan gaae ned i smagløse og urigtige Oversættelser. Jeg kan ikke Andet end beklage, at det ærede Medlem for Maribo Amts 4de Valgkreds kunde endogsaa i en ganske fjern Grad benytte en saadan Oversættelse. Det er meget vanskeligt, af den lange Diskussion, der har fundet Sted, at samle, hvad der er kommet frem med Hensyn til Sorø, og jeg kommer selvfølgelig til at springe særdeles Meget over, men jeg skal søge at finde de virkelige Hovedpunkter, hvorpaa det kommer an. For det Første skal jeg gjøre opmærksom paa, at jeg ikke har klaget over Forvaltningen af Sorø Akademies Indtægter og Udgifter. Det ærede Medlem for Hjørring Amts 2den Valgkreds gjennemgik i saa Henseende Finantsloven. Han er meget godt hjemme deri, han har en mangeaarig Øvelse i det Finantsielle — det falder mig netop ind, at nu nærmer sig Valget af Statsrevisorer, saa at det er meget hensigtsmæssigt at gjøre sine Studier i denne Retning — men jeg har ikke sagt Nogetsomhelst, der kunde bebreide den nuværende Bestyrelse af Sorø Noget. Jeg har kun opponeret mod, at man her benytter Leiligheden til at tage store Midler fra Sorø Akademi, og det i Kraft af et Princip, der langsomt er voxet frem og nu første Gang aabent

viser os sit Hoved i Finantsudvalgets Betænkning. Som Følge heraf falder Alt, hvad det ærede Medlem for Hjørring Amts 2den Valgkreds yttrede herom, totalt til Jorden; jeg har virkelig ikke anbefalet en ødsel Økonomi med Sorø Akademies Midler og ikke ført Ordet for unyttige Udgifter i nogensomhelst Retning, men jeg har blot fastholdt, at man ikke maatte tage af dets Overskud paa den Maade, som det her skeer. Den høitærede Kultusminister har søgt at forklare sin Stilling til denne Sag, og jeg har med Tilfredsstillelse hørt ham bestemt fralægge sig enhver Overensstemmelse med det Princip, som gjør sig gjældende i Udvalgets Betænkning. Den ærede Minister yttrede sin Forundring over, at han beskyldtes for at være nærgaaende mod Sorø Akademi, da det netop var ham, der — om han maatte anvende dette Udtryk — havde »frikjøbt« Sorø Akademi for de store og nærgaaende Fordringer, som Finantsministeren syntes tilbøielig til at stille til dette Institut. Den ærede Minister maa her appellere til Noget, som er fuldstændig ubekjendt for os Andre, han maa have sigtet til Forhandlinger mellem ham og Finantsministeren, om hvilke vi slet ingen Kundskab have. Den ærede Minister befinder sig altsaa i det Uheld, at han undertiden er uenig med Finantsministeren, og dette kan jo være beklageligt nok. (Tscherning: Det er et Held!). Ja, maaskee det ogsaa kan være heldigt, men i alt Fald tør jeg sige, at denne Uenighed, saalænge den kun bevæger sig i Forhold, hvori vi ikke kunne følge den, ikke kan have nogen synderlig Interesse for os. Dernæst kan jeg virkelig ikke troe, at Sorø Akademi kan have nogen stor Interesse af saaledes at blive frikjøbt for Finantsministeren af den ærede Minister, naar han plyndrer det til sig selv. Jeg vil bede de Herrer mindes den gamle Fabel om Edderfuglen og Fiskeren; han reddede Edderfuglen og — plukkede den. Det er den Stilling, hvori den ærede Minister befinder sig, idet han har forløst Sorø Akademi fra Finantsministerens graadige Kløer og derefter foretaget en Anvendelse af dets Overskud, som han for sit Vedkommende kalder moderat, men som jeg tillader mig at kalde det stik Modsatte, idet han dels selv har stillet, dels opfordret Udvalget til at stille Forslag om Anvendelsen af 51,000 Rd. af Sorø Akademies Overskud. Sorø Akademi har altsaa været daarlig tjent med at have den ærede Minister til sin Forsvarer. Spørgsmaalet er nu: hvad er Sorø Akademi? Dette har den ærede Rigsdagsmand for Ribe Amts 5te Valgkreds (Høgsbro) besvaret ved at sige, at Sorø Akademi er »et Bo«. Det

er netop saaledes, som Hans Majestæt Keiseren af Rusland udtrykte sig om Tyrkiet, da han kaldte det den syge Mand og strax vilde skride til Arvens Deling. Naar det ærede Medlem kalder Sorø Akademi »et Bo«, saa maa det være mig tilladt at sige, at jeg dog virkelig troer, at det er vel stærkt paa den Maade at gjøre et virkelig bestaaende Institut til dødt og ansee sig berettiget til at disponere over dets Eiendele. Sorø Akademi er ikke et Bo. Det er en bestaaende, levende Stiftelse, der eier sine Eiendele paa samme Maade, som alle andre af den Art Stiftelser eie deres. Man kan ikke engang sige, at det staaer under offentlig Varetægt; thi dette giver et forkeert Begreb om Forholdet. Sorø Akademi er kommet ind under Statens almindelige — om jeg saa maa sige — udgiftbevilgende Myndighed, fordi det var et rigt Institut. Der var to Instituter, som omtrent vare eens i Henseende til Oprindelse og Bestemmelse; det ene var fattigt, det andet var rigt. Det fattige var Herlufsholm; det tog Staten ikke fat paa, og jeg lykønsker Herlufsholm til dets Fattigdom, eftersom den har beskyttet Stiftelsen mod at lide den Behandling, som Sorø Akademi har lidt. Sorø Akademi var det rige, og det tog Staten fat paa, det kom ind under den almindelige udgiftbevilgende Myndighed. Dette skete allerede tidligt, i Grunden fra det Øieblik af, at Sorø Akademi blev draget ind under Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler. Men det skete dog navnlig, da den danske Rigsdag første Gang behandlede Finantsloven. Nu vil jeg erindre de Herrer om, at det Akademi, der kom til at bestaae ved Udgangen af 1848, ingenlunde var noget Afsluttet eller Færdigt, men tværtimod var Noget, man først skulde lære at kjende ved dets senere Udvikling. Det ærede Medlem for Ribe Amts 5te Valgkreds (Høgsbro) mindede om, at der forelaae en Resolution fra Christian den Ottende til en Plan om en Folkehøiskole, som skulde udredes af Sorø Akademies Midler. Denne Plan blev »stillet i Bero« af den daværende Kultusminister, det nuværende Medlem for Maribo Amts 4de Valgkreds (Monrad). Jeg tillod mig, da det ærede Medlem (Høgsbro) talte, at bruge et andet Udtryk: »slaaet ihjel«, og dette er ogsaa det korrekte Udtryk, thi den Behandling, det fik i 1848, var saa grundig, at det til Dato aldeles ikke har kunnet reise sig igjen; dersom det ikke er slaaet heelt død, har det dog lidt en saa grundig Beskadigelse, at det skal have megen Vanskelighed ved at reise sig igjen. Men under alle Omstændigheder var det en stor Misforstaaelse at paastaae,

saaledes som det ærede Medlem for Maribo Amts 4de Valgkreds gjorde, at Forholdene i Sorø ere uforandrede. At Akademisterne eller Alumnerne, eller hvad man nu vil kalde dem, føres til det samme Standpunkt som tidligere, er ikke Tilfældet, og det maa være en Hukommelsesfeil, som har ledet det ærede Medlem til at sige noget Saadant. Tidligere, indtil 1848 eller maaskee 1849, førte Sorø Akademi sine Akademister til det Standpunkt, at de umiddelbart derfra kunde gaae over til selve Embedsstudiet, og de havde ingen anden Examen at tage ved Universitetet, men fra det Øieblik af, da Forandringen indtraadte, indtog Sorø Akademi det samme Standpunkt som samtlige øvrige Skoler i Landet, og Dimittenderne fra Sorø maae nu, ligesom alle de andre lærde Skoler Dimittender, gennemgaae det philosophiske Kursus ved Universitetet. Der er altsaa en ny væsentlig Forskjel tilstede, men dertil kommer nu tillige, at den hele tidligere Underviisning i Sorø var væsentlig forskjellig fra den, der ydedes af de lærde Skoler plus Universitetets philosophiske Fakultet i det saakaldte Rusaar. Underviisningen var væsentlig forskjellig fra denne; den omfattede flere Discipliner, og disse dyrkedes paa en afvigende Maade. For ikke at gaae i Detaillen, vil jeg blot nævne, at de levende Sprog dreves efter en langt større Maalestok end i de lærde Skoler, og at Naturvidenskaberne spillede en langt større Rolle der i det sidste halve Aars Studium. end de nogensinde have gjort ved Universitetet. Det var en væsentlig Forskjel, som netop hang sammen med selve Sorø Akademies historiske Oprindelse, men denne er nu tagen bort, og nu siger jeg, at man har den Forpligtelse ikke at stille sig saaledes, som om Sorø Akademies hele Formaal nu var opnaaet. Det gaaer ikke an, efterat man har skaaret Alting bort, som var det virkelige Sorø Akademi, saa at sige: saa og saa Meget behøves der aarlig, og det anvende vi. Opgaven maa først og fremmest være at faae besvaret det Spørgsmaal: Hvad er Sorø Akademies virkelige Formaal? Kan det siges, at dette er fyldestgjort ved det, der nu er tilstede, eller skal man søge at skaffe noget Andet tilveie? Men denne Overveielse har aldrig fundet Sted i vort konstitutionelle Liv; den lovgivende Magt er gaaet ud fra, at Sorø Akademi var fuldfærdigt, som det nu forelaae, og at det blot gjaldt om at benytte dets Overskud. Til en saadan Undersøgelse er der imidlertid en høi Grad af Opfordring, og man maa ved denne Leilighed ingenlunde troe, at det eneste Formaal, som jeg kunde tænke mig for Sorø Akademi, skulde være

det at være et Stykke Universitet, et Institut for klassisk eller lærd Dannelse. Ingenlunde! Jeg kan tænke mig mangfoldige Udviklinger, fremgaaende af det soranske Øiemed, der fører til noget ganske Andet end Universitets- eller klassisk Dannelse. Jeg betragter ingenlunde den Tanke, som forelaa i Slutningen af 1848, nemlig den, at danne en Folkehøiskole af Sorø Akademi, som liggende fjernt fra den Tanke, der gaaer igjennem alle de soranske Fundatser. Noget Andet er det, om den Form, som dengang blev valgt — jeg troer efter Forhandling med nuværende Biskop Grundtvig — er den rigtige, men selve det at skabe en Folkehøiskole i Sorø, troer jeg let kan forenes med Anstaltens Øiemed. Jeg kan derfor heller ikke indsee, hvorledes dette egentlig kan siges at være noget Argument mod det, som jeg nærmere har udviklet var Meningen med Akademiets Stiftelse i 1747, og mod min Tanke om, hvorledes dette skulde gjenoptages. Mine Herrer! det kommer ved denne Sag, som jeg her har udviklet, ingenlunde an paa, at jeg peger paa en enkelt speciel Anvendelse af Sorø Akademies Midler, for at alle mulige forskjellige Meninger om andre Anvendelser eller om Hensigtsmæssigheden eller U hensigtsmæssigheden kunde komme frem. Opgaven for mig var her kun den: at vise, at man ikke er berettiget til at sige, at Sorø Akademies Formaal er naaet og tilstrækkelig sikkert. I det Øieblik, det kan lykkes mig at vise dette, falder hele den farlige Sætning bort, som Finantsudvalget har opstillet, og som har bragt mig til at tage Ordet.

Nu kan der naturligviis gjøres mange Indsigelser mod den Ordning, der allerede bestaaer i Sorø; — naar forresten det ærede Medlem for Aarhus Amts 1ste Valgkreds (Winther) nævnte, at Eleverne skulde have Livslede og skulde forbande deres Søndag, saa vil jeg opfordre det ærede Medlem til en Søndagmorgen at tage ud til Sorø; han kan tage derud, paa hvilken Tid han vil, enten om Vinteren eller om Sommeren, og jeg vil indestaae ham for, at han ikke vil finde mange »livslede« Elever der. Selv paa den længste Søndag troer jeg nok, at det gode Humør vil holde ud, hvorvel jeg paa den anden Side skal indromme, at Livet paa en saadan Opdragelsesanstalt ofte medfører den Tomhed, som Savnet af Familielivet fremkalder; men den slesvigske Embedsmand, der har meddeelt det ærede Medlem sine Forbandelser over Søndagen, tør jeg forsikre ham om er et enestaaende Exempel. Jeg troer, at saare Meget lader sig gjøre derude, og jeg kan derfor ikke Andet end beklage, at man har opstillet noget Saadant, som man her har

gjort. Jeg vil bede de Herrer lægge Mærke til, i hvilken Grad der er gjort stigende Fordringer til Sorø Akademies Midler, hvilke Summer man aarlig tager derfra. Dette troer jeg at have tilstrækkelig dokumenteret. Men, mine Herrer! ogsaa den Tone, den Aand, hvori de nu blive tagne, er ganske væsentlig forandret. Da Sorø Akademi første Gang forelaae her til Behandling i Finantsloven, og der var Spørgsmaal om at tage en Bagatel af 11,000 Rd. derfra, gjorde man en Undskyldning, fordi man paa Grund af en øieblikkelig Nødvendigheds Tryk maatte gjøre et Greb i Sorø Akademies Kasse, men Gud bevares! der var ikke Tale om, at det skulde være nogen gjældende Regel; kort sagt, man gjorde mange Undskyldninger, og — saa tog man Pengene. Efterhaanden ere Undskyldningerne blevne lidt kortere og Summerne lidt længere; og man er bleven ved, indtil Summen er bleven saa lang, som den kan blive, og Undskyldninger, — ja, derom er der slet ikke mere Tale. Man er endogsaa kommen til at stille det op som klogt og forstandigt at gaae til Sorø Akademi, thi hvis man ikke tog derfra, vilde Statskassen være saa og saa meget fattigere. Dette er et Argument, som kan benyttes for et hvilket som helst Rov, og naar den ærede Rigsdagsmand for Holbek Amts 2den Valgkreds (Tscherning) siger, at han ikke seer noget Princip i denne Sag, naar den afgjøres paa denne Maade, idet det kun er Hensigten at tage et midlertidigt Tilskud til Statskassen, saa svarer jeg dertil, at Principet ligger deri, at man iaar tager det hele Overskud. Midlertidigheden er den Form, hvorunder man skjuler, hvad man i Virkeligheden gjør, og man vil om 2 eller 3 Aar have glemt det Midlertidige, ligesom man nu har glemt alle de Undskyldninger, man i 1848, 1849 og 1850 gjorde, fordi man maatte gjøre smaa Indgreb i Sorø Akademies Kasse.

Jeg kommer nu til det sidste Hovedpunkt, som det ærede Medlem for Holbek Amts 2den Valgkreds (Tscherning) har omtalt. Han paastod, at $\frac{3}{4}$ af Sorø Akademies Godser vare skjænkede og givne dertil af Frederik den Anden i Aaret 1586. Dersom dette forholdt sig saaledes, saa vilde jeg da for det Første svare, at det er en farlig Doktrin at opstille, at naar en Konge har skjænket til et særligt Institut i Landet en vis Eiendom, saa er Lovgivningsmagten berettiget til paa ethvert senere Tidspunkt at tage denne Gave tilbage og disponere over den, som den vil. Der findes i de offentlige og statsretlige Forhold dog noget af den samme Lov, som gjælder i Privat-anliggender, at man ikke saaledes uden videre kan tage en

Gave tilbage (Tscherning: Man kan tage den tilbage ved Lov); man kan ikke engang tage den tilbage ved en Lov, thi det er at tage den »uden videre«. Det gjælder ikke i Staten som i Religionen: »Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet«; naar Herren har givet Noget, saa har han ikke Lov til at tage det tilbage uden den Paagældendes Samtykke. Selv om altsaa Frederik den Anden virkelig havde skjænket og givet disse Ting til Sorø Akademi, saa vil jeg dog bringe i Erindring, at han har skjænket og givet dem under ganske særlige Former. Han siger, at han har »stiftet og funderet dette i den hellige Trefoldigheds Navn, den sande christelige Kirke og Religion til Opbyggelse og Forfremmelse«, og for at det skulde være rigtig helligt for alle hans Efterkommere, hvad han her havde givet, saa ledsager han sin Gave med saadanne Udtryk, at »alle disse Gaarde og Godser skulle være og blive til fornævnte Sorø Skole urokkede og uigjenkaldelige af Os eller nogen af vore Efterkommere, Konninger udi Danmark«, under »Guds evige Hævn og Vrede«, og han forpligter baade sig og alle sine Efterkommere paa det Høitideligste til ikke at krænke denne Gave, og dette gjentages i Privilegierne af 1747 i endnu stærkere Udtryk. Naturligviis er dette jo af den Slags Ting, der ikke ville have den allerringeste Indflydelse paa en af Nutidens lovgivende Forsamlinger, og ganske vist vil det være aldeles spildt paa det ærede Medlem for Holbek Amts 2den Valgkreds; men dersom jeg nu kan vise Dem, mine Herrer, at denne Skjænk og Gave ikke er nogen Skjænk og Gave, saa troer jeg dog, at det maa kunne gjøre noget Indtryk paa Dem. Og dette er virkelig saa. Frederik den Anden har ikke skjænket Sorø en Hvid eller Skilling — ikke en eneste Skilling, men han har baaret sig ad, som Datidens Konger gjerne tillod sig; de gav, hvad der ikke var deres, og satte et overordentlig mildt Gavebrev op som noget af det meest Fortjenstfulde, de gjorde. Hvad er det, Frederik den Anden har skjænket? Det er Gods, som i sin Tid af Skjalm Hvide og hans Slægt er skjænket, ikke blot til Sorø Kloster, men til dette og den dermed forbundne Skole. Man maa ikke oversee, at lige fra den allerførste Tid, hvor Sorø Kloster omtales, er det tillige en Skole. Munkene i Sorø Kloster vare Datidens Lærde; Forpligtelsen til at skrive Danmarks Historie var knyttet til Sorø Kloster, og Forpligtelsen til at oplære unge Mennesker til Dannelse og Kundskaber var knyttet til de Gaver, som Skjalm Hvide og hans Slægt havde givet til Sorø Kloster. Dette

Kloster fortsattes indtil Reformationen, og da den kom, hvad gjorde saa den almægtige Konge? Tog han saa uden videre og inddrog Sorø Gods under Kronen, eller gav han det til en adelig Familie, eller skjænkede han det til Hospitaler, som det er gaaet med saameget andet Klostergoods? Nei, Sorø Klosters og Skoles Gods blev bestyret af en dertil ansat kongelig Lehnsmænd, og alle de Munke, der dengang vare i Klosteret, fik Lov til at døe ud i Ro; det gik med dem, som det gjerne gaaer med Pensionister, de levede meget længe. Reformationen fandt Sted i 1536, men først i 1585 eller 86 døde de sidste Cisterciensermunke, og hvad gjorde saa Frederik den Anden? Saa gjenoprettede han den Skole, der tidligere havde bestaaet, og »skjænkede« til den alt det Gods, som havde tilhørt Klosteret og Skolen fra umindelige Tider. Dersom dette nu skal kaldes en »kongelig Gave«, saa vil jeg paatage mig at paa-vise Tusinder af Tønder Hartkorn i privat Eie, der ere »kongelig Gave« og altsaa efter den ærede Rigsdagsmands Doktrin ved en Beslutning af den lovgivende Forsamling og Kongen kan tages fra vedkommende private Eier og drages ind under Statskassen (Afbrydelse af Tscherning). Kongen gav det altsaa bort til Private, og saa kunne vi bagefter ved Lov tage det. Ja, mine Herrer! naar man opstiller den Sætning, at Kongen kan tage en Gave tilbage, som han aldrig i Virkeligheden har skjænket, idet han kun har stadfæstet, hvad der stod fra umindelige Tider, saa er Konsekvensen deraf den, at man gjør al mulig Eiendomsret til Nonsens. Jeg beder vel erindret, at jeg ikke noget Øieblik har ført Ordet for, at Sorø Akademi skulde opsamle Millioner; jeg beder erindret, at jeg villig har erkjendt, at der var stor Opfordring til at bruge de Midler, som Sorø Akademi har, paa en forstandig Maade, men jeg har krævet to Ting: For det Første skal Sorø Akademies Formaal virkelig være opfyldt, førend man taler om Overskud, og for det Andet skal man ikke komme til den Yderlighed at sige, at man overhovedet anvender Midlerne »til Statskassens Lettelse«; det er disse to Sætninger, imod hvilke jeg protesterer. Jeg kan dog ikke Andet end troe, at skjøndt saa mange af de ærede Herrer Medlemmer, baade af Finantsudvalget og udenfor samme, have taget Ordet imod mig, saa bliver det dog erkjendt, at saaledes som Principet er opstillet i Finantsudvalgets Betænkning, er det rigtig, er det farligt, og kommer det til at gaae langt ud over den Grændse, der virkelig maa drages i saadanne Forhold. Det er vanskeligt at stille denne Sag saaledes, at

den kan blive Gjenstand for Afstemning, og det ærede Medlem for Hjørring Amts 2den Valgkreds (Fischer), der vilde have, at jeg skulde stille Ændringsforslag derom her ved Finantslovens 2den Behandling, maa aldeles ikke have tænkt over, hvad det gjælder om. Spørgsmaalet er aldeles ikke om at forøge Antallet af Ændringsforslagene med endnu eet; Spørgsmaalet er om at udtale et Princip, som kun igjennem Praxis og Traditionen kan finde sin Plads i Finantsloven, det nemlig, at man ikke er berettiget til uden videre at inddrage et Instituts Overskud i Statskassen. Dette kan finde sit Udtryk derved, at man stemmer imod alle de Ændringsforslag, der ere stillede af Finantsudvalget, deri har den ærede Ordfører Ret; men nu sætter jeg, at der findes en Post paa 4 à 5,000 Rd. eller 11,000 Rd., hvor man maa sige, at der virkelig er Grund for Sorø til at yde Noget — det er jo mit Standpunkt, at jeg ikke vil have, at Alt skal opsamles i Sorø Akademies Kasse, men at det ogsaa skal yde Noget — og jeg altsaa stemmer derfor, saa maa man dog virkelig indrømme mig, at man derved ikke er kommen til at udtale nogensomhelst Stemning imod det ene System fremfor det andet, thi der foreligger da intet Princip. Det ærede Finantsudvalg har imidlertid stillet Sagen saaledes, at man ved at stemme for nogle af Ændringsforslagene faaer Udseende af at tiltræde det Princip, som Udvalget har opstillet. Deri ligger en stor Mislighed, der ikke kan ryddes af Veien ved nogetsomhelst Ændringsforslag. Jeg har en levende Følelse af, at der ikke er stor Udsigt til, at Sorø Akademi her skulde kunne regne paa noget stort Antal Stemmer. Jeg sagde for, at naar Finantsudvalget og Ministeren ere enige i at tage fra en saadan Anstalt, der tilmed i Forveien hos Mange ikke er saa særdeles vel seet, saa vil man forgjæves kæmpe derimod: men hvad end Udfaldet bliver af Afstemningen idag, saa erklærer jeg, at jeg her vil have nedlagt den allerbestemteste Indsigelse, baade for dette rige og andre mindre rige Instituters Vedkommende, imod det System, der til Fordeel for Statskassen og under Besmykkelse af saa brutale Grunde som dem, der fra forskjellige Sider ere anførte, krænker, hvad der allerførst i en konstitutionel Stat burde være helligt.

Fischer: Overfor de Yttringer, vi have hørt fra det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille), skal jeg ganske rolig henstille, hvem det er, der viser sig ikke at være stærk

i det Smagfulde, og hvem der viser, hvor lavt han kan gaae ned: Den, der bruger Udtryk som det, jeg har paatalt, eller Den, der paataler det.

Ministeren for Kirke- og Underviisningsvæsenet: Det er meget muligt, at det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille) har været heldig i at bevise, at for ham er Sorø Akademies Formaal ikke fuldstændig naaet; dette skal jeg idetmindste slet ikke modsige, men hvad jeg ikke kan lade ubesvaret, er den Bemærkning, som sigtede til en tilsyneladende Uenighed mellem Finantsministeriet og Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet. Han har meent, at det ikke var passende at citere en Brevvexling mellem to Ministerier i denne Forsamling og ved denne Leilighed. Det vilde heller ikke være skeet fra min Side, naar ikke Finantsudvalgets egen Betænkning havde indeholdt noget Saadant, hvortil den ærede Ordfører henviste. Det kan slet ikke være mit Ønske at fremhæve nogen Uenighed mellem de to Ministerier, men Sagen er simpelthen den, at det i Finantsudvalgets Betænkning under Nr. 5 er udtalt, at der har fundet en Korrespondance Sted om, hvilke Beløb af Statskassens Tilskud til forskjellige Instituter der kunde overføres paa Stiftelsernes særskilte Fonds for at lette Statskassens Byrder, og at jeg har søgt at formindske Kravene til disse særskilte Fonds, ved at henvise til visse mindre Poster, som jeg ønskede, at de skulde overtage.

Ved den derpaa følgende Afstemning vedtoges med 65 St. imod 2 Kirke- og Underviisningsministerens Forslag om at lade Sorø Akademi udrede hele Tilskudet til Videnskaber og Kunster i Almindelighed (11,298 Rd. istedetfor 10,000 Rd.).

Et Forslag af Kirke- og Underviisningsministeren om at overføre et Tilskud til Skolevæsenet i Slagelse o. s. v. paa 5,000 Rd. fra det lærde Skolevæsen til Sorø Akademies Budget som en ny Udgiftspost under dette, forkastedes med 68 Stemmer mod 5.

Et Forslag af Kirke- og Underviisningsministeren om at lade det lærde Skolevæsens Underbalance, som i Finantsloven var foreslaaet dækket af det alminde-

lige Skolefonds Kapitalformue, dækkes af Sorø Akademies forventede Overskud, forkastedes med 55 Stemmer mod 10.

Følgende Forslag af Udvalgets Fleertal:

(IV. G. Tilskud til Almueskolevæsenets Skolefond.)

Specialsummen, 82,000 Rd., rykkes indenfor Linien, og derefter tilføies:

„Hertil bidrages af Sorø Akademies Overskud indtil 48,000 Rd.“

vedtoges først med 37 Stemmer mod 35, men ved et paafølgende Navneopraab blev det, som nedensaaende Liste udviser, forkastet med 48 Stemmer mod 35.

Ja:

Madsen; Mathiassen; Mayntz; Müllen; Møller, S.; Nielsen, A.; Olsen, L.; Olsen, P.; Olsen, R.; Pedersen, S.; Petersen, J.; Rasmussen, C.; Rasmussen, J.; Rimestad, C. V.; Schøler; Termansen; Thurah; Trampe; Wøller; Alberti; Andersen; Christensen, J.; Christensen, J. J.; Dinesen; Eriksen, L.; Fischer; Fjord; Fonnesbech; Hansen, H.; Hansen, N.; Høgsbro; Jensen, C.; Jensen, J.; Jensen, N. J.; Krabbe.

Nei:

Barfod; Dam; Hjorth; Monrad; Mourier - Petersen, F.; Mørck; Neergaard; Pedersen, M.; Qvistgaard; Ree, B.; Riis; Rugaard; Schroll; Schytte; Tscherning; Ussing; Varberg; Warming; Winther; Aaberg; Adler; Albertsen; Beck; Bentsen; Bille; Dahl; Dresing; Eriksen, V.; Fenger; Gad; Grundtvig; Hage, A.; Hall; Hansen, C. A. H.; Hansen, L.; Hansen, N. P.; Heide; Holm; Jespersen, C. M.; Jespersen, J. H.; Jørgensen, A.; Kampmann; Kjær; Klein; Kühnell; Larsen, K. P.; Larsen, L. C.; Liebe.

Fraværende med Orlov:

Dreyer; Petersen, C.

Fraværende:

Mourier-Petersen, C.; Nyholm; Pedersen, K.; Pedersen, P.; Ree, J.; Rimestad, Chr.; Roepstorff; Steen; Tuxen; Casse; Christensen, C.; Fallesen; Hansen, J. A.; Holstein; Juel.

Følgende Forslag af Udvalgets Mindretal:

(III. De det høiere Underviisningsvæsen og Viden- skabelighed vedkommende Anstalter.)

Hovedsummen, 35,563 Rd., rykkes ind i Special- summernes Række.

Derefter tilføies:

»Hertil bidrages af Sorø Akademies Overskud indtil 24,000 Rd.«

forkastedes med 42 Stemmer mod 27.

Forslag af Udvalget:

(V. Sorø Akademi. Indtægtspost 5. Kontingent for Eleverne o. s. v.)

Posten forhøies med 1,500 Rd.

vedtoges med 47 Stemmer mod 25.

Samtlige Forslag til yderligere Tilskud fra Sorø Aka- demi end de i de senere Aar ydede vare saaledes for- kastede, hvorimod Forslaget om en Kontingentforhøielse var vedtaget.

Til Finantslovens tredie Behandling (den 9de og 10de Februar) var der stillet flere nye Forslag, der berørte Sorø Akademi.

Udvalgets Mindretal foreslog saaledes at ind- sætte i Finantslovens § 10, der bevilger Hovedsummen til Kirke- og Underviisningsvæsenet, følgende Ord:

»hvoraf 48,000 Rd. extraordinairt udredes af Sorø Akademies Overskud«.

Af Adler, Alberti, Bille, Grundtvig, A. Jør- gensen, Klein, Krabbe, Kühnell, Müllen, Ny- holm, P. E. Olsen, C. V. Rimestad, Schytte, Steen og Ussing var der stillet Forslag om atter at stryge den ved anden Behandling vedtagne Forhøielse af Kon- tingenter for Elever og Skolebesøgende.

Udvalgets Fleertal havde foreslaaet at forhøje Sorø Akademies Tilskud til Seminariefondet og Seminarierne med 7,625 Rd. og Akademiets Bidrag til den kongelige Veterinair- og Landbohøiskoles Udgifter med 31,936 Rd. 92 Sk., tilsammen altsaa 39,561 Rd. 92 Sk., hvormed da Akademiets forventede Overskud vilde blive at nedsætte.

Den Debat, hvortil disse Forslag gave Anledning, slyngede sig sammen med den, der reistes angaaende Statsseminarierne og Seminariefondet; i det følgende Uddrag er kun medtaget, hvad der vedrører Sorø Akademi.

Ordføreren (Fonnesbech): Med Hensyn til Sorø Akademi er der under Nr. 16 af 15 Medlemmer stillet Forslag om, at den Forhøielse, som paa Udvalgets Forslag ved anden Behandling blev vedtaget, nemlig at Posten »Kontingenter for Elever og Skolebesøgende o. s. v.« skulde forhøies med 1,500 Rd., skal bortfalde, og Posten bringes tilbage til den Skikkelse, hvori den forelaae i det oprindelige Finantsforslag. Jeg tør antage, at Grunden til dette Forslag er den, at man har fundet det besynderligt, at man samtidig med at man ønsker at disponere over Sorø Akademies Overskud, vil gjøre Betingelserne for Skolegangen kostbarere, end det hidtil har været Tilfældet. Udvalget kan imidlertid ikke dele denne Betragtning, idet det her forekommer os, at man nærmest maatte tage Hensyn til, at den samme Foranstaltning var gjennemført for de øvrige lærde Skolers Vedkommende, og at det ikke ligger i Sorø Akademies Formaal at skulle tilbyde en lærd Underviisning paa billigere Betingelser end de andre lærde Skole. Udvalget har derfor antaget, at der let vilde kunne udvikle sig en Konkurrence mellem Sorø Akademi og de andre lærde Skoler, naar hiint Institut tilbød en billigere Underviisning, og dette vilde kunne føre til at tilintetgjøre den Forholdsregel, som man har taget for at tilveiebringe Balance mellem det lærde Skolevæsens Indtægter og Udgifter. Udvalget har derfor ikke kunnet tiltræde dette Forslag.

Jeg kommer dernæst til det Spørgsmaal, der i saa væsentlig Grad optog Thingets Forhandling under Finantslovens 2den Behandling, nemlig Anvendelsen af Sorø Akademies Over-

skud. De Bemærkninger, som i den Henseende under forrige Behandling fremkom fra det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille), have ikke kunnet overbevise Udvalget om, at det i og for sig havde Uret, naar det foreslog Thinget at benytte Sorø Akademies Overskud til midlertidige Lettelser af Statens Byrder. Udvalget har tvertimod i den nugjældende Fundats for Sorø Akademi af 28de Januar 1827 fundet tilstrækkelig Hjæmmel til at anvende Akademiets Midler paa den foreslaaede Maade, og har fundet dette bestyrket ved den Praxis, man gjennem en Række af Aar har brugt, nemlig at anvende forskjellige Dele af Overskuddet til forskjellige Statsøemed, som henhøre under Kirke- og Underviisningsministeriet. Det vil imidlertid sees, at der ogsaa denne Gang foreligger Forslag om at gaae forskjellige Veie, der forsaavidt vel ere hinanden modstridende, som de ere stillede af et Fleertal og et Mindretal, men som dog gaae ud paa ad to forskellige Veie at lade Overskuddet komme Statskassen til Gode. Ifølge den Tanke, som det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds udtalte, at man, naar man vilde bruge Overskuddet, ligefrem skulde opføre det som Indtægt for Statskassen, har Udvalgets Mindretal under Nr. 15 stillet Forslag om, uden videre at opføre Overskuddet som Indtægt for Kirke- og Underviisningsministeriet, og saa lade det hjælpe til deraf i Forbindelse med de øvrige Indtægter at dække de Udgifter, som henhøre under bemeldte Ministerium. Udvalgets Fleertal har derimod fundet, at det vilde være i fuldkommen Overeensstemmelse, navnlig med § 2 — om jeg husker rigtig — i Fundatsen af 28de Januar 1827, om man lod Sorø Akademi bære den hele Byrde med Hensyn til den kongelige Veterinair- og Landbohøiskole, hvilket er Gjenstand for Forslag under Nr. 4 og 18, og hertil slutter sig Forslaget under Nr. 17 om, at Sorø Akademi ligeledes skal bære hele Underbalancen for Seminariefondet og Seminarierne.

Bille: I Forening med endeel ærede Medlemmer af Thinget har jeg stillet Ændringsforslaget under Nr. 16, og jeg skal tillade mig i al Korthed paa egne og øvrige Forslagsstilleres Vegne at motivere denne Indstilling. Det vil erindres, at der ved Finantslovens anden Behandling blev vedtaget et Forslag af Udvalget, der tildeels var udgaaet fra Ministeren, om at forhøje Skolepengene i de lærde Skoler. Motivet til dette Forslag var ingenlunde det, at man i og for sig fandt de hidtil bestaaende Skolepenge for lave, men var væsentlig af finantsiel Natur, idet man nemlig ansaae det for at være en Nødvendighed, at det

lærde Skolevæsens Fond blev istand til at bære sig selv, hvilket kun kunde skee ved at formindske Udgifterne og forhøie Indtægterne, og deriblandt navnlig Skolepengene. Det var som en Konsekvents af dette Forslag, at Udvalget havde indstillet, at ogsaa for Sorø Skole skulde denne Kontingentforhøielse indtræde. Da Sagen kom paa Tale her, blev det indrømmet, navnlig af den ærede Ordfører for Finantsudvalget, at der var megen Billighed, som talte for ikke at holde paa denne strenge Konsekvents, men at see noget mere hen til, at den Grund, der kunde være til at forhøie Skolepengene for de lærde Skoler, ikke forelaae for Sorø Akademi. Sorø Akademi er nemlig ikke i den Stilling, at det behøver at søge nogen Forøgelse af sine Indtægter for at bære sig selv. Der synes derfor at være nogen Ubillighed i at anvende paa dets Elever den Regel, som man, tvungen af Nødvendigheden, er nødsaget til at anvende paa de lærde Skoler, eller som det ærede Medlem for Sorø Amts 2den Valgkreds (Alberti) udtrykte sig: »Fordi de lærde Skoler ere fattige og maae tage forhøiede Skolepenge, derfor skal dog ikke deres rige Fætter i Sorø bære sig ad paa samme Maade«. Jeg skal ogsaa tillade mig at gjøre opmærksom paa, at der er en eiendommelig Omstændighed, som gjør, at der kunde være en anden Art af Billighed for at lade Skolepengene i Sorø blive staaende paa det Standpunkt, hvorpaa de for Øieblikket befinde sig, og det er den, at der kræves af de Forældre, som sende deres Børn til Sorø Akademi, forholdsvis større Udgifter end paa andre Steder. Dette ligger i to Ting: for det Første deri, at der i Sorø findes en Opdragelsesanstalt, hvor Betalingen for Kost, Logis, Lys og Vadsk vel kan siges at være lavere end den, der vilde være at udrede til private Familier, men med hvis Liv og Indretning der dog følger mange andre Udgifter, som gjøre, at Totalbekostningen i Virkeligheden bliver større end ellers, og for det Andet i, at selve Opdragelsesanstalten kun modtager et indskrænket Antal — for Øieblikket langt under Halvdelen — af de Disciple, der søge Skolen, saa at Resten af dem maa søges anbragt i private Huse i den lille By, paa Betingelser, som, maaskee paa Grund af Mangel paa Konkurrence, ere temmelig dyre. De Forældre, der sende deres Børn til Sorø, have altsaa iforveien noget større Udgifter, end der ellers kan antages at hvile paa dem, der sende deres Børn til andre lærde Skoler, og ogsaa dette Hensyn forekommer mig at tale for ikke her at foretage nogen Forhøielse i Skolepengene. Endelig skal jeg gjøre opmærksom

paa, at der for Sorø Akademies Vedkommende ikke bestaaer nogetsemhelst Privilegium eller Monopol; Skolen staaer aaben for hele Landet, og Ingen har nogensomhelst Fortrinsret dertil, saa at man altsaa ikke opretholder nogen Begunstigelse eller noget Privilegium ved at lade Forhøielsen af Skolepengene falde bort for dette Instituts Vedkommende. Jeg troer ogsaa efter de Udtalelser, der ere faldne fra den ærede Ordfører for Finantsudvalget, at vort Forslag ikke vil finde nogen bestemt Indsigelse fra Udvalgets Side, og jeg anbefaler det paa det Bedste til det ærede Things Understøttelse.

Det er mig ikke muligt at undgaae ved denne Leilighed tillige at sige Noget om den nye Anvendelse af Sorø Akademies Midler, som er bragt i Forslag. Udvalget har atter deelt sig, men er atter enigt om det Hovedpunkt, at tage fra Sorø. Der er af Fleertallet stillet Forslag om, af Akademiets Overskud at anvende 31,936 Rd. 92 Sk., altsaa saanær 32,000 Rd., til Veterinair- og Landbohøiskolen, foruden hvad Akademiet allerede udreder til denne Anstalt, og endvidere, at det skal udrede til Seminariefondet 7,625 Rd.; af Mindretallet er der stillet Forslag om uden videre i § 10 at opføre 48,000 Rd. som en extraordinair Indtægt for Statskassen fra Sorø Akademi. Med Hensyn til det Forslag, der er stillet angaaende Seminariefondet, vil der jo paa Grund af et andet Ændringsforslag, i hvis Stilling jeg ligeledes har deeltaget, kunne ventes en ganske omfattende Debat, angaaende Statens Forhold til Seminariefondet. Jeg skal nu ikke forud tage »Bouketten« bort af denne Debat; men der er dog eet Punkt, som jeg vil blive nødt til nu strax at berøre. Det vil blive gjort gjældende idag, som det alt er skeet ved en foregaaende Leilighed, at Staten befinder sig i et eiendommeligt Forhold ligeoverfor dette Fond, idet den nemlig har overtaget visse særlige Indtægter, der vare tillagte dette Fond, og paataget sig at udrede en Refusion til Fondet som Erstatning derfor; men ved 2den Behandling er Statens Tilskud blevet udstemt, hvorimod Staten har beholdt den Indtægt, der tilhører Seminariefondet. Nu foreslaaes der fra Udvalgets Side, at Sorø Akademi skal udrede de 7,625 Rd.; men der er ikke paa samme Tid stillet Forslag om, at Akademiet skal have den Indtægt, som Staten oppebærer paa Seminariefondets Vegne, og det er en Ubillighed; thi har Seminariefondet Krav paa denne Sum, der sidst blev nægtet ved 2den Behandling, fra Statens Side, saa er det Staten, der skylder den, og ikke Sorø Akademi. Hvad angaaer Veterinair- og Landbo-

høiskolen, skal jeg gjøre opmærksom paa, at den aarlig modtager betydelige Tilskud fra Sorø Akademi, og jeg seer ikke nogensomhelst Beføielse til at tage de Midler, som yderligere kræves til dette Instituts Opretholdelse, fra Akademiet — ingen anden Beføielse i alt Fald til dette end til den Tanke, der er nedlagt i Ændringsforslaget under Nr. 15. Der staaer i dette, at Staten skal tage en extraordinair Indtægt af 48,000 Rd. fra Sorø Akademi. Jeg spørger: hvorfor? Hvorfor skal Statskassen tage dette? Fordi Statskassen trænger, og fordi Sorø Akademi har et betydeligt Overskud! Jeg spørger, mine Herrer! er dette en tilstrækkelig Motivering af en Bestemmelse som denne, at den ene Part trænger og den anden har Overflod? Indeholder det i sig selv den fornødne Hjemmel til at tage? Aabenbart ikke. Dersom man vil opstille en Paastand som denne, vil al mulig Ret være given til Priis, og man kunde ende paa et Sted, hvor man allermindst vilde det, nemlig hvor al Eiendom var et reent Spil og en Boldt for tilfældige Luner. Nu siger vel den ærede Ordfører, at Udvalget »ikke har kunnet opgive« sin Anskuelse om, at man var berettiget til at søge en midlertidig Hjælp for Statskassen i Sorø Akademi, og at man har fundet en Hjemmel — han sagde ikke engang »et Slags Hjemmel« — dertil i Statutterne af 28de Januar 1827. Den ærede Ordfører citerede vistnok Statuternes Aarstal som 1828 (Ordføreren: Nei!); ja, jeg tilstaaer, at det var det Aarstal. ogsaa jeg havde i Hovedet, men Statuternes rette Dato er 28de Januar 1827. Jeg veed ikke, hvad det er for en Bestemmelse i disse Statuter for Sorø Akademi, til hvilken den ærede Ordfører henholder sig, og jeg vilde være ham meget forbunden, om han udtrykkelig vilde citere den Bestemmelse, der kan indeholde Hjemmel dels for den Fremgangsmaade, der i Aarene fra 1848 er fulgt ligeoverfor Sorø Akademi, og dels for den Fremgangsmaade, som man nu iaar vil give Signalet til. Jeg holder mig overbeviist om, at Statutterne af 1827 rigtig forstaaede ikke indeholde Noget, som kan berettige til den Art Anvendelse, hvorom her er Tale. Det er noget ganske Andet, at Statutterne have forudsat, at der kan blive Tale om en Anvendelse af Sorø Akademis Midler til noget Andet og Mere end det, de skulde anvendes til, dengang Statutterne bleve skrevne. Men lad os nu antage, at der fandtes i disse Statuter Et eller Andet, som her kunde paaberaabes, saa maatte dog en Betingelse for, at man gjorde denne Hjemmel gjældende, være den, at man først opfyldte Statutterne af 1827 i deres

fulde Omfang. Men disse Statuter opfyldes ikke nu: man har taget bort en Hovedbestanddeel af det, som disse Statuter gjaldt, nemlig »Akademiet«, og man har ladet blive tilbage noget meget Mindre end det, disse Statuter forudsatte, nemlig en Skole, der vel har bevaret Navnet Akademi, men er hørt op at være en »akademisk Anstalt«, hvorved man jo er enig om at forstaae en Høiskole, der fører sine Elever ud over det Standpunkt, hvorpaa Elever ellers i Reglen sendes fra de lærde Skoler til Universitetet. Dette »Akademi« bestaaer ikke mere. Forinden man altsaa paaberaaber sig Statuterne af 1827 som Hjemmel for at tage af Sorø Akademies Overskud, skulde man først opfylde disse Statuter ved at gjenoprette i en Form, der bedre svarede til Tiderne end tidligere, det »Akademi«, som fra 1848 eller 1849 har ophørt at være til.

Den ærede Ordfører meente at kunne anføre som en Hjemmel for Forslaget under Nr. 15 en Yttring af mig, som faldt her ved anden Behandling. Han meente nemlig, at det var et Raad, jeg havde givet, at man ligefrem skulde opføre det, man vilde tage fra Sorø Akademi til Dækning af Statskassens Trang, paa Finantsloven under Et. Dette Raad er nu ikke fulgt, thi man tager fra Sorø Akademi meget mere end disse 48,000 Rd. Vilde man virkelig følge det Raad, som den ærede Ordfører kaldte det, som jeg har givet ved anden Behandling, skulde man have foretaget en Omredaktion af hele Posten »Sorø Akademi«, fjernet alt det, som ikke vedrører Sorø Akademi, og samlet alle de Beløb, som hidtil ere anvendte eller skulle anvendes til fremmede Øiemed, i een Sum og føre dem op i § 10; og saa veed den ærede Ordfører godt, at vi vilde komme til en langt større Sum end de 48,000 Rd., der her er Tale om. Det er altsaa ikke nogen korrekt Udførelse af den Tanke, som jeg dengang fremsatte. Men dernæst maa jeg bede baade den ærede Ordfører, det ærede Mindretal i Finantsudvalget og de ærede Medlemmer i Thinget at indrømme mig dette, at naar man vil benytte en saadan Anviisning og beraabe sig paa den, saa maa man benytte den fuldstændig. Jeg sagde, at man skulde følge denne Vei, fordi det da blev klart, at man begik et virkelig Rov imod Sorø Akademi. Det maa den ærede Ordfører ikke glemme, thi det er et Hovedpunkt. Dersom man samtidig med, at man opførte paa Finantsloven en Indtægt for Statskassen fra Sorø Akademi, vilde betegne dette, hvad jeg foreslog, som »Rov fra Sorø Akademi saa og saa Meget«, saa havde man fulgt mit Raad, men saa haaber jeg ogsaa, at Forslaget vilde

møde en saa bestemt Indsigelse her i Thinget, at det ikke kunde gaae igjennem. Og netop derfor stillede jeg mit Raad, som den ærede Ordfører kalder det, paa den Maade. Det, der her er foreslaaet, er en forklædt og tilsløret Form for den samme Tanke; men for mig kommer det netop an paa, at den staaer reen, klar, utvivlsom og ganske tydelig, saa at Ingen kan nære mindste Tvivl om, naar han seer det for sig, at han begaaer noget Urigtigt ved at stemme for Forslaget. Jeg beder, at det ærede Thing ved denne Behandling, som ved forrige, vil udstemme disse forskjellige Forslag. Og jeg haaber, at dette Spørgsmaal, om hvilket der er reist en Debat her, som unægtelig fortjener en langt omhyggeligere Gjennemførelse, end den har kunnet finde baade under denne Sag og i denne Tid, hvor saamange Spørgsmaal i broget Blanding gjøre Krav paa vor Opmærksomhed, snart vil kunne finde en mere omfattende Draf-telse. Dersom Staten virkelig har Ret til at tage fra Sorø Akademi, som den har gjort, saa behøver man jo ikke at forhaste sig; thi Pengene blive ikke borte, de blive henlagte paa et sikkert og godt Sted — naar man da ikke har en Minister, der laaner dem ud til Theatret, og det ville vi forhaabentlig ikke igjen faae. Pengene ville altsaa findes der, hvor de blive henlagte, men forinden man tager dem, skulde man dog være sikker paa, at man har Ret til at tage dem, og jeg haaber, at den ærede Ordfører vil indrømme mig, at et saadant Beviis i Virkeligheden ikke er ført, og allermindst ført ved den Henviisning, der idag er skeet til Statutterne af 1827, en Henviisning ganske i Almindelighed uden Paaberaabelse af nogetsomhelst bestemt Sted, og som jeg derfor heller ikke er istand til at imodegaae, saaledes som jeg kunde have gjort, dersom den ærede Ordfører havde citeret selve Ordene. Jeg anbefaler at stemme imod de Forslag, som gaae ud paa yderligere at disponere over Sorø Akademis Midler end i det rundelige Omfang, hvori det allerede er skeet i en Række af Aar, og hvorimod jeg føler, at det vilde være forgjæves her at nedlægge nogen Indsigelse. Det er kun de nye Overgreb, det nye Princip, imod hvilket jeg taler, og jeg beder de Herrer at stemme mod alle disse Forslag og tillige godkjende, hvad jeg har yttret for Forslaget under Nr. 16, ved at modsætte sig denne Forhøielse af Kontingentet for Sorø Akademi.

Høgsbro: Under Nr. 15 er der stillet et Ændringsforslag, som jeg skal tillade mig at fore Ordet for. Dette Forslag er

allerede omtalt, navnlig af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille), som sagde, at det var en forklædt Form for et Rov fra Sorø Akademi. Dette kan jeg slet ikke indrømme; det er netop ikke stillet paa Indtægtssiden som en Sum, der ligefrem skulde ydes til Statskassen, det er stillet op under Kirke- og Underviisningsministeriet, og dermed er det sagt, at Pengene skulle i Almindelighed anvendes i den Slags Øiemed, hvortil disse Summer eengang ere henlagte. Dernæst er det udtrykkelig sagt, at det er extraordinairt; det er altsaa kun paa Grund af de overordentlige Forhold, hvorunder vi leve for Øieblikket, at dette Mindretal — jeg troer, at der idetmindste var et enkelt Medlem foruden mig, som var enig deri — er gaaet ud fra, at vi kunne tage disse 48,000 Rd. af Sorø Akademies Overskud; bliver Overskuddet ikke saa stort, maa det, som tages deraf, naturligviis ogsaa blive mindre. Jeg for min Part har ikke kunnet gaae ind paa Fleertallets Forslag om at henlægge dette til Landbohøiskolen her i Kjøbenhavn; jeg kan i den Henseende i Meget henholde mig til, hvad der blev yttret af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille), men maa dog hertil foie, at en af de Grunde, hvorfor jeg ikke kan gjøre det, er, at Landbohøiskolen efter den almindelige Mening allerede nu kræver meget betydelige Offre, betydeligere Offre end maaskee rigtigt, og naar den nu engang faaer Anviisning paa Sorø Akademies Overskud, vil dette saa langt fra føre til, at den anvender hensigtsmæssige Besparelser, at den snarere fristes til det Modsatte. Jeg kan ikke ønske, at denne Anstalt bliver saaledes knyttet til Sorø Akademi, at den ligesom skal ansees for at være Arving til hvad der bliver tilovers, efterat de Øiemed, hvortil dets Midler engang ere henlagte, ere blevne tilfredsstillende. Jeg troer, at det Formaal, som man vil opnaae, nemlig under disse trykkende Tider at spare Statskassen for denne Udgift, naaes simplest og klarest ved at stemme for dette Forslag, som tillige ved sin Form betegner, at det er noget Foreløbigt og dog noget beslægtet med Sorø Akademi. Naar der iøvrigt er blevet paaberaabt en Fundats af 1827, som skulde give Grund til, at man kunde tage disse Penge og lægge dem over til Høiskolen, da er, saavidt jeg veed, den egentlig gjældende Fundats den af 31te December 1847, som ikke er hævet, men kun stillet i Bero; skal der altsaa være Tale om en Fundats, hvorefter disse Penge skulle fordeles, maa det være i denne, man skal søge Tyngdepunktet og ikke i ældre Fundatser, som allerede heelt eller dog for

Storstedelen ere hævede. Jeg skal blot endnu tilføie, at jeg ikke er istand til at stemme for det under Nr. 16 stillede Ændringsforslag om, at Posten: Kontingenter for Elever og Skolebesøgende nedsættes med 1,500 Rd. (Bille: Det er ingen Nedsættelse!). Jo, Posten, som den nu staaer, skal nedsættes. Jeg seer ikke nogen Grund til at behandle Skolen i Sorø anderledes end andre lærde Skoler, thi jeg kan ikke see Andet, end at der derved vil fremkomme en virkelig Begunstigelse for denne Skole, skjøndt den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille) siger, at det ingen Begunstigelse er. Jeg seer saa meget mindre Grund dertil, som der i Sorø bestaaer mange Fripladser og Pladser med nedsat Betaling for de Elever, som trænge dertil, og for de Elever, hvis Forældre ere formuende — og der er jo som bekjendt mange formuende Forældre, som sende deres Børn dertil — at nedsætte Betalingen, eller rettere at lade den blive, som den er, medens man andre Steder forhøier den, kan dog ikke være rigtigt. Jeg kan altsaa ikke stemme for dette Forslag.

Mourad: Jeg har været med at stille det under Nr. 17 anførte Ændringsforslag, som gaaer ud paa, at det Tilskud til Seminariefondet, som hidtil er ydet af Statskassen, fremtidig skal ydes af Sorø Akademi. Jeg tilstaaer imidlertid, at der er opstaaet en lille Betænkelighed hos mig om Rigtigheden heraf, og jeg skal tillade mig at fremsætte denue. Oprindelsen til dette Tilskud fra Statskassen vil vist være i de ærede Herrers Erindring. Det var ved Forordningen om Almueskolevæsenet af 29de Juli 1814 § 66, at der blev henlagt en Afgift af 1½ Sk. af hver Tonde Kongetiende til Sogneskolekasserne, og denne Afgift blev siden ved kgl. Resolution af 3die Januar 1821 henlagt til Seminarierne. Ligeledes blev der ved kgl. Resolutioner af 3die Januar 1821 og 8de Oktober 1824 tillagt Seminarierne 25 pCt. Afgiften af visse Bevillinger og andre Expeditioner. Forsaavidt disse Indtægter blev krævede af det Kongetiende ydende Hartkorn, bleve de oppebaarne paa en ganske egen Maade, idet de nemlig bleve opkrævede af Provsterne, gjennem dem indsendte til Biskopperne og af disse til Kultusministeriet. Dette fandt man i sin Tid ikke var hensigtsmæssigt, og man gjorde derfor den Forandring, at denne Oppebørsel gik ind under den almindelige Oppebørsel, mod at Statskassen ydede et Vederlag derfor til Seminarierne. Nu er der altsaa Spørgsmaal om at befrie Statskassen for at svare Vederlaget, medens man

lader den beholde Indtægten. Dette skal jeg i og for sig ikke gjøre nogen særdeles Indvending imod, men hvad jeg derimod finder betænkeligt, er dette: Hidtil have vi her i Rigsdagen altid vaaget over, at man ikke gjennem Finantsloven forandrede Skatteloven (Tscherning: Maa jeg bede om Ordet!); men en Bestemmelse, hvorved en vis Afgift er henlagt til et vist bestemt Øiemed, er en Skattelov. Jeg troer tillige, at man overhovedet gjør vel i at holde sig temmelig strengt til, hvad man eengang har vedtaget i en saadan Lov. At Spørgsmaalet ikke er et blot Positionsspørgsmaal, hvilket et æret Medlem yttrede, forekommer mig indlysende, da Belobet enten kommer til at gaae af Seminariefondets Kapital eller af Statskassen eller af Sorø Akademi. . . .

Det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille) kan jeg desværre heller ikke idag være enig med. Han har foreslaact, at den Bestemmelse, vi toge ved anden Behandling om at forhoie Skolekontingenterne ved Sorø Akademi, skal falde bort igjen; men nu have vi her i Rigsdagen tidligere fulgt den Fremgangsmaade, at naar vi forhoiede Betalingen for Skolernes Vedkommende, forhoiede vi den ogsaa for Sorø Akademies. Det er allerede skeet eengang, og det synes ogsaa at være ganske naturligt, at man sætter Betalingen eens overalt; der kastes ellers en unaturlig Konkurrence hen til det Sted, hvor Betalingen er lav, hvilket paa ingen Maade er gavnligt for selve Anstalten. Jeg anseer det for hoist trivlsomt, om ikke allerede Sorø Akademi har et for stort Antal Elever, om det ikke burde indskrænkes til dem, der ere paa Opdragelsesanstalten; derved vilde man maaskee undgaae betydelige Ulemper, der kunne være forbundne med at samle paa eet Sted baade Elever, der ere udenfor Opdragelsesanstalten, og andre, der ere der. At forøge Antallet der, vil jeg ansee for meget uheldigt. Jeg troer allerede, at det Antal Dreng, der er der — jeg troer det er 80 (Bille: 64!), altsaa 64 — er temmelig stort for en Opdragelsesanstalt. Man maa ikke gjøre det til en altfor stor Fabrik; thi derved taber man den Syslen med den Enkelte, som er saa vigtig for Opdragelsesanstalten. Det er derfor min Mening, at vi bør holde paa den tidligere vedtagne Afgjørelse, som een Gang før er fulgt af Rigsdagen, og som der ikke er Anledning til at forlade. Jeg er heller ikke enig med det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds deri, at Sorø Akademi i dets nuværende Skikkelse ikke skulde opfylde det ved Fundatsen tilsigtede Formaal. Det forholder sig ikke,

som han forrige Gang bemærkede, at de, der komme fra Sorø Akademi, ikke strax kunne begynde paa deres Embedsstudier. Det kunne de meget godt; der er kun en philosophisk Prøve, som de skulle tage inden deres Embedsexamen; men de behøve ikke, for at begynde paa deres Embedsstudier, at have taget denne Prøve. Det er tværtimod Øiemedet med den, og man har anseet det for hensigtsmæssigst, at den tages under selve Embedsstudiet. Jeg troer derfor virkelig, at det er aldeles unyttigt at sige, at Sorø Akademi i sin nuværende Skikkelse ikke opfylder, hvad der er tilsigtet ved Fundatsen. Nu at indlade sig paa store, vidtløftige Foretagender med Hensyn til Sorø Akademi, nu at grunde særegne Anstalter der for Udviklingen af dansk Aand og Folkelighed, anseer jeg for uhensigtsmæssigt. Naar saadanne Anstalter skulle træffes, skal man træffe dem i større folkerige Stæder og ikke i en saadan lille By som Sorø. Dengang der var en Plan for med Hensyn til Sorø, var den ogsaa beregnet paa, at de, der frekventerede Akademiet, skulde kunne blive Studenter ved en Prøve i Real-fagene, altsaa ikke i Latin og Græsk. Lader os ikke, blot for at faae Pengene anvendte, see at finde paa Noget, men lader os anvende dem paa en hensigtsmæssig Maade. — For- saavidt jeg forstod den ærede sidste Taler rigtig, beklagede han sig over, at den ærede Ordfører ikke nærmere begrundede den af Udvalget foreslaaede Anvendelse af en Sum Penge af Sorø Akademies Midler til Landbohøiskolen. Jeg skal derfor, da det har en vis Interesse for mig at vise, hvorledes man tidligere har betragtet Sorø Akademi, tillade mig at gjøre Dem bekendt med nogle af de derom givne Bestemmelser. Det hedder i Fundatsen af 28de Januar 1827, som den ærede Ordfører ogsaa citerede, i dens § 3, som jeg med den ærede Formands Tilladelse skal oplæse: »Og da Landbovæsenet er af saa hoi Værd og Vigtighed i den danske Stat og Sorø Akademies vidtløftige Jord- og Skov-Eiendomme give der ved Stedet en ypperlig Leilighed til praktisk Veiledning i samme, saa skal med Akademiet endvidere være forbundet et praktisk Jorddyrknings- og Forst-Institut, først og fornemmeligen for de Unge, som ved Sorø Akademi have fuldendt deres Kursus, især naar de have Udsigter til at komme i Besiddelse af meer eller mindre vigtige Landeiendomme, og de da maatte ønske at benytte denne Leilighed for at erhverve sig praktiske Kundskaber til sammes Bestyrelse og Drift; og dernæst ogsaa for Andre i lige eller lignende Tilfælde, om de end ikke have været ved Akade-

miet, men ellers kunne have erhvervet sig fornødne Forkundskaber og ere af sat Alder.»

Af denne Bestemmelse seer man, at Sorø Akademi har havt det Formaal at virke for Agerdyrkningens og Forstkulturens Fremme. Man tænkte sig, at der skulde være et saadant Institut paa selve Akademiets Gods. Dette Institut traadte ogsaa ilive ved en kongelig Resolution af 30te Mai 1828, og der blev anlagt paa Mørupgaard et Interims-Institut for Agerdyrkning og Forstkultur, ved hvilket Eleverne skulde forberedes til det tilkommende større. En nærmere Bestemmelse med Hensyn til Examensadgang blev truffen ved en Skrivelse fra Universitetet og Skoledirektionen af 24de Juli 1832. Senere — jeg har ikke Datoen ved Haanden — blev imidlertid dette Institut, som De vide, nedlagt, da det ikke trivedes. Nu vil jeg spørge, om det ikke er overensstemmende med Aanden, som gaaer igjennem Fundatsen, at disse Penge anvendes til Landbohøiskolen, om man ikke netop derved søger at fremme, hvad der er tilsigtet. At knytte en særegen Adgang til Landbohøiskolen for dem, der ere dimitterede fra Sorø, som Betingelse for Bevillingen, er ikke fornødent, da Landbohøiskolen med aabne Arme modtager alle dem, der komme; derimod kunde der maa-skee være Anledning til at aabne en særlig Lettelse ved Stipendier eller noget Saadant, det vil i alt Fald kunne komme under Overveielse. Jeg maa saaledes anbefale dette Forslag som stemmende særdeles vel overeens med den Hovedtanke, der gaaer igjennem den gjældende Fundats for Sorø Akademi. Jeg frygter, at hvis man ikke vil anerkjende den Anvendelse, som der er bestemt for Akademiets Midler, saa kommer man altfor langt tilbage med den rette Maade at anvende Overskuddet paa; thi da kunne vi ikke blive staaende ved den Tid, da det var et Ridderakademi, men maae gaae endnu længere tilbage, saa at man ikke engang kan anerkjende de Dispositioner, som Frederik den Anden traf; men dette vilde dog være aldeles urimeligt.

Winther: Med Hensyn til Forslaget under Nr. 15 om i Almindelighed at anvende Sorø Akademies Overskud, 48,000 Rd., til Udgifter under Kultusministeriet, er jeg ogsaa af den Mening, at det er at foretrække for de to andre Forslag, som staae jevnsides dermed, nemlig Ændringsforslagene under Nr. 4 og Nr. 17. Jeg skal bemærke, at den Fremgangsmaade i dette Aar at tage Sorø Akademies Overskud for at spare Statskassens direkte Tilskud til forskjellige Instituter, er os anvist af selve Ministeriet, som har foreslaaet, at der deraf skulde anvises en

betydelig Sum, om just ikke det samme Chiffer, som her staaer, til at dække de lærde Skolers Underbalance. Ved anden Behandling slog man ind paa en anden Vei, nemlig at anvende dette Overskud til enkelte, specielt nævnte Instituter, og det er den samme Vei, der fortsættes af Fleertallet i Finantsudvalget, idet det foreslaaer, at omtrent 31,000 Rd skulle anvendes til Landbohoiskolen og 7,625 Rd. til Seminarierne, men ved Forslaget under Nr. 15 give vi Ministeriet en større Raadighed over disse Midler. Vi begrændse ikke deres Anvendelse til noget Bestemt, og vort Forslag har desuden den Fordeel fremfor Forslagene under Nr. 4 og Nr. 17, at der derved i det kommende Finantsaar bespares 8,000 Rd. mere af Statens direkte Tilskud til de særlige Instituter. Det forekommer mig altsaa, at det fra Regjeringens Standpunkt maatte være noget mere tiltrækkende end de to andre Forslag, som ere opstillede ligeover derfor. — Med Hensyn til Spørgsmaalet om Statskassens Berettigelse til at disponere over Sorø Akademies Midler, i hvilken Anledning det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille) har reist en Strid, skal jeg bemærke, at dette er en meget gammel Strid, som nu paany koges op. Det er bekjendt nok, at der i en Række af Aar har været Diskussion om dette Spørgsmaal, og at Finantsudvalget i flere Aar har gjort Henstilling om, at alle disse Instituters særlige Midler skulde inddrages i Statskassen. Det ærede Medlem har altsaa blot givet en gammel Strid fornyet Anvendelse paa et enkelt af disse Instituter, og jeg troer derfor ikke, at der er nogen særlig Grund til at dvæle derved. Det nævnte Spørgsmaal har forresten forvoldt en temmelig betydelig Diskussion, men jeg troer, at der maa komme en Tid, da man i Almindelighed maa tage denne Sag paany under Overveielse, og der vil da ogsaa være Leilighed til at behandle Sorø Akademies Stilling i saa Henseende.

Ministeren for Kirke- og Underviisningsvæsenet (Heltzen): Ændringsforslaget under Nr. 15, hvorefter 48,000 Rd. extraordinært skulde udredes af Sorø Akademies Overskud, anbefaler sig jo vel derved, at Summen ikke unddrages det Ministeriums Raadighed, hvorunder Sorø Akademi hører, men paa den anden Side kan jeg ikke Andet end nære Betænkelse ved at gaæ ind paa det, da det maa betragtes som et stærkt Skridt fremad paa den kommunistiske Bane, man allerede tildeels er slaaet ind paa og synes fremdeles at ville slaa ind paa med Hensyn til Sorø Akademi. — Ændringsforslaget under Nr. 16 gaær ud paa, at Skolekontingenterne skulle forblive

uforandrede for Sorø Akademies Vedkommende. Jeg har ved den foregaaende Behandling tilladt mig at udtale, at det oprindelig ikke var paatænkt fra min Side at foreslaae en Forhøielse af Skolekontingenterne for Sorø Akademi, men Sagen er mig iøvrigt ligegyldig, da jeg maa indrømme, at om det end ikke her er samme Aarsag, saa er det dog den samme Betragtning, der kan gjøres gjældende, som ved de andre Skoler. Jeg seer forøvrigt ikke, hvorfor man skulde gjøre en Undtagelse for Sorøes Vedkommende; det dreier sig desuden kun om 5 eller 10 Rd. for hver Elev. Jeg maa indskrænke mig til at henstille dette Ændringsforslags Skjæbne til det høie Thing. Vil man gjøre Afkald paa en saadan Sum som 1,500 Rd., vilde det forresten vel være let at finde en bedre Anvendelse for den ved Sorø Akademi, f. Ex. ved Udvidelse af Antallet af Fripladser eller deslige. — Om Ændringsforslaget under Nr. 17 har jeg udtalt mig, og hvad det under Nr. 18 angaaer, da kan jeg fra Kultusministeriets Side ikke undlade at nedlægge en bestemt Indsigelse imod, at man i et saa betydeligt Omfang henlægger Midler fra de Ministeriet underlagte Stiftelser til Anstalter, der høre under et andet Ministerium, og som aldeles ikke ere undergivne nogensomhelst Indflydelse fra Kultusministeriets Side, navnlig med Hensyn til saadanne Besparelser, der vilde kunne tænkes iværksatte, naar der existerede et Fællesskab mellem denne og andre Underviisningsanstalter med Hensyn til visse Forelæsninger, som da kunde ordnes paa en anden Maade, navnlig for den polytechniske Anstalts Vedkommende.

Alberti: Der faldt en Yttring fra det ærede Medlem for Maribo Amts 4de Valgkreds (Monrad) om Sorø Akademi, hvilken foranlediger mig til igjen at henlede Opmærksomheden paa det Ændringsforslag, der findes under Nr. 16 under Kirke- og Underviisningsministeriet, og som igaar blev anbefalet af det ærede Medlem for Kjobenhavns 5te Valgkreds (Bille). Det ærede Medlem for Maribo Amts 4de Valgkreds sagde, at dette Forslags Forkastelse ikke vilde have nogen videre Indflydelse paa Sorø Skole, fordi det vilde være rigtigt at indskrænke denne Skole til en Opdragelsesanstalt alene (Monrad: Det sagde jeg just ikke!). Omtrent paa denne Maade forstod jeg det ærede Medlems Ytringer. Dette troer jeg imidlertid ikke, at der bør tages Hensyn til. Skolen bestaaer baade som Skole for sig og som Opdragelsesanstalt for sig. Frekventsen til Skolen vil naturligviis blive mindre, dersom man indskrænker dens Forretning til blot at være Opdragelsesanstalt, men hvor Spørgsmaalet

er om de Bevillinger, der skulle skee til Sorø Skole, maa man tage Hensyn til, at denne Skole naaer sit Formaal, og at det er et paatvunget Frændskab, man giver den med de lærde Skoler. Det ærede Finantsudvalg har i sin Betænkning ikke videre motiveret Forslaget om at forhøje Skolekontingentet i Sorø, men henviist til en Skrivelse fra Kultusministeren om de lærde Skoler. Hvad staaer der nu i denne Skrivelse? Den findes aftrykt i Udvalgets Betænkning, og det siges deri, at paa Grund af den tiltagende bankerotte Tilstand ved de lærde Skoler have de nu en aarlig Underbalance af ca. 30,000 Rd.; derfor, siger den ærede Minister, er det blevet en bydende Nødvendighed at tilveiebringe nye Midler for de lærde Skoler, og han vil søge denne Forøgelse af Midlerne paa det lærde Skolevæsens eget Omraade og navnlig indvinde et større Udbytte paa Kontoen for Skolekontingenter. Den bydende Nødvendighed for Kontingenternes Forhøielse ved de lærde Skoler paa Grund af deres bankerotte Tilstand er foranlediget ved Svind i deres Formue, men Sligt foreligger ikke ved Sorø; Sorø er jo en Anstalt med sine særegne Fonds, som ikke paa Grund af nogen bydende Nødvendighed eller paa Grund af Underbalance behøver at forhøje sine Kontingenter. Jeg vil derfor udtale, at det er en ligefrem vilkaarlig Udvidelse, man foretager, naar man overfører denne Betragtning fra de lærde Skoler paa Sorø Akademi og anvender den samme Regel der. Dersom man paa Grund af de lærde Skolers fremadskridende bankerotte Tilstand bliver nødt til at slaae flere Klasser sammen i disse, er det dog ikke deraf en Selvfølge, at det Samme skal skee i Sorø. Det ærede Medlem for Maribo Amts 4de Valgkreds sagde ved anden Behandling, og han gjentog noget Lignende igaar om Sorø Skole, at Skolen havde faaet de fornødne Bevillinger, at man i Rigsdagen ikke havde viist Knaphed imod den, men givet den de Penge saavel til Forskjønelser som til andre Ting, som ere blevne forlangte. Jeg er ganske enig med det ærede Medlem i Hovedsagen, nemlig, at Sorø Skole har faaet de fornødne Bevillinger, men jeg kan ikke være enig med ham i, at man har været villig til at give dem. Der har altid i Rigsdagen, navnlig her i Thinget, og endogsaa fra det ærede Finantsudvalgs Side, hvis Formand det ærede Medlem for Maribo Amts 4de Valgkreds i saa lang Tid har været, været viist en vis Tværhed med Hensyn til at bevilge til Sorø. Vi have altid maattet have Forslag til Extrabevillinger til Sorø to Gange for. Dette er skeet jevnlig selv med Hensyn til saadanne Ting

som en Smule Landskabsgartneri, der i Grunden er noget Uvæsentligt og Noget, som Sorø meget godt kunde undvære, og naar man seer tilbage paa alle disse Forhandlinger angaaende Sorø, vil man finde, at saadanne Forslag, som f. Ex. Forhoielse af Adjunkternes Gage, saa at de stillede lige med de lærde Skolers Læreres, om Stigen i Kunstlærernes Gage, om en egen Indretning ved Akademiet for den øverste Klasse, at alle disse og mange andre Forslag ere Gjengangere; ja, hvad mere er, det ærede Medlem har endogsaa modsat sig en Pengebevilling, som maatte bringe Akademiet en ligefrem Fordeel. Det var, da der her forelaae Spørgsmaal om Tilskud fra Akademiet for at anlægge en Vei fra Sorø til den da projekterede Banegaard; det var et Forslag, der ligefrem var rentabelt for Akademiet, men det ærede Medlem var dog meget uvillig til at sige Ja, han var endog en af dem, der sagde Nei. En Forhøielse af Kontingenterne i Sorø vilde efter min Opfattelse være et Slags Præjudikat for, at Sorø Skole fremtidig skal dele knappe Kaar med de lærde Skoler, og da jeg ikke kan indsee, at en saadan Fremgangsmaade vilde passe til disse to Institutioners ganske forskellige Formuesforhold, er det, at jeg har deeltaget i at stille det omtalte Ændringsforslag. Ligesom de lærde Skolers Finantser slet ikke forbedres ved, at der betales høiere Kontingent i Sorø — deraf have jo de lærde Skoler ikke den mindste Indtægt — saaledes kunde dette paa den anden Side være til Skade for Sorø Skole, ikke blot med Hensyn til Kontingenterne, men ogsaa i andre Retninger. Det, man vil opnaae ved at forhoie Skolepengene i de lærde Skoler, er at skaffe disse større Indtægter; men det forøgede Kontingentbeløb, der vilde komme ind i Sorø, gaaer jo til Sorø Kasse og ikke til de lærde Skoler; disses Underbalance vilde derfor vedblive at være lige stor, om der end indførtes en nok saa stor Forhoielse i Kontingentet for Eleverne i Sorø. Derfor troer jeg, at den ærede Minister ved at undersøge denne Sag noiere, vil opnaae den Indsigt, at denne »bydende Nødvendighed« for at forøge Indtægterne for de lærde Skoler ikke kan overføres paa Sorø, thi han kan ikke derved gjøre de lærde Skolers Kasse fuldere. — Det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille) har antydnet et nyt Formaal for Sorø. Jeg troer, at den Fremtid, hvori et saadant Formaal skulde fyldestgjøres, ligger meget fjernt, thi alle de forskjellige Indretninger, der ere komne ind paa Sorø Akademies Budget, ere istand til at fortære Sorø Akademies Overskud og meget Mere til, dersom det var at faae; Følgen

vil altsaa blive, at man kun netop vil lade Sorø Skole bestaae og friste Livet. Nu kan man ikke ganske slaae den ihjel, thi Enhver vil vistnok være enig i, at der neppe er nogen Skole, som i de sidste 20 Aar har leveret bedre Studenter i Henseende til sædelig og intellektuel Uddannelse, end netop Skolen i Sorø. Jeg troer, at man kan sige dette, og at det i Almindelighed er sagt som et sandt Eftermæle for den nys afdøde mangeaarige Rektor. Men naar denne Skole saaledes fremfor og bedre end mangen anden Skole har opfyldt sin Bestemmelse, er der virkelig ikke nogen Grund til Kuiberi imod den eller til ved en Jevnforelse med de lærde Skolers Fattigdom at lade, som om ogsaa Sorø Skole var fattig og stod paa Veien til at maatte lukkes, fordi den ikke havde Noget at betale sine Lærere med.

Tscherning: Det er min endelige Hensigt at stemme for, at Tilskuddet til Seminarierne udredes af Sorø Akademi. Dette betaler for Øieblikket 14,000 Rd., og jeg foreslaaer, at det for dette Aar skal betale 21,000 Rd., og kan det betale de 14,000 Rd., kan det ogsaa betale de 21,000 Rd. Statskassen bliver derved soulageret baade for de 14,000 Rd. og iaar tillige for de 7,000 Rd., og vi spare Seminariefondet, hvilket Alt er ganske i sin Orden. Hvis forresten de Herrer, der lægge saa megen Vægt paa at holde paa Seminarierne, troe, at de gjøre det ved at holde fast paa, at Statskassen skal yde disse 7,000 Rd., troer jeg, at de feile, thi hvad skeer saa? Man træder da paa eengang over til det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille), gruede over, hvad der tages fra Sorø. For Himlens Skyld, siger man, gjør det ikke, det er et Rov. Skulle Seminarierne og Seminaristerne lære at rove? Skulle Skolelærerne gaae ud i Landet med Præg af at være Rovere? Det er et ganske net Middel til at tilintetgjøre Seminarierne. Jeg behøver blot at henvise til, at det ærede Medlem for Ribe Amts 5te Valgkreds (Høgsbro), der har en alvorlig og efter min Mening forstandig Stræben efter at faae det kongelige Seminarieuvæsen hævet, arbejder for, at Sorø Akademies Kapital skal holdes sammen. Jeg holder mig overbeviist om, at bagved dette hovedsagelig ligger Ønsket om at have et Paaskud for at unddrage Seminarierne denne Kilde. Naar de ikke faae deres daglige Tørst tilfredsstillet, maae de tilsidst tørste ihjel, og han forlanger ikke bedre, end at de skulle doe af Tørst. Naar et æret Medlem henviste til, at vi skulde forelægge en Lov, men ikke gjøre saadanne Indskrænkninger paa Finantsloven. svarer han, at det vilde være en meget unyttig Gjerning; thi i Finants-

loven have vi en positiv Magt, men i en særlig Lov kun en meget ringe negativ. Jeg kalder det ærede Medlem for Kjøbenhavns 8de Valgkreds (C. V. Rimestad) til Vidne paa, hvor alvorlig vi gennem en Lov have bestræbt os for at blive af med et saadant Institut, som ikke betaler sig, nemlig Metropolitanskolen, men hvor forgjæves disse vore Bestræbelser have været. Kunde vi først vinde Rigsdagens Billigelse til at faae strøget det Fornødne i Finantsloven, var derved Spørgsmaalet afgjort. (En Stemme: Saadant kan ikke skee ved Finantsloven.) Jo, det er dertil, man skal haandhæve Finantsloven; den er det eneste reformatoriske Middel, som Repræsentationen har i sin Haand, og alt det Øvrige betyder Intet. Taler man om Farer og Misbrug etc., have vi jo en lang Erfaring for, at der ikke let opstaaer Misbrug. . . . Det andet Spørgsmaal, der har bevæget Forsamlingen saameget, dog mindre end Seminarierne, er Spørgsmaalet om, hvorvidt der iaar skal ydes fra Sorø Akademi for derved at lette Byrder for Finantskassen. Den ærede Ordfører, som nu er fraværende, har bedet mig gjøre opmærksom paa, ligeoverfor hvad man har indvendt imod ham, nemlig at Fundatsen af 1827 ikke indeholdt nogen enkelt Bestemmelse, som han kunde bruge til derpaa at støtte sin Beviisførelse, — det er omtrent saaledes, der er blevet sagt, — at det ikke var paa nogen saadan. han stottede sin Beviisførelse, men paa at denne Fundats overhovedet kunde være til, thi enten kunde den ikke være til, eller ogsaa var Sorø Akademi Lovgivningsmagten undergivet. Denne Fundats er en Lov, som i en væsentlig Grad har forandret hele Bestemmelsen med Sorø Akademies Fonds, men har denne Lov dengang kunnet blive givet, er den lovlig, og beraabe vi os paa den som noget Lovligt og Bestemmende, kunne vi ogsaa nu give en Lov, der er ligesaa lovlig og bestemmende. Naar man dernæst siger, at det er gennem Finantsloven, vi ville give denne Lov, svarer jeg, at her have vi atter denne yderst farlige Lære om, at Finantsloven ikke har Lovscharakter. Naar det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille) hovedsagelig med Hensyn til Udvalgets Mindretals Forslag under Nr. 15, der gaaer ud paa umiddelbart at tage 48,000 Rd. fra Sorø Akademi for at dække Udgifter under Underviisningsministeriet, der ellers betales af Statskassen, og i Anledning af hvilket den ærede Ordfører havde sagt, at man meente derved at komme det ærede Medlems Betragtning imøde, har svaret, at det vilde man kun have gjort, naar man tillige udtalte, at det var et Rov, man gjorde, men at man

istedet derfor havde iklædt Sagen et bedre Klædebon, haaber jeg, at det ærede Medlem anerkjender, at dette er smukt. Jeg skal imidlertid sige, hvor smukt dette Klædebon er. Man behøver blot at forandre »R« til »L«, saa har man »Lov« istedetfor »Rov«, og det er ved Lov, vi bruge de 48,000 Rd. Vil det ærede Medlem endnu bagefter sige »Rov«, saa for mig gjerne; jeg er ikke bange derfor; thi det er ikke noget Nyt i Verden, at mange af de ypperligste og bedste Love ere blevne gjorte til Rov. Dersom det ærede Medlem vil fortsætte den Betragtningssmaade, han har gjort gjældende, faaer han fra Paven sendt Ordenen af den gyldne Spore; thi han gaaer da igjen tilbage til Munkene. Det ærede Medlem skulde have fulgt mit Raad, da jeg viste ham til Geheimearchivet. Her er en Vei, ad hvilken jeg troede at være kommen det ærede Medlem inøde — Noget, der er mig magtpaaliggende at gjøre, saavidt jeg kan, men det er sjeldent, at det kan lykkes —, idet jeg reent og klart foreslaaer, iaar at tage de 48,000 Rd. fra det Sted, hvor de ingen Anvendelse have, og lægge over paa et Sted, hvor der nok vil vise sig tørre Pletter. Det kan gjerne være, at man endog kan sige, at dette Forslag er gunstigt for Sorø, da det ligger mere nær at give Slip paa Tilskuddet, naar det ligefrem gives til Statskassen, og den senere kan undvære det, end naar det gives til Beslægtede, saasom Veterinair- og Landbohøiskolen; det er da muligt, at det bliver klæbende derved. Jeg stemmer ogsaa for Tilskuddet til Veterinair- og Landbohøiskolen, thi jeg stemmer for at tage Alt fra Sorø, som det kan undvære, fordi jeg anseer det for nyttigt, lovlig rigtigt og lovformeligt, og fordi det er vigtigt netop i dette Øieblik, efter at denne Sag er bragt paa Bane ved en Afstemning at afgjøre, at vi ikke ville have, at den Art af Betragtninger, som her ere gjorte gjældende, skulle træde imellem Lovgivningsmagtens Ret og Anvendelsen af Midlerne til Nytte for Staten. Ingen af de Herrer lægger maaskee Mærke til, hvor langt det kan bringe os, naar vi følge den Inspiration, her er given, og til hvis Forsvar man har brugt de besynderligste Midler. Det ærede Medlem oplæste, troer jeg, en Forbandelse, der skrev sig fra Frederik den Andens Tid (Bille: Dertil var der god Anledning!). Ja, jeg siger ikke, at der ikke var god Anledning dertil, men jeg skal kun bringe i de Herrer's Erindring, at dersom den Art Forbandelser skal komme over dem, der ikke til enhver Tid følge saadanne Bestemmelser, sidde vi Alle her forbandede; der er da ikke et Menneske i Europa,

som ikke er forbandet. Der er lyst ganske anderledes Forbandelser over dem, som rørte ved Et eller Andet, og det er dog forandret. Vi vilde, dersom vi toge Hensyn til Sligt, slet ikke have kunnet blive Protestanter eller have kunnet disponere over Kirkegodset, eller have kunnet gennemføre næsten en eneste af de væsentlige Gjæringer, der her er skeet til vor Udvikling, og som i enkelte Retninger har bragt denne forud for Udviklingen paa mange andre Steder. Vi vilde forbauses over, hvad der tidligere og senere er skeet i andre Lande for at faae Udviklingen fremad. Vi skulle ikke lade os røre af den Art Betragtninger, der klinge godt, der trænge til Hjertet og Sjælen, men lade Forstanden være kold og bringe En til at spørge: Er Du i den virkelige Verden eller i Drømmenes Land? Det er lutter Drømmebilleder, der her stilles op for at skræmme os. Jeg kan ikke nægte, at jeg meget vilde ønske, at det ærede Medlem for Københavns 5te Valgkreds (Bille) forud vilde vælge en af de Anvendelser, der ere nævnte i Ændringsforslagene, og sige, om han hellere vilde lade Pengene gaae til den Ene end til den Anden, thi paa Grund af den Kjærlighed og Pietet, han har lagt for Dagen for dette Institut, vilde hans Mening være raadgivende idetmindste for mig, men vil han Intet give, tager jeg det meest Mulige, hvilket er rettest, thi det viser tydeligt, hvor man vil hen. Da Forslaget under Nr. 15 kommer sidst til Afstemning, beder jeg de Herrer, at de, om de ogsaa ved nogle af de andre Afstemninger skulde have ladet sig bevæge til Afslag, endelig ville stemme for dette Forslag, thi de have da rettet alle de Feil, de tidligere have begaaet, og de kunne da gaae herfra med den klare Bevidsthed, at de have afgjort en finantsiel Sag paa en finantsiel Maade uden Sidehensyn. Jeg er i denne Sag stillet meget lykkelig, thi i Holbek Amts 2den Valgkreds ligger ikke noget Sorø; den Skole, hvorfra jeg er gaaet ud, eksisterer ikke mere, til Sorø Akademi har jeg ikke hørt, og jeg har ikke faaet »Ei ubekvem« — altsaa en Plet paa mig — fra noget Seminarium. Jeg kan domme roligt om Forholdene, da jeg staaer aldeles udenfor dem. Det ærede Medlem, som Rigsdagsmanden for Sorø (Alberti) bebreidede, at han havde sat sig imod Anlægget af en Vei derude, skal jeg tage i Forsvar. Det ærede Medlem har aldrig sat sig imod Noget til Gunst for Sorø, men har kun havt den Retfærdighedsfølelse, at han, naar Sorø Akademi havde Mere, end det forstandigviis brugte, har været meget rede til at lade det komme andre Formaal tilgode. Det haaber jeg ogsaa, han vil gjøre

idag, og da han er fattet paa at lade Sorø Akademies Elever komme til at betale som andre Elever, vil jeg haabe, at han vil stemme idetmindste for Nr. 15, hvis han ikke vil stemme for noget af de tidligere Forslag. Hvad angaaer Spørgsmaalet om Kontingentet ved Sorø Akademi, da forekommer det mig, at det ligger simpelt for, thi i Sorø kan der gives hele og halve Fripladser til alle dem, der ikke kunne betale; men at stille Kontingentet for disse Elever, fordi de ere i Sorø, og fordi Sorø har Midler dertil, anderledes end for alle andre Elever i hele Landet, forekommer mig ikke billigt. Jeg skulde dog ikke have Noget derimod, hvis man dertil knyttede den Betingelse, at alle Disciple fra Kjøbenhavns lærde Skole skulde flyttes til Sorø. Naar Metropolitanskolen blev udtømt, naar Eleverne derfra fik Fripladser i Sorø, og vi bleve af med Metropolitanskolen, var det et Skridt fremad, men ellers seer jeg ikke, hvorfor man skal lade Elever, der befinde sig under samme Betingelser, have det anderledes end i alle andre Statsskoler.

Fischer: Jeg skal tillade mig at omtale Ændringsforslaget under Nr. 15. Det ærede Medlem, som førte Ordet for det, var lidt i Forlegenhed med, hvorledes han egentlig skulde forklare dette Forslags Betydning. Seer man nemlig hen paa den Paragraph i Finantsloven, til hvilken Forslaget er stillet, § 10, saa siger den: Til Kultusministeriet bevilges 366,000 Rd., og dertil vil man nu gjøre den Tilføining: hvoraf 48,000 Rd. extraordinairt uredres af Sorø Akademies Overskud. Beløbet trækkes ikke fra, og der lagdes af det ærede Medlem, som førte Ordet derfor, udtrykkelig Vægt paa, at det ikke toges til Indtægt for Statskassen. Det bliver altsaa stillet hen paa en svævende Maade — jeg veed ikke ret, hvorledes han tænkte sig det — mellem Himmel og Jord. Da det ærede Medlem paa denne Maade motiverede sit Ændringsforslag, randt mig paa eengang en tidligere Forhandling her i Salen ihu. Det er nogle Aar siden, at det ærede Medlem for Ribe Amts 5te Valgkreds (Hogsbro) talte for Sorø Akademi; han tog sig dengang overordentlig varmt af Akademiet, forsøgte med stor Iver at bortjage Alle dem, der vilde tage Summer fra det; han fortalte os endogsaa, at det var kommet saa vidt, at Kassen var tom, og hvor Intet var, der havde selv Keiseren sin Ret forloren. Jeg er vis paa, at hvis det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille) havde været i Salen den Gang, vilde han have sagt, at han talte med en Engels Rost. Men Glæden havde ikke varet ret længe; thi det viste sig snart, at det ærede

Medlems Bestræbelser for Sorø Akademi i den Retning ikke vare ganske uegennyttige. Da han havde forklaret os, hvorledes ingen Anden turde tage af Akademiets Midler, viste det sig, at han ønskede at gjøre det selv for at fremme de Øiemed, som han selv havde i Baghaanden. Han paaviste dengang, som det ogsaa er skeet idag, at Seminarierne passende kunde nedlægges, paa eet nær, at det vilde være til stor Gavn for den lærde Underviisning, om man betydelig nedsatte Udgifterne dertil, og at det meget vilde fremme den folkelige Underviisning, dersom man benyttede Sorø Akademis Midler i dens Interesse, hvorved der kunde opnaaes, at den folkelige Underviisning kom den lærde imøde. Dette randt mig, som sagt, ihu, dengang jeg hørte det ærede Medlem tale igaar, og det faldt mig da ind, at det maaskee gik ham igaar, som det gik ham for to, tre Aar siden, at hans Bestræbelser ikke vare ganske uegennyttige. Disse 48,000 Rd., som hensættes her paa en noget uklar Maade, ere ganske vist ikke stillede saaledes uden et vist Formaal: komme de først til at staae der, er jeg overbeviist om, at vi til næste Aar nok faae at vide, hvad det ærede Medlem vil bruge dem til, i hvilket Formaal de ere henstillede i denne svævende Stilling, og i hvilket Øiemed det er, han har henstillet dem netop paa denne Maade. Det er muligt, at jeg følger det ærede Medlem i Anvendelsen af disse Midler, naar jeg faaer at vide, hvori den bestaaer; men jeg troer, at det er en billig Fordring, at man, for man stemmer for et saadant Forslag, faaer at vide, hvad der menes dermed. Naar altsaa det ærede Medlem faaer sagt os, hvad disse Penge skulle bruges til, saa skal jeg tage under noiere Overveielse, om jeg vil stemme for hans Forslag; men for den Tid kan jeg ikke gjøre det. At det ikke er fremkommet af Iver for Sorø Akademi, sees deraf, at medens han fraraader at tage 31,000 Rd. til Landbohøiskolen, fordi denne Skole kan spare Betydeligt — Noget, man altid let kan sige, naar man ikke noiere skal paa-pege, hvori Sparsommeligheden skal bestaae —, foreslaaer han selv at anvende 48,000 Rd. af de samme Midler. Det er altsaa ikke af Ømhed for, eller af Sparsommelighed med disse Midler, at han har stillet sit Forslag, men i ganske andre Formaal. Men, som sagt, naar jeg faaer at vide, hvilke disse ere, skal jeg tage hans Forslag under noiere Overveielse; men indtil den Tid maa jeg stemme imod det.

Endelig skal jeg tillade mig at omtale Forslaget under Nr. 16, som gaaer ud paa igjen at nedsætte Kontingentet for

Eleverne i Sorø Skole. Dette Forslag skal jeg stemme for. Der er blevet sagt af ærede Medlemmer igaar, at der findes mange Elever i Sorø, som have god Raad til at betale, og det er sikkert sandt; men det er derved overseet, at Paalæget i Skolepengene kommer til at gjælde Alle uden Hensyn til, om de have Raad til at betale eller ikke. Der er fremdeles henviist til, at man kunde anvende de 1,500 Rd. til at skaffe Fripladser for. Dette er en Bemærkning, som vilde have Betydning, naar Forslag dertil fremkom samtidig med, at man forhoiede Skolepengene, men ellers er det Noget, som staaer aldeles ubestemt hen i Fremtiden. Der er endnu et Hensyn, der for mig er aldeles overveiede, navnlig med Hensyn til de Klager, man bestandig hører over, hvorledes Sorø behandles, og det er, at ved Voteringen under anden Behandling blev den Overeensstemmelse mellem 2 Conti i Sorø Akademies Budget, som har været tilstede i de sidste Aar, forstyrret, og jeg for mit Vedkommende lægger nogen Vægt paa at vedligeholde denne Overeensstemmelse, da det forekommer mig, at der er noget Betydningsfuldt deri. Disse 2 Conti ere nemlig Indtægtscontoen Nr. 5: »Kontingenter for Elever og Skolesøgende« og Udgiftscontoen 4 a: »til Spiseværtten«. Naar man nemlig trækker de 1,500 Rd. fra, som kom til ved anden Behandling, bliver Indtægten paa den 5te Indtægtsconto omtrent 16,000 Rd. Dette er altsaa, hvad Eleverne betale for Opholdet paa Akademiet, Kost og Underviisning, og hvad de skolesøgende Disciple betale for Underviisning, og dette vil komme til at gaae lige op med Udgifterne til Spiseværtten, thi disse ere ogsaa anslaaede til — det er lidt mindre, men omtrent til 16,000 Rd. Naar man klager over, at Sorø behandles ilde, finder jeg, at det har en vis Betydning, at man kan henvise dertil, at hvad der kræves af Eleverne og de skolesøgende Disciple for Underviisningen, for Opholdet paa Akademiet og for Kosten, omtrentlig gaer lige op med, hvad der gives ud til Spiseværtten. Der forekommer mig at være en vis Betydning deri, og det er navnlig af Hensyn til, at denne Overeensstemmelse kan blive bevaret, at jeg skal stemme for Ændringsforslaget.

Bille: Det er mig overmaade kjært at faae Understøttelse for Ændringsforslaget under Nr. 16, hvilke Grunde denne Understøttelse forsaavidt ellers stotter sig til, men jeg maa tilstaae, at af de forskjellige Grunde, det ærede Medlem anførte, forekommer den sidste, der for ham var den afgjørende, mig rigtig-

nok at være mindst betydende. Dersom jeg ikke tager over-
 maade feil, gjør det ærede Medlem sig vist ogsaa skyldig i
 nogen Misforstaaelse, idet det neppe kan forholde sig saa, at
 der til Økonomen paa Sorø Akademi udbetales det hele Beløb,
 som kommer ind i Kontingenter og Skolepenge for samtlige
 Elever og skolesøgende Disciple (Fischer: Jo!). Ja, det er
 ialtfald ikke af stor Vigtighed; naar det ærede Medlem vil
 stemme for mit Ændringsforslag, er jeg dermed tilfreds, især da
 jeg kan tiltræde hans to første Grunde. — Der er anført
 om dette Ændringsforslag, at man havde et Præcedens at gaae
 efter, idet man ved en tidligere Leilighed, da man forhøiede
 Skolepengene for de lærde Skoler, tillige forhøiede dem for
 Sorø Akademi. Herved er der imidlertid overseet et meget
 væsentligt Punkt. Da man sidst forhøiede Skolepengene for
 Sorø, var dette paa Grund af, at man fandt, at disse vare for-
 holdsviis for lave og altsaa burde sættes høiere. Dette Motiv
 har derimod ikke ligget for, da der denne Gang var Tale om
 at forhøie Skolepengene for de lærde Skoler; der er Ingen, der
 har sagt, at Skolepengene ere for lave og derfor maatte for-
 høies. Man har sagt, at det lærde Skolefond trængte til større
 Indtægter, og derfor har man forhøiet Skolepengene, men denne
 Grund gjælder ikke for Sorø, og derfor troer jeg, som sagt, at
 det er urigtigt at opretholde den Beslutning, der blev tagen
 ved anden Behandling. I Anledning af dette Spørgsmaal er
 meget Andet blevet bragt paa Bane, og navnlig blev der igaar
 gjort nogle Antydninger, som det dog maaskee maa være mig
 tilladt at komme noget tilbage til, og det væsentlig af den
 Grund, at det eneste Sted, hvor Sorø Akademis Anliggender
 forhandles, uheldigviis er Finantsloven, og det saaledes ikke kan
 undgaaes der at komme frem med sine Bemærkninger, selv om
 man udsætter sig for, at de paa en forvirrende Maade blandes
 sammen med forskjellige uvedkommende Ting. Det blev sagt
 af et æret Medlem, hvis Indflydelse paa denne Slags Sager er
 overmaade stor, at det var en Feil, naar man i Sorø Skole
 havde sammenblandet to Bestanddele, nemlig deels Eleverne i
 Opdragelsesanstalten, som for de 6 Klasser udgjøre det ringe
 Antal af 64, og deels et større Antal skolesøgende Elever, der
 boe i Byen, og den Antydning blev given, at det var rigtigere
 at indskrænke Sorø Akademi til en Opdragelsesanstalt alene.
 Det ærede Medlem, der udtalte denne Anskuelse, befinder sig
 forsaavidt i Overensstemmelse med Statutterne af 1827, hvor det
 ganske rigtig er sagt i § 30, at »det skal ikke længere finde

Sted, at udenbyes Børn sættes i Kost i Sorø By for derfra at være Skolesøgende«. Men denne Bestemmelse er forlængst forladdt, saavidt jeg veed, i Henhold til en kongelig Resolution, men i alt Fald gjennem mangfoldige Aars Praxis og Tradition, og jeg troer, at det vilde være overordentlig uheldigt nu at vende tilbage til den. Den Frygt, man tidligere har næret for, at disse to Bestanddele ikke kunde arbeide sammen, synes ikke at have været begrundet, og det vilde være en stor Feil, om de Fordele, som Sorø Skole frembyder, og som kjøbes med betydelige aarlige Udgifter, skulde være indskrænkede til det ringe Antal, som nu kan faae Huusly og Kost paa selve Akademiet. Da det ærede Medlem gjorde denne Antydning, tillod jeg mig at gjøre den Bemærkning, at saa burde man i alt Fald udvide Opdragelsesanstalten, hvis man vilde indskrænke de Skolesøgendes Antal, men det meente det ærede Medlem ikke vilde være rigtigt, thi man skulde ikke anskaffe »altfor store Fabrikker« af den Art, og han meente, at det allerede nu var besværligt nok at holde Opdragelsesanstalten i rigtig Orden. Jeg troer ikke, dette er ganske rigtigt; jeg er overbevist om, at det vil være ligesaa vel muligt at have en Opdragelsesanstalt, der rummer 100, som at have en, der rummer 64. De eiendommelige Mangler, der knytte sig til enhver Opdragelsesanstalt, ere ikke saaledes afhængige af selve det Tal af Elever, der findes; de kunne ikke undgaaes derved, at man formindsker Antallet, og de voxe ikke i nogen kjendelig Grad derved, at Antallet forøges. Jeg troer virkelig, at der kunde være stor Opfordring til at undersøge, om man ikke burde udvide Opdragelsesanstalten i Sorø, men i alt Fald er der een Ting, som jeg ved denne Leilighed skal gjøre opmærksom paa, og det er, at naar man her taler om, at man har været saa særdeles rundhaandet imod Sorø Akademi — det vil da sige ved at bevilge af de Midler, der allerede fra gammel Tid ere givne dertil — saa overseer man et væsentligt Punkt, nemlig at Rigsdagen paa et tidligere Standpunkt af det konstitutionelle Liv har bortskaaret Udgifter, som vare beregnede paa at gjøre Opdragelsesanstalten mere lig et stort Familiehuus, end den har været i de senere Aar. Derved er der begaaet en stor Feil. Netop fordi en Opdragelsesanstalt som denne har et føleligt Savn af alt Familieliv, og jeg kunde gjerne sige af al kvindelig Omgang, som paa Børn og unge Mennesker udover saa stor og gavnlig Indflydelse, netop derfor er det af

stor Vigtighed, at selskabelige Elementer findes der. Akademiet skal ikke blot være en Skole og en Tvangsanstalt, men det skal være et Hjem for sine Elever. Sorø Akademi har tidligere i mange Aar været et selskabeligt Samlingspunkt for hele Egnen, og der var paa Sorø Akademies Budget opført en Post, hvis Formaal var at bringe de unge Mennesker, som laae paa Akademiet, i selskabelig Omgang med Egnens Familier. Man har strøget Endeel bort af det Beløb, som hidtil var brugt dertil, og deri har man gjort feil, dobbelt feil, fordi denne Foranstaltning af Bevillingsmagten har maattet udøve en Indflydelse paa den Aand, hvori Sorø Akademies Opdragelsesanstalt senere er bleven bestyret, thi Charakteren af et Hjem og et kjært Hjem for Eleverne maa mere og mere forsvinde, naar Akademiet saaledes betragtes alene som en Opdragelsesanstalt, blot som en Skole, hvorfra det skal være Eleverne tilladt at gjøre hver Fridag til en Ferie og ved enhver Leilighed at søge bort. I saa Henseende har man altsaa ikke været saa synderlig rundhaandet imod Sorø Akademi; det er denne Bevilling, ganske vist ikke nogen stor Bevilling, som tidligere er strøgen, men som utvivlsomt burde vende tilbage.

Nu at komme ind igjen paa Sorø Akademies hele Stilling er rigtignok risikabelt, eftersom der af et æret Medlem er stillet mig endog en pavelig Orden i Udsigt som Løn for mine Bestræbelser i denne Retning. Det ærede Medlem staaer imidlertid vel ikke i saa intim Forbindelse med Pave Pius den Niende og det pavelige Hof, at jeg kan være sikker paa, at hans Anviisning vil blive honoreret; men han gav mig en anden Anviisning, som han selv kan sikke mig vil blive honoreret, nemlig den, at naar jeg vilde vælge, hvad Sorøes Penge skulde bruges til, vilde han være saa velvillig imod mig, i alt Fald at tage særdeles stort Hensyn dertil. Det er omtrent som at sige til et Menneske: »Du skal slaaes ihjel, min Ven! Men Dødsmaaden kan Du selv vælge.« Naar et saadant Valg stilles, hænder det imidlertid undertiden, at den Ene er ligesaa fiffig som den Anden og vælger at døe »af Alderdom«. Paa en noget lignende Maade vil jeg ogsaa tillade mig at benytte den Anviisning, som det ærede Medlem har givet mig. Ogsaa jeg vil, at Sorø Akademies Midler skulle bruges istedetfor at lægges hen, og da det ærede Medlem vil være saa god at lægge Vægt paa mit Raad i saa Henseende, skal jeg sige ham, hvorledes jeg vil bruge dem: Jeg vil først og fremmest bruge dem til de Formaal, som have Hjemmel i Sorø Akademies Historie og dets forskjellige

Statuter. Jeg behøver ikke herved at paakalde »Forbandelser«, Forbandelser, som jeg forresten kun kom til at paakalde, fordi det ærede Medlem mødte med den lærde Doktor Schack — om hvem han sagde, at fordi han var en daarlig Disputator, kunde han nok skrive et godt Supplement til Hofmans Fundatser — og derefter citerede, hvad denne havde skrevet om Sorø, men paa en saadan Maade, at de ærede Medlemmer maatte faae en forkeert Forestilling om Sagens virkelige Sammenhæng. Kun derved kom jeg til at fortælle, hvad der staaer i disse gamle Fundatser og særlig i Frederik den Andens Fundats af 1586. Men vi have jo Statuter for Sorø Akademi, som ligge os meget nærmere, og jeg fordrer kun, at man skal tage noget Hensyn til den Aand, der gaaer igjennem disse Statuter, og med nogen ærlig Villie stræbe at fyldestgjøre dem. Det er Statuterne fra 1827. Nu har den ærede Ordfører gjennem det ærede Medlem for Holbek Amts 2den Valgkreds (Tscherning) idag ladet sige, at selve den Omstændighed, at disse Statuter af 1827 for Sorø Akademi ere til, indeholder en Hjemmel til nu paa Finantsloven at forlade alle disse Regler og disponere over Akademiets Midler. Det er virkelig Argumentet. Selv yttrede den ærede Ordfører sig lidt anderledes; han sagde da, at Udvalget havde i den nu gjældende Fundats for Sorø Akademi fundet »tilstrækkelig Hjemmel« til at anvende Akademiets Midler paa den foreslaaede Maade. Det kunde ikke forstaaes saaledes, at selve den Ting, at der fandtes Statuter for Sorø Akademi, kunde berettigede til paa en Post i Finantsloven at tage Penge bort fra Sorø Akademi; jeg maatte forstaae det saaledes, at der i Statuterne var en eller anden Vending eller Yttring, som i saa Henseende kunde paaberaabes. Det horer jeg altsaa nu, ikke er Tilfældet; en saadan Paastand gjøres ikke gjældende fra Udvalget eller dets Ordførers Side. Men jeg maa dog sige lidt om en saa mærkværdig Beviisførelse som den, at det, at der i Aaret 1827 er givet en kongelig Fundats — hvilket i den Tid vil sige det samme som en Lov — om denne Stiftelse, dens Formaal og Formue, skulde gjøre det rigtigt nu i Finantsloven aldeles at see bort fra Alt, hvad der var stipuleret derom, og træffe en ganske anden Bestemmelse. Jeg skal ikke følge det ærede Medlem ind paa det farlige Streiftog med Hensyn til Omraadet for Finantslovens Myndighed, men jeg skal kun sige dette, at, naar man opstiller den Paastand, som idag har klinget fra det ærede Medlem for Holbek Amts 2den Valgkreds, f. Ex. at man har Ret til her i Thinget gjennem Finants-

loven at slaae en Anstalt som Metropolitanskolen ihjel, saa gjør man det meget vanskeligt for dem, der under de svævende Forfatningsforhandlinger ønske at vende tilbage til Grundloven af 5te Juni 1849, at imodegaae den Frygt og de Indsigelser, der nødvendigtviis maae lyde fra forskjellige Sider og navnlig fra Regjeringens Side. De Forslag, der ere komne frem i den Retning, og som vi her have bekæmpet, have netop deres Rod og Stotte i saadaane farlige paradoxale Sætninger, som det ærede Medlem for Holbek Amts 2den Valgkreds jevnlig har forsvaret, og som han atter idag har givet til Bedste om Finantslovens Betydning, og Øieblikket er ikke heldig valgt til at fornye dem! Men disse Statuter af 1827 ere overhovedet bleve dragne frem paa en høist mærkværdig Maade ogsaa af et andet æret Medlem. Det ærede Medlem for Maribo Amts 4de Valgkreds (Monrad) har nemlig søgt at finde en Hjemmel for, at man kunde tage Pengene fra Sorø Akademi til Veterinair- og Landbohøiskolen, i Statuternes § 3, og denne Paragraph læste han op. Det er ikke nogen særdeles lang Paragraph, og jeg haaber derfor, at man vil tillade mig at gjentage den, thi den kan læses op paa forskjellig Maade. Nu skal jeg tillade mig at oplæse den paa min Maade, hvis den høit-ærede Formand giver mig Tilladelse dertil. Der staaer: »Og da Landbovæsenet er af saa hoi Værd og Vigtighed i den danske Stat, og Sorø Akademies vidtloftige Jord- og Skov-Eiendomme give der ved Stedet en ypperlig Leilighed til praktisk Veiledning i samme, saa skal med Akademiet endvidere være forbundet et praktisk Jorddyrknings- og Forstinstitut«. Og seer man hen til de nærmere Bestemmelser i et følgende Afsnit, angaaende dette praktiske Institut, saa finder man, at det er lagt an paa noget ganske Andet end det, den nuværende Veterinair- og Landbohøiskole — eller Landbohøiskole, for at lade det »Veterinaire« falde bort, som ikke har med disse Statuter at bestille, — er beregnet paa. Denne er ikke en praktisk Landbrugsskole, men netop en theoretisk, og den staaer ikke i nogen Forbindelse med Sorø Akademi. Den, der altsaa søger Hjemmel for at tage Pengene fra Sorø Akademi til Landbohøiskolen paa Bülowveien i Statuterne af 1827, gjør sig skyldig i en væsentlig Misforstaaelse af, hvad Tanken af disse Statuter har været. Den anden Side af Sagen, som man stadig her nægter den Anerkjendelse, som den virkelig fortjener, er denne, at Sorø Akademi ligger hen i en ufuldstændig og ufuldendt Skikkelse. Man er aldrig kommen til det

Resultat, at der i Sorø kun skal være en Skole og Opdragelsesanstalt; men man har sagt, at de forskjellige Former, hvorunder man tidligere havde søgt at tilveiebringe noget Mere, ikke vare fyldestgiørende; det var Meningen, at der skulde prøves paa noget Andet, men man har ladet det Spørgsmaal, hvad dette Andet skal være, ligge hen fra 1848, skjøndt man burde have taget det for, og skjøndt man endnu er forpligtet til at tage det for. Her gjorde det ærede Medlem for Maribo Amts 4de Valgkreds den samme Bemærkning som ved anden Behandling, at der ikke er foregaaet nogen Forandring i det Forhold, hvori Sorø Akademies Dimittender tidligere stode til Dimittenderne fra andre Skoler, men det er virkelig en Misforstaaelse. Indtil 1848 eller 1849 vare de Akademister, som udgik fra Sorø, bragte til det Standpunkt, at de ingen andre Universitetsexaminer behøvede at tage end Embedsexamen; nu derimod skulle de fra Sorø dimitterede Gymnasiaster — thi de ere nu kun Gymnasiaster ligesom Dimittenderne fra samtlige øvrige lærde Skoler — ved Universitetet underkaste sig den philosophiske Prove som alle de andre lærde Skolars Dimittender. Der er altsaa skeet en ganske væsentlig Forandring fra tidligere, og det en Forandring, som staaer i Strid med Statuterne af 1827, hvis første Paragraph netop siger dette: »At det paany oprettede Sorø Akademi skal være Opdragelses- og Underviisningsinstitut for et vist Antal af Statens Ungdom, hvor de kunne dannes, ikke alene ved fundamentale Skolestudier, men ogsaa ved forberedende akademiske Studier, til at vorde oplyste og duelige Mænd for Staten« — og derpaa kommer der nogle Ord, som jeg maa bede det ærede Thing vel lægge Mærke til — »være sig i Embeder, naar noget saadant i Fremtiden maatte dem anbetroes, eller for det private Liv, i hvilket velordnede Kundskaaber mærkeligen kunne samvirke til det offentlige Vel«. Det er netop dette Sidste, som er den særlige og eiendommelige Bestemmelse for Sorø Akademi, men det er dette, man har forsomt til den Dag idag; man har til den Dag idag ladet Akademiet staae i sin ufuldendte Skikkelse istedetfor at opfylde den. Men for i Fremtiden at kunne opfylde den, er det nødvendigt, at man holder nogenlunde tilraade med, hvad man gjør, og hverken paa den ene eller den anden Maade binder sig med Hensyn til Midlernes Anvendelse. Man maa ikke sige, at naar Sorø Akademi giver 14,000 Rd. til Seminarierne — det er forresten meget Mere end 14,000 Rd.; saavidt min Hukommelse ikke slaaer mig

feil, er det over 30,000 Rd. —, saa kan det gjerne give disse 7,000 Rd. med. Det er ingen Argumentation, det er ikke af den Slags Grunde, som kunne anføres for at bevæge Folk til at fatte en alvorlig Beslutning. Heller ikke kan jeg gaae ind paa et Ændringsforslag som det, der er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Ribe Amts 5te Valgkreds (Høgsbro). Vi have idag hort det ærede Medlem for Holbek Amts 2den Valgkreds (Tscherning) afsløre forskjellige mig hidtil ukjendte Planer, som det nævnte ærede Medlem skulde nære; den ærede Rigsdagsmand for Hjørring Amts 2den Valgkreds (Fischer) gik endnu nærmere ind derpaa, men heller ikke han kunde give Nøglen til, hvad der skulde ligge bagved, maaskee fordi han ikke havde den, maaskee fordi han vilde gjemme den til et beleiligere Øieblik. Man bør ialtfald ikke gaae ind paa Nogetsomhelst, der lukker Døren til Sorø Akademies Kasse op for Statskassen, saa at den kan tage, hvad den vil. Man har sagt, at Spørgsmaalet om de særlige Fonds saa ofte er kommet frem her i Salen, at man kun »koger op«, hvad der er sagt om dette Spørgsmaal, naar man taler om, hvad jeg her taler om; men det er ikke mig, der har bragt denne Diskussion herind. Dersom Sorø Akademi var blevet behandlet i Finantsloven iaar som i de foregaaende Aar, skulde jeg gjerne have tiet stillet. (Tscherning: Det er Regjeringens Skyld!) Nei! jeg beder om Forladelse, det er ikke Regjeringen, det er Finantsudvalget, der har reist hele denne Sag, jeg er kun Forsvarer for et Institut, for et Princip imod Finantsudvalget. Dersom man vilde stille Sagen saaledes som det ærede Medlem for Holbek Amts 2den Valgkreds, saa vilde jeg sige, at man strax dristig skal tage alle Konsekventserne og f. Ex. erklære: »Den danske Stat befunder sig i stor Pengetrang; Vallo og Vemmetofte Klostre have derimod en Masse Penge, dem tager nu Statskassen, fordi den trænger til dem«. Vil den ærede Rigsdagsmand gjøre det? Jeg troer dog, at han vil betænke sig derpaa. Man kan ad de almindelige Veie, som gjælde for vore administrative og legislative Forhold, søge at tilveiebringe Forandringer i Sorø Akademies Indretning; man kan maaskee komme til det Resultat, at det er rigtigt at nedlægge hele Akademiet og inddrage Pengene i Statskassen; det er muligt. Men man kan ikke lade Sorø Akademi staae, som det nu staaer, og desuagtet trække Pengene derfra gennem Finantsloven til Formaal, som ere det ganske uvedkommende. Et af To maa man gjøre. Enten skal dette Akademi være Statens fulde

Dispositionsret underkastet, og da har det ærede Medlem Ret i, at det er en forkeert og uordentlig Forvaltning: at beholde det som et særligt Fond; man maa da med vor gamle, berømte Finantsmand sige: »die Finanzen müssen alle in einen Topf«. Eller ogsaa skal man lade dette Institut have en virkelig Ret til at være en moralsk Person, hvis Existents man erkjen- der fra Statens Side, og da skal man ikke gjøre det, som man i en Række af Aar har gjort, og som man iaar vil sætte Kro- nen paa, nemlig gjennem Finantsloven plyndre det. Jeg haaber derfor, at samtlige Ændringsforslag, som ere stillede til dette Afsnit, og som gaae ud paa at tage Penge fra Sorø Akademi, maae blive forkastede.

Ministeren for Kirke- og Underviisningsvæsenet: Det for- holder sig ganske rigtig, at Skolepengenes Forhoielse for de lærde Skoler har en anden Oprindelse, end det tilsvarende Spørgsmaal for Sorø Akademi vil have, men det synes dog ikke unaturligt, at der er Lighed tilstede mellem forskjellige offentlige Underviisningsanstalter. Spørgsmaalet dreier sig kun om en Forskjel af mellem 5 og 10 Rd. Det turde desuden være let for Repræsentationen at vise Opmærksomhed mod Sorø Akademi paa en ganske anden Maade end ved at lægge videre Vægt paa, at Skolepengene forhoies, og den naturlige Vei vilde ganske sikkert være at gjøre lemfældigt Brug af den store Myndighed, som Repræsentationen har i finantsielle Sager, hvil- ken Myndighed vel egentlig er den eneste Hjemmel for det meget store Greb, der gjøres i Sorø Akademies Kasse. Det kan fra Underviisningsministeriets Side kun beklages, at man saa beredvillig gaaer ind paa at henvise alle mulige Krav, endog til saadanne Indretninger, som slet ikke høre under samme Ministerium, til Sorø Akademi, paa samme Tid som Ad- ministrationen stræber efter at gjøre alle de Indskrænkninger i Anvendelsen af Sorø Akademies Midler, som det er muligt at gjøre. Jeg skal navnlig anføre, at jeg ikke engang har dristet mig til at bringe paa Bane den stærke Fordring, der er frem- kommen fra Sorø Akademi med Hensyn til Istandsættelsen af Kirken og forskjellige andre Indretninger der. Dette er slet ikke kommet paa Omtale, fordi man troede, at Tiden ikke var dertil; men Anledningen til at søge at forøge Overskuddet fra Sorø Akademies Midler vil naturligviis fra Administrationens Side altid blive betydelig formindsket, naar Anvendelsen til andet Brug skeer med en saadan Rundhaandethed, som her er stillet i Udsigt. Jeg kan derfor kun indstændig fraraade at

gaae ind paa de Ændringer, som sigte dertil, men den, der er stillet om at lade Sorø dække Underbalancen ved Seminariefondet, vil dog naturligviis være at foretrække for at lade Sagen med Hensyn til Seminarierne blive staaende saaledes, som den kom til at staae ved anden Behandling.

B. Ree: Med Hensyn til det Spørgsmaal om Sorø Akademis Overskud, da verserer der her to tvistende Anskuelser, en, som fornemmelig gaaer ud paa at faae slaaet fast, at Staten er uindskrænket Herre over saadanne Midler og kan gjøre dem anvendelige, hvorledes den vil, og en anden, som søger at begrænde Anvendelsen saaledes, at Midlerne kun maae anvendes til saadanne Øiemed, som komme de Bestemmelser, der ere givne for Sorø Akademi, nærmest; men i sidste Henseende afvige vi da ikke saa lidt fra Bestemmelserne for Sorø Akademi. Jeg troer derfor, at der er Grund til at see bort fra de Forslag, der ere stillede, saa at vi ikke give noget af dem vor Stemme og derved holde en anden Maade aaben, hvorved vi kunne faae Anvendelse for Sorø Akademis for det selv overflødige Midler til saadanne Øiemed, som komme Legeringen saa nær som muligt. Der foreligger vel ikke noget Forslag derom nu fortiden, og det maa altsaa være forbeholdt Fremtiden, maaskee naar vi atter samles ad Aare; men det er dog en Udvei, mener jeg, til at vi kunne faae en saadan Anvendelse for Midlerne, og denne vil man ikke kunne benytte, naar vi først have faaet Anvendelsen slaaet fast i saadanne Retninger, at betydelige Kapitaler af Sorø Akademis Midler derved absorberes, saa der ikke bliver Noget tilovers til andre Øiemed. Det er en bekjendt Sag, at vi til det lærde Skolevæsen anvende meget store Kapitaler, som vel fornemmelig hidrøre fra det lærde Skolevæsens Skolefond. Jeg er aldeles enig med, hvad der allerede igaar er yttret af det ærede Medlem for Ribe Amts 5te Valgkreds (Høgsbro), og idag med Styrke er fremhævet af det ærede Medlem for Holbek Amts 2den Valgkreds (Tscherning), nemlig at vi hverken kunne, tør eller bør betragte disse særlige Fonds som saa urørlige, at de ikke skulde kunne komme Statens øvrige Øiemed, især naar det er dermed beslægtede, tilgode, og vi maae altsaa ogsaa være berettigede til at lade det lærde Skolevæsen, istedetfor af Skolefondet, tilflyde Midler af Sorø Akademi; det bliver kun en anden Benævnelse for de Tilskud, vi gjøre til Skolerne; det er desuden ikke Skolefondet alene, der underholder dem; de underholdes tillige ved Landgilde og andre Statsmidler. Saalænge Staten

altsaa endnu skal behøve at tilskyde saameget til den lærde Underviisning, og ikke i den Henseende kan bespare ved at indføre en mere økonomisk og maaskee tillige hensigtsmæssigere Driftsmaade, maatte vi kunne tage af Midlerne dertil fra Sorø Akademi, istedetfor at der her er foreslaaet, at vi skulle søge at komme ikke blot Almueskolevæsenet, men ogsaa Veterinair- og Landbohøiskolen tilhjælp ved Midler fra Sorø Akademi. Hvad Veterinair- og Landbohøiskolen angaaer, saa kunde den vel siges paa en Maade at være et af de Øiemed, der ligge Sorø Akademi nær ifølge Fundatsen, som her er paaberaabt. Det er ikke blot saaledes fra Regjeringens Side tilsigtet, at Sorø Akademis Midler skulde gives én Anvendelse i den Retning, men det er ogsaa skeet fra selve Folkerepræsentationens Side, idet der engang fra den daværende Folkerepræsentations Side, Stænderne, er gjort et udtrykkeligt Forslag om, at der paa Sorø Akademis Gods skulde oprettes et theoretisk-praktisk Institut for Landbovidenskab, men, som det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille) fremhævede, skulde det ogsaa være paa Sorø Gods, og det blev netop motiveret derved, at man fandt, at Eleverne der vilde kunne gjøre sig mere bekendte med Landlivet og forene det Theoretiske med det Praktiske. Dette er ikke skeet; man er kommen bort derfra og har istedetfor anlagt et saadant Institut her ved Kjøbenhavn. Nu kunde det dog vel siges, at der er noget Slægtskab i Underviisningen, idet man tidligere har paapeget, at Sorø Akademi skulde forfølge saadanne Underviisningsformaal, men desuagtet ligger selve denne Underviisning og hvilkensomhelst anden Underviisning, thi man er jo gaaet hele Underviisningsgebetet rundt, ingenlunde Sorø Akademi saa nær efter dets Stiftelse som det lærde Skolevæsen. Det var det oprindelige Øiemed dermed; men hvad var saa naturligere, end at man, istedetfor de Midler, der hidtil vare tilflydte den lærde Skoleunderviisning af Statskassen, eller i saa stor en Grad, som det skeer ved indirekte Midler, lod den tilflyde af Sorø Akademis Midler? Saa fik man en Anvendelse for et saadant Overskud, der nærmest kunde svare til Hensigten. Det lader sig, som sagt, ikke gjøre for Tiden; men dersom man nu gaaer hen og slaaer fast, at Sorø Akademi skal anvende 48,000 Rd. til Almueskoleunderviisningen og en Deel til Landbohøiskolen, og paa andre Maader disponerer over dets Midler, saa vil man senere have Vanskelighed ved at komme bort derfra og at kunne anvende disse Midler til andre nærmere beslægtede Øiemed. Dette er

Grunden, hvorfor jeg mener, at man for Tiden reent burde afholde sig fra at give Sorø Akademies Overskud en Anvendelse i de Retninger, der her ere foreslaaede, hvad der saa end kunde tale derfor.

Det er her bestandig fremhævet, at den eneste Grund, hvorfor man vilde forhøje Kontingentet i de lærde Skoler og i Lighed dermed ogsaa overføre denne Forhøielse paa Sorø Skole, skulde være den finansielle; man vilde derved søge at skaffe flere Midler tilveie. Det er nu allerede et Spørgsmaal, om man derved skaffer flere Midler tilveie, ialtfald i den Grad, der tilsigtes, thi det er jo dog muligt, at den forhøiede Betaling kan nåde Flere til at lade være at lade deres Born søge denne Vei. Det er imidlertid Noget, jeg ikke videre skal forfølge, men jeg har bestandig opfattet Forholdet saaledes, at dette ikke er den eneste Grund, hvorfor man forhøier Skolekontingenterne, men at de ogsaa forhøies for at tilveiebringe en Konkurrencelighed mellem Statens og de private Underviisningsanstalter. Det er en vitterlig Sag og en vunden Erfaring, at private Anstalter ikke have kunnet friste deres Tilværelse længere, fordi de arbeidede under vanskeligere Vilkaar end Statsinstitutterne, der give en billigere Underviisning, saa at altsaa Forældrene ofte af den Grund sætte deres Born i disse. Dette Forhold hæves nu, idet man søger mere og mere at forhøie Underviisningsbetalingen og gjøre den mere tilsvarende i alle de lærde Skoler; men dersom der bliver en Undtagelse med Hensyn til Sorø Skole, saa nyder den derved en Begunstigelse, som igjen svækker den Lighed, man har søgt at tilveiebringe mellem de offentlige og private Skoler ved at forhøie Skolekontingenterne.

Høgsbro: Med Hensyn til Ændringsforslaget Nr. 15 var den ærede Rigsdagsmand for Sæby (Fischer) saa god at tillægge mig stor Snildhed. Jeg beklager, ikke at kunne tilægge mig denne Roes. Det kan i politiske Forsamlinger tidt være godt at have Noget deraf, og den ærede Rigsdagsmand kjender det maaskee af egen Erfaring. Jeg troer, uden at være indiskret, at kunne sige, at dette Forslag ikke stammer fra mig, men fra det ærede Medlem for Holbek Amts 2den Valgkreds (Tscherning). Da han imidlertid lod til at ville svigte sit eget Barn, optog jeg det med Tilføielse af »extraordinairt«. Jeg har dermed villet sige, saa klart som muligt, at det kun er extraordinaire Forhold, der gjøre mig tilbøielig til et saadant Indgreb i Sorø Akademies Midler, og at de vel skulde have en bestemt Anvendelse i Retning af Kirke- og

Underviisningsvæsenet, men paa Grund af Omstændighederne ville vi iaar tage dem til almindelige Udgifter i den Retning istedetfor til de særlige Øiemed. Det ærede Medlem søgte nærmere Oplysning i mine tidligere Udtalelser. Dertil skal jeg ikke gaae tilbage, skjøndt jeg iøvrigt fuldt vedkjender mig dem i deres Sammenhæng, thi havde han fulgt, hvad jeg senere havde sagt, behøvede han ikke at gaae saa langt tilbage for at faae at vide, hvad jeg egentlig vilde. Ved 2den Behandling sluttede jeg mig nemlig til de ærede Medlemmer for Kallundborg (Krabbe) og for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Bille), som vilde, at der i Sorø skulde oprettes en Anstalt, der kunde svare nogenlunde til Stiftelsens Formaal, men efter den nuværende Tids Krav, og jeg udtrykte mig nærmere ved at betegne den som en fri Høiskole i folkelig Retning eller noget saadant. Jeg har desuden flere Gange peget hen paa Planen fra 1847, som efter min Mening ikke var sat ud af Kraft, og som man paany burde tage under Overveielse, om der ikke kunde bringes noget Godt ud deraf. Altsaa, de hemmelige Planer, han tillagde mig, har jeg virkelig ikke havt, og det skulde glæde mig, om jeg, efter at have sagt ligefrem, hvad jeg vilde, kunde faae den ærede Rigsdagsmand til at stemme for Forslaget.

Ved Afstemningen blev det af Adler, Alberti, Bille, Grundtvig, A. Jørgensen, Klein, Krabbe, Kühnell, Müllen, Nyholm, P. E. Olsen, C. V. Rimestad, Schytte, Steen og Ussing stillede Forslag om atter at stryge Forhøielsen af Kontingentet for Elever og Skolebesøgende

vedtaget med 52 Stemmer mod 33.

Forslaget af Udvalgets Fleertal om at forhøie Sorø Akademies Tilskud til Veterinair- og Landbohøiskolen med 31,936 Rd. 92 Sk.

forkastedes først med 39 Stemmer mod 38 og ved et paafølgende Navneoppraab, som nedenstaaende Liste viser, med 51 Stemmer mod 35.

Ja:

Hjorth; Schroll; Schøler; Tscherning; Wøller; Aaberg; Andersen; Blak; Christensen, C.; Christensen, J.; Christensen, J. J.; Dahl; Dam; Eriksen, V.; Eriksen, L.; Fischer; Fjord;

Hage, A.; Hansen, N. P.; Heide; Holm; Jespersen, J. H.; Kjær; Larsen, K. P.; Madsen; Mathiassen; Mayntz; Monrad; Neergaard; Nielsen, A.; Olsen, R.; Pedersen, K.; Pedersen, S.; Petersen, J.; Rasmussen, J.

Nei:

Barfod; Dreyer; Kühnell; Steen; Termansen; Thurah; Trampe; Tuxen; Ussing; Varberg; Warming; Winther; Adler; Alberti; Albertsen; Bentsen; Bille; Casse; Dinesen; Dresing; Fallesen; Fenger; Gad; Grundtvig; Hall; Hansen, C. A. H.; Hansen, J. A.; Hansen, N.; Holstein; Høgsbro; Jensen, J.; Jensen, N. J.; Jespersen, C. M.; Jørgensen, A.; Kampmann; Klein; Krabbe; Mourier-Petersen, C.; Mourier-Petersen, F.; Müllen; Mørk; Nyholm; Olsen, P.; Pedersen, M.; Qvistgaard; Rasmussen, C.; Ree, B.; Rimestad, Chr.; Rimestad, C. V.; Rugaard; Roepstorff.

Fraværende med Orlov:

Hansen, L.; Olsen, L.

Fraværende:

Schytte; Fonnesbech (syg); Hansen, H.; Jensen, C.; Juel (syg); Larsen, L. C. (syg); Liebe; Møller, S.; Pedersen, P.; Petersen, C.; Ree, J.; Riis.

Det af Udvalgets Fleertal stillede Forslag om at forhøje Tilskuddet til Seminarierne med 7,625 Rd. var bortfaldet som Følge af en anden Afstemning.

Forslaget af Udvalgets Mindretal, at tilføie til Hovedsummen i § 10 (Kirke- og Underviisningsvæsenets Udgifter) Ordene: »hvoraf 48,000 Rd. extraordinairt udredes af Sorø Akademies Overskud«,

forkastedes først med 44 Stemmer mod 42 og ved et paafølgende Navneopraab, som det af nedenstaaende Liste vil sees, med 44 Stemmer mod 41.

Ja:

Kühnell; Termansen; Thurah; Tscherning; Winther; Wøller; Aaberg; Albertsen; Andersen; Christensen, C.; Christensen, J.; Christensen, J. J.; Dam; Dinesen; Eriksen, L.; Fjord; Gad; Hansen, J. A.; Hansen, N.; Hansen, N. P.; Heide; Holm; Høgsbro; Jensen, J.; Jensen, N. J.; Kjær; Larsen, K. P.; Mathiassen; Müllen; Nielsen, A.; Olsen, P.; Olsen, R.; Peder-

sen, K.; Pedersen, M.; Pedersen, S.; Petersen, J.; Rasmussen, C.; Rasmussen, J.; Rugaard; Schroll; Schøler.

Nei:

Barfod; Dreyer; Hjorth; Trampe; Tuxen; Ussing; Varberg; Warming; Adler; Alberti; Blak; Bentsen; Bille; Casse; Dahl; Dresing; Erichsen, V.; Fallesen; Fenger; Fischer; Grundtvig; Hage, A.; Hall; Hansen, C. A. H.; Holstein; Jespersen, C. M.; Jespersen, J. H.; Jørgensen, A.; Kampmann; Klein; Krabbe; Mayntz; Monrad; Mourier-Petersen, C.; Mourier-Petersen, F.; Mørk; Neergaard; Nyholm; Qvistgaard; Ree, B.; Rimestad, Chr.; Rimestad, C. V.; Roepstorff; Steen.

Stemte ikke:

Madsen.

Fraværende med Orlov:

Hansen, L.; Olsen, L.

Fraværende:

Fonnesbech (syg); Hansen, H.; Jensen, C.; Juel (syg); Larsen, L. C. (syg); Liebe; Møller, S.; Pedersen, P.; Petersen, C.; Ree, J.; Riis; Schytte.

Det lykkedes saaledes for denne Gang at standse de yderligere Forsøg paa at angribe Sorø Akademies Midler og at holde dets Tilskud til fremmede Øiemed indenfor de samme Grændser som i de seneste Aar. Men dette Resultat opnaaedes sikkert kun derved, at der med Hensyn til Anvendelsen stod flere Forslag imod hinanden; og betegnende er det, at det sidst afstemte Forslag (af Udvalgets Mindretal), der gaaer videst i Tilsidesættelsen af Akademiets Ret, har opnaaet flere Stemmer end noget af de øvrige og var overmaade nær ved at gaae igjennem.

Tersløse Hovedgaard og det Holbergske Enkesæde.

Efter Meddelelser af »en gammel Soraner«*).

Om Tersløsegaard, der var Hovedsædet i det Baroni, som Ludvig Holberg den 6 Marts 1747 dannede af Hovedgaardene Tersløse og Brorup med deres underliggende Bøndergods og Skove, siger Traps statistisk-topographiske Beskrivelse af Kongeriget Danmark (I Bd. 1858): »Hovedbygningen er af Muur- og Bindingsværk, een Etage, med tvende mod Gaardspladsen udløbende Floie. Det er kun en simpel Bygning, men ingen Dansk vil betragte den uden Interesse; thi den var Holbergs Sommerbolig i en Række af Aar«. Og efter at have omtalt, hvorledes Bygning, Have m. m. indtil da var bleven ødelagt, slutter Beskrivelsen saaledes:

*) See: Rigsdagstidenden for 12te Session 1860—61 Forh. paa Folkethinget Sp. 12—13, 28—37, 730—35, 961—65; 2135, 6031—42; Forh. paa Landstinget Sp. 359, 502—515, 638—43, 659; Anh. A. Sp. 567—70, 1465—66, 1585—86. — Lov af 19 Febr. 1861 (Depart. Tid. s. A., S. 442—43). — Bekjendtgjorelse fra Ministeriet f. Kirke- og Underviisningsvæsenet af 12 Juni 1861 (Depart. Tid. S. 694—95). — Berl. Tid. 1862, Nr. 57. — Fædrel. 1862, Nrr. 58, 63, 69. — Sorø Avis 1862, Nrr. 31, 34, 36.

»Saa daarlig har man fredet Mindesmærkerne om vor udødelige Digter, Sorø Akademies Velgjører!«

De ovenciterede Linier udtale hele det danske Folks Dom angaaende den Maade, hvorpaa der indtil da var viist Pietet mod den udødelige Digtters Minde, og Tilføiningen »Sorø Akademies Velgjører« peger tydelig nok hen paa Sorø Akademi som den Institution, der, beriget ved Arven efter Holberg, nærmest burde have fredet om, hvad der var Holberg kjært og dyrebart. Men om end Sorø Akademi bærer en stor Skyld i saa Henseende, maa den egentlige Ansvarlighed dog søges andetsteds; thi Akademiet som saadant har ingen selvstændig Villie, det har ingen særlig Repræsentation, og det var i lang Tid underlagt en fremmed Bestyrelse, der, langt fra at elske Sorø Akademi, ofte syntes at betragte det med Skinsyge og at handle, ledet af denne Følelse.

Det store Godscomplex, som hørte under Akademiet, er solgt; kun Skovene, Kirkerne og 2 Hovedgaarde ere endnu tilbage. Men dersom man vilde antage, at den ene af disse Hovedgaarde nødvendigviis maatte være Tersløsegaard, vilde man i høieste Grad tage feil; thi det har været saa langt fra, at Bestyrelsen af Sorø Akademi i dette Aarhundrede har troet at burde gjøre Noget for denne Gaard, Holbergs kjæreste Opholdssted, at det endog seer ud, som om der planmæssig var lagt an paa at ødelægge netop denne Hovedgaard.

Allerede førend man var kommen langt ind i dette Aarhundrede, udstykkede man Tersløses Hovedgaardsjorder. Hovedmassen af disse solgte man til Eieren af en Bondegaard ved Navn Kammergave (o: Gave af Rentekammeret). Det gik endog saa vidt, at Arvefæsteren af Kammergave eiede foruden Ladebygningerne ogsaa den ene Sidefløi af Tersløse Hovedbygning og den halve Gaardsplads i Borggaarden! De herved nødvendigviis foranledigede Rivninger bevirkede imidlertid i den senere

Tid et Mageskifte, hvorved den nævnte Sidefløi og Gaardspladsen atter kom tilbage til Tersløsegaard, men kun imod at Eieren af Kammergave fik Tilladelse til at føre Tersløses Ladebygninger hjem til sin egen Gaard, samt til at rydde en Deel af Tersløses gamle Hovhave og lægge den til sit Pløieland!

Eftersom Kammergave udvidede sig, formindskedes Tersløse, saaledes at denne Gaard fra 34 Tdr. Hartkorn sank ned til 3 Tdr., og i samme Grad som Tersløse Hovedgaards Jorder frasolgtes, i samme Grad forfaldt Gaardens Bygninger.

Den fra Kammergave tilbagekomne nordre Sidefløi af Hovedbygningen var aldeles ubeboelig. Den havde i en lang Række af Aar været benyttet som Kammergaves Udhuus, den var aldeles uden Gulv og Loft, og Lenne gjorde Tjeneste istedetfor Vinduer. Selve Hovedbygningens Hovedfløi var udleiet til Personer, der stode paa Nippet til at komme i Byens Fattighuus. Det kunde derfor ikke være anderledes, end at Gaarden mere og mere maatte forfalde.

Endelig var det da ogsaa kommet saa vidt, at Gaarden maatte underkastes en Hovedreparation, hvis den ikke skulde styrte heelt sammen, og falde ned maatte Gaarden ikke; thi Ludvig Holberg havde i Hovedbygningens søndre Sidefløi indrettet et Enkesæde, og dette skulde ifølge hans under 17 Mai 1754 allernaadigst confirmerede Testament konserveres.

Dette Enkesæde var hele Gaardens Værn: saalænge Enkesædet bestod, kunde Gaarden ikke falde.

Baroniet Holbergs Bøndergods var imidlertid solgt og gjort i Penge, og til hvor lave Priser det end var solgt, havde det dog indbragt store Summer. Der var altsaa Overflod paa Penge i Akademiets Kasse, og de, som maatte have troet, at Akademiets Bestyrelse vilde have søgt at forsonde Holbergs *manes* ved idetmindste at lade

Tersløsegaard og dets Enkesæde nyde Godt af en lille Deel af Renten af de Kapitaler, der vare indstrømmede i Kassen, bleve skuffede i deres Forventninger. De 5 à 6000 Rdl., som Omkostningerne ved Gaardens Restauration vare anslaaede til, fandt man den ikke værd; man gik den modsatte Vei, og under 19 Febr. 1861 udkom en Lov, hvis 1ste Paragraph begynder saaledes:

»Det i Henhold til afg. Baron Ludvig Holbergs under 20 Januar 1748 oprettede og d. 1. Mai 1754 allernaadigst confirmerede Testamente paa den Sorø Akademi skjænkede Tersløse Hovedgaard indrettede Enkesæde nedlægges. Ministeren for Kirke- og Underviisningsvæsenet bemyndiges til ved offentlig Auktion at lade bortsælge den tilbagestaaende Deel af bemeldte Hovedgaards Bygninger med tilhørende Have og Jorder, staaende for Hartkorn Ager og Eng 3 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. og med Gammelskat 17 Rdl. 45 Sk.«

Holberg havde givet et Baroni for at faae konserveret et af ham selv paa Tersløsegaard indrettet Enkesæde, han havde optaget Bestemmelsen herom i sit Testamente, og dette havde erholdt hans Majestæts Konfirmation: bedre kunde Ingen sikkre sin sidste Villie. Men Rigsdagen kom til den Anskuelse, at den ved Lovforslaget tilsigtede Forandring af Holbergs testamentariske Bestemmelse ikke efter de tilstedeværende Forhold kunde antages at komme i Strid med Testators Hensigt med det hidtilværende Enkesæde, og Loven blev vedtagen, saaledes at Kultusministeren, til Vederlag for Enkesædet paa Tersløsegaard (som neppe i Alt kostede Akademiet 100 Rdl. om Aaret), skulde bemyndiges til, under Navn af Holbergs Understøttelseslegat, at disponere over 800 Rdl. aarlig af Akademiets Midler, hvilket Beløb han, fordeelt i Portioner fra 25 til 150 Rdl., kunde anvende, ikke alene til Enker og Døttre af Theatrets og Kapellets

Embedsmænd og Betjente, men ogsaa til saadanne Personer af begge Kjøen, som have gjort Tjeneste ved det kgl. Theater uden at have bragt det saavidt, at de ved deres Afgang kunne erholde Pension.

Strax efter Lovens Kundgjørelse blev Gaarden averteret til Salg, og allerede den 22de i den paafølgende Maaned var den bragt under Hammeren.

For at give Lysthavende Leilighed til at gjøre sig bekendt med Landeiendomme, der skulde sælges, pleie disse gjerne at opbydes med mindst 3 Auktioner: Tersløsegaard var ikke en slig Ære værd, den skulde sælges ved een eneste Auktion. Naar ellers en Hovedgaard sælges, afholdes Auktionen paa selve Gaarden: Tersløsegaard var bleven for ussel til at samle sine Kjøbere indenfor sine egne Mure; den skulde sælges paa Thinghuset i Sorø.

Gaardens Dødsdom var alt fældet før Auktionen. Naar hverken Sorø Akademi eller Regjeringen brød sig om at holde Tersløsegaard staaende, hvem skulde saa ville bortkaste Penge i et saadant Øiemed? Nu, da Forpligtelsen til at konservere Holbergs Enkesæde ikke mere stod i Veien, betalte det sig naturligviis bedst at nedrive Bygningerne, sælge Materialierne, rydde Haven og gjøre Alt til Pløieland. Saaledes tænkte de omkringboende Bønder, og det kan Ingen fortænke dem i. De havde faaet de gamle Holbergske Bøndergaarde for godt Kjøb, vare rige Folk og fandt, at deres Eiendomme meget godt kunde taale at udvides med den Smule Jord, som endnu henhørte til Tersløse Hovedgaard.

Det var altsaa om Formiddagen d. 22de Marts 1861, at Tersløse Hovedgaard paa Sorø Thinghuus opraabtes til absolut Bortsalg paa Rekvisition af Sorø Akademies Godsinspektorat.

For ret at vise, hvorledes et Aarhundrede kan vende op og ned paa Alt, havde man paa Tersløse Hovedgaard

lagt en uafløselig Canon af 1 Td. Sæd pr. Td. Land geometrisk Maal.

Af Frygt for Mangel paa Liebhavere til denne stakels Gaard havde Auktionsdirekteuren berammet Auktionen til — Byens Markedsdag! Beviis nok paa, hvilken Sort Liebhavere han ventede. — Raadstuesalen var fuld af Nysgjerrige, Auktionen begyndte, Bud fulgte paa Bud. Kampen førtes mellem Tersløse Bønder og en Dyr læge, der ansaae de gamle Bygninger for at være gode nok til Opstaldning af Dyr, der lede af en eller anden Smitsot og derfor skulde holdes afsondrede. Plads var der jo nok af. Bønderne frygtede imidlertid ikke Dyr lægen; de kunde give mere end han; thi de kunde strax i Kjøbesummen afdrage de nedbrydende Bygningers Værdi. Paa eengang see Bønderne imidlertid bestyrtede paa hinanden. Der falder et Bud fra en ny Liebhaber, en dem ubekjendt Mand, hvem Sorø Akademies gamle Godsinspektør tilnikker sit Velkommen. Auktionen gaaer sin Gang. Budene blive sjeldnere og sjeldnere, endelig ophøre de, Hammeren falder, og Auktionsdirekteuren gjør vitterligt, at Hofjægermester Grüner til Raunstrup har kjøbt Tersløse Hovedgaard. Auktionsbudet lød paa 7,211 Rdl.; naar den aarlige Canon af 8 Tdr. Rug, 8 Tdr. Byg og 8 Tdr. Havre kapitaliseres, bliver Kjøbesummen ialt ca. 10,000 Rdl.

»Hvad mon han vil med den faldefærdige Gaard, der ligger 4 Miil fra Raunstrup?« spørges der. — »Han er en gammel Soraner«, svarer Godsinspektøren, idet han hemmelighedsfuldt blinker med Øinene. — Man havde i den Grad vænnet sig til, at Ingen respekterede, hvad Holberg havde elsket, at en glad Bifaldsmumlen ved denne simple Yttring gik gennem den forsamlede Mængde, som Markedsdagen havde hidlokket. Instinktmæssig følte de Alle, hvad den gamle Mand sigtede til, han som i et halvt Aarhundrede havde arbeidet for at forøge Akade-

miets Gods, som havde seet det splittes ad, og som nu, nogle faa Maaneder før sin Død, paa Embeds Vegne selv skulde rekvirere Auktion over Holbergs gamle Gaard.

Under 3die Marts 1862 bekendtgjorde de offentlige Blade, at Hs. Maj. Kongen havde meddeelt allerhøieste Konfirmation paa de under 24de December 1861 udfærdigede Statuter for »Det af fire Soranske Akademister opretholdte Holbergske Enkesæde paa Tersløsegaard«, og vi meddele nedenfor disse Statuter, idet vi blot endnu skulle henlede Opmærksomheden paa, at de fire Soranske Akademister, som opretholdt Holbergs Enkesæde, tilhøre hver sin af Kongerigets 4 Hovedprovindser og ere:

Grev C. E. Juel-Vind-Frijs til Grevskabet Frijsenborg i Jylland;

Grev F. J. Juel-Vind-Frijs til Baroniet Juellinge paa Lolland;

Baron O. D. Rosenørn-Lehn til Baronierne [Guldborgland og] Lehn i Fyen;

Hofjægermester G. J. R. Grüner til [Raunstrup og] Tersløse i Sjælland.

Ved det soranske Samfunds sidste Møde blev der ydet Opretholderne af det Holbergske Enkesæde paa Tersløsegaard fuld Paaskjønnelse, og Haab og Ønsker bleve udtalte om, at denne Gjærning, den første, som Soranere have udført med forenede Kræfter, maatte blive efterfulgt af mange lignende.

Statuter

for

Det af 4 soranske Academister opretholdte Holbergske Enkesæde paa
Tersløsegaard.

Vi Frederik den Syvende af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg gjøre vitterligt: At eftersom for Os allerunderdanigst er bleven ansøgt og begjært Vor allerhøieste Confirmation paa de herved in originali heftede Statuter for »det af 4 Soranske Academister opretholdte Holbergske Enkesæde paa Tersløsegaard« under Holbek Amt udi Vort Land Sjælland, saa ville Vi allernaadigst have fornævnte Statuter udi alle deres Ord, Clausuler og Punkter confirmerede og stadfæstede, ligesom Vi og hermed confirmere og stadfæste samme.

Forbydende Alle og Enhver imod det, som foreskrevet staaer, Hinder at gjøre.

Givet paa Vort Slot Christiansborg, den 3die Marts 1862.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

Frederik R.

(L. S.)

Orla Lehmann.

Confirmation

paa

Statuter for »det af 4 Soranske Academister opretholdte Holbergske Enkesæde paa Tersløsegaard«.

Da det har været sal. Baron Ludvig Holbergs sidste Villie, at der paa Tersløse Hovedgaard bestandig skulde conserveres et Enkesæde for en Enke eller ældre Pige af hæderlig Stand, saa have undertegnede Kammerherre, Hofjægermester, Grev C. E. Juel-Vind-Frijs til Grevskabet Frijsenborg, Kammerherre,

Grev F. J. Juel-Vind-Frijs til Baroniet Juellinge, Kammerherre, Baron O. D. Rosenørn-Lehn til Baronierne Lehn og Guldborgland, og Hofjægermester G. J. R. Grüner til Hovedgaardene Raunstrup og Tersløse samt Lille Svendstrup, som i sin Tid ere udgaaede fra Sorø Academie, forenet os om at holde Holbergs sidste Villie i Hævd, da Sorø Academie, som han skjænkede sit Baroni, ikke mere er istand dertil, eftersom Tersløsegaard nu ikke mere tilhører Academiet, men ved offentligt Salg i dette Foraar er gaaet over i privat Besiddelse.

For saavidt muligt at sikkre det Holbergske Enkesæde paa Tersløsegaard, som det er vor Hensigt at opretholde paa en Maade, der er den store og berømte Stifter værdig, imod kommende Tiders Anfægtelser, ville vi, saa godt som det staaer i vor Magt, omgjærde denne Stiftelse med alle de Cauteler og Sikkerhedsforanstaltninger, som vi kunne skjønne nødvendige, betryggende og igjennemførlige. — Vi bede derfor allerunderdanigst Deres Majestæt allernaadigst sanctionere og stadfæste nedenaanførte

Statuter

for

det af 4 soranske Academister opretholdte Holbergske Enkesæde paa Tersløsegaard.

1.

Paa Tersløse Hovedgaard skal altid conserveres en Beboelsesleilighed med 4 Værelser foruden Kjøkken, Entree og Brændehuus, hvilken Leilighed skal tjene til fri Beboelse for en Enke eller ældre Pige af hæderlig Stand, saaledes som sal. Baron Ludvig Holberg har bestemt. Saalænge den af Holberg selv til dette Øiemed indrettede Beboelsesleilighed i Hovedbygningens søndre Sidfloj kan conserveres i passende Stand, skal samme dertil benyttes.

2.

Til dette Enkesæde henlægges en passende Have, som bestandigen holdes vedlige med tilbørligt Hegn og forsynes med et passende Antal gode frugtbærende Træer og Buskvæxter. Den engang til Enkesædet udlagte Have maa ikke ombyttes

med nogen anden, undtagen erhvervet skriftlig Tilladelse fra nedenfor nævnte Direction.

3.

Det er ikke vor Hensigt, at det Holbergske Enkesæde paa Tersløsegaard skal være at ligne med en Fattigforsørgelsesanstalt, men vi ville tvertimod, at de Damer, som i Tidernes Løb komme til at nyde godt af samme, i Virkeligheden skulle skylde Holberg Tak for en sorgfri om end tarvelig Existents, ligesom vi skylde ham Tak, om end ikke for udmærkede Kundskaber, saa dog for den gode Grundvold, der for os til saadanne blev lagt paa det af Holberg med hans Baroni doterede Sorø Academie.

Enskjøndt det Holbergske Enkesæde derfor vel er bestemt for Damer, hvis Formuesomstændigheder ere saa ringe, at de ikke ved Hjælp af samme alene kunne føre en tarvelig selvstændig Existents; saa er det dog ikke vor Mening, at de for at skulle kunne nyde godt af denne Institution aldeles Intet maae eie. Dertil er den Sum, vi til samme legere, i Reglen heller ikke stor nok.

4.

Den Dame, som udnævnes til Beboerinde af det Holbergske Enkesæde, skal nyde et aarligt Gehalt af 300 Rdl., skriver Tre Hundrede Rigsdaler Rigsmünt, som udbetales hende af den administrerende Directeur, med Halvdelen hver 1ste Januar og hver 1ste Juli, mod hendes Qvittering in duplo, og 1ste Gang 1ste Januar 1863. Hvo som engang er tildeelt denne Plads, beholder den sin Livstid, med mindre hun til samme maatte gjøre sig uværdig; thi da skal Directionen med $\frac{2}{3}$ Stemmer ikke alene være berettiget, men ogsaa forpligtet til at fratage hende det hende tillagte Beneficium. — Endvidere ophører en Dame at nyde dette Beneficium, naar hendes Formuesomstændigheder saaledes forbedres, at Directionen med et lignende Antal Stemmer skjønner, at hun ved Hjælp af selve en slig Formuesforbedring er istand til at føre en efter hendes Stand og Stilling passende selvstændig Existents. — Paa Grund af Penges vaxlende Værdi vil der ikke kunne fastsættes nogen bestemt Størrelse, som en slig Formuesforbedring skal have for at medføre den nævnte Virkning. Directionen vil derfor til enhver Tid have at afgjøre dette Spørgsmaal efter bedste Skjønnende.

5.

Det Holbergske Enkesæde paa Tersløsegaard er underlagt en Direction, der bestandig skal bestaae af:

Besidderen af Grevskabet Frijsenborg i Jylland,

— - Baroniet Lehn i Fyen,

— - Baroniet Juellinge paa Lolland, og

Eieren af Hovedgaarden Tersløse i Sjælland,

og paalægge og bede vi herved vore Arvinger eller Successorer til de nævnte Besiddelser af yderste Evne at drage Omsorg for, at det Holbergske Enkesæde paa Tersløsegaard, som vi have reddet fra Undergang, bestandigen opretholdes og conserveres saaledes, som af os i disse Statuter er bestemt og fastsat.

Da Tersløsegaard, der ikke er Familieeiendom og efter den bestaaende Lovgivning heller ikke kan blive det, i Tidernes Løb derfor vil kunne blive skilt fra det større Complex, hvortil den nu hører, og da den i og for sig kun er en lille Eiendom, saa vil det kunne hænde, at Eieren af denne Gaard, langt fra at have Interesse for det Holbergske Enkesæde, vil betragte det udelukkende som en Byrde. Da det imidlertid er af Vigtighed, ogsaa for den beneficerede Dames Vedkommende, at Eieren af Tersløsegaard nærer Velvillie og Interesse for Institutionen, saa have vi søgt at træffe saadanne Bestemmelser, som forhaabentligt ville virke til, at de eventuelle Eiere af Tersløsegaard stedse ville nære Interesse og Kjærlighed for det af os opretholdte Enkesæde.

Vi fastsætte saaledes, at Eieren af Tersløsegaard stedse skal være administrerende Medlem af Directionen og saaledes nyde de Rettigheder, som denne Stilling fører med sig, hvorimod han ogsaa skal bære de Byrder, som hermed følge, og hvilke han ogsaa lettere kan overtage end de andre Directeurer, der ere saa fjernt boende.

6.

Det Holbergske Enkesædes Fond bestaaer af 7500 Rdl., skriver Syv Tusinde og Fem Hundrede Rigsdaler, der til 4°/_o Rente stedse anbringes paa muligst sikker første Prioritet i faste Eiendomme. Renten indbetales portofrit til den administrerende Directeur med Halvdelen i hver af de ordinaire Terminer. Anbringelsen skeer saavel første Gang som senere af den samlede Direction. Det fastsættes udtrykkeligt, at ingen

Deel af dette Fond maa anbringes i selve Tersløse Hovedgaard. Det skal være ethvert Medlem af Directionen magtpaaliggende at sikkre dette Fond for Tab.

7.

Directionen paahviler følgende Pligter og tilsvarende Rettigheder:

1. Den tager Bestemmelse om Opsigelse af Fondens udsatte Capitaler og anbringer samme igjen paa statutmæssig Maade. Til gyldig Qvittering af en indfriet Obligation behøves foruden den administrerende Directeurs mindst endnu een Directeurs Underskrift.
2. Den er berettiget til at disponere over Reservefondet, cfr. § 10.
3. Den besætter Enkesædet, naar samme bliver ledigt, og drager til den Ende Omsorg for, at de med samme Beneficerede ikke nyde samme længere, end de efter disse Statuters 4de Post dertil ere kvalificerede.
4. Den modtager hvert Halvaar tilsendt fra den administrerende Directeur det ene Exemplar af den af Enkesædets Indehaverinde udfærdigede Qvittering for rigtig Modtagelse af det hende tilstaaede Gehalt.
5. Den modtager hvert 5te Aar fra den administrerende Directeur en Beretning om Enkesædets Tilstand og den beneficerede Dames Opførsel; førstnævnte ledsaget af Erklæring fra vedkommende Amtmand eller Communalbestyrelses Formand, sidstnævnte ledsaget af en lignende fra Stedets Sognepræst.
6. Det er hvert enkelt af Directionens Medlemmer forbeholdt, naar det dem for godt maatte synes, at inspicere Enkesædet. Naar skee kan, bør den administrerende Directeur dog derom forinden underrettes, for at han kan være tilstede og give fornøden Oplysning.
7. Iøvrigt er Directionen berettiget som forpligtet til at foretage Alt, hvad den finder nødvendigt eller hensigtsmæssigt for at holde disse Statuter i Hævd, og i det Hele oprettholde Enkesædet.
8. Directionens Beslutninger tages ved Stemmefleerhed, og naar Stemmeligbed finder Sted, gjør den administrerende Directeurs Stemme Udslaget.
9. Da Directionens Medlemmer boe saa langt adspredte, 1 i hver Provinds, ville Beslutningerne i Reglen blive tagne

skriftligt. Da det derhos ligger i Sagens Natur, at hos de fjerne Slægter Interessen for denne Stiftelse vil tabe sig, da de ikke selv have bidraget dertil, saa har man været betænkt paa at indrette Forretningsordenen saaledes, at Administrationen ikke ved Lige gyldighed fra enkelte Medlemmer af Directionen skal gaae istaae. Det fastsættes derfor, at naar Vacance i Enkesædet indtræder, da skal den administrerende Directeur inden 3 Maaneder fra Dodsaldet at regne indstille til Directionen 3 Damer, som han i Henhold til disse Statuter finder skikkede til at nyde Godt af Enkesædet. Hoslagt Indstillingen, som samtidigt sendes til hvert enkelt Medlem af Directionen, lader han følge bekræftet Gjenpart af de fornødne Attester og Beviisligheder. Det staaer nu i Directionens Magt baade at forkaste alle 3 og at vælge een af dem. I første Tilfælde skal den administrerende Directeur gjøre ny Indstilling, og vedblive dermed, saalænge Directionen forkaster de gjorte Indstillinger. Efter Udlobet af 6 Uger fra Indstillingens Afsendelse at regne afgjøres Valget med Bistand enten af Stedets Amtmand eller Sognepræst, idet de afgivne Stemmer optælles og indføres i Stiftelsens Protocol. De Directeurer, som til den Tid ikke have afgivet Resolution, betragtes som havende renonceret paa deres Stemme, og skulde ingen af Directeurerne have skriftligt afgivet Svar, da betragtes den Dame som valgt, der af den administrerende Directeur er nævnt først blandt de 3 Indstillede. Til Legitimation for det Tidspunkt, paa hvilket Indstillingen er afsendt til Directionens Medlemmer, har den administrerende Directeur at forsyne sig med Attest fra vedkommende Postcontoir, hvilken Attest fremlægges ved Valgstemmernes Optælling, og derefter henlægges i Stiftelsens Archiv. Analogien af denne Bestemmelse bliver i lignende Tilfælde at følge.

8.

Directionen har foranlediget, at der paa Tersløsegaard af sammes Eier vil blive thinglæst en Declaration, hvorved han forpligter sig og alle efterfølgende Eiere af denne Gaard til at conservere og i enhver Henseende vedligeholde, og i fornødent Fald gjenopføre det Holbergske Enkesæde paa Tersløsegaard, ligesom ogsaa til at respectere den samme tillagte Have, Alt i den Stand og paa den Maade, som i nærværende Statuters 1ste

og 2den Post er anført, hvorhos alle efterfølgende Eiere af Tersløsegaard endvidere ved samme Document forpligtes til uden Vederlag at fungere som administrerende Medlem af bemeldte Stiftelses Direction, med de Forpligtelser og de Rettigheder, som disse Statuter fastsætte.

9.

Den ved disse Statuter indsatte Direction skal have udelukkende Raadighed over det Holbergske Enkesæde paa Tersløsegaard, og ingen anden Autoritet, den være sig høi eller lav, skal kunne tiltage sig nogen Ret til at blande sig i sammes Anliggender.

10.

Naar efter indtraadt Vacance ny Besættelse har fundet Sted, skal Directionen være berettiget til at benytte et heelt Aars Gehalt til dermed at foretage saadanne Forbedringer ved Enkesædet, som stemme med den nye Beboerindes Ønsker, og som ere af saadan Beskaffenhed, at de ikke med Billighed kunne forlanges udførte af Eieren af Tersløsegaard. Det Overskud, der efter at de bevilgede Forbedringer ere foretagne, maatte blive tilovers, skal danne et Reservefond, der indsættes i en Sparekasse eller frugtbargjøres paa anden Maade efter Directionens Bestemmelse. Den udnævnte Beboerinde skal ikke flytte ind i Enkesædet, før den Tid er udløbet, for hvilken Gehaltet paa denne Maade er anvendt.

Saaledes have vi affattet nærværende Statuter efter vort bedste Skjønrende saa betryggende som skee kan, og forhaabe vi, at vore Arvinger og Successorer ville vide at holde samme i Hævd, og at de, hvis de ikke kunne gjøre noget til yderligere Gavn for denne Stiftelse, dog ville være istand til at opretholde og forsvare, hvad vi have kunnet fundere.

*Frijsborg, Juellinge, Ourebygaard og Raunstrup, den 24de
December 1861.*

C. E. Juel-Vind-Frijs. J. Juel-Vind-Frijs. O. D. Rosenørn-Lehn.
(L. S.) (L. S.) (L. S.)

G. J. R. Grüner.
(L. S.)

Det Soranske Samfund,

en Beretning om Samfundets Stiftelse og dets festlige Sammenkomster.

Det har, idetmindste i tidligere Tid, været en almindelig Beskyldning imod Soranerne, at de vare eksklusive og mindre end nogen anden Skoles Fostersønner amalgamerede sig med den store Studenterverden. Saalænge Akademiet bestod i sin oprindelige Skikkelse, fandt dette Forhold sin naturlige Forklaring deri, at Rusaaret, hvor den unge Student lettest stifter Bekjendtskaber og slutter Venskaber, for Soranerne var henlagt til selve Sorø; først efter tilendebragt anden Examen kom den soranske Student til Universitetet, og han bragtes her som oftest kun i umiddelbar Berøring med dem, der studerede samme Fag. Imidlertid bidrog vel ogsaa den afvigende og i mange Retninger mere omfattende Udvikling, som Akademiet tilbød, til at give Soranerne et særligt Præg, og det kan vel heller ikke nægtes, at det eiendommelige og tiltalende soranske Studenterliv paa den ene Side fostrede et stærkt Kammeratskab, paa den anden Side fremkaldte Fordringer, som det kjøbenhavnske Studenterliv ikke altid kunde tilfredsstille. Efterat Sorø Akademi var draget med ind i Nivelleringen af hele det lærde Undervisningsvæsen, bortfaldt vel flere af disse Indflydelser, og den senere Tids Soranere have ikke dannet en saa afsluttet Kreds, men visse Eiendommeligheder vedblive dog at gjøre sig gjældende indtil denne Dag.

Det er mærkeligt nok, at denne eksklusive Tendents, der har sine gode saavel som sine mindre heldige Sider, ikke tidligere har ført til Dannelsen af noget særligt soransk Samfund. Tanken om et saadant er ofte opstaaet, men er ikke kommen til Udførelse før i 1862. Det var Inge-manns halvfjerdsindstyveaarige Fødselsfest og, ikke længe efter, hans Jordefærd, som gav Anledningen til, at endeel ældre og yngre Soranere, der vare samlede i Sorø, besluttede at gjøre Forsøget. I April 1862 indbød Dhrr. Carl Benzon, C. St. A. Bille, Vigfus Poulsen, Viggo Rothe og Rosenørn-Teilmann til et Møde Mandag Aften den 14de April hos Restaurateur Vincent for at forhandle om en paatænkt festlig Sammenkomst af Soranere. Det besluttedes her at foranstalte en Lysttour til Sorø i Slutningen af Juni og en større festlig Sammenkomst i Kjøbenhavn midt i December. Ligeledes vedtoges Stiftelsen af et soransk Samfund, og endeel Medlemmer indtegnede sig strax i dette, medens Samfundets videre Organisation udsattes til Sommerfesten. Adgangen til Festerne og til Samfundet skulde staae aaben for alle dem, der som Elever, skolesøgende Disciple, Akademister eller Lærere (senere tilføiedes: eller som Embedsmænd) havde været knyttede til Sorø Akademi. Foruden de fem Indbydere valgtes til at foretage de videre Skridt Dhrr. Etatsraad F. J. Fiedler, den første fra Sorø Akademi dimitterede Student, og Cand. polit. C. Friderichsen. De fleste af Deeltagerne i Mødet bleve sammen efter dette til en lille improviseret Fest, den første, som nogensinde er bleven afholdt af ældre og yngre Soranere, og den glade, gemytlige Stemning, som her herskede, gav de bedste Varsler for et kommende Samliv mellem dem, der vare knyttede sammen ved fælles Ungdomsminder og fælles Kjærlighed til det soranske Hjem.

Soranernes Lysttour til Sorø fandt Sted Søndagen den 29de Juni 1862. Et Extratog afgik i den Anledning fra Kjøbenhavn Kl. 8 om Morgenen og tilbage dertil fra Sorø Kl. 10 om Aftenen. Det var Bestemmelsen, at der Kl. 11½ skulde være et Møde i Akademiets Sollenitetssal, Kl. 2 spises til Middag paa Akademiet og Kl. 5½ holdes en Aftenfest paa Parnas. Det om Middagen indtrædende Regnveir nødsagede til at forandre Programmets sidste Led, saa at Aftenfesten, istedetfor at feires i det Grønne paa Parnas, maatte holdes i Akademiets Ridehuus, hvor dog det Grønne ikke savnedes. Paa Banegaarden i Kjøbenhavn omdeelttes til Deeltagerne følgende humoristiske

Program for Soranernes Lysttour til Sorø

den 29de Juni 1862.

(Kan tillige benyttes som Festreferat ved i samme at forandre Præsens og Futurum til Perfectum.)

Alt fra Morgenstunden af bemærker man en livlig Bevægelse i Hovedstaden. Navnlig sees i de Hovedgader, der føre imod Vesterport, en stedse voxende Menneskestrøm, der endelig paa selve Jernbaneveien bliver til en Mylren. Paa Banegaarden hersker allerede fra Kl. 8 af en sand Trængsel, og man hører »den eiendommelige Summen, der udgaaer fra en fornoiet og forventningsfuld Menneskesværm.« Soranerne — graanede Oldinge og skjæglose Ynglinge i broget Blanding — staae i Begreb med at tiltræde deres Tour til Sorø under Danebrogs Farver og med den uforgængelige Fugl Phonix som Festmærke. Trainet er i Orden, Signalet lyder, Bekjendte søge og træffe hinanden, travle Betjente vimse op og ned af Perron'en, og Comiteens Medlemmer, let kjendelige paa de flagrende Mærkebaand, overskue med et sidste provende Blik Situationen, inden de trække sig tilbage til den dem forbeholdte Coupé. Under rungende Hurraraab fra den talrig forsamlede Mængde sætter Toget sig i Bevægelse, hilset selv paa sin Vei af de nordiske Kvinders Begeistring.

Veiret, der hidtil har seet meget lovende ud, antager efterhaanden en mørkere Character. Ved Borup falde de første Stænk, og i en øsende Regn kjører man ind paa Ringsted Station. Her indtages en let Frokost, som Enhver selv betaler. Dump Knurren lyder derfor imod Comiteen fra de tætte Masser, men da Tiden ikke tillader noget organiseret Oprør, finder man sig i det Uundgaelige og stiger atter i Vognene.

En halv Time efter ankommer man i det skønneste Veir til Sorø Station, hvor man hilses af de Deeltagere, der her slutte sig til Toget, samt af en Deputation soranske Hjemfødnings. Efterat de første jublende Velkomsthilsener ere udvekslede, sætter den uhyre Skare sig i Bevægelse. Paa Grund af Masserne kan man ikke danne nogen egentlig Procession, men opløst i lignende Afdelinger som dem, hvori hoiselig Kong Xerxes deelte sin Hær, da han ved Overgangen til Grækenland gjorde et Forsøg paa at tælle den, drager man over den ellers saa tause Flom ad Sorø til. Mange gamle Minder vækkes paa denne Vei; hvor uforandret er ikke den hele Omgivelse, og hvor forandrede dog Enkelthederne! Mangen Afstikker gjøres til Siden, deels for at besøge private Anliggender af større eller mindre Omfang, deels for at gjenfinde gamle Yndlingssteder.

Efterat være naaet til Akademiet, som festlig flagende hilser sine Born, samler man sig i Vestibulen og begiver sig paa Slaget 11½ til Solennitetssalen. Her begynder en Forhandling, der danner Vendepunktet for en ny Tingenes Orden, staaer som lysende Exempel for Fremtiden og viser de kommende Slægter, hvad parlamentarisk Dygtighed og soransk Veltalenhed formaaer. Dagsorden: Forhandling angaaende det soranske Samfund. Taler følger paa Taler, saalænge Nogen begjærer Ordet, og først Kl. 12½ slutter denne alvorlige Deel af Festen, der efterlader et blivende Indtryk hos enhver Tilstedeværende.

Efter Mødet i Solennitetssalen drager man fra Akademiet i Procession gjennem Byen indtil det Sted, hvor forudm Byens Port stod. Den er ikke mere! — Kun i nogle Fordybninger i Steenbroen troer den eensomme Vandrer at gjenkjende Spor af de engang saa mægtige Stricturer*). Med veemodblandede Følelser vender man atter tilbage gjennem den festlig smykkede By, og paa Torvet, ud for den gamle Regents, hvor Soranerne

*) Trykfeil: Stricturer, læs: Structurer.

modtages af hvidklædte, blomsterstrøende Piger og tolke deres Henrykkelse derover med en fra de svensk-norske Studenter lært Fyrighed, opløser Processionen sig. Nogle opsøge Venner og Bekjendte, Andre beseer Kirken og Akademiet, Andre gjøre en hurtig Svip til den saakaldte Peer Ibs og Rasmus Ledevogter, medens atter Andre, opsøgende deres Ungdoms Idrætter, faae sig et styrkende Slag Kegler.

Kl. 1 $\frac{1}{2}$ samles man paa Akademiet, og Kl. 2 gaar man tilbords i den gamle, rigt smykkede Spisesal, hvor Enhver ved det hestekoformede Bord hengiver sig til de solidere Nydelser. Suppe, Steg, Kage, Rødviin og Sherry — Comiteen omtales med Roes. Imod Slutningen af Maaltidet ønsker en af de soranske Lærere Besøgerne velkomne paa dette gamle, minderige Sted, hvorpaa et af Comiteens Medlemmer svarer med velvalgte Ord. En omdeelt Sang afsynges, der læses fra Bords, og man forlader Spisesalen. Der vanker ingen Caffé. Comiteen dadles, navnlig af en til Handelen forfalden Soraner, der gjør i denne Artikel.

Kl. 4 begynder man at sætte sig i Bevægelse til Parnas. Ved Badebroen ligger en imponerende Flaade for Anker. Man begynder at indskibe sig under Overkrigscommissair Prehns sagkyndige Veiledning og Tilsyn. Det ene fuldtladede Fartoi efter det andet lægger krængende fra Broen, Aarerne sættes i Vandet, og under de bekjendte, taktfaste, soranske Aareslag glider den hele Flaade, smykket med Flag og Vimpler, afsted mod Parnas. Knibende op imod Vinden passerer man Bøgholms Val til Luvart, falder atter af, og for en laber Kuling af Sydvest løber man ind i Parnassets rummelige Havn, hvor man lader Ankeret falde. Hele Hæren gaar i Land paa Aareskuderne og besætter Strandbredden. Endeel har ikke kunnet finde Plads paa Fartoiene, som nu atter vende tilbage til Badebroen for at hente Resten. Men en Deel af denne har utaalmodig sat sig i Bevægelse for at omgaae Soen. Comiteen lastes; et ungt soransk Individ gribes i at nedskrive med Kridt paa Badebroen den energiske Formel: »Syn for Comiteen!« De taalmodig Ventende høste dog den skjønneste Løn. En talrig Skare af soranske Damer har nemlig nu indfundet sig paa Broen for med sand kvindelig Opoffrelse at betro sig til det troløse Element og vove Overfarten. I dette misundelsesværdige Selskab forundes det nu de Taalmodige at gjøre Søreisen, som derved forkortes dem betydelig. Comiteen roses.

Paa den skovbevoxede Odde, der fra Parnas i østlig Retning strækker sig ud i Oceanet i Retning mod Bøgholm, er der arrangeret en landlig Anretning. De med Lammesteg og Kyllinger belagte Fade samt de taarnhøie Stabler af store, røde Sorø-Søkrebs vække gamle, halvt forglemte Barndoms minder i mangt et Bryst. I den bedste Stemning gaaer man Kl. 6 tilbords og lader nu den fremsatte Anretning vederfares Retfærdighed. Paa gammel nordisk Viis drikkes Øl og danske Soprianer; kun Enkelte, smittede af velsk Overdaadighed, foretrække Rødviin. Efter Afsyngelsen af en Sang begynder Talerne Række, og da nu Punschen kommer paa Bordet, bliver Stemningen mere og mere animeret; kun med Moie varetager Comitèens Formand den parlamentariske Orden. Den ene Skaal og Sang afløser den anden, Talerne søge at overbyde hinanden i soransk Droihed og attisk Salt. Begeistret Hylding ydes det smukke Kjon. Kl. 9 $\frac{1}{2}$ maner Jerubanedirecteuren til Opbrud, et sidste Glas tommes, og under en munter Sang sætter Toget sig i Bevægelse til Banevogterhuset ved Helicon.

Her moder man atter Trainet, skynder sig i Coupeerne, og med begeistrede Hurraraab skilles man fra de soranske Venner og damper imod Kjøbenhavn. I alle Coupeer er man enig om, at det har været en prægtig Tour; i de halve roser man Comitèen, og i de andre dadler man den. Omtrent ved Ringsted slumre de Fleste fredeligt ind og maae vækkes, da Toget er naaet til Kjøbenhavns Banegaard. Et Forsøg paa at samle sig til et Afskedsburra mislykkes, og Deeltagerne gaae derpaa hver til Sit, medmindre de foretrække at kjøre.

Dette Program udmærkede sig dog ikke ved særligt profetisk Skarpsyn; Adskilligt, deriblandt Regnen, kom paa en anden Maade end forudseet og tvang til nogen Forandring af Arrangementet. Fra Banegaarden i Sorø, hvor Toget modtoges af de i Sorø samlede Deeltagere i Festen, gik man i Procession med Musik og Faner i Spidsen ad den nye Vei over Flommen til Akademiet, der var smykket med Guirlander og Flag, og samledes i Solennitetssalen. Eleverne sang her under Heises Ledelse følgende Sang:

Hilsen til Soranerne

Søndagen den 29de Juni 1862.

Mel. af N. V. Gade.

Venner, som mødes i festlige Stund
her i vort Sorø de hjemlige Haller,
søge til Skolen ved Sø og ved Lund,
hvor Mindernes Stemme jer kalder!
Eder vi hilse, som her jer forsamle.
Lyder end ukjendt vor Røst for de Gamle.
dog tør vi Alle
Brødre jer kalde,
fostrede paa Klosterets ældgamle Grund.

Her, hvor I vandred med Bog under Arm
hen ad Alleen, naar Klokkerne kaldte,
længtes fra Skolen til Livets Larm,
hvor Haabet om Lykken fortalte, —
her, medens Aarene komme og svinde,
Huset end staaer bag de grønnende Linde.
Her har I hjemme,
her skal vor Stemme
juble, naar I mødes som Venner Arm i Arm.

Stille der virkes i klosterligt Ly.
Skolen sin Gjerning som forhen fuldbringer,
sender hver Vaar en Flok Sonner af By
at prøve de voxende Vinger.
Venner ved Arbeid og Leg har de været;
ude de spredes som Avner for Veiret.
Eet dem forbinder:
Ungdommens Minder
ofte de Spredte skal samle paany.

Sorø staaer smykket i Foraarets Pragt.
Ungdom og Alder Naturen ei kjender.
Haabets og Ungdommens lysende Dragt
med Solen hver Sommer gjenvender.
Bøgen jer hilser med bladfulde Grene,
Søen, der blinker og skyller om Stene.
Ei I forsmaae det!
Vist I forstaae det:
Hilsen fra jer egen Ungdom er bragt.

Akademiets Rektor, Etatsraad Bojesen, der paa Trappen havde modtaget Toget og ført det til Solennitetssalen, hilsende Gjæsterne velkomne, og disses Senior, Etatsraad Fiedler, bragte deres Tak. Den Diskussion, som derefter skulde have været indledet om Statutterne for det soranske Samfund, fandt ikke Sted, idet det efter Redakteur Billes Forslag vedtoges at opsætte Samfundets Konstituering til Vintermødet, da der til denne Sammenkomst i Sorø ikke var modt saa Mauge, som man havde ventet, vistnok nærmest paa Grund af de mange større Festligheder, som de svenske og norske Studenters Besøg i Kjøbenhavn nylig havde givet Anledning til. — Efterat den imidlertid faldne Regn var sagtnet noget, drog man i Procession gjennem den festlig smykkede By og samledes derpaa under den velbekjendte Madklokkes Lyd til Middagsmaaltid i Akademiets med Blomster og Bøgegrene pyntede Spisesal.

Maaltidet var særdeles livligt og muntert. Etatsraad Viggo Rothe udtalte de Følelser, hvormed de gamle Soranere nu atter tog Sæde om Fostermoderens Bord, og efter følgende Sang:

Mel. Der er et Land, dets Sted er høit mod Norden.

Jeg veed et Sted, som Ingen af os glemmer.
 Et yndigt sø- og skovomkranset Sted.
 Hvor Sjælen ikkun salig Fred fornemmer,
 I Bøgens Ly, ved Soens stille Bred.
 Der er saa godt at være, Kjæmpeaander
 Omsvæve end den gamle By saa tyst;
 Og Himlen er saa blaa, og Fugletoner
 Lød der for Barnet med en hellig Lyst.

Der rased ingen Storm, de blide Vinde
 Blandt Bøgens Blade hvisked gamle Sagn.
 Tyst Bækken flød, og sagte saae vi rinde
 De blaae Smaabølger der i Søens Favn.

Der maatte Fred og Venskab have hjemme,
 Hvor selv Naturen aanded Harmoni;
 Vi og fandt Venner der, vi aldrig glemme,
 Men ak, den skjøne Tid var snart forbi.

Vi maatte bort, og fulgte end i Mængde
 De foraarskjønne Minder os paa Vei,
 Ak, Livets mørke Alvorsrøst fortrængte
 De for bestandig dog fra Hjertet ei;
 Og Barnets eengang lyse Drømmehimmel,
 Hvor fordem Haabets Fugle muntert svang
 Med glade Toner sig i broget Vrimmel,
 Den blev dog skjult af Skyer mangen Gang.

Og Vindens sagte Hvisken gjennem Løvet,
 Vi fordem lytted til med barnlig Lyst,
 Den blev kun altfor ofte overdøvet
 Af Stormens Rasen i vort eget Bryst;
 Og Bækkens Rislen i de lune Skove,
 Som trylled Barnets Øre mangen Gang, —
 Hvad var vel den og Soens lette Vove
 Mod Livets stærkt oprørte Bølgegang?

Men har end *Livets Skole* stundom hyllet
 I Taage *Skolelivets* Foraarsdrøm,
 Saa har dog Vinterstormen ikke skyllet
 Den *ganske* bort i evig Glemselsstrøm.
 Nei, Livets Alvor har ei kvalt herinde
 De gamle Toner fra vor Barndoms Tid:
 Vi har dem alle gjemt i trofast Minde,
 Og det var deres Røst, som drog os hid.

Vi vilde see det atter med hverandre,
 Det skjøne sø- og skovomkrandste Sted,
 Og atter som i gamle Dage vandre
 I Bøgens Ly, ved Soens stille Bred.
 — Saa lad os give os med fulde Hjerter,
 Udeelte, da til Mindets Glæder hen,
 Een Dag igjennem glemme Livets Smerter.
 Een Dag igjennem være Børn igjen!

udbragte Redakteur Bille som Komiteens Formand et Leve for Sorø Akademi, der besvaredes med varm og dyb Følelse af Etatsraad Bojesen. En anden, i humoristisk Tone holdt, Skaal for Akademiets Rektor og Lærere besvaredes af Adjunkt Liebenberg, og Jægermester G. Smith fra Skönabäck i Skaane udbragte en Skaal for Eleverne, idet han haabede, at Sorø Akademies opvoxende Slægt maatte blive ligesaa faste Piller for Staten, som Spisesalens nye Jernsoiler vare det for Akademiets Bygning.

Veiret var klaret op, og Eftermiddagen anvendtes derfor til forskjellige Udflugter i Akademihaven og Filo-sofgangene, til Seiltoure paa Søen og af Nogle til Boldspil og Dands paa den grønne Plaine foran Akademiet, hvor Dannebrog med Phønix-Mærket vaiede mellem svenske og norske Flag. Kl. 7 drog man til Ridehuset, der var særdeles smukt dekoreret med Grønt, da Touren til Parnas havde maattet opgives paa Grund af den stærke Regn, der havde gjennemblødt Jorden. Selskabet, der imidlertid var blevet forøget med en stor Deel Damer fra Byen og Omegnen, tog Plads ved de lange Borde, og den gemytlig Stemning voxede snart til jublende Glæde under de mange alvorlige og muntre Taler, der Slag i Slag fulgte paa hinanden. Til Sangen

Sorøs Minder.

Mel. Herr Peder kasted Runer over Spange.

Hvor under Sorø-Skovens tætte Kroner
Høiskolen stolt og majestætisk throner.

Stod fordum *Axels* Kloster,

Saa vide gik dets Ry,

Kneised Mariakirken

Med Taarne hoit mod Sky.

Axels Navn ganger ei af Minde,

Nei, i Soer glemmes ingensinde

Axels Navn.

I Cellen *Saxe* mellem gamle Skrifter
 Sad, granskende i Fædrenes Bedrifter;
 I Kroniken han samlede
 De djerve Heltes Daad,
 Den ædle Olding tegned
 Dankongens vise Raad.
 Saxes Bog gjennem Tiden bærer
 Heltes Daad, derfor høit vi ærer
 Saxes Navn.

Her *Otto Rud* bag Klosters Mure trygge
 Blev fostret op, og under Bøgens Skygge
 Gik *Fjerde Christian*, Drotten,
 Som aldrig glemmes kan,
 Som nævnes skal med Hæder
 Af Kvinde og af Mand.
 Videnskab han et Hjem beredte,
 Sandheds Lys Christians Skole spredte,
 Sandheds Lys.

I Klosterkirken, under hvalte Bue,
 Den store *Ludvig Holbergs* Grav vi skue.
 Sin Tak hver Mand i Norden
 Nedlægger ved hans Grav;
 Taknemligst Soro skatter
 Dog Alt, hvad Holberg gav.
 Holbergs Aand end i Skolen findes,
 Holbergs Navn skal med Stolthed mindes,
 Holbergs Navn.

Her *Ingemann* vi mødte tidt i Skoven,
 Her staaer hans Huus, omkranset skjønt af Voven.
 Forstummet er hans Stemme,
 Men Mindet fører end
 Saa mangan lillig Tale
 Om hele Soro's Ven.
 Tag vor Tak, ædleste blandt Skjalde!
 Stolte Dig stedse Vor vi kalde,
 Ædle Skjald!

Paa dette Sted, hvor Fortids skjønnne Minder
 Med vore store Navne os forbinder,

Forsamle vi os glade
 Til festligt Brødrelag
 Og prise med hverandre
 Den skjonne Sommerdag.
 I vort Soer fole vi os hjemme,
 Livets Lyst kan vi her fornemme,
 I vort Soer.

knyttede Cand. juris C. Krabbe en Tale, i hvilken han navnlig fremhævede Sorøs Betydning for Nationalitetens Udvikling. Redakteur Bille udbragte et Leve for Sorø Akademi med Haab for dets Fremtid og med Opfordring til at støtte det imod dets mange Modstandere. Denne Tale indledes med Hauchs bekjendte Afskedssang for de bortdragende Akademister, lempet efter Leiligheden:

Mel. Der er et Land, dets Sted er hoit mod Norder.

Jeg veed et Sted, som jeg har elsket længe,
 Dets Navn skal aldrig i mit Hjerter døe,
 Der leger Fisker mellem Blomsterenge,
 Der synger Droslen ved den dybe Sø;
 Der glider Baaden langsomt under Landet,
 Mens Bølgen sukker under Aarens Slag,
 Den ranke Hjort tidt speiler sig i Vandet,
 Naar Maanens Skin forvandler Nat til Dag.

Jeg veed en Egn, omkranset rundt af Lunde,
 Hvor Bøgen suser for den sagte Vind,
 Hvor gamle Minder dybt i Skoven blunde,
 Og vie den til stille Tænkning ind;
 Bag Lindens Blad dog høres Fugleqvadder,
 Og Nattergalen her en Tilflugt fandt,
 Hvor store Navne dybt i Barken sidder,
 Og voxer større med hvert Aar. der svandt.

Jeg veed en By, den er saa taus og stille,
 Den synes ringe for den ydre Sands,
 Den pragtløs er og dertil meget lille,
 Og savner ganske Hovedstadens Glands;

Men hvo, der vandred ved dens dunkle Vove,
 Og hvo, der saae dens Roser spire frem,
 Og hvo, der hviled i dens gamle Skove,
 Han sikkert aldrig vil forglemme dem.

Nei sikkert aldrig dette Sted Vi glemmer,
 Hvor Vi har vandret tidt ved Venskabshaand.
 Hvor Vaaren hilses først af tusind Stemmer.
 Imens den smiler som en salig Aand,
 Hvor Vi har skuet Skyens Leg i Vinden
 Og drømt maaskee vor bedste Foraarsdrøm.
 Og hvor Vi Taaren rysted let af Kinden,
 Saa den for evig sank i Glemselsstrom.

Her har Vi forsket i de Vises Skrifter
 Og Tanker læst, der aldrig vorde glemte,
 Her har Vi stirret i de dybe Rifter,
 Hvor Jordens Aand har sine Skatte gjemt,
 Og her vort Blik har vendt sig tidt tilbage
 Og skuet Tidens underlige Gang,
 Og her Vi grubled over Fremtids Dage,
 Mens Haabet sang for Os sin gamle Sang.

*   *   *

Og derfor drog med veemodsnilde Tanker
 Vi atter hid en stille Sommerkveld
 At glemme Kampen hist i Livets Skranke
 Og øse Kræfter her af Mindets Væld.
 De modne Mænd sang Barndoms melodier
 Og følte glad, at ei paa Verdens Ø
 Der noget Sted dog findes slige Stier,
 Som de, der fore rundt om Sorø Sø.

Thi lad det høit og helligt lovet være,
 At vi som Sønner af det samme Huus
 Vil bygge Spiir og Taarne til dets Ære.
 Og værne det mod Fald i Glemsels Gruus.
 Og er engang vort Timeglas udrundet,
 Gid det staae klart for dem, der bli'er igjen,
 At hver en Blomst, vi har i Sorø fundet,
 Gav vi som Frugter Fædrelandet hen!

Cand. polit. Friderichsen hilsede de fra Sorø ud-
 gaade Mænd, der virke i og for Slesvig, og blandt de
 Navne, han anførte, hilsedes navnlig Regenburgs med
 ustandselig Jubel. Etatsraad Regenburg svarede her-
 paa; efter at have paapeget den altfor store Tilbøielighed
 hos os Danske til at bøie os for Alt, hvad der er frem-
 med og navnlig tydsk — en Tilbøielighed, der fandt sit
 Udtryk i den Mand, som, skjøndt født kun 7 Mile fra
 Horsens, regnede sig til det hellige romerske Rige —
 mindede han om Sorø Akademies Betydning for Nationa-
 litetens Udvikling i Slesvig, der saavel var udtalt i dets
 tidligere Statuter som i den Opfordring, der ved Aka-
 demiets Gjenoprettelse blev rettet til Slesvigerne om at
 sætte deres Børn her i Skole; han fremhævede endelig
 det forholdsviis store Antal Soranere, der som Embeds-
 mænd vare ansatte i Slesvig og her havde viist, at de i
 Sorø havde lært Selvstændighed og Kjærlighed til Fædre-
 landet. En Skaal af Adjunkt P. Petersen for to for-
 dums Lærere, Professorerne Henrichsen og Mundt, der
 begge vare tilstede, fremkaldte en anden af Professor
 Henrichsen for Sorø Akademi »som orthopædisk An-
 stalt«. Da han som Lektor i Sorø vilde lære at ride,
 havde Staldkarlen Peer Knudsen næret den dybeste For-
 agt for ham som den, der ikke duede til Noget, og an-
 saae ham for pukkelrygget, fordi han gik foroverbøiet,
 men havde dog trøstet ham med, at »Alt var en Viden-
 skab«; da han efter endt Skole holdt sig rank paa He-
 sten, sagde Peer Knudsen, at nu kunde han see, at
 Øvelse var godt for Noget: saaledes gik det mange For-
 ældre, der ogsaa meente, at Alt var en Videnskab, der-
 for sendte de deres Børn til Sorø, skjøndt ofte aandelig
 forkrøblede, og naar de da modtog dem tilbage som dan-
 nede og med et belevent Væsen udstyrede unge Mænd,
 hvorfor Soranerne vare bekjendte, fandt de ligeledes, at
 Øvelse var godt for Noget. Etatsraad Fiedler udbragte

en Skaal for Etatsraad Bojesen, Professor Harder og Professor A. Rothe, af hvilke den Sidste takkede. Megen Lykke gjorde følgende Sang:

En, Du nok kjender!

Mel. Der var engang en tapper Mand.

Der var engang en lille Pog,
Som gik i Sorø Skole,
Og I kan troe, at Fyren tog
Sig ud i Vest og Kjole,
Med lange Skjoder paa, som slog
Ham om hans Pusselanker —
Ja, hille den! hvor Knægten dog
Var stor i egne Tanker!

Og Fyren voxed op og slog
I Stilhed sine Bugter,
Og mangen deilig Mundfuld tog
Han af forbudne Frugter.
Og vil Du vide, hvad han heed:
Hør blot hans smaa Bedrifter.
Saa tør jeg vædde paa, saa veed
Du strax, til hvem jeg sigter.

Saaledes har man sagt ham paa,
Blandt mange andre Faibler,
Han var reent bansat til at gaae
Og »hole« Voëtmanns Æbler,
Og vandred, som man tænke kan,
Paa Lastens Bane fremad:
Han skal ha'e knebet, siger man,
Mangt lækkert Stykke »Fem-Mad«.

I Skolen arted han sig smukt,
Og der blev Drengen givet
Saamangen Lære, som bar Frugt
Igjen for hele Livet.
At »gaae i Byen« faldt ham svært,
Men knob det end, — med Tiden
Blev det desmere grundig lært
Og glemtes aldrig siden!

Her tog han sig som lille Gut
 En Aften paa et vist Sted
 Af en Cigar det første Sut
 Og flux iseng sig listed;
 Thi det rev ud, og grumme slemt
 Det gik ham — ja, du Milde!
 Han har endnu vist ikke glemmt,
 Hvor det bekom ham ilde.

Han fik vel ogsaa ofte først
 Sig selv en banket Trøie,
 Men siden gav han Andre Borst,
 Naar de blev altfor »droie«.
 En Græsbænk fik han lavet, hvor
 Han drak i Smug sit Theevand,
 Og stundom ved Peer Ibses Bord
 Han dyrked Fatter Evan.

Ja, har man Magen hort? hvor frækt!
 Blev det lidt koldt i Stuen,
 Han Brænde stjal, den Tyveknægt,
 Fra Økonomens Frue.
 Og hvor kom de Kartoffler fra,
 Som han i Asken risted?
 Min Sæl, han havde faa't Dada,
 Om Rektor havde vidst 'et.

Paa Pegasus han kjæk sig svang
 Og red, som han var galen.
 Og blev hans Hjerte blødt, han sang
 Omkap med Nattergalen.
 Ja, Wilster, Hauch og Ingemann!
 I vakled paa Jer Throne,
 Thi Drengen gik med Stormskridt: han
 Fordunkled alt — Peer Bohne.

— Siig, har Du kjendt Dig selv igjen?
 Thi Dig jeg her fremstilled.
 Jeg har kun villet kaste hen
 Et lille flygtigt Billed;
 Men dersom Du lidt akkurat
 Den givne Skildring finder, —
 Op, gamle Skolekammerat!
 En Skaal for vore Minder!

Hertil knyttede Redakteur Bille i et humoristisk Foredrag, der navnlig var rettet til de om Bordene staaende Elever, en Skaal for disse. Fremdeles udbragtes Skaaler af Etatsraad Viggo Rothe for Sorø By, af Student J. Zøylner for Damerne, af Student Widebech for Komiteen, af Hofjægermester Eide for Overlærer Johnstrup, af Adjunkt Møller for Gjæsterne, af Professor Rothe for Etatsraad Fiedler og endelig af Redakteur Bille for Hjælperne ved Festen, navnlig Adjunkt Blicher, Gartner Voetmann og Poeterne. — Kl. 9½ brød man op til Jernbanen, ledsaget af de tilbageblivende Soranere, hvis Hurraraab længe fulgte Toget, og saaledes endte en Dag, hvis hjertelige og broderlige Stemning vil gjøre den ufor-glemmelig for alle Deeltagere.

Vintermødet fandt Sted Lørdagen den 13de December 1862 i Hotel Phønix og havde samlet omtrent halvandethundrede Soranere, navnlig ældre, og blandt dem mange fremragende Mænd. Efter nogen Forhandling vedtoges de af Komiteen foreslaaede Love for det soranske Samfund, der i deres endelige Skikkelse lyde saaledes:

Love for det soranske Samfund.

§ 1.

Det soranske Samfunds Formaal er 1) at danne et Samlings- og Sammenknytningspunkt mellem dem, der som Elever, skolesøgende Disciple, Lærere eller Embedsmænd ere knyttede til Sorø Akademi; 2) at understøtte trængende Studerende, der ere dimitterede fra Sorø, til Fortsættelsen af deres Studier; 3) at bevare og vække Interessen for Sorø Akademies Blomstring, navnlig ved at besørge udgivet historiske og statistiske Oplysninger, Sorø Akademi vedkommende.

§ 2.

Det soranske Samfunds Bestyrelse bestaaer af 5 Medlemmer, valgte af Generalforsamlingen paa 2 Aar. Bestyrelsen vælger af sin Midte en Formand, en Kasserer og en Sekretair.

Den forvalter Samfundets Anliggender og raader over dets Midler til de angivne Formaalets Fremme.

§ 3.

Den høieste Myndighed i Samfundet udøves af Generalforsamlingen.

Den ordentlige Generalforsamling sammenkaldes hvert andet Aar i Kjøbenhavn eller Sorø. Den modtager Bestyrelsens Beretning for de forobne to Aar, deciderer Regnskabet, afgjør de den af Bestyrelsen forelagte Spørgsmaal samt vælger Bestyrelsen for de næste to Aar. Anliggender, som af Medlemmer ønskes indbragte for Generalforsamlingen, skulle tre Dage forud være anmeldte for Bestyrelsens Formand.

Overordentlige Generalforsamlinger kunne med fjorten Dages Varsel sammenkaldes af Bestyrelsen og skulle sammenkaldes af denne, naar tyve Medlemmer indgive skriftlig Begjæring derom med Angivelse af Formaalet.

§ 4.

Bestyrelsen modtager Indmeldelse af tiltrædende Medlemmer. Den er bemyndiget til undtagelsesviis at optage ogsaa Saadanne, som ikke opfylde Betingelserne i § 1, Nr. 1, naar særlige Fortjenester eller eiendommelige Omstændigheder knytte dem til Sorø Akademi.

§ 5.

Det aarlige Samfundsbidrag fastsættes til 2 Rdl. For dette Bidrag erholde Medlemmerne de Samlinger, som udgives i Henhold til § 1, Nr. 3.

§ 6.

Forandringer i disse Love kunne vedtages paa en ordentlig eller overordentlig Generalforsamling, naar der ved Sammenkaldelsen er givet Varsel derom.

Til Medlemmer af Bestyrelsen valgtes Dhrr. C. Benzons, C. St. A. Bille, C. Friderichsen, V. Poulsen og Rosenørn-Teilmann; disse have deraf valgt til Formand Redakteur Bille, til Kasserer Vandinspektør Poulsen, til Sekretair Cand. polit. Friderichsen.

Efter disse Forhandlingers Tilendbringelse samledes Deeltagerne i den store Sal, hvor Holbergs bekrandsede

Buste var opstillet, medens Væggene vare prydede med danske, svenske og norske Flag. Af Akademiets tidligere Lærere vare tilstede Konferentsraaderne Wegener og Hauch, Professorerne Mundt og Steenstrup. Som Æresgjæster vare indbudte Akademiets Rektor, Etatsraad Bojesen, og to af Eleverne valgte Repræsentanter. Efter følgende Sang af C. Hauch:

Mel. Der er et yndigt Land.

Vi veed et deiligt Sted,
 Af Dannerskoven skjernet,
 Ved Vandets grønne Bred;
 Der bygger Lundens Nattergal
 Med tusind andre Fugle
 I Vaarens grønne Sal.

Der svandt Jer Ungdom hen,
 Der fandt I mange Glæder
 Og mangan trofast Ven,
 Og skued Livets Morgenskjær,
 Mens Bølgen sig forlystet
 I Læ af gamle Træer.

Den klare Himmelglæds,
 De gyldne Morgendrømme,
 Der vække Barnets Sands,
 De vinke Sjælen til sit Hjem,
 Endskjønt i Livets Kampe
 De Fleste glemme dem.

Men vi har ei dem glemte,
 Og hvad der syntes svundet,
 Er i vort Hjerte gjemt:
 Vi elske Livets Morgenlyst,
 De unge gamle Dage,
 De lever i vort Bryst.

Og rynkes end Din Kind,
 Og falme Vaarens Blomster
 I Livets kolde Vind,

Og vorder Luften mørk og tung,
 Skal Mindet dog Dig styrke,
 Og holde Sjælen ung.

Den Tid, der kom og veg,
 Da Livet halvt var Alvor
 Og halvt en deilig Leg,
 Den blomstre skal for os paany,
 Liig Vaarens unge Roser
 Ved Sorøs gamle By.

udbragte Kammerherre Rosenørn-Teilmann en Skaal for de fælles soranske Minder med det Haab, at disse maatte give det soranske Samfund dets Livskraft. En Kvartet afsang til en Melodi af Kuhlau nedenstaaende Sang af Provst J. Paludan-Müller:

Reis Dig, hellige Minde,
 Tal nu Dit varme Ord!
 Lad nu Stjernerne skinne,
 Hele Dit gyldne Chor!
 Skjænk os atter den stærke Magt,
 Som i Børnenes Haab var lagt!

Sorøs deilige Skove,
 Fostrende Moderhjem!
 Sø med løvkrandsset Vove,
 Stig nu for Øiet frem!
 Lad Din Herlighed og Din Fred
 Hjertet atter nu styrkes ved!

Altid svævede Aanden
 Over Din Rosengaard,
 Styred Ordet og Haanden,
 Skabte Din rige Vaar,
 Bod os vinkende ind til Gjæst,
 Gav os altid sin skjønne Fest!

Lyrens tonende Streng
 Klang i Din gronne Lund,
 Hjertet maatte sig hænge
 Fast ved Din Sangers Mund:

Tanker gik fra den stille Nat
 Ud til os med en evig Skat!

Mægtigt Minderne kalde,
 Elskede Klosterhjem!
 Du har fostret os Alle,
 Ført os til Lyset frem.
 Hør paa Sønnernes høie Røst,
 Hvad der boer i et trofast Bryst!

Herefter talte Redakteur Bille for Sorø Akademi, mindede om, hvad dette tidligere havde været, hvorledes det var faldet som Offer for den nyere Tids altfor nivellerende Bestræbelser, fremhævede, at det fortrinsviis var Soranernes Pligt at virkeliggjøre Phønix-Tanken, og sluttede med det Haab, at Sorø Akademi i en nær Fremtid atter maatte blive som fordem et Arnested for fri høiere Dannelse, en Planteskole for Danskhed og Frihed, et Hjem for Aandens og Hjertets Adel. Dernæst holdt Konferentsraad Wegener et ligesaa interessant som veltalende Foredrag om Sorø Akademies Velgjørere. Man kunde til dem regne de berømte Lærere, som der havde virket, saaledes f. Ex. Rasmus Vinding, Meursius, Stephanus og mange Andre, eller de udmærkede Disciple, som vare udgaaede fra Akademiet og derved havde bidraget til at udbrede Glands over Stiftelsen. Taleren vilde dog her indskrænke sig til at nævne de Velgjørere, der havde bidraget til at grundlægge den soranske Stiftelse og vedligeholde og forøge dens Kapital. Alt 700 Aar tilbage i Tiden finde vi Skjalm Hvides Slægt, som af sit eget Gods (ikke af Statens) skjænkede store Godser til Klosteret; hvad der frelste Klosteret fra ved Reformationen at blive inddraget under Staten eller blive bortforlenet, var den Videnskabelighed, som fra de ældste Tider havde havt sit Sæde der. Kong Frederik II, der almindelig betragtes som en af Sorø Akademies Velgjørere og Stiftere, skjænkede derimod ikke Akademiet en

eneste Skilling, men lod det kun beholde, hvad det havde, og selv Christian IV, der skjænkede nogle Godser til det af ham stiftede Institut i Sorø, tog senere denne Gave tilbage, da Institutet ophørte. Den anden af Akademiets Velgjørere var Ludvig Holberg, der ved sin Død efterlod det sine til et Baroni ophøiede Godser. Men trods disse Gaver var Akademiets Stilling ved Begyndelsen af dette Aarhundrede yderst sørgelig; det havde en Gjæld af 200,000 Rdl. og en næsten forsvindende aarlig Indtægt. Da overtog Povel Christian Stemann Godsets Bestyrelse, og han blev ved sin sparsomme, omsigtsfulde Forvaltning Akademiets tredie Velgjører; efter 23 Aars Forløb havde han ikke blot afbetalt hele Gjælden, udredet betydelige Tilskud til andre Formaal, kjøbt mange Gaarde i Sorø By og forøget Godserne med de to store Eiendomme Mørup og Nordruplund, men tillige opsparet betydelige Kapitaler og henlagt en anseelig Sum til den nye Akademybygningens Opførelse. Disse Akademiets Velgjørere burde mindes med Taknemlighed, saa ofte Soranere vare samlede, og det burde være fælles Bestræbelse at virke for Gjennemførelsen af deres Tanke. — Etatsraad V. Rothe knyttede en Skaal for det nye Soranersamfund til følgende Sang af O. Chr. Lund:

Fugl Phoenix!

Mel. Vi Alle dig elsko, livsalige Fred.

Fugl Phoenix! Fugl Phoenix! Du herlige Fugl
 I Soros ærværdige Rede,
 Du skjærmed os mildt under Vingernes Skjul,
 Da Drengen sig tumled dernede,
 Hil være Dig, Ven!
 Den Fryd, der svandt hen,
 Den stiger iaften af Asken igjen!

Begeistringens Ild og Forhaabningens Mod,
 Som Hverdagens Prosa betvinger,
 Gjenfødes som Unger paany af Dit Blod
 Og bæve paa flammende Vinger.
 Af Sønnernes Hold,
 Hvo mindes Dig kold,
 Du Fugl i vort Hjerte! Du Grif i vort Skjold!

Fugl Phoenix! Fugl Phoenix! Du herlige Fugl!
 Vi kaste et Æg i Din Rede!
 Du ruge det ud under Vingernes Skjul,
 Til atter vi stevnes tilstede!
 Med Sang og med Spil
 Vi hilse da vil
 Den Unge, der under Dit Hjerte blev til!

Vort Samfund staae frem med Dit evige Tegn,
 Du Fugl fra de susende Skove!
 Det voxe som Rosen, der groer i Din Egn
 Ved Indsoens drømmende Vove.
 Bring Sonnerne Bud,
 I guldfلامmet Skrud,
 Fugl Phoenix! Fugl Phoenix! spred Vingerne ud!

Fugl Phoenix! Du Sphinx fra den yndige Ø,
 Hvor let vi henveired hver Smerte,
 Symbol paa den Tanke, der aldrig skal døe,
 Dit Tegn har Du brændt i vort Hjerte!
 Evindeligt der
 Du synes os nær,
 Fugl Phoenix! Fugl Phoenix! Du Fugl, vi har kjær!

Redakteur Godske Nielsen foreslog under levende Begeistring Skaalen for Akademiets Rektor, Etatsraad Bojesen, som havde udøvet en saa vækkende og klarende Indflydelse paa sine Disciple; Cand. polit. Friderichsen den for de soranske Lærere. Efter følgende Sang af J. Paludan-Müller:

En Vise for gamle Soranere.

Mel. Vi Sømænd gjør ei mange Ord.

Ak, husker I, hvor det var sødt,
 Naar Mailov hang foroven,
 Paa Anemonetæppet blødt
 At gaae i Sønderskoven?
 Der stod den gamle Bøg, som har
 Os kjærligt villet favne,
 Mens vi til evigt Minde skar
 I Barken vore Navne.

Ak, husker I, hvor det var skjont
 At seile til Parnasset,
 Og under Sommerteltet grønt
 At tømme Venskabsglasset,
 Og saa ved Maanens klare Skin
 Og Aftensang i Skyen,
 Paa Soens Bryst at vugges ind
 Mod Lysene i Byen.

Ak, husker I — ja husk det godt!
 Du gamle, troe Soraner,
 Du har, selv naar man regner smaat,
 De fulde sexten Ahner.
 Og mærker ei Du i Dit Bryst
 Paa Vinger frie og raske
 Din Phoenix suse op med Lyst
 Af Din Erindrings Aske?

Den hviled første Gang sin Fod
 I Axels Klostervænge,
 Drak af hans Ild og fik hans Mod
 Til altid frem at trænge.
 Den fire Gange steg paa Ny
 Frem af sin sunkne Flamme
 Og saae det friske Morgengry,
 Skud paa den gamle Stamme.

Og paa dens Vinger lærte snildt
 Du opad Dig at vove,
 Imens Du som en lille Pilt
 Har drømt i Sorø Skove,

Og gjennem Klosterporten gik
Langs ned med Kirkens Linde
Og smagte paa den stærke Drik:
Det adelsbaarne Minde.

Ja tro Du som en lille Knægt
Svoer glad til Hædersfaner,
Dengang Du folte Ordets Vægt:
»Og *jeg* er en Soraner!«
Ak, lad det ei af Minde gaae,
Sig Skoven endnu grønner:
Dig gjorde Danmark Regning paa
Blandt sine bedste Sønner!

talte Grev Sponneck for »de yngste Kammerater«; han yttrede, at han som Minister havde maattet være med at forringe Akademiets Godser og faste Eiendele (nemlig ved Bortsalget af Fæstegodset), men han havde gjort det med blødende Hjerte, og der var Forhold, hvor Følelsen maatte vige for Nødvendigheden. En af de tilstedeværende Gymnasiaster takkede paa Elevernes Vegne for denne Skaal. Etatsraad Fiedler mindedes de afdøde soranske Lærere, navnlig Estrup, Wilster, Lütken og Ingemann, samt takkede de tilstedeværende ældre Lærere, blandt hvilke Wegener netop den Dag fyldte sit 60de Aar. Kammerjunker C. Benzons bragte en Hilsen til de fraværende Kammerater, som idag vare hos os med deres Tanke. Konferentsraad Hauch erindrede om, at Holberg endnu paa en anden Maade havde været Sorø Akademies og hele Danmarks Velgjører, idet han havde renset Luften her i Danmark bl. A. ogsaa for Tydskheden og gjenindsat det danske Sprog paa sin rette Plads. En lang Række af Skaaler paafulgte, men Opmærksomheden ledsagede dem ikke alle, thi Glæden over efter saa mange Aars Adskillelse at see sig i Kredsen af gamle Kammerater var for stor, og der dannede sig overalt livlig samtalende Grupper. Vi meddele endnu kun to af de af-

sungne Sange; en tredie, som kun fandtes i Manuskript («Scene af Ungdomslivet»), foredroges under stormende Jubel, men egner sig ikke til Offentliggjørelse.

Mel. Lad dadle Kvinderne hvo vil.

Naar Modgang stormer paa Dig ind
Og Du er nærved at forsage,
Naar Veemod knuger haardt Dit Sind,
Glem ei, Du har *een* Trost tilbage.
Eetsteds en tryk og sikker Havn
Tilsidst dog Tankeskibet finder,
Og vil Du vide Havnens Navn --
Det er Din Barndoms Minder.

Styr *derhen* Skibet uforsagt
Og kast kun Ankret trygt derinde,
Thi der har Bolgen ingen Magt,
Og der er Læ for alle Vinde.
Lad *udenfor* kun Bolgen gaae,
Her naaer dens Brusen ei Dit Øre.
Vend Dig mod Land, og Du vil faae
En deilig Sang at høre.

Fra Landets eviggrønne Kyst
En prægtig Fugl med Svanevinger,
Med gyldent Næb og sneehvidt Bryst
Sig op mod Himmellyset svinger.
I mange Aar som trofast Ven
Dens Billed svæved Dig for Øie;
Du kjender sikkert den igjen,
Betragter Du den noie.

Som Barn dens gyldne Billed bar
Du paa Dit Bryst: i Sorg og Glæde,
Snart synlig, snart usynlig var
Fugl Phoenix overalt tilstede.
Den lever evig og har gjemt
Hvert Minde fra de svundne Dage.
Selv Toner, Du forlængst har glemte,
Den kalder Dig tilbage.

Saa lyt da nu til Fuglens Rost,
 Som Vei til Hjertet sikkert finder!
 Ud strømme fra dens hvide Bryst
 De uforgjængelige Minder:
 Den stiller Dig Din Barndoms Hjem
 Og Barnets skyldfrie Lyst for Øie;
 Hvert Billed, som den lokker frem,
 Gjenkjender strax Du noie.

Og om den Tid, da end Du stod
 Med freidigt Blik i Venners Klynge,
 Med Ungdomshaab og Ungdomsmod,
 Tilsidst Du hører Fuglen syngte.
 Men Hjertet fyldes mægtig ved
 De underskønne Melodier,
 Og Trøsten daler til Dig ned,
 Og alt Dit Mismod tier.

Den Sang gjenlyder for Enhver,
 Som ærligt sig Soraner kalder,
 Og derfor har han Phoenix kjær
 Indtil sin sidste sølvgraae Alder.
 Vi veed det, Venner! ikke sandt?
 Eet er der, som vi aldrig glemme:
 Det er den Trøst, vi Alle fandt
 I Phoenixfuglens Stemme!

I Sommer!

Mel. Og det var i Aaret Atten Hundred og Syv.

Og det var i Aaret Atten Hundred To og Treds
 Den ni og tyvende Juni,
 Paa Jernbanen stod der en stoiende Kreds
 Og gjord' en Confusion, som var grulig;
 Thi Allesammen skulde de til Sorotouren med,
 Og her var nu det første fælles Samlingssted.
 Fra alle Verdens Kanter var Soraner strømmet hid,
 Soraner fra den ældste til den allersidste Tid.
 Og mangen gammel Ven
 Traf her man først igjen,
 Og saa skuld' der sluddres med dem Alle:

»Hvad Fanden! gamle Peer, skal vi træffes her?
 Naa, hvor vi skal ha'e Griin med hyerandre!
 Og Poul, er det Dig? Nei, hvor Du er bleven svær!
 Og hvad saadan et Skjæg kan forandre!« . . .
 Og om fra den Ene til den Anden man floi,
 Og saa blev der Vrovl med at samle alt sit Toi.
 Men saa lod netop Dampens skingrende Signal,
 Og ind i Coupeerne man løb, som man var gal.
 Og ind i hver Vogn
 Blev der kylet en Hob'n
 Af de yndigste rode Programmer.

Nu sad man da og kørte nok saa pyntet og stram
 Med Phonixordnen hæftet paa Brystet.
 Saa læste man høit i Comiteens Program
 Og fik strax sin Lunge lidt rystet.
 Vi mærkede jo nok, at det regnede saa smaat,
 Men derfor var Humoret paa os Alle lige godt.
 Jo nærmere vi kom til vort gamle Barndomshjem,
 Des klarere stod Minderne fra Barndomstiden frem,
 Og da vi stod af,
 Med rungende Hurra
 Vi hilste det kjære, gamle Sorø.

Saa gik vi med Faner og Musik i Procession,
 Og var endogsaa Veien lidt fiddet,
 Paa Gjensynets Glæder tænkte vi kun
 Og trasked gemytlig i Skiddet;
 Thi Unge og Gamle de kappedes om
 At byde os Velkommen, hvor vi kom;
 Og allevegne kom de og trykkede vor Haand,
 Og knyttet blev paany mangt gammelt Venskabsbaand.
 Ja, man vil have seet
 Endogsaa en Bouket,
 Som blev kastet ud fra et Vindve.

Hver gammel Soraner blev atter ung og let,
 Han glemte baade Gigt og Corpulence;
 Man saae ham springe Buk og lege Himmelspræt,
 Ja gjøre Attentat paa at dandse.
 Og sikke Gjenkjendelsesscener man fik see!
 Ak ja, det var baade til at græde og at lee.

Ja, tænk! der var en ældre Herre, som saaes
 Omfavne af Glæde den gamle »Æblemaas«.
 Hans Navn — nei, det er sandt,
 Det horer med iblandt
 De Ting, som man ikke tør nævne.

Ved Ridehuusfesten, der var det jo dog,
 At Tanken kom fyldigst tilorde,
 Og dengang vi skiltes, da skete det og
 Med Løfte om Gjensyn ad Aare.
 En jevn lille Giir var at spore hist og her,
 Men Løftet var ærligt meent af Enhver.
 Og da vi droge hjem, og Tanken kom til Ro,
 Der var ei Een iblandt os, han sandede jo:
 At rig var den Høst
 Af Minder, som vort Bryst
 Tog med fra Besøget i Sorø.

Under Maaltidet modtoges en telegrafisk Hilsen fra
 endeel i Flensborg samlede Soranere, til hvem der strax
 sendtes Svar.

Efter Lovenes § 3 skulde en ordentlig Generalfor-
 samling have været sammenkaldt ialfald inden Udgangen
 af 1864, og Valget af Bestyrelsen gjælder kun for et
 Tidsrum af to Aar, der nu forlængst er udløbet. Det vil
 imidlertid let forstaaes, hvad Grunden har været til
 denne Opsættelse, for hvilken Bestyrelsen i Formen
 bærer Ansvar. Det var Hensigten at indkalde en Ge-
 neralforsamling i Slutningen af 1863 og samtidig udgive
 det første Hefte af det soranske Tidsskrift, ved hvilket
 det tredie af Samfundets Formaal skal søges fyldestgjort;
 men Kong Frederik den Syvendes Død og kort efter den
 sørgelige Krig tvang Bestyrelsen til at opgive dette For-
 sæt, og siden er Tiden gaaet hen, uden at der fandtes
 eller kunde forudsættes den fornødne Interesse for en
 saadan Sag. Bestyrelsen lader nu hermed Tidsskriftets

første Hefte udgaae og haaber til Efteraaret at kunne sammenkalde Samfundets Medlemmer til en ordentlig Generalforsamling. Det er endnu kun et forholdsviis ringe Antal, som Samfundet tæller, men ogsaa heri ere vistnok Tidsforholdene Skylden, og Bestyrelsen haaber, at den nu gjenoptagne Virksomhed ogsaa vil bevirke en almindelig Tilslutning af Soranere til et Samfund, for hvilket der kan aabne sig en rig og frugtbar Virkekreds.

Miscellanea.

Soranske Programmer. Rektor, Etatsraad Bojesen tilsendte i April 1863 Bestyrelsens Formand en Samling af de soranske Programmer fra 1843 til 1863, ledsaget af følgende Skrivelse:

Soro, den 1. April 1863.

Høistærede!

Det soranske Samfund eier intet Lokale til et Archiv og, saavidt jeg veed, heller ikke Noget, som kunde gjemmes i et saadant Archiv, det skulde da være nogle Exemplarer af Selskabets Love eller Vedtægter. Da der imidlertid staaer i disse Bestemmelser, at det er Samfundets Hensigt at samle eller udgive Dokumenter Soro vedkommende og altsaa at arbeide for Akademiets Historie, saa føler jeg mig ved min forestaaende Afgang fra en Virksomhed, hvortil jeg i saa mange Aar med Interesse og Kjærlighed har været knyttet, opfordret til at levere et lille, meget lille Bidrag til dette Øiemed. Jeg sender nemlig herved til Samfundet en Samling af Skolens aarlige Programmer under mit Rektorat fra 1843 til 1863, som dels indeholde videnskabelige Afhandlinger, dels stadige Efterretninger om Skolens Liv og Virksomhed. Jeg erkjender med Dem, at Akademiet i sin Tid har havt en større og skjønnere Tilværelse end nu, da det blot er en Skole, og jeg haaber med Dem, at der vil komme en Tid, da Akademiet atter kaldes til en større og hoiere Virksomhed. Den Tid, da jeg har virket ved Akademiet, eller dog det Meste af den (20 Aar af 23), kunne altsaa betragtes som Soro Akademis babyloniske Exil, som vi snarest muligt maae ønske endt. Men dels troer jeg, at Akademiets

Virksomhed i denne Periode i Forhold til det lavere Maal, som har været stillet, ikke har været uhæderlig, dels horer denne Tid i al Fald med til Akademiets Liv, og Mangel paa Efterretninger derom vilde altsaa være et Hul i Akademiets Historie, hvis den gang, som jeg haaber, skulde skrives. Derfor har jeg sendt Samfundet disse Boger og skal fremdeles sende det Program, som jeg udgiver i indeværende Aar. Gjerne havde jeg ogsaa sendt de tidligere akademiske Programmer, skjøndt disse blot indeholdt videnskabelige Afhandlinger og ikke Bidrag til Akademiets Historie; men da jeg i sin Tid modtog Archivet, var dette i en maadelig Tilstand. For adskillige Aar manglede Programmer aldeles, medens andre Aars Programmer (fornehmelig de af Bredsdorff og Kielsen forfattede) vare tilstede i stor Overflod.

Med Høiagtelse
ærbodigst

E. Bojesen.

Sorø Akademi i Midten af det forrige Aarhundrede.
I Prof. Odin Wolfs »Journal« findes følgende Oversættelse af, hvad Geografen Dr. Büsching fortæller om Sorø Akademi, som det var i Midten af forrige Aarhundrede, samt om Kong Frederik den Femtes og Dronning Juliane Maries Ophold der:

Akademiet var den Tid (1752) svagt paa Studerende, og da der ellers ikke var nogen egentlig tydsk Cavalier her, undtagen den unge Greve Lynar, skjøndt alle Akademisterne, og selv Professorerne, forstode og talede tydsk, havde Professorerne dog kun liden Lyst til, at holde Forelæsninger i det tydske Sprog, hvilket ogsaa kun skete i nogle faa Timer. Dr. Theolog. Peter von Haven, var Professor Theologiæ og Præst paa Stedet, og den samme, der har udgivet Efterretninger om det Russiske Rige. Isac Andreas Cold, Dr. og Professor i Lovkyndigheden, hvori han havde betydelige Kundskaber; mig til Føie har han forfattet Anmeldelser om Hans Paus's Samling af gamle norske Love etc., og Hesselbergs Juridiske Collegier i tredie Stykke af mine Efterretninger om Videnskaberne og Konsternes Tilstand i de Danske Stater. M. Jens Kraft, Professor i Philosophie og Mathematik, var en meget livelig Mand, et snildt Hoved, og god Kiender af den Leibnitzske og Wolfiske Philosophie. — M. Christopher Lysholm, Professor i Veltalenhed og Historie, var duelig,

men havde en saa stor Portion af det Danske Nationalhad (?) til de Svenske, at han engang sagde til mig: han vilde heller være et Sviin, end en Svensker. — M. Jens Schelderup Sneedorff, Professor i den offentlige Ret og Statsretten, var en overmaade fin Mand. Om hans nyttige Lærdom vidne ogsaa hans, i det tydske Sprog oversatte, Bøger. Disse vare Sorøes Professorer i min Tid. Basedow kom herhid efter min Tid. Ridder-Akademiets Inspector var Justizraad og Landsdommer i Sjælland, Peter Kraft, og Overhofmesteren Greve Henrik den siette Reus, fra Kōstritz, kongelig Geheimeraad, Kammerherre, Ridder og Amtmand over Sorøe og Ringsted Amter*). Han var ikke uden lærde Kundskaber ogsaa gudfrygtig og en Menneskeven, men altfor afhængig af sin rige Gemalinde, Henriette Johanne Francisca, en Datter af Anton af Conzado, Marquis af Monteleone.

Baron Holberg fandt jeg nok i Sorøe, og jeg lod mig forestille for ham, men kunde ikke her bringe ham til en Samtale, hvilket dog skete kort efter i Kiøbenhavn. Men (med?) den berømte Tycho de Hofmann, som jeg ogsaa lærte at kiende her, gik det bedre.

Kong Frederik V kom ogsaa her, og Overhofmesteren fremstillede alle Akademister og alle Hofmestere for ham, og nævnede Enhver med Navn. Denne Ære traf da ogsaa mig**), og Enhver var vel tilfreds med Monarchens naadig-venlige lille Hovedboining, som klædte ham særdeles godt. Efter hans Afreise blev den efterlignet af mange Akademister, men der feilede meget i, at den var saa naturlig som hos Kongen. Da Dronning Juliane Maria kom, i Julii, fra Tydskland, og modtog frisk Forspænd her, bleve ogsaa Akademisterne og Hofmesterne hende forestillede ved Landeveien. Hendes Overhofmesterinde, som sad lige over for hende, slog hendes kostbare Klædnings Overtræk tilside, paa det vi kunne see den, hvilket var de unge Herrer overmaade behageligt, og gav Materie, at tale om, mere end een Dag; jeg saae ogsaa siden hendes Indtog i Kiøbenhavn, som tog sin Begyndelse fra Frederiksberg Slot, og var meget anseelig.

---

*) I Aaret 1747 var Henrik VI, Greve af Reuss og Herre til Plauen, bleven Amtmand over Sorø Amt.

**) Büsching var den Tid Hofmester hos den unge tydske Greve Lynar.

Fortegnelse

over

Medlemmerne af Sorønsk Samfund.

Oktober 1865.

- Åhman, C., Pr.-Lieutenant i Ingenieurkorpset.
Albeck, Chr., Assistent i Privatbanken.
Arendrup, S. A., Pr.-Lieutenant i Artilleriet.
Arlaud, A., Fuldmægtig under Generalpostdirektoratet.
Arlaud, O., cand. phil.
Baagøe, P. G., cand. pharm.
Bagger, H. C., Pr.-Lieutenant.
Bang, J. H., Overlærer i Sorø.
Bauditz, J., Kammerherre.
Beck, H. W., Kammerraad, Bogholder, Sorø.
Bentzen, F. V., cand. jur.
Benzon, C., Kammerjunker, Bureauchef.
Benzon, F., Volontair under Postvæsenet.
Bergmann, L. A. C., Adjunkt ved Metropolitanskolen.
Bille, C. St. A., Redakteur.
Blicher, P., Adjunkt i Sorø.
Bojesen, A., Telegraphbestyrer i Maribo.
Bojesen, A., stud. theol.
Borchsenius, Kjobmand i Ringsted.
Borup, J. T., Præst, Skamstrup ved Holbek.
Boye, C., Kasserer i Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn.
Brockenhuus-Schack, L. F. H., fhv. Amtmand, Greve.
Bruns, B., Jægermester, Bakkegaard ved Ringsted.
Brøndsted, P. O., Lieutenant, Stud. polyt.
Buchwaldt, A., Proprietair, Knudstrup ved Sorø.
Buchwaldt, Chr., Proprietair.
Bülow, A., Stud. jur.

- Culmsee, Papirfabrikant.
 Deurs, C. v., Proprietair, Nidløsegaard ved Sorø.
 Dinesen, S., Jægermester, Kragerup ved Slagelse.
 Eide, F. C., Overførster, Hofjægermester.
 Erichsen, C. A., Landinspektør, Kallundborg.
 Fasting, C. D., stud. jur.
 Fiedler, F. J., Etatsraad, Justitiarius i Hof- og Stadsretten.
 Fiedler, H. V., Birkedommer i Holsteinborg Birk.
 Freuchen, C. A., cand. juris.
 Freuchen, P. P., Lektor ved Landbohøiskolen.
 Friderichsen, Chr., cand. polit.
 Friderichsen, D. P., Godseier, Kjærstrup ved Maribo.
 Frimodt, V., Vexelmægler.
 Frisch, H., Skolebestyrer.
 Frisch, J. D., Genremaler.
 Galle, Handelsfuldmægtig i Præstø.
 Glahn, H., Apotheker i Sorø.
 Glahn, J., Assessor pharm.
 Grüner, G., Hofjægermester, Raunstrup.
 Grüner, G., cand. phil.
 Gyldendal, V., Student.
 Hansen, A., Læge i Aarhus.
 Hansen, Th., Adjunkt i Sorø.
 Harhoff, C., stud. jur.
 Harhoff, G., stud. phil.
 Hauch, A., cand. philol.
 Henrichsen, Fr., Sagførerfuldmægtig.
 Herrschend, C. F., stud. jur.
 Hersleb, O. M., Justitsraad, Herredsfoged, Horsens.
 Hjort, F., Politiassistent.
 Holstein, Forvalter, Krusesminde ved Korsør.
 Hoppe, C., stud. jur.
 Hoppe, J., stud. jur.
 Horn, V., stud. pharm.
 Jespersen, Forststuderende.
 Johnstrup, F., Overlærer i Sorø.
 Jørgensen, V. A., stud. jur.
 Kalko, H., cand. jur., Sagførerfuldmægtig.
 Knox, J., Prokurator i Helsingør.
 Kähler, G., Fabrikant i Korsør.
 Lassen, Em., stud. jur.
 Lerche, V., Greve, Birkendegaard.

- Liebenberg, A. E., Adjunkt i Sorø.
 Lindegaard, P., Mechaniker.
 Lorenzen, J. F., Capitain i Generalstaben.
 Lorenzen, P., Adjunkt i Sorø.
 Lorenzen, R. H., fhv. Herredsfoged.
 Lund, L., Capitain i Artilleriet.
 Lütken, Chr., Dr. phil.
 Moth, C. L. J. P., Adjunkt i Sorø.
 Muus, S. B., Commis.
 Mühlertz, C., Landsoverrettsprokurator.
 Möhl, J., Forvalter, Faurholm ved Frederiksborg.
 Neergaard, Chr., Godseier, Charlottendal.
 Neergaard, P., Forpagter, Fuglebjerggaard.
 Nielsen, Godske.
 Nielsen, O., Landinspektør, Gauno.
 Nyeborg, P. S., Adjunkt i Sorø.
 Nyegaard, C., Præst i Blidstrup.
 Nyholm, C., Overretsassessor.
 Nørgaard, P., cand. jur.
 Petersen, J., Forpagter, Barfredshøj.
 Petersen, S., Forststuderende.
 Petri, A., Exam. polyt.
 Petri, Th., Assistent ved Landbohøiskolen.
 Poulsen, J., Dr. med.
 Poulsen, J., cand. jur.
 Poulsen, V., Læge.
 Poulsen, V., Vandinspektør.
 Prehn, C. J. G., Overkrigscommissair, Sorø.
 Regenburg, A., Etatsraad.
 Rehling, O., Cancelliraad, Helsingør.
 Rist, A., Kammerraad.
 Rosen, W. S. A., Dr. med.
 Rosenorn-Lehn, Chr., Baron, Rösjöholm i Sverrig.
 Rosenorn-Lehn, E., Hofjægermester, Baron, Hvidkilde.
 Rosenorn-Lehn, O. D., Kammerherre, Baron, til Guldborgland.
 Rosenorn-Teilmann, T., Kammerherre.
 Rothe, A., Professor, Sorø.
 Rothe, V., Etatsraad, Jernbanedirekteur.
 Schalburg, J. H., Grosserer.
 Schandorff, S., cand. theol.
 Schioler, G., Kapellan.
 Schmidt, V. H., Grosserer.

- Schmidten, U. C. v., Generalkrigscommissair, Chef for Armeens
Intendantur.
- Schulin, J. S., Kammerherre, Greve, Amtmand over Frederiks-
borg Amt.
- Sehested, V., Exam. polyt.
- Sibbern, A. J. C., Overlærer i Sorø.
- Skau, P. L., cand. jur.
- Smith, G., Jægermester.
- Sponneck, W. C. E., Geheimeconferentsraad, Greve.
- Svane, L., stud. med.
- Thygesen, S. M., Politiassistent.
- Toft, L. F., Læge.
- Tregder, P. H., Dr. phil., Prof., Rektor i Sorø.
- Tottrup, E., Faktor.
- Valentiner, C., Inspekteur, Gjorslev.
- Valentiner, G., stud. med.
- Varhuus, C. A., Fabrikant.
- Wedel-Heinen, J. C. F., Hofchef, Kammerherre.
- Viedebech, A., Contoirist.
- Voetmann, F. H. A., botanisk Gartner, Sorø.
- Zyphen-Adeler, Baron, Adellersborg.
- Zøylner, C., cand. jur.
- Østrup, Bogholder ved Vordingborg Sindssygeanstalt.

Feil i denne Liste bedes anmeldte for Samfundets Kasserer,
Vandinspekteur V. Poulsen, Vandværket, Kjobenhavn.